

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРАЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРАЛ

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН 2021 ОНЫ
ХАВРЫН ЭЭЛЖИТ ЧУУЛГАНЫ ҮЙЛ
АЖИЛЛАГААНЫ БОЛОН ХҮНДЭТГЭЛИЙН
ХУРАЛДААНЫ ТАНИЛЦУУЛГА**

Улаанбаатар хот
2021 он

Олон нийтэд зориулав.

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН 2021 ОНЫ
ХАВРЫН ЭЭЛЖИТ ЧУУЛГАНЫ ҮЙЛ
АЖИЛЛАГААНЫ БОЛОН ХҮНДЭТГЭЛИЙН
ХУРАЛДААНЫ ТАНИЛЦУУЛГА**

(2021.03.15 - 2021.07.08)
(2021.07.09)

УЛААНБААТАР ХОТ
2021 ОН

АГУУЛГА

Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны хаврын ээлжит чуулганыг нээж УИХ-ын дарга Г.Занданшатарын хэлсэн үг	6
НЭГ. УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХУУЛЬ ТОГТООХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА	
1.1 Улсын Их Хурлын 2021 оны хаврын ээлжит чуулганы үйл ажиллагаа	21
ХОЁР. УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН БАЙНГЫН БОЛОН ДЭД, ТҮР ХОРООНЫ ХУРАЛДААНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА	
2.1. Байнгын хороодын үйл ажиллагааны талаарх мэдээлэл	24
2.2. Улсын Их Хурлын Байнгын болон Дэд хорооны бүрэлдэхүүн	25
ГУРАВ. УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХЯНАН ШАЛГАХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА	
3.1. Хууль тогтоомжийн хэрэгжилттэй танилцах, хянан шалгах ажлын талаар	63
3.2. Улсын Их Хурлын гишүүдийн тавьсан асуулга, асуулт	68
3.3. Монгол Улсын Ерөнхий сайдын мэдээлэл	69
ДӨРӨВ. УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТАМГЫН ГАЗРЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА	
4.1. Мэдээлэл, сурталчилгаа, олон нийттэй харилцах үйл ажиллагаа	82
4.2. Улсын Их Хуралд иргэд, сонгогчдоос ирүүлсэн өргөдөл, гомдол, санал хүсэлт	85
4.3. Мэдээллийн технологи, техник ашиглалтын мэдээ	86
4.4. Судалгаа шинжилгээ, сургалтын үйл ажиллагаа	87
4.5. Гадаад харилцаа, хамтын ажиллагаа	89
ТАВ. ХАВСРАЛТУУД	
Хавсралт 1. Улсын Их Хурлын 2021 оны хаврын ээлжит чуулганаар баталсан хууль, Улсын Их Хурлын тогтоолын жагсаалт	97
Хавсралт 2. Улсын Их Хурлын 2021 оны хаврын ээлжит чуулганаар баталсан хууль, Улсын Их Хурлын тогтоолын танилцуулга	103
1.Бие даасан хууль	
1.1.Хүний эрх хамгаалагчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн танилцуулга (2021.04.02).....	103
1.2.Гаалийн албан татварыг хөнгөлөх тухай, нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хуулийн танилцуулга (2021.04.23)...	108
1.3.Хоршооны тухай хууль (Шинэчилсэн найруулга)-ийн танилцуулга (2021.05.06).....	109
1.4.Зоххиогчийн эрхийн тухай хууль (Шинэчилсэн найруулга)-ийн танилцуулга (2021.05.06).....	112
1.5.Патентын тухай хууль (Шинэчилсэн найруулга)-ийн танилцуулга (2021.05.06).....	118

1.6.Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2022 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2023-2024 оны төсвийн төсөөллийн тухай хуулийн танилцуулга (2021.05.13).....	122
1.7.Банк, эрх бүхий хуулийн этгээдийн мөнгөн хадгаламж, мөнгөн хөрөнгийн шилжүүлэг, зээлийн үйл ажиллагааны тухай хууль (Шинэчилсэн найруулга)-ийн танилцуулга (2021.05.21).....	123
1.8.Монгол Улсын Ерөнхийлөгчөөр сонгогдсон гэж үзэж бүрэн эрхийг нь хүлээн зөвшөөрөх тухай хуулийн танилцуулга (2021.06.11).....	125
1.9.Хөдөлмөрийн тухай хууль (Шинэчилсэн найруулга)-ийн танилцуулга (2021.07.02).....	126
1.10.Кино урлагийг дэмжих тухай хуулийн танилцуулга (2021.07.02)...	130
1.11.Соёлын тухай хууль (Шинэчилсэн найруулга)-ийн танилцуулга (2021.07.02).....	132
1.12.Өршөөл үзүүлэх тухай хуулийн танилцуулга (2021.07.02).....	134
1.13.Монгол Улсын нийслэл Улаанбаатар хотын эрх зүйн байдлын тухай хууль (Шинэчилсэн найруулга)-ийн танилцуулга (2021.07.07)...	135

2.Нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль

2.1.Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн танилцуулга (2021.04.08).....	139
2.2.Эх, олон хүүхэдтэй өрх толгойлсон эх, эцэгт тэтгэмж олгох тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн танилцуулга (2021.05.06).....	140
2.3.Барааны тэмдэг, газар зүйн заалтын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн танилцуулга (2021.05.06).....	141
2.4.Нийгмийн даатгалын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн танилцуулга (2021.06.11).....	143
2.5.Нийгмийн даатгалын тухай хуулиудыг хэрэглэх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн танилцуулга (2021.06.11).....	144
2.6.Коронавируст халдвар (КОВИД-19)-ын цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх, нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн танилцуулга (2021.06.29).....	145
2.7.Нийтээр тэмдэглэх баярын болон тэмдэглэлт өдрүүдийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн танилцуулга (2021.07.02).....	146
2.8.Онцгой албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн танилцуулга (2021.07.06).....	147
2.9.Монгол Улсын 2021 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Нийгмийн даатгалын сангийн 2021 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн танилцуулга (2021.07.07).....	148

3.Олон Улсын гэрээ, хэлэлцээр соёрхон батлах тухай хууль

3.1.Нэмэлт протокол соёрхон батлах тухай хуулийн танилцуулга (2021.03.26).....	150
3.2.Монгол Улс, Олон улсын хөгжлийн ассоциаци хоорондын нэмэлт санхүүжилтийн хэлэлцээр “Монгол Улсад (КОВИД-19)-өөс урьдчилан сэргийлэх, хариу арга хэмжээ авах, бэлэн байдлыг хангах төсөл”-ийг соёрхон батлах тухай хуулийн танилцуулга (2021.04.02)..	151
3.3.Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөрт оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийг соёрхон батлах тухай хуулийн танилцуулга (2021.05.20).....	152

4. Улсын Их Хурлын тогтоол

4.1. “Түр хороо байгуулах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын танилцуулга (“Оюу толгой ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах тухай” Улсын Их Хурлын 92 дугаар тогтоолын хэрэгжилтэд хяналт тавих, шаардлагатай бол санал боловсруулж, дүнг нэгдсэн хуралдаанд танилцуулах үүрэг бүхий) (2021.03.26, дугаар 30).....	153
4.2. “Түр хороо байгуулах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын танилцуулга (Улаанбаатар хотын хөгжлийн асуудал эрхэлсэн) (2021.05.28, дугаар 44).....	153
4.3. “Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тангараг өргөх тов тогтоох тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын танилцуулга (2021.06.11, дугаар 45).....	154
4.4. “Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тангараг өргөх ёслолын журам батлах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын танилцуулга (2021.06.17, дугаар 47).....	154
4.5. “Монгол Улсын хөгжлийн 2022 оны төлөвлөгөө батлах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын танилцуулга (2021.07.01, дугаар 56).....	155
4.6. “Монгол Улсын Их Хурлаас албан тушаалтныг томилохтой холбогдуулан томилгооны сонсгол зохион байгуулах журам батлах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын танилцуулга (2021.07.02, дугаар 58).....	156
4.7. Монгол Улсын 2020 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл, Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн танилцуулга (2021.07.06, дугаар 60).....	157
4.8. “Ардын хувьсгалын 100 жилийн ойн медаль бий болгох тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын танилцуулга (2021.07.06, дугаар 65).....	158
4.9. “Монгол Улс дахь хүний эрх, эрх чөлөөний байдлын талаарх 19, 20 дахь илтгэлийг хэлэлцсэнтэй холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын танилцуулга (2021.07.07, дугаар 67).....	159
4.10. “Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны намрын ээлжит чуулганаар хэлэлцэх асуудлын тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын танилцуулга (2021.07.08, дугаар 75).....	160
Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны хаврын ээлжит чуулганыг хааж УИХ-ын дарга Г.Занданшатарын хэлсэн үг	161
АРДЫН ХУВЬСГАЛЫН 100 ЖИЛИЙН ОЙД ЗОРИУЛСАН УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХҮНДЭТГЭЛИЙН ХУРАЛДААНЫ ТАНИЛЦУУЛГА	168
Монгол Улсын Их Хурлын хүндэтгэлийн хуралдаан дээр УИХ-ын дарга Г.Занданшатарын хэлсэн үг	169
Монгол Улсын Их Хурлын хүндэтгэлийн хуралдаан дээр Монгол Улсын Ерөнхийлөгч У. Хүрэлсүхийн хэлсэн үг	177
Товчилсон үгийн жагсаалт	187

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН 2021 ОНЫ ХАВРЫН ЭЭЛЖИТ ЧУУЛГАНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТАНИЛЦУУЛГА

(2021.03.15-2021.07.08)

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН 2021 ОНЫ ХАВРЫН ЭЭЛЖИТ ЧУУЛГАНЫГ НЭЭЖ УИХ-ЫН ДАРГА Г. ЗАНДАНШАТАРЫН ХЭЛСЭН ҮГ

Улсын Их Хурлын эрхэм гишүүд ээ,

Чуулганы нээлтэд цахимаар оролцож байгаа Хүндэт зочид оо,

Монгол Улсын Үндсэн хуульд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтийн дагуу Улсын Их Хурлын хаврын чуулган 75-аас дээш хоног хуралдахаар хугацааг нь сунгасан тул хаврын ээлжит чуулган урьд жилүүдийнхээс эрт эхэлж байна. Өмнө нь 4 дүгээр сарын 1-ний өдөр эхэлдэг байсан, 3 дугаар сарын 15-ны өдөр нээлтээ хийж байна.

Энэ хаврын чуулган Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийг амилуулах “Эрх зүйн хувьсгал”-ыг эрчимжүүлэхэд онцгой чухал ач холбогдолтой байх болно. Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийн амин сүнс нь ардчилал, хүний эрхийг баталгаажуулах явдал байсан. Ийм учраас эрх зүйн хувьсгалын үндсэн зорилго нь хүний эрхийг дээдэлсэн эрх зүйт төрийг төлөвшүүлэх явдал юм.

Монгол Улс хүний эрхийг дээдэлдэг ардчилсан орон, ардчилсан төртэй улс. Ийм учраас хууль болгонд хүний эрхийг амин сүнс болгон суулгаж байх эрх зүйт төр төлөвшиж тогтоно. Иймээс энэ хаврын чуулганыг ардчилал, хүний эрхийн чуулган байгаасай гэж хүсэж байна.

Эдгээр нөхцөл байдалтай уялдуулан хаврын чуулган хэлэлцэх асуудлаа Хүний эрхийн хамгаалагчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулиар эхлэх гэж байна.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 16 дугаар зүйлд Монгол Улсын иргэний үндсэн эрхийг 18 зүйлээр тов тодорхой зааж өгсөн. Бид хууль хэлэлцэж батлахдаа энэ 18 эрхийн үндсэн зарчмыг сайтар судалж, үүнд суурилах ёстой. Хүний эрхийг хамгаалах, иргэдийнхээ зөрчигдсөн эрхийг сэргээх Үндсэн хуулийн үндсэн үүргээ хууль тогтоогч бид үргэлж санаж ажиллах ёстой. Батлан гаргаж байгаа хууль, дүрэм, журам, үйл ажиллагаа бүхэн гагцхүү иргэнийхээ эрхийг хангахад, түүнийг элдэв хэлбэрээр зөрчихгүй байхад л чиглэх ёстой гэдгийг зарчим, мөрдлөг болгох учиртай. Ямагт төрийн байгууллагуудын эрх ашигт нийцүүлж хууль баталдаг өнгөрсөн зууны практикийг халах цаг болсон.

Тиймээс дараах есөн асуудалд Та бүхний анхаарлыг хандуулъя.

Нэгдүгээрт, Улсын Их Хурлаас 2020 оны намрын чуулганаар баталсан томоохон шинэтгэлийн шинж чанартай эрх зүйн баримт бичиг нь Үндсэн хуульд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтийг “амилуулах”, нийгмийн шударга ёсны захиалгыг хангах, шударга ёсны “цангаа”-г тайлах зорилгод чиглэсэн Шүүхийн багц хууль юм. Шударга, хараат бус шүүхтэй болох Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийн үзэл санааг тууштай хэрэгжүүлж, хүний эрхийг хамгаалах, зөрчигдсөн эрхийг нь сэргээн хангах шүүхийн тогтолцоог төгөлдөршүүлэхэд энэ шинэтгэлийн зорилго оршиж байгаа.

Хууль энэ 3 дугаар сарын 1-нээс хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж эхэлсэн. Гэтэл шүүхийн байгууллагуудын зарим ажилтнуудын нэр холбогдсон шуугиан олон нийтийн дургүйцэл бухимдлыг төрүүлж байна.

Энэ нь нэг талаасаа шүүн таслах ажиллагааны хараат бус байдал алдагдсаны илрэл, шүүх өөрөө цэвэрших үйл явц эхэлж байгаагийн шинж гэж дүгнэж болно. Нөгөө талаас үнэхээр шүүхэд асуудал байна, шүүгчид ёс зүйгээ сахиж, шударга ажиллаж чадахгүй байгаа нь үнэн байна, шүүхийн хараат бус байдалд хөндлөнгөөс нөлөөлдөг юм байна гэсэн дүгнэлт олон нийтийн санал бодолд бүрэлдсэн байна.

Чухамхүү ийм байсан учраас л Шүүхийн тухай шинэ хуульд Шүүх засаглалын хараат бус байдлыг хангах, шүүхийн үйл ажиллагааг ил тод байлгах, Шүүхийн ерөнхий зөвлөл, Шүүхийн сахилгын хорооны гишүүдийг нээлттэй сонгон шалгаруулалтаар томилох, шүүгчид хориглох зүйл, хүлээлгэх хариуцлагыг нарийвчлан тодорхойлсон.

Шүүх засаглалын нэр хүндийг шавартай хутгаж байгаа аливаа үйлдэлтэй эвлэрч хэрхэвч таарахгүй. Шинэ хуулийн агуулга үзэл санаа, зүйл заалтыг ягштал мөрдөж, хатуу хариуцлага тооцох ёстой.

Нөгөө талаар хүний халдашгүй чөлөөтэй байх эрх, эрх чөлөөг зөрчин эрүүдэн шүүдэг, хууль бусаар чагнаж тагнадаг, мөрдөж мөшгидэг гэсэн шүүмжлэл, түүнийг батлах эх сурвалж ил болж, түүнд хууль, хүчний байгууллага, албан тушаалтнууд нэр холбогдож, асуудал нь шийдэгдэхгүй удааширч байгаа нь төрийн нэр хүндийг унагаж байна. Түүний нэг жишээ бол

иргэн Т.Чимгээд холбогдох өмнө илэрсэн, шинээр илэрч буй нөхцөл байдал юм. Энэ асуудлыг эцэслэн нэг мөр шийдэх, шаардлагатай бол шинэ эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх нь эрх зүйт төрийн үүрэг мөн. Монгол Улсын нэг ч иргэн хилсээр хэлмэгдэх учиргүй. Хэрвээ хүн хилсээр хэлмэгдэж байвал төрийн эрх барих дээд байгууллагын хараа хяналтаас гадуур байх учиргүй.

Хоёрдугаарт, ийм учраас Улсын Их Хурал хууль батлахаас гадна Үндсэн хуулиар олгогдсон үүрэг болох баталсан хуулийнхаа хэрэгжилтэд хяналт тавих, гүйцэтгэлийг араас нь шаардах, нэхэх, цаашид боловсронгуй болгох чиглэлд тасралтгүй ажилладаг байх учиртай.

Тухайлбал, Шүүхийн хууль хэрэгжиж эхэлсэнтэй холбогдуулан шинээр бүрэлдэх Шүүхийн ерөнхий зөвлөл болон Шүүхийн сахилгын хорооны шүүгч биш гишүүдийг иргэдийн оролцоо, хяналт, нээлттэй сонгон шалгаруулалтын үр дүнд томилон ажиллуулах нь энэ хаврын чуулганы нэг гол зорилт мөн.

Шүүх эрх мэдэлд үүссэн гажуудал, ёс зүйн үлгэрлэл манлайлалгүй, шүүх засаглалын нэр хүндийг сэвтүүлэгч зарим шүүгчдэд одоо ажиллаж байгаа Шүүхийн ёс зүйн хороо, Шүүхийн ерөнхий зөвлөл шуурхай хариуцлага тооцож ажиллахгүй, толгойг нь илж өөгшүүлэн, хууль ёсыг уландаа гишгэж байгаа нь Шүүхийн хуулийг баталж, шударга ёсны хувьсгалыг хуулиар хэрэгжүүлэхээс өөр аргагүй байсныг улам бүр нотлон харуулж байна. Шинээр байгуулагдах Шүүхийн ерөнхий зөвлөл болон Шүүхийн сахилгын хороонд хэн нэг этгээдэд барьцаалагдахгүй, мэргэжил, ёс зүй, хуулийн шаардлага хангасан иргэдийг нэрээ дэвшүүлж өрсөлдөөсэй гэж чин сэтгэлээсээ хүсч байна.

Нөгөө талаас Шүүхийн ерөнхий зөвлөл, Шүүхийн сахилгын хорооны бүрэлдэхүүний талыг нь нийт шүүгчид дотроосоо нууц санал хураалтаар сонгохоор болсон нь шинэ Шүүхийн хуулийн нэг онцлог шинэ зохицуулалт юм. Энэ сонголтод Ерөнхийлөгч, Улсын Их Хурал, Засгийн газар аль нь ч оролцохгүйгээр хуульчлагдсан. Шүүгчид дотоод ардчиллын зарчмаар өөрсдөө шүүх эрх мэдлийнхээ эрүүл дархлааг сонгох энэхүү дотоод “сонгууль”-даа идэвхтэй оролцож, нэр хүндтэй, мэргэжил, туршлага, ёс зүй, мэдлэг, эрхэм чанараараа хүлээн зөвшөөрөгдсөн хүмүүсээ сонгоосой гэж хүсэж, уриалж байна.

Энэ бол шүүгчид Та бүхэнд хуулиар олгосон нэг талаас эрх мэдэл, нөгөө талаас өндөр хариуцлага, шүүх засаглалын нэр хүндийг өргөх боломж юм. Шүүх эрх мэдэлд “цус ойртож”, төрөл садан, ураг төрөл, найз нөхдийн холбоосоор нэгнээ шүүгч болгодог, талцан бүлгэрхдэг байдал байгааг таслан зогсоох нь шинэчлэгдсэн Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн үндсэн үүрэг байх ёстой.

Улс төр, эдийн засгийн бүлэглэлийн гар хөл болж, захиалгаар ажилладаг “хонгилын” гэх эзэнтэй шүүхийг нураах гэж Шүүхийн тухай хуулийг баталсан. Одоо энэ зорилт зөв хүнийг шүүгчээр шилж олж, сонгож томилж чаддаг болох, эсэхээс ихээхэн хамаарна. Иймд УДШ, ШЕЗ, бүх шатны шүүхүүд энэ хавар

шүүгчдийн чуулганаа бүх талын тэгш оролцоо, нээлттэй, шударга зохион байгуулалттайгаар, ардчилсан зарчмаар иргэд, олон нийтийн хяналтын дор зохион байгуулахыг хүсье. Энд дөрөв дэх засаглал болох хэвлэл мэдээлэл, олон нийтийн оролцоо, хяналт чухлыг зориуд цохон тэмдэглэж байна.

Шударга ёсны төлөөх эрх зүйн хувьсгалыг Улсын Их Хурал цаашид ч тасралтгүй үргэлжлүүлэх учиртай. Нэг хууль баталснаар шударга ёс шууд тогтчихгүй. Аливаа том үйл хэргийн эхлэл сайн бэлтгэлээс шууд хамаарна. Тийм ч учраас саяхан миний бие чиглэл өгч, гурван ажлын хэсэг байгуулсан. Ц.Мөнхцэцэг, Б.Энх-Амгалан нарын гишүүдээр ахлуулсан хүний эрхийг хамгаалах, хүний эрх хамгаалагчийн эрх зүйн байдлын талаарх хууль тогтоомжийн хяналт шалгалтын Ажлын хэсэг байгууллаа.

Мөн Улсын Их Хурлын Хууль зүйн байнгын хорооноос хоёр Ажлын хэсгийг байгууллаа. Нэгдүгээрт, Шүүхийн хуулийн хэрэгжилтийг хангах, шинэ тутам байгуулагдан ажиллах Шүүхийн ерөнхий зөвлөл, Шүүхийн сахилгын хороо болон Засгийн газар, шүүх засаглалын ажлын уялдаа холбоог зохистой хангахад дэмжлэг үзүүлэх чиглэлээр Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Сүхбаатараар ахлуулсан Ажлын хэсгийг байгуулсан. Түүнчлэн шүүхэд очиж буй хавтаст хэрэг, нотлох баримтыг олж цуглуулах ачааг үүрч байдаг мөрдөх албаны үйл ажиллагаанд үнэлэлт өгч, энэ хүрээнд иргэдийн үндсэн эрх, эрх чөлөө зөрчигдөхгүй байх, иргэний халдашгүй эрхийг хангах, эрүү шүүлт тулгах, хуулиас гадуур эрхэнд нь халдахгүй байх үндсэн эрхийг баталгаатай эдлүүлэх, хангах чиглэлээр Улсын Их Хурлын Хүний эрхийн дэд хорооны дарга Б.Энхбаяраар ахлуулсан Ажлын хэсгийг байгууллаа.

Эдгээр Ажлын хэсэг Үндсэн хууль болон Хүний эрхийг хангах Үндэсний хөтөлбөрийн үзэл санааг тууштай хамгаалах зорилгоор хүний эрхийг хангах, хамгаалах, тэр дундаа хуулийн байгууллагууд хэрэг илрүүлэх, мөрдөх, шалгах явцдаа иргэний эрхийг зөрчихгүй байх, ийм үйлдэлд ногдуулах ялын бодлогыг чангатгах чиглэлээр хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох тодорхой саналыг ойрын үед бэлтгэж Улсын Их Хуралд өргөн барьж хэлэлцүүлэхийг үүрэг чиглэл болгож байна.

Монгол Улсад эрүү шүүлт иргэндээ тулгасан ийм бусармаг үйлдэл дахин хэзээ ч гарах ёсгүй. Хүний эрхийн төлөөх тэмцэлд эцсийн цэг гэж байхгүй. Ялангуяа сүүлийн үед иргэний хууль ёсны ашиг сонирхолд дур зоргоор халддаг, хэлмэгдүүлдэг, нотлогдоогүй баримт сэлтийг шүүхээс гадуур түгээж урьдчилан гэм буруутай мэтээр нийгмээр “яллуулдаг”, үгсэн хуйвалдаж залхаан цээрлүүлдэг, хүний өмч хөрөнгө, бизнесийг дээрэмддэг тухай гомдол Улсын Их Хуралд их ирж байна. Хуулийн байгууллагуудын гүйцэтгэх ажлын арга хэрэгслээр хийгдсэн, хүний эрхэнд халдсан бичлэгүүд ч ил болж байна. Эхлээд бусдыг санаатайгаар, олон нийтээр буруутгах зорилготой үйлдэл хийж, мөрдөн байцаалтын нууц байх учиртай бичлэг, мэдээ, баримт сэлтийг хууль бусаар түгээж байгааг хэрхэвч зөвтгөж болохгүй. Шударга ёс хуулиар л тогтох учиртай. Тэр тусмаа хүний үндсэн эрх, эрх чөлөөг зөрчиж, гутааж, нулимж хийгдсэн аливаа үйлдэл нь хуулиар хязгаарлагдвал зохино.

Цаашид хувь хүн биш, хууль засагладаг нийгмийг цогцлоох нь, үүнийг манлайлж ажиллах нь хууль тогтоогч Та бидний үндсэн үүрэг мөн.

Шинээр сонгогдсон ХЭҮК-ын гишүүд ч иргэний эрх, эрх чөлөөг хангах, түүнийг зөрчсөн аливаа илрэлтэй хатуу тэмцэхэд онцгой анхаарал хандуулж, шийдвэртэй арга хэмжээ авч санаачилгатай ажиллах шаардлагатайг сануулж хэлье.

Гуравдугаарт, энэ чуулганаар Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийг хэлэлцэн батлах ёстой. Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтөөр Улсын Их Хурлын гишүүд төсвийн болон томилгооны эрхээсээ татгалзаж, хууль тогтоох, хуулийн хэрэгжилтийг хянан шалгах үндсэн чиг үүрэг нь өргөжсөн. Улсын Их Хурлын даргаас өгсөн үүрэг, чиглэлийн дагуу Улсын Их Хурлын Хяналт шалгалтын тухай хуулийг боловсруулах Ажлын хэсгийг байгуулан ажиллуулж, энэ хаврын чуулганаар хэлэлцүүлэх гэж байгаа нь дээрх буруу бүхнийг хазаарлан зогсоох парламентын хяналтыг хүчтэй болгох зорилготой.

Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтөд “Хуулийн биелэлтийг хангахтай холбоотой нийтийн ашиг сонирхлыг хөндсөн тодорхой асуудлаар Улсын Их Хурлын нийт гишүүний дөрөвний нэгээс доошгүй нь Хянан шалгах түр хороо байгуулах санал тавибал Улсын Их Хурал цөөнхийн төлөөллийг оролцуулан уг хороог байгуулна” гэж заасан.

Энэ заалт бол хуулийн хэрэгжилтийг хянах, нийгэмд шуугиан тарьсан аливаа хэргүүдийг ил тод, нээлттэй хэлэлцэж, бодит байдлыг илчлэн тодруулах, шударга ёс тогтоох эрхэм зорилгыг хэрэгжүүлэх нэг чухал хөшүүрэг мөн. Өнөөдөр шуугиан тариад байгаа тодорхой асуудлуудаар хяналт шалгалтын хороо байгуулж ард түмний нүдэн дээр ил тодоор хянан шалгаж, нээлттэй сонсгол зохион байгуулж эцэслэн шийдвэрлэх шаардлагатай гэж үзэж байна. Тухайлбал, иргэн Т.Чимгээд холбогдох хэргийн хүний эрхийн зөрчлийн асуудлаар төрийн эрх барих дээд байгууллагаас хянан шалгах Түр хороо байгуулж ажиллах ёстой гэж үзэж байна. Шударга ёс тогтоох тэмцлийг төрийн эрх барих дээд байгууллага Улсын Их Хурал манлайлах ёстой. Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийг хойшлуулалгүй хэлэлцэн батлахын ач холбогдол ч үүнд оршиж байна.

Дөрөвдүгээрт, “Оюу толгой ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах тухай” Улсын Их Хурлын 2019 оны 92 дугаар тогтоолын хэрэгжилтэд хяналт тавих Ажлын хэсгийг Улсын Их Хурлын дэд дарга Т.Аюурсайханаар ахлуулан байгуулсан. Ажлын хэсэг 92 дугаар тогтоолын зүйл, заалт бүрээр Дэд ажлын хэсэг байгуулж, ажиллаж байгаа.

Энэ ордын ашиглалтад юуны өмнө Монгол Улсын, Монголын ард түмний эрх ашгийг хангуулах ёстой гэдэгт Улсын Их Хурал, Засгийн газар нэгдмэл байр суурьтай байна. Эхний нааштай үр дүнгүүд ч гарч эхэллээ.

Монгол хүн монгол газартаа, монголын баялагтаа эзэн нь байх ёстой. Баялгийн үр өгөөж улсынхаа хөгжил, иргэдийнхээ сайн сайханд зориулагдах учиртай. Энэ зарчмыг Улсын Их Хурал цаашид ч тууштай баримтлах болно.

Тиймээс Ажлын хэсэг үйл ажиллагаагаа улам идэвхжүүлж, Засгийн газартай хамтран ажиллаж, Оюу толгойн талаар гаргасан Улсын Их Хурлын тогтоол шийдвэр, Улсын Их Хурлын гишүүдийн санал санаачилга, иргэдийнхээ хүсэлт шаардлагыг хангаж ажиллах ёстой гэдгийг зориуд тэмдэглэж хэлье.

Цаашид баялгийн хараал бус, баялгийн ерөөл оршиж, уул уурхайн ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашиг эн тэргүүнд байх шударга зарчмыг тогтооход Ажлын хэсгийн үйл ажиллагаа, үр дүн жишиг болох ёстой гэдгийг сануулж хэлье.

Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийг амилуулах бусад олон чухал хуулиуд хүлээгдэж байна. Эдгээр хуулиудыг хугацаа алдалгүй хэлэлцэн батлах чиглэлээр Улсын Их Хурал, Засгийн газар хамтарч ажиллах шаардлагатай байна.

Хаврын чуулганы хэлэлцэх асуултын жагсаалтад багтсан Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай, Үндэсний баялгийн сангийн тухай, Нийслэлийн болон Хот тосгоны эрх зүйн байдлын тухай, Байгаль орчныг хамгаалах тухай, Газрын тухай, Ашигт малтмалын тухай, Нийгмийн даатгал, тэтгэвэр, тэтгэмжийн багц хуулиуд, Улс төрийн намын тухай, Ерөнхийлөгчийн тухай зэрэг нэн чухал хуулиудыг дараагийн чуулганд шилжүүлж, Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийн, Эрх зүйн хувьсгалын үнэ цэнийг, эх орон ард түмний эрх ашгийг хөсөрдүүлж болохгүй.

Эдгээр хуулиудыг боловсруулж, хэлэлцэн батлахдаа зөвлөлдөх ардчиллын зарчмаар ард түмэнтэйгээ хамтран хуулийн төсөл боловсруулж, хэлэлцэж, батлах цахим ЗА систем буюу lawmaker, lawforum системээ энэ зорилгоор хууль тогтоогчид, хууль санаачлагчид үр дүнтэй ашиглах ёстойг зориуд тэмдэглэе.

Нэг зүйлийг зориуд тэмдэглэхэд, боловсролын реформыг боловсролын салбарт эрх зүйн цогц шинэчлэл хийх замаар хэрэгжүүлнэ.

Ингэхийн тулд, боловсролын зорилгоо алсын хараатай тодорхойлох, сургалтын хөтөлбөр, агуулгаа СУРГАХААС СУРАЛЦАХУЙ РУУ чиглэсэн байхаар шинэчлэх, салбарынхаа удирдлага, зохион байгуулалтын бүтцийг сайжруулах, боловсролын бүхий л түвшний сургалтад орчин үетэйгээ уялдуулсан цахим сургалтыг нэвтрүүлэх, салбарын санхүүжилтийг үр дүнд суурилсан шинэ тогтолцоонд шилжүүлэх эрх зүйн зохицуулалтыг хийх шаардлагатай байна.

Түүнчлэн шинжлэх ухааны салбарыг Монгол Улсыг хөгжүүлэх тэргүүлэх чиглэлтэй нийцүүлж, шинжлэх ухаан, дээд боловсролын салбарын судалгаа,

хөгжлийн нэгдлийг хангах удирдлага, менежмент, бүтцийн шинэчлэлтийг хийх замаар Монгол Улсын нийгэм, эдийн засгийн хөгжилд оруулах бодит үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх боломжтой.

Шинжлэх ухаан, технологи, инновацын төвийн кластерийг энэ зорилго, зорилтод нийцүүлэн байгуулж шинжлэх ухаан, технологийн салбарын бүс нутаг, дэлхийд өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлэх нь нэн чухал юм.

Тиймээс хаврын чуулган боловсрол, шинжлэх ухааны салбарт шинэчлэл хийх багц хуулийг хэлэлцэн батлахаар төлөвлөж байна.

Тавдугаарт, Коронавирусийн цар тахлын нөхцөл байдал хүнд хэвээрээ байна, иргэдээ вакцинжуулж эхэлсэн ч тайвшрах болоогүй, эрсдэл өндөр хэвээр байна. Эрсдэлт байдал арилж, цар тахлаас ангижрах цаг удахгүй ирнэ. Гэхдээ өргөс авсан мэт нэг л өдөр бүх зүйл сайхан болчихгүй. Их эрсдэлээс бага эрсдэл рүү, түгшүүр айдсаас ердийн амьдралын хэм хэмжээ рүү алхам алхмаар шилжих дэс дараатай бодлого хэрэгжүүлэх нь зүйтэй байна. Иргэд, байгууллага, төр засгийн байгууллагууд ч ийм дэглэмээр, шат дараатай ажлаа төлөвлөж, уялдуулах нь зүйтэй.

Цар тахлаас үүдсэн хохирлыг даван туулах, эдийн засгийн өсөлт, үйлдвэрлэл, бизнесийг дэмжих чиглэлээр Улсын Их Хурлаас баталсан хууль тогтоомжуудад нийцүүлэн Засгийн газрын “Арван их наядын цогц төлөвлөгөө”-г нэгэнт эхлүүлсэн бодлого, арга хэмжээг тууштай хэрэгжүүлэх, саатал үүсгэхгүйгээр үр дүнд хүргэхэд Засгийн газар, Монголбанк, холбогдох төрийн байгууллагууд, банк санхүүгийн байгууллагууд, иргэн бүр онцгой анхаарч ажиллах шаардлагатай юм.

Вакцины хүрэлцээ хангамжийг сайжруулах, иргэдээ аль болох богино хугацаанд бүрэн хамруулах, вакцинжуулалтын явц, үр дүн, ач холбогдлын талаар ил тод, зөв мэдээллээр иргэдээ тогтмол хангахад анхааръя.

Эрхэм гишүүн Ж.Чинбүрэнгээр ахлуулсан Улсын Их Хурлын Ажлын хэсэг өнгөрсөн долоо хоногт эмнэлгүүдэд ажиллаж, вакцинжуулалтын нөхцөл байдалтай танилцан, санал дүгнэлт дэвшүүлсэнд талархал илэрхийлье. Үүнд үндэслэн холбогдох байгууллага, албан тушаалтны мэдээллийг энэ долоо хоногт багтаан Улсын Их Хурал дээр сонсож, иргэддээ бодит мэдээ, мэдээлэл өгөх нь зөв гэж үзэж байна.

Зургадугаарт, Монгол Улсад Эрх зүйн төдийгүй Эдийн засгийн тогтолцооны хувьсгал хийх хэрэгтэй болсон нь нэгэнт тодорхой байна. Үүнээс үндэслэн “Япон лугаа адил хөгжье” гэсэн уриалга дэвшүүлсэн.

Хуулбарласан, хүчээр шахсан, энд тэндээс цуглуулан байж бүтээсэн эдийн засгийн тогтолцоо маань буруу байна. Буруу учраас Монголын хөрсөнд сайтар идээшихгүй байна. Тиймээс хөгжлийн загвараа шинээр тодорхойлох шаардлага зүй ёсоор тавигдаж байгаа юм.

Нөгөө талд дэлхий дахинд “эдийн засгийн гайхамшиг” гэж нэрлэгддэг Азийн буюу Япон хэв загварыг экспорт-үйлдвэрлэлийг дэмжих хөгжлийн шилдэг тогтолцоо гэж үзэж байна. Үйлдвэрлэгч баялаг бүтээгчдээ дэмждэг, иргэд нь ажилтай орлоготой, үндэсний мөнгөн тэмдэгт нь үнэ цэнэтэй байж, улс орон нь хөгжиж цэцэглэдэг. Улсын Их Хурал дээр байгуулагдсан судлаачдын баг, Судалгааны хүрээлэн ч ийм дүгнэлтэд хүрч байгаа юм.

Хөгжлийн энэхүү загварын онцлог нь ард түмнийхээ уламжлал, ёс заншлын онцлогт суурилсан, сайн засаглал, хөгжлийн цогц бодлого, тогтвортой, чадварлаг төрийн алба, экспортын чиг баримжаатай эдийн засаг, зөвшилцлийг хангасан ёс зүйтэй улс төрийг төлөвшүүлж чадсанд оршиж байна. Чухам ийм загвар Монгол Улсад хэрэгтэй, шаардлагатай болжээ. Гэхдээ энэ бол Японыг даган дуурайна, тэдний бүх юмыг сохроор хуулбарлана гэсэн үг биш ээ. Сайн жишиг, туршлагыг нь Монголын онцлог, монгол түмний хураан хуримтлуулсан мэдлэг, туршлагаар баяжуулж, өнгөрсөн 30 жилийн алдаа, оноондоо дүгнэлт хийж, өөрийн гэсэн Монгол хөгжлийн загварыг бүтээж чадвал богино хугацаанд үсрэнгүй хөгжилд хүрч чадна гэдэгт эргэлзэхгүй байна.

Иймээс “Алсын хараа-2050” бодлогын баримт бичигтэй нийцүүлэн, хөгжлийн шинэ загвар, тогтолцоо бүрдүүлэх чиглэлээр идэвхтэй хамтран ажиллахыг Улсын Их Хурлын гишүүд, Засгийн газар, эрдэмтэн судлаачид, Монголынхоо төлөө гэсэн сэтгэл зүрхтэй хүн бүхэнд хандан уриалж байна.

Долдугаарт, Улс төр эрүүл байх, бусад салбарынхаа хөгжилд садаа болдоггүй болох, улс төрийн намууд төлөвших нь Монгол орон зөв замдаа орох, төр тогтвортой, дархлаатай байж, түмнийхээ итгэлийг хүлээх нэг чухал хүчин зүйл мөн. Тиймээс Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтөд нийцүүлэн Улс төрийн намуудын тухай болон Улс төрийн намын санхүүжилтийн тухай хуулиудыг шинэчлэх нь бас нэгэн чухал зорилт болж байна.

Төрийн албаны бүх шатанд сахилга, хариуцлага, ёс зүйг төлөвшүүлэх, төрийн алба хаагчдын үйл ажиллагааны ердийн хэм хэмжээ болгох, авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс Монголын төрийг ангижруулахыг цаг үе биднээс шаардаж байна. Энэ шинэчлэлийг Улсын Их Хурал өөрөөсөө эхлүүлэх учиртай. Тиймээс энэ удаагийн чуулганаар Улсын Их Хурлын Ёс зүй, сахилга хариуцлагын байнгын хорооны дарга Б.Бат-Эрдэнээр ахлуулсан Ажлын хэсгийн боловсруулсан Улсын Их Хурлын гишүүний ёс зүйн дүрмийг батлахаар төлөвлөж байна.

Мөн Төрийн алба хаагчийн ёс зүй, сахилга хариуцлагын тухай хуулийн төслийг ч хойшлуулалгүй хэлэлцэх хэрэгтэй байна. Ёс зүйтэй төрийг л ард түмэн нь хүндэлж дээдэлдэг. “Монголчууд төрөө дээдэлдэг, төрийн сүлдэндээ залбирдаг ард түмэн” гэсэн үгээр өөрсдийгөө хуурах биш, хуулиар тогтоосон ёс зүйг ягштал сахидаг болох нь Монголын төр ард түмнийхээ итгэлд мөнх оршихын баталгаа мөн.

Наймдугаарт, энэ жил олон аймаг, сум цас зудын хүнд нөхцөлд өвлийг өнгөрөөж байна. Өчигдрийн цас, шуурганы цаг үеийн нөхцөл байдал ч дэлхийн дулаарал, цаг агаар өөрчлөгдөж байгааг сануулж байна. Урин дулаан цаг ирж байгаа ч дэлгэр зунтай золготол бас ч болоогүй байна. Өвлийн хатууг зүдэрч давсан малчдыг хаврын тарчиг, ядруу өдөр хоногууд хүлээж байна.

Тиймээс мал, малчин хоёрыг дараалсан эрсдэлээс хамгаалах, малчдын амьжиргааны түвшин буурахаас сэргийлэх, малын гаралтай түүхий эдийн борлуулалтыг үнийн зохистой бодлогоор дэмжих, ноос ноолуур болон малын гаралтай бусад түүхий эдийн үнэ, борлуулалтыг анхаарах зэрэг арга хэмжээг одооноос төлөвлөж хэрэгжүүлэх нь чухал байна. Өөр аймаг, сумдын нутагт отроор өвөлжсөн малчдад хүндрэл бэрхшээл бүрэн арилах хүртэл төрийн болон эмнэлэг, боловсрол, ахуйн бүх төрлийн үйлчилгээг тэгш, ялгаваргүй хүртээх чиглэлээр яамд, орон нутгийн удирдлагууд хамтран ажиллах хэрэгтэй.

Мөн хаврын тариалалтын бэлтгэлийг сайн хангах, дутагдаж буй үр, бордооны нөөцийг бүрдүүлэх, шатахууны хүрэлцээ, техник хангамжийг зээлийн бодлогоор дэмжихийг “Арван их наядын цогц төлөвлөгөө”-ний дагуу хэрэгжүүлэхийг чиглэл болгож байна.

Есдүгээрт, энэ жил Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийг сонгох ээлжит сонгууль, Сонгинохайрхан дүүрэгт Улсын Их Хурлын нөхөн сонгууль болно. Сонгууль угтсан улстөржилт, сонгуулийн үеийн хар технологиос татгалзах нь эрүүл нийгэм, улс төрийг цогцлоох нийт монгол түмний эрх ашигт нийцнэ.

Ард түмнээ талцуулж, хагаралдуулах, Сонгуулийн хуулийг зөрчин элдэв зүйл амлах, мөнгө тараах, гүтгэлгийн кампанит ажил өрнүүлэх мэтийн үеэ өнгөрөөсөн, цөөхөн монголчуудын эрх ашигт харш үйлдлийг энэ сонгуулиас эхлэн зогсооё. Үндэсний эв нэгдлээ дээдэлъе. Бодлого дэвшүүлж, шударга өрсөлдөж, сонгогчдодоо сонголтын эрхээ эдлэх боломжийг бүрдүүлж ажиллахыг улс төрийн намууд, нэр дэвшигчдэд хандан уриалъя.

Сонгуулийн бэлтгэлийг сайтар хангаж, зохион байгуулах талаар Сонгуулийн ерөнхий хороо, иргэний бүртгэлийн болон төв, орон нутгийн үүрэг хүлээсэн төрийн бүх шатны байгууллагууд онцгой анхаарвал зохино.

Эрхэм гишүүд ээ,

2021 он тэмдэглэлт үйл явдлаар дүүрэн он болж байна. Саяхан бид Монгол Улсад улс төрийн нам байгуулагдсаны 100 жилийн ойг тэмдэглэсэн. Удахгүй Ардын армийн 100, Монгол хүн сансарт ниссэний 40 жилийн ой болно. Долдугаар сард Ардын хувьсгалын 100, намар Монгол Улс НҮБ-д элссэний 60, оны эцсээр Үндэсний эрх чөлөөний хувьсгалын 110 жилийн ой тус тус тохионо.

Эдгээр түүхэн ойнгуудыг баяр ёслол болгон тэмдэглэх гэхээсээ илүүтэй, зуун дамжсан их түүх, тусгаар тогтнолын түүх, бүтээн байгуулалтын түүхээ

зөв ойлгож мэдэх, туулсан замналын ололт амжилт, алдаа оноогоо дэнслэх, дараагийн зууны хөгжлийн шинэ зорилтыг хувьсан өөрчлөгдөж байгаа дэлхий ертөнцийн ирээдүйтэй уялдаатай авч үзэж, шинэчлэн тодорхойлох нь илүү чухал ач холбогдолтой билээ. Энэ чиглэлээр ирэх зууны зорилт, эрмэлзэх зүйлээ бид тодорхойлж ажиллах шаардлагатай байна. Дээр дурдсан бүх зүйл үүнтэй уялдвал зохино.

Бид монгол эх орныхоо Сэргэн мандалтын гараан дээр, түүхэн цаг үед амьдарч байна. Шинэ зууны, Шинэ Монголын хөгжил дэвшлийн гарааг эхлүүлэх хувь зохиол Та бидэнд ногдсон байна.

Энэ эрхэм хүндтэй үүрэг хариуцлагаа гүнээ ухамсарлаж, эвийг нэгтгэн, зөвийг зорих, Их Монголын суу алдрыг эгнэгт бадраан мандуулахын төлөө хүн бүр хичээн зүтгэцгээе.

Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны хаврын чуулган нээснийг мэдэгдье.

Улсын Их Хурлын хаврын ээлжит чуулганы нээлтийн үйл ажиллагаа

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГЫН ГАДААД, ДОТООД УУЛЗАЛТ, АРГА ХЭМЖЭЭ

Япон Улсаас Монгол Улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн эрхт Элчин сайд Х.Кобаяшиг хүлээн авч уулзлаа. 2021.03.17

Монгол хүн сансарт ниссэний 40 жилийн ойг тохиолдуулан Монгол, ОХУ-ын баатар, сансрын нисгэгч Ж.Гүррагчаад баяр хүргэв. 2021.03.22

Наурызын баярыг тохиолдуулан казах иргэдийн төлөөллийг хүлээн авч уулзав. 2021.03.22

БНХАУ-ын Бүх Хятадын Ардын Төлөөлөгчдийн Их Хурлын Байнгын хорооны дарга Ли Жанышутай цахим уулзалт хийлээ. 2021.03.31

ОХУ-аас Монгол Улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн эрхт Элчин сайд И.К.Азизовыг хүлээн авч уулзав. 2021.04.22

Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд А.Ариунзаяа, Монголбанкны ерөнхийлөгч Б.Лхагвасүрэн болон “Эрдэнэс Монгол”, “Эрдэнэс силвер ресурс” ХХК-ийн удирдлагуудтай уулзаж, үүрэг чиглэл өглөө. 2021.05.07

Япон Улсын Олон улсын хамтын ажиллагааны байгууллага (ЖАЙКА)-ын Монгол дахь төлөөлөгчийн газрын тэргүүн Э.Тамураг хүлээн авч уулзлаа.
2021.05.10

Улсын Их Хурлын дарга Азийн сангийн Суурин төлөөлөгч Марк Кэйнигтэй уулзаж ярилцав.
2021.05.12

Улсын Их Хурлын дарга Г.Занданиатар болон Улсын Их Хурлын гишүүд нийслэлийн удирдлагуудтай санал солилцож, зөвлөлдөх уулзалт хийлээ.
2021.05.15

УИХ-ын даргын санаачилгаар “Төрийн их өгөгдлийг бодлогын шийдвэрт ашиглах нь” төслийн танилцуулга, хэлэлцүүлэг болов.
2021.05.19

Монгол Улс, ОХУ-ынхооронд дипломат харилцаа тогтоосны 100 жилийн ойн хүрээнд зохион байгуулж буй “Хамтдаа 100 жил” найрамдлын буухиа цуврал цахим арга хэмжээнд оролцож үг хэллээ.
2021.05.20

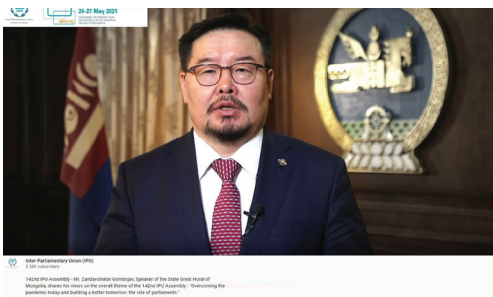
Улсын Их Хурлын дарга Хүний эрхийг хамгаалагчдын уулзалтад оролцож үг хэлэв.
2021.05.25

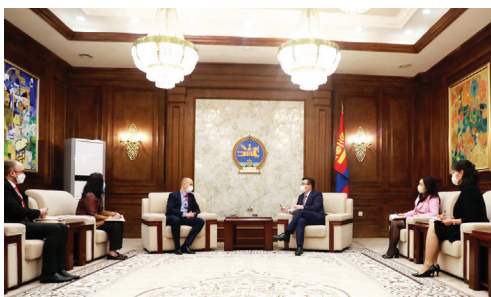
Бүгд Найрамдах Турк Улсаас Монгол Улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн эрхт Элчин сайд Зафер Атеш бараалхлаа. 2021.05.25

УИХ-ын даргын санаачилгаар “Баялагтаа эзэн Монгол” Үндэсний баялгийн сангийн талаарх уулзалт, хэлэлцүүлэг болов. 2021.05.26

ОУПХ-ны ээлжит 142 дугаар Ассамблейн Нэгдсэн хуралдаанд Монгол Улсын Их Хурлын дарга Г.Занданшатар үг хэлж, мэндчилгээ дэвшүүлэв. 2021.05.26

НҮБ-ын Хүүхдийн сангийн Суурин төлөөлөгч Алекс Хайкенс, “Пишл Ин Нийд” олон улсын байгууллагын Монгол Улс дахь Суурин төлөөлөгч Тим Жэнкинс нар бараалхав. 2021.05.27

УИХ-ын дарга худалдаа, бизнес эрхлэгчдийн төлөөлөлтэй ээлжит уулзалтаа хийв. 2021.05.28

УИХ-ын дарга “Бидний хүүхэд засаг, төрийн өмч биш” хөдөлгөөний төлөөллийг хүлээн авч уулзлаа. 2021.06.03

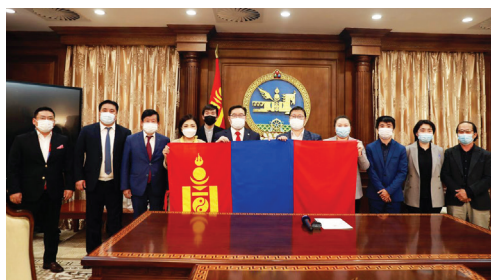
СЕХ-ны дарга П.Дэлгэрнарэн Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн 2021 оны ээлжит сонгуулийн дүнг өргөн мэдүүлэв. 2021.06.11

Улсын Их Хурлын дарга Г.Занданшатарын ивээл дор 29 дэх удаагийн номын баяр нээлтээ хийлээ. 2021.06.11

“Эрх зүйн эдийн засгийн дүн шинжилгээний орчин үеийн чиг хандлага” сэдэвт дэлхийн тэргүүлэх эрдэмтдийн цуврал цахим лекцийн нээлтэд оролцов. 2021.06.15

Шатрын дэлхийн цомын тэмцээнд оролцох шатарчид болон Монголын шатрын холбооны төлөөлөгчдийг хүлээн авч уулзав. 2021.06.30

Фридрих-Эбертийн сангийн Монгол Улс дахь суурин төлөөлөгчийн газрын төлөөллийг хүлээн авч уулзлаа. 2021.07.07

“Европын Холбооны Төлөөлөгчдийн газраас Монголын иргэний нийгмийн байгууллагуудтай хамтран ажиллах хүрээ” цахим хэлэлцүүлгийн нээлтэд оролцож, үг хэлэв. 2021.07.07

Евразийн эдийн засгийн дээд хэмжээний 24 дүгээр уулзалтад Монгол Улсын Их Хурлын дарга Г.Занданшатар үг хэлж, видео мэндчилгээ илгээлээ. 2021.07.09

НЭГ

УЛСЫН ИХ ХҮРЛЫН ХҮҮЛЬ ТОГТООХ
ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

1.1. УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН 2021 ОНЫ ХАВРЫН ЭЭЛЖИТ ЧУУЛГАНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ НЭГДСЭН ТОЙМ

ХУРАЛДСАН ӨДӨР, ТОО

2021.03.15-2021.07.08 ХҮРТЭЛ

- Бие даасан хууль - **16**
- Нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан хууль - **84**
- Хүчингүй болсонд тооцох тухай хууль - **8**
- Гэрээ конвенц соёрхон батлах тухай хууль - **3**
- Улсын Их Хурлын тогтоол - **52**

81 ажлын өдөр	ЧУУЛГАН
34 удаа	ЧУУЛГАНЫ НЭГДСЭН ХУРАЛДААНЫ ТОО
129 удаа	БАЙНГЫН БОЛОН ДЭД, ТҮР ХОРООДЫН ХУРАЛДААН

УИХ-ЫН ГИШҮҮД АЖЛЫН

ХЭСГЭЭС АСУУСАН

АСУУЛТ, ХАРИУЛТ **248**

УИХ-ЫН ГИШҮҮД ҮГ ХЭЛСЭН
240 удаа,
11 цаг 30 минут

ЧУУЛГАНЫ НЭГДСЭН ХУРАЛДААН

2021.03 сар: 5 удаа 14 цаг 49 минут
2021.04 сар: 8 удаа 30 цаг 26 минут
2021.05 сар: 7 удаа 17 цаг 51 минут
2021.06 сар: 8 удаа 44 цаг 21 минут
2021.07 сар: 6 удаа 31 цаг 20 минут

- Чуулганы нэгдсэн хуралдааны явцын талаар нийт **543** хуудас товч тэмдэглэлийг хөтөлж, **2367** хуудас дэлгэрэнгүй тэмдэглэлийг дууны бичлэгээс буулгав.
- Байнгын хороодын **110** удаагийн, **147** цаг **38** минутын хуралдааны явцын талаар **614** хуудас товч тэмдэглэл хөтөлж, **2543** хуудас дэлгэрэнгүй тэмдэглэл үйлдэв.
- Дэд хороодын **6** удаагийн, **5** цаг **28** минутын хуралдааны явцын талаар **15** хуудас гар тэмдэглэл хөтөлж, **92** хуудас дэлгэрэнгүй тэмдэглэл үйлдэв.
- Түр хорооны **13** удаагийн, **26** цаг **13** минутын хуралдааны явцын талаар **35** хуудас товч тэмдэглэл хөтөлж, **466** хуудас дэлгэрэнгүй тэмдэглэл үйлдэв.

Улсын Их Хурлын хаврын ээлжит чуулганы нээлт

УИХ дахь МАН-ын бүлгийн гишүүд

УИХ дахь Ардчилсан намын бүлгийн гишүүд

УИХ дахь бие даагч болон бусад нам, эвслийн төлөөлөл

ХОЁР

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН БАЙНГЫН БОЛОН ДЭД,
ТҮР ХОРООДЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

2.1. УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН БАЙНГЫН БОЛОН ДЭД, ТҮР ХОРООНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТАЛААРХ МЭДЭЭЛЭЛ

ХУРАЛДСАН ӨДӨР, ТОО

2021.03.15-2021.07.08 ХҮРТЭЛ

БАЙНГЫН ХОРООД

110

удаа

ДЭД, ТҮР ХОРООД

19

удаа

ДЭД, ТҮР ХОРОО

ХУРАЛДСАН ТОО

СОНГОГЧИЙН НЭРСИЙН ЖАГСААЛТ,
БҮРТГЭЛИЙН ХЯНАЛТЫН ДЭД ХОРОО

1

УИХ-ЫН ГИШҮҮНИЙ ХАЛДАШГҮЙ БАЙДЛЫН ДЭД ХОРОО

1

ХҮНД ҮЙЛДВЭРЛЭЛИЙН ХӨГЖЛИЙН ДЭД ХОРОО

1

ТӨСВИЙН ЗАРЛАГЫН ХЯНАЛТЫН ДЭД ХОРОО

2

ХҮНИЙ ЭРХИЙН ДЭД ХОРОО

1

КОРОНАВИРУСТ ХАЛДВАР (КОВИД-19)-ЫН ЦАР ТАХЛААС УРЬДЧИЛАН
СЭРГИЙЛЭХ, ТЭМЦЭХ, НИЙГЭМ, ЭДИЙН ЗАСАГТ ҮЗҮҮЛЭХ СӨРӨГ
НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН БИЕЛЭЛТИЙГ САР ТУТАМ
НЭЭЛТТЭЙГЭЭР ХЭЛЭЛЦЭЖ, ХЯНАЛТ ТАВИХ, ШААРДЛАГАТАЙ БОЛ
УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХОЛБОГДОХ БАЙНГЫН ХОРООНЫ ХУРАЛДААНААР
ХЭЛЭЛЦҮҮЛЭХ, САНАЛ, ДҮГНЭЛТ ГАРГАХ ҮҮРЭГ БҮХИЙ ТҮР ХОРОО

5

УЛААНБААТАР ХОТЫН ХӨГЖЛИЙН АСУУДАЛ ЭРХЭЛСЭН ТҮР ХОРОО

1

"ОЮУ ТОЛГОЙ ОРДЫН АШИГЛАЛТАД МОНГОЛ УЛСЫН ЭРХ АШГИЙГ
ХАНГУУЛАХ ТУХАЙ" МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН 2019 ОНЫ 92 ДУГААР
ТОГТООЛЫН ХЭРЭГЖИЛТЭД ХЯНАЛТ ТАВИХ, ШААРДЛАГАТАЙ БОЛ
САНАЛ БОЛОВСРУУЛЖ, ДҮНГ НЭГДСЭН ХУРАЛДААНД ТАНИЛЦУУЛАХ
ҮҮРЭГ БҮХИЙ ТҮР ХОРОО

7

Байнгын хорооны **186** санал, дүгнэлт, танилцуулга бэлтгэн чуулганы нэгдсэн хуралдаанд оруулан шийдвэрлүүлжээ.

Байнгын хороонд иргэдээс **101** өргөдөл, гомдол ирүүлснээс **76**-д нь хариу өгч шийдвэрлэсэн бол албан байгууллага, аж ахуйн нэгжээс **469** албан бичиг ирүүлснийг хууль тогтоомжид заасан журмын дагуу хянаж, **179** албан бичигт хариу өгсөн.

2.2. БАЙНГЫН ХОРООНЫ БҮРЭЛДЭХҮҮН

БАЙНГЫН ХОРООНЫ БҮРЭЛДЭХҮҮНИЙ ХАРЬАЛАЛ

/2021.02.23/

№	Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороо	Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хороо	Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын байнгын хороо	Ёс зүй, сахилга харилцлагын байнгын хороо	Инновац, цахим бодлогын байнгын хороо	Нийгмийн бодлогын байнгын хороо	Төрийн байгуулалтын байнгын хороо	Төсвийн байнгын хороо	Үйлдвэржилтийн бодлогын байнгын хороо	Хууль зүйн байнгын хороо	Эдийн засгийн байнгын хороо
1.	Б.Баттөмөр	Х.Болорчулуун	Г.Дамдинням	Б.Бат-Эрдэнэ	Н.Учрал	М.Оюунчимэг	Ж.Мөнхбат	Ч.Хүрэлбаатар	Б.Чойжилсүрэн	С.Бямбацогт	Ж.Ганбаатар
2.	Ш.Адьяашаа	Ц.Анандбазар	А.Адъяасүрэн	Ш.Адьяашаа	Г.Амартүвшин	П.Анужин	С.Амарсайхан	Г.Амартүвшин	А.Адъяасүрэн	Ш.Адьяашаа	Т.Аюурсайхан
3.	Н.Алтанхуяг	Т.Аубакир	Г.Амартүвшин	Х.Баделхан	Э.Бат-Амгалан	Д.Батлут	А.Адъяасүрэн	Д.Өнөрболор	Ц.Анандбазар	Н.Алтанхуяг	Э.Бат-Амгалан
4.	П.Анужин	Б.Бат-Эрдэнэ	П.Анужин	Б.Баярсайхан	Д.Батлут	Б.Баярсайхан	Ё.Баатарбилэг	Ц.Анандбазар	Т.Аубакир	С.Амарсайхан	Д.Батлут
5.	Т.Аюурсайхан	Ж.Бат-Эрдэнэ	Т.Аубакир	Б.Баттөмөр	Х.Ганхуяг	Б.Бейсен	Ж.Батсуурь	Х.Булгантуяа	Ж.Бат-Эрдэнэ	Д.Ганбат	Б.Баттөмөр
6.	Х.Баделхан	Ж.Батжаргал	Ё.Баатарбилэг	С.Бямбацогт	Н.Ганибал	С.Ганбаатар	С.Бямбацогт	Ж.Батжаргал	Ж.Батжаргал	Б.Дэлгэрсайхан	Д.Бат-Эрдэнэ
7.	С.Батболд	Б.Бейсен	Б.Баярсайхан	Б.Бейсен	Т.Доржханд	Ц.Сандаг-Очир	Ж.Ганбаатар	Х.Баделхан	Г.Ганболд	Л.Мөнхбаатар	Ж.Бат-Эрдэнэ
8.	Э.Бат-Амгалан	Г.Ганболд	Х.Ганхуяг	Ж.Мөнхбат	Ц.Сэргэлэн	Д.Сарангэрэл	Г.Ганболд	Ж.Батсуурь	Н.Наранбаатар	Ц.Мөнхцэцэг	Х.Болорчулуун
9.	Б.Бат-Эрдэнэ	Н.Ганибал	Ж.Мөнхбат	Л.Энх-Амгалан	Б.Саранчимэг	Б.Саранчимэг	Г.Занданшатар	С.Ганбаатар	Д.Өнөрболор	Х.Нямбаатар	Х.Булгантуяа
10.	Д.Бат-Эрдэнэ	Г.Дамдинням	Б.Жаргалмаа	Б.Энхбаяр	Ж.Чинбүрэн	Ц.Мөнх-Оргил	Ж.Эрдэнэбат	Ц.Даваасүрэн	О.Цогтгэрэл	Б.Пүрэвдорж	Н.Ганибал
11.	Д.Ганбат	Г.Мөнхцэцэг	Ц.Мөнхцэцэг		Ч.Ундрам	С.Одонтуяа	Ц.Мөнх-Оргил	Л.Мөнхбаатар	Ш.Раднаасцэд	Ш.Раднаасцэд	Х.Ганхуяг
12.	Т.Доржханд	Н.Наранбаатар	Г.Мөнхцэцэг			С.Чинзориг	Х.Нямбаатар	С.Одонтуяа	Г.Тэмүүлэн	Ц.Сандаг-Очир	Ц.Даваасүрэн
13.	Б.Дэлгэрсайхан	Д.Өнөрболор	Ж.Чинбүрэн			Ж.Чинбүрэн	Л.Оюун-Эрдэнэ	Б.Пүрэвдорж	Т.Энхтүвшин	Ж.Сүхбаатар	Т.Доржханд
14.	Н.Наранбаатар	Б.Саранчимэг	Ч.Ундрам			Б.Жаргалмаа	Б.Пүрэвдорж	Ш.Раднаасцэд	Ц.Туваан	Ц.Сэргэлэн	Б.Жавхлан
15.	С.Сэргэлэн	Г.Тэмүүлэн	Н.Учрал			Ц.Туваан	Ж.Сүхбаатар	Д.Тогтохсүрэн	С.Ганбаатар	Н.Учрал	М.Оюунчимэг
16.	Д.Цогтбаатар	Ц.Туваан	Т.Энхтүвшин			Ч.Ундрам	Д.Тогтохсүрэн	Г.Тэмүүлэн	Ж.Эрдэнэбат	Д.Цогтбаатар	О.Цогтгэрэл
17.	Б.Энх-Амгалан	О.Цогтгэрэл	С.Чинзориг				Ц.Мөнхцэцэг	Б.Жавхлан	Г.Дамдинням	Б.Энх-Амгалан	Ц.Цэрэнпунцаг
18.	Н.Энхболд	Ц.Цэрэнпунцаг	Л.Энх-Амгалан				Н.Энхболд	Б.Чойжилсүрэн	Л.Мөнхбаатар	Б.Энхбаяр	С.Чинзориг
19.	Х.Булгантуяа	Т.Энхтүвшин					М.Оюунчимэг	Ц.Сандаг-Очир	Ц.Мөнх-Оргил	Ц.Мөнх-Оргил	Б.Энхбаяр

/ 2021.02.23/

ДЭД ХОРООНЫ БҮРЭЛДЭХҮҮНИЙ ХАРЬАЛАЛ

№	Тусгай хяналтын дэд хороо	Агаарын бохирдлыг бууруулах асуудлын дэд хороо	Нутгийн удирдлагын дэд хороо	Улсын Их Хурлын халдашгүй байдлын дэд хороо	Сонгогчийн нэрсийн жагсаалт, бүртгэлийн хяналтын дэд хороо	Төсвийн зарлагын хяналтын дэд хороо	Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийн дэд хороо	Хөнгөн үйлдвэрлэлийн дэд хороо	Хүнд үйлдвэрлэлийн дэд хороо	Хүний эрхийн дэд хороо	Тогтвортой хөгжлийн зорилтын дэд хороо
1	С.Батболд	Б.Саранчимэг	Ё.Баатарбилэг	Н.Энхболд	Г.Ганболд	Б.Пүрэвдорж	Ж.Бат-Эрдэнэ	Ц.Анандбаатар	Г.Тэмүүлэн	Б.Энхбаяр	Х.Булгантуяа
2	Н.Алтанхуяг	Т.Аубакир	Ж.Батсуурь	С.Батболд	Ж.Мөнхбат	Г.Амартүвшин	А.Адъяасүрэн	А.Адъяасүрэн	Ц.Анандбаатар	Ш.Адъяаа	Б.Баттөмөр
3	Т.Аюурсайхан	Г.Ганболд	Г.Ганболд	Б.Бат-Эрдэнэ	Ц.Мөнх-Оргил	Ц.Анандбаатар	Ж.Батжаргал	Т.Аубакир	Н.Наранбаатар	Д.Ганбат	Д.Бат-Эрдэнэ
4	Б.Дэлгэрсайхан	Г.Дамдинням	Х.Нямбаатар	С.Бямбацогт	Б.Пүрэвдорж	Ж.Батжаргал	Г.Ганболд	Д.Өнөрболор	О.Цогтгэрэл	Ц.Мөнхцэцэг	Н.Ганибал
5	Д.Бат-Эрдэнэ	Ц.Туваан	Ж.Сүхбаатар	Ц.Мөнх-Оргил	Ж.Ганбаатар	Ж.Батсуурь	Т.Энхтүвшин	Ш.Раднаасэд	Б.Чойжилсүрэн	Ш.Раднаасэд	Б.Жавхлан
6	Ц.Сэргэлэн					Х.Булгантуяа	С.Ганбаатар	Г.Тэмүүлэн	Т.Энхтүвшин	Ц.Сандаг-Очир	Х.Ганхуяг
7	Б.Энх-Амгалан					С.Ганбаатар		Ц.Туваан	Ц.Туваан	Н.Учрал	Т.Доржханд
8						Г.Тэмүүлэн				Н.Алтанхуяг	

ТҮР ХОРООНЫ БҮРЭЛДЭХҮҮНИЙ ХАРЬАЛАЛ

/2021.06.14/

№	Коронавируст халдвар /КОВИД-19/-ын цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх, нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах тухай асуудлаарх Түр хороо	“Оюу толгой ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах тухай” МУИХ-ын 2019 оны 92 дугаар тогтоолын хэрэгжилтэд хяналт тавих, шаардлагатай бол санал боловсруулж, дүнг нэгдсэн хуралдаанд танилцуулах үүрэг бүхий Түр хороо	Нийслэл Улаанбаатар хотын хөгжлийн асуудал эрхэлсэн Түр хороо
1.	Б.Баттөмөр	Ц.Даваасүрэн	Э.Бат-Амгалан
2.	Х.Болорчулуун	Ш.Адьяа	С.Амарсайхан
3.	Ж.Мөнхбат	Н.Алтанхуяг	Г.Амартүвшин
4.	Б.Бат-Эрдэнэ	П.Анужин	П.Анужин
5.	Н.Учрал	Ё.Баатарбилэг	Т.Аюурсайхан
6.	М.Оюунчимэг	Б.Бат-Эрдэнэ	Х.Булгантуяа
7.	Л.Энх-Амгалан	Ж.Бат-Эрдэнэ	С.Бямбацогт
8.	Б.Жавхлан	Х.Болорчулуун	Ж.Ганбаатар
9.	Б.Чойжилсүрэн	С.Бямбацогт	Х.Ганхуяг
10.	С.Бямбацогт	Ж.Ганбаатар	Т.Доржханд
11.	Ж.Ганбаатар	С.Ганбаатар	Б.Жаргалмаа
12.	Б.Бейсен	Г.Ганболд	Ц.Мөнхцэцэг
13.	С.Ганбаатбар	Н.Ганибал	Х.Нямбаатар
14.	Т.Доржханд	Х.Ганхуяг	С.Одонтуяа
15.	Н.Алтанхуяг	Г.Дамдинням	М.Оюунчимэг
16.		Б.Дэлгэрсайхан	Ц.Сандаг-Очир
17.		Б.Жаргалмаа	Д.Сарангэрэл
18.		Ж.Мөнхбат	Б.Саранчимэг
19.		Ц.Сандаг-Очир	Ж.Сүхбаатар
20.		Ж.Сүхбаатар	Н.Учрал
21.		Г.Тэмүүлэн	Д.Цогтбаатар
22.		Ч.Ундрам	Ж.Чинбүрэн
23.		С.Чинзориг	Б.Энхбаяр
24.		Б.Энхбаяр	

НЭГ. АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛ, ГАДААД БОДЛОГЫН БАЙНГЫН ХОРОО

БАЙНГЫН ХОРООНЫ ДАРГА
Б.БАТТӨМӨР

АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛ, ГАДААД БОДЛОГЫН БАЙНГЫН ХОРОО

УИХ-ын 2021 оны хаврын чуулганы хугацаанд

19 ГИШҮҮН

11
удаа

ХУРАЛДААН

ХЭЛЭЛЦСЭН АСУУДАЛ (Давхардсан тоогоор)

19

4

ЗӨВШИЛЦЭХ АСУУДАЛ

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛЫН ТӨСӨЛ

2

4

САНАЛ, ДҮГНЭЛТ

БАЙНГЫН ХОРООНЫ ТОГТООЛ

1

14

ЗАРЧМЫН ЗӨРҮҮТЭЙ САНАЛ

ХУУЛИЙН ТӨСӨЛ

10

2

АЛБАН ТУШААЛТНЫГ ТОМИЛОХ, ЧӨЛӨӨЛӨХ

БАЙНГЫН ХОРООНЫ ХУРАЛДААНААС ЧИГЛЭЛ, ҮҮРЭГ ӨГСӨН ТЭМДЭГЛЭЛ

1

Батлуулсан хууль, тогтоомж

ТОГТООЛ

1

4

ХУУЛЬ

Тайлант хугацаанд ирсэн албан бичиг **26**, хариу өгсөн албан бичиг **10**

Улсын Их Хурлын 2021 оны хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороо нь эрхлэх асуудлынхаа хүрээнд Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын үндэсний аюулгүй байдлын болон гадаад бодлогын үзэл баримтлалын хүрээнд үндэсний аюулгүй байдлыг хангах үйл ажиллагаа, гадаад бодлогын хэрэгжилтийг хангах, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төслийн талаар болон нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэх тодорхой асуудлаар санал, дүгнэлт гаргах, Улсын Их Хурлын хянан шалгах чиг үүргээ хэрэгжүүлэхэд үйл ажиллагаагаа чиглүүлэн ажилласан.

Хууль, тогтоолын төслийн хэлэлцүүлгийн талаар

Байнгын хороо эрхлэх асуудлынхаа хүрээнд дараах асуудлыг хэлэлцэж, санал, дүгнэлт, танилцуулга, зарчмын зөрүүтэй саналын томъёоллыг бэлтгэн нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлээ. Үүнд:

Монгол Улсын Засгийн газраас өргөн мэдүүлсэн Коронавируст халдвар (КОВИД-19)-ын цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх, нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Монгол Улсын Засгийн Газраас 2021 оны 6 дугаар сарын 23-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн Америкийн Нэгдсэн Улсын Чикаго хотод Монгол Улсын Консулын газар нээн ажиллуулах тухай Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийг чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэн батлуулав.

Монгол Улсын Засгийн газраас өргөн мэдүүлсэн Дэлхийн шуудан холбооны дүрмийн 10 дугаар нэмэлт протоколыг соёрхон батлах тухай хуулийн төсөл, Монгол Улсын Засгийн газраас 2021 оны 3 дугаар сарын 25-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн Монгол Улс, Олон улсын хөгжлийн ассоциаци хоорондын нэмэлт санхүүжилтийн хэлэлцээр (Монгол Улсад КОВИД-19-өөс урьдчилан сэргийлэх, хариу арга хэмжээ авах, бэлэн байдлыг хангах төсөл)-ийг соёрхон батлах тухай хуулийн төсөл, Монгол Улсын Засгийн газраас 2021 оны 5 дугаар сарын 17-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн Монгол Улс, Азийн хөгжлийн банк хоорондын “Шуурхай хариу арга хэмжээ авах санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөрт оруулах нэмэлт, өөрчлөлт”-ийг соёрхон батлах тухай хуулийн төслийг чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэн батлуулав.

Монгол Улсын Засгийн газраас ирүүлсэн Монгол Улс, Азийн хөгжлийн банк хоорондын “Шуурхай хариу арга хэмжээ авах санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөрт оруулах нэмэлт, өөрчлөлт”-ийн төсөл, Монгол Улсын Засгийн газраас 2021 оны 6 дугаар 24-ний өдөр ирүүлсэн Монгол Улс, Олон улсын сэргээн босголт, хөгжлийн банк хоорондын Зээлийн хэлэлцээр (Улаанбаатар хотын тогтвортой авто зам, тээвэр төсөл)-ийн төсөл, Монгол Улсын Засгийн газраас 2021 оны 6 дугаар сарын 26-ны өдөр ирүүлсэн Монгол Улс, Азийн дэд бүтцийн хөрөнгө оруулалтын банк хоорондын Зээлийн хэлэлцээр (КОВИД-19-ийн эсрэг вакцинжуулалтын арга хэмжээ төсөл)-ийн төслүүдийг Байнгын хорооны хуралдаанаар хэлэлцэж, санал, дүгнэлт, хуралдааны тэмдэглэлийг Засгийн газарт хүргүүлсэн.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчөөс Элчин сайдыг эгүүлэн татах тухай, 2021 оны 7 дугаар сарын 1-ний өдөр Элчин сайд нарыг эгүүлэн татах, томилох

асуудлыг зөвшилцөхөөр тус тус ирүүлснийг хэлэлцэж Улсын Их Хурлын саналын дүнг Монгол Улсын Ерөнхийлөгчид хүргүүлэв.

“Монгол, Хятадын Замын-Үүд, Эрээний эдийн засгийн хамтын ажиллагааны бүс байгуулах тухай” Монгол Улсын Засгийн газар, БНХАУ-ын Засгийн газар хоорондын хэлэлцээрийг соёрхон батлах тухай, “Даян дэлхийн ногоон хөгжлийн институтын эрх зүйн статус, эрх ямба, дархан эрхийн тухай Монгол Улсын Засгийн газар болон Даян дэлхийн ногоон хөгжлийн институт хоорондын хэлэлцээр”-ийн Зөвшилцөх төсөл, “Америкийн Нэгдсэн Улсын Чикаго хотод Монгол Улсын Консулын газар нээн ажиллуулах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөл, Гамшгаас хамгаалах тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл, Кибер аюулгүй байдлын тухай хуулийн төслүүд хэлэлцүүлгийн шатанд байна.

Хяналт, шалгалтын ажлын талаар

Байнгын хорооны дарга, гишүүд 2021 оны 6 дугаар сарын 16-ны өдөр Батлан хамгаалах яамны үйл ажиллагаа, Батлан хамгаалах салбарын 2020-2024 онд дэвшүүлсэн бодлого зорилт, хэрэгжүүлж буй ажлууд болон Зэвсэгт хүчний өнөөгийн байдал, хөгжлийн чиг хандлагын талаар мэдээлэл сонсож, Зэвсэгт хүчинд шинээр нэвтрүүлж буй инновац, шинэ бүтээл, оновчтой санал санаачилга шингэсэн зэвсэглэл, цэргийн техник, холбоо болон өөрсдийн дотоод нөөц бололцоонд тулгуурлан үйлдвэрлэсэн цэргийн зориулалттай техник хэрэгслүүдтэй танилцав.

Мөн Байнгын хорооны дарга, гишүүд 2021 оны 6 дугаар сарын 16-ны өдөр Гадаад харилцааны яамны бодлого үйл ажиллагаа, авч хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээ, шийдвэр, яамны 2020-2024 оны стратеги төлөвлөгөөтэй танилцаж, гадаад харилцаа болон дипломат төлөөлөгчийн газруудад тулгарч байгаа асуудал, Коронавируст халдвар (КОВИД-19)-ын цар тахлын үеийн нөхцөл байдалд авч байгаа арга хэмжээ, гадаадад ажиллаж, амьдарч байгаа иргэдэд чиглэсэн ажил болон бусад асуудлын талаар санал солилцож, цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээнүүдийн талаар тодорхой саналууд хэлж, үүрэг чиглэл өгөв.

Байнгын хорооны дарга Б.Баттөмөр Кувейт Улсаас Монгол Улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн эрхт Элчин сайд Мухаммад Аль-Мутайриг хүлээн авч уулзав. 2021.03.17

Байнгын хорооны дарга Б.Баттөмөр Олон Улсын Парламентын Холбооны Энхтайван, олон улсын аюулгүй байдлын байнгын хорооны цахим хуралдаанд Монголын Улсын парламентыг төлөөлж оролцов. 2021.05.17

Байнгын хорооны дарга Б.Баттөмөр ОХУ-аас Монгол Улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн эрхт Элчин сайд И.К.Азизовтай уулзлаа. 2021.06.21

Байнгын хорооны дарга Б.Баттөмөр Америкийн Нэгдсэн Улсаас Монгол Улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн эрхт Элчин сайд Майкл Клеческиг хүлээн авч уулзлаа. 2021.07.09

ХОЁР. БАЙГАЛЬ ОРЧИН, ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН БАЙНГЫН ХОРОО

БАЙГАЛЬ ОРЧИН, ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН БАЙНГЫН ХОРОО

УИХ-ын 2021 оны хаврын чуулганы хугацаанд

БАЙНГЫН ХОРООНЫ ДАРГА
Х.БОЛОРЧУЛУУН

19 ГИШҮҮН

5

удаа

ХУРАЛДААН

ХЭЛЭЛЦСЭН АСУУДАЛ (Давхардсан тоогоор)

21

8

САНАЛ, ДҮГНЭЛТ

ХУУЛИЙН ТӨСӨЛ

9

69

ЗАРЧМЫН ЗӨРҮҮТЭЙ САНАЛЫН ТОМЬЁОЛОЛ

УИХ-ЫН ТОГТООЛЫН ТӨСӨЛ

2

8

ХАРЬЯА БАЙГУУЛЛАГЫН ТАЙЛАН

БАЙНГЫН ХОРООНЫ ТОГТООЛЫН ТӨСӨЛ

2

Батлуулсан хууль, тогтоомж

БАЙНГЫН ХОРООНЫ ТОГТООЛ

2

Ажлын хэсэг **4** удаа хуралдсан.

Тайлант хугацаанд ирсэн албан бичиг **18**, явуулсан албан бичиг **39**

Улсын Их Хурлын 2021 оны хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хороо эрхлэх асуудлынхаа хүрээнд хамаарах хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах, хуваарилагдсан хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төслийг чуулганы хуралдаанаар хэлэлцүүлэх бэлтгэлийг хангахад үйл ажиллагаагаа чиглүүлэн ажиллалаа.

Хууль, тогтоолын төслийн хэлэлцүүлгийн талаар

Улсын Их Хурлын гишүүн Г.Тэмүүлэнгээс Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн “Улсын тусгай хамгаалалттай газрын ангиллыг шинэчлэн тогтоох тухай”, “Улсын Их Хурлын 1995 оны 26 дугаар тогтоолд нэмэлт оруулах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд хэлэлцэх эсэх асуудлыг 2021 оны 7 дугаар сарын 6-ны өдрийн Байнгын хорооны болон чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэж тогтоолын төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд хэлэлцэхийг дэмжиж, анхны хэлэлцүүлэгт бэлтгүүлэхээр Байнгын хороонд шилжүүлэв.

Монгол Улсын Засгийн газраас Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн Таримал ургамлын үр, сортын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийн ажлын хэсэг дөрвөн удаа хуралдаж, ажлын хэсгийн 1 танилцуулгыг бэлтгэн Байнгын хорооны 2021 оны 7 дугаар сарын 6-ны өдрийн хуралдаанд танилцуулсан. Мөн өдрийн Байнгын хорооны хуралдаанаар Таримал ургамлын үр, сортын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийн анхны хэлэлцүүлгийг явуулж, чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар санал, дүгнэлт, зарчмын зөрүүтэй 69 саналын томъёоллыг бэлтгэн хэлэлцүүлж, эцсийн хэлэлцүүлэгт бэлтгүүлэхээр Байнгын хороонд шилжүүлсэн.

Хяналт, шалгалтын ажлын талаар

Байнгын хороо хаврын тариалалтын бэлтгэл ажлын талаар болон энэ хүрээнд аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэд, тариаланчдад үзүүлсэн дэмжлэг, санхүүжилтийн чиглэлээр авч хэрэгжүүлж буй ажлын талаарх Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын мэдээллийг хоёр, тавдугаар сарын хуралдаанаараа сонсохын зэрэгцээ тавдугаар сард жижиг, дунд үйлдвэрийн чиглэлээр хэрэгжүүлсэн ажлын талаарх салбарын сайдын мэдээллийг сонсож, “Чиглэл өгөх тухай” Байнгын хорооны тогтоол баталсан.

Мөн “Зарим газар нутгийг улсын тусгай хамгаалалтад авах тухай” 41 дүгээр, 2020 оны “Зарим газар нутгийг улсын тусгай хамгаалалтад авах, хилийн заагт өөрчлөлт оруулах тухай” 46 дугаар, 2020 оны “Зарим газар нутгийг улсын тусгай хамгаалалтад авах тухай” 47 дугаар тогтоолууд болон Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай хуулийн биелэлтийн талаар болон “Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээ”, түүнд холбогдох зохицуулалтын биелэлтийн талаар Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын мэдээллийг тус тус сонссон.

Түүнчлэн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам, Орчны бохирдлыг бууруулах үндэсний хороонд хэрэгжиж байгаа төсөл, хөтөлбөрүүдийн

хэрэгжилтийн талаар Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд, Орчны бохирдлыг бууруулах үндэсний хорооны даргын мэдээлэлтэй танилцав.

Байнгын хорооны мах бэлтгэл, махны үйлдвэр, махны экспортын үйл ажиллагааны тухай 2020 оны 10 дугаар тогтоолын биелэлтийн талаар болон Хөдөө аж ахуйг дэмжих сангийн бүтэц, зохион байгуулалт, зээл олголт болон хаврын тариалалтын явцын талаар зургадугаар сард Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын мэдээлэлтэй танилцсан. Улмаар зургадугаар сард малчид, иргэдээс ирүүлсэн өргөдөл, хүсэлттэй холбогдуулан Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын мэдээллийг сонсож, “Чиглэл өгөх тухай” Байнгын хорооны тогтоол баталсан.

Таримал ургамлын үр, сортын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн бусад хуулийн төслийг Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны хэлэлцүүлэгт бэлтгэх үүрэг бүхий ажлын хэсгийг Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хорооны 2021 оны 1 дүгээр тогтоолоор шинэчлэн байгуулж, ажлын хэсгийг Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Бат-Эрдэнэ ахалж, бүрэлдэхүүнд нь Улсын Их Хурлын гишүүн Т.Аубакир, Ж.Батжаргал, Н.Ганибал, Д.Өнөрболор нар ажиллаж байгаа юм.

Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хорооны харьяа Агаарын бохирдлыг бууруулах асуудлын дэд хорооны дарга Б.Саранчимэг болон УИХ-ын гишүүн Ц.Туваан, Т.Аубакир нар “Ойн судалгаа, хөгжлийн төв” улсын төсөвт үйлдвэрийн газарт ажиллав.

2021.04.06

ГУРАВ. БОЛОВСРОЛ, СОЁЛ, ШИНЖЛЭХ УХААН, СПОРТЫН БАЙНГЫН ХОРОО

БОЛОВСРОЛ, СОЁЛ, ШИНЖЛЭХ УХААН, СПОРТЫН БАЙНГЫН ХОРОО

УИХ-ын 2021 оны хаврын чуулганы хугацаанд

БАЙНГЫН ХОРООНЫ ДАРГА
Г.ДАМДИННЯМ

18 гишүүн

8

удаа

ХУРАЛДААН

ХЭЛЭЛЦСЭН АСУУДАЛ (Давхардсан тоогоор)

56

ХУУЛИЙН ТӨСӨЛ

43

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

3

ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТЫН ТАЙЛАН

1

4

БАЙНГЫН ХОРООНЫ ТОГТООЛ

8

САНАЛ, ДҮГНЭЛТ

129

ЗАРЧМЫН ЗӨРҮҮТЭЙ САНАЛЫН ТОМЬЁОЛ

4

ХАРЬЯА БАЙГУУЛЛАГЫН ТАЙЛАН

1

АЛБАН ТУШААЛТНЫГ ТОМИЛОХ, ЧӨЛӨӨЛӨХ

Батлуулсан хууль, тогтоомж

УИХ-ЫН ТОГТООЛ

4

16

ХУУЛЬ

Ажлын хэсэг **4** удаа байгуулж, **15** удаа хуралдсан.

Тайлант хугацаанд ирсэн албан бичиг **50**, явуулсан албан бичиг **48**

Байнгын хорооноос 2021 оны хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төслийн талаар болон нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэх тодорхой асуудлаар санал, дүгнэлт гаргах, Байнгын хорооны эрхлэх асуудлын хүрээнд Улсын Их Хурлын хянан шалгах чиг үүрэг болон эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагын үйл ажиллагаанд тавих хяналтыг хэрэгжүүлэх, үүрэг чиглэл өгөхөд үйл ажиллагаагаа чиглүүлэн ажиллалаа.

Хууль, тогтоолын төслийн хэлэлцүүлгийн талаар

Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын байнгын хороо эрхлэх асуудлын хүрээнд дараах асуудлыг хэлэлцэж, санал, дүгнэлт, танилцуулга, зарчмын зөрүүтэй саналын томьёоллыг бэлтгэн холбогдох Байнгын хороо болон чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлээ. Үүнд:

Кино урлагийг дэмжих тухай хуулийн төсөл болон Соёлын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулга болон хамт өргөн мэдүүлсэн хууль, тогтоолын төслүүдийг чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэн батлуулав.

Боловсролын ерөнхий хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн бусад хууль, Улсын Их Хурлын тогтоолын төслүүдийн хэлэлцэх эсэх асуудлыг хэлэлцэж санал, дүгнэлт гарган чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлээ.

Боловсролын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн хэлэлцэх эсэх асуудлыг хэлэлцэж санал, дүгнэлт гарган чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлсэн.

Хяналт, шалгалтын ажлын талаар

Байнгын хороо дөрөвдүгээр сард хуралдаанаараа Биеийн тамир, спортын тухай хуулийн хэрэгжилт, салбарын хөрөнгө оруулалт, санхүүжилтийн талаар, 2021 онд төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хийгдэж байгаа худалдан авах ажиллагааны явц болон цаашид тус салбарт шаардагдаж байгаа хөрөнгө оруулалтын талаар Биеийн тамир, спортын улсын хорооны даргын мэдээлэл болон соёлын салбарын эрх зүйн орчин, ажилчдын ажиллах нөхцөл байдал, 2021 оны төсвийн жилд төсвийн хөрөнгөөр санхүүжигдэх хөрөнгө оруулалтын ажлын явц, цаашид соёлын салбарт шаардагдаж байгаа хөрөнгө оруулалтын талаар, цар тахлын үед хүүхэд, залуучуудад соёлыг түгээн дэлгэрүүлэх чиглэлийн үйл ажиллагааг хэрхэн явуулж байгаа мэдээлэл болон цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний талаарх Соёлын сайдын мэдээллийг тус тус сонссон.

Улмаар Биеийн тамир, спортын тухай хуулийн хэрэгжилт, салбарын хөрөнгө оруулалт, санхүүжилтийн талаар шалгаж санал, дүгнэлт гаргах, шийдвэрийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсэг, 2021 онд төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хийж байгаа худалдан авах ажиллагааны явцыг эрчимжүүлэх болон цаашид тус салбарт шаардагдаж байгаа хөрөнгө оруулалтын талаар санал, дүгнэлт гаргах, шийдвэрийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг байгуулав. Ажлын хэсгээс Биеийн тамир, спортын

тухай хуулийн хэрэгжилтийн тайланг хэлэлцэж, хуулийн хэрэгжилтэд тулгамдаж байгаа асуудал болон Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэхээр боловсруулж буй Биеийн тамир, спортын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлд санал хүргүүлэх, Биеийн тамир, спортын улсын хороо, түүний харьяа нийслэлийн зарим дүүргийн Биеийн тамир, спортын байгууллагын үйл ажиллагаатай танилцаж, салбарын хэмжээнд тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэх цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний талаар шийдвэрийн төсөл боловсруулж, Байнгын хорооны хуралдаанаар хэлэлцүүлэхээр бэлдэж байна.

Байнгын хороо тавдугаар сард хуралдаанаараа боловсрол, шинжлэх ухааны салбарт Монгол Улсын 2021 оны улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хийгдэх ажлын явц, дэлхий нийтээр тархаад байгаа цар тахлын цаг үед тулгамдаж байгаа асуудал, цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний талаарх Боловсрол, шинжлэх ухааны сайдын болон Төрийн худалдан авах ажиллагааны газрын даргын мэдээллийг тус тус сонслоо.

Монгол Улсын 2021 оны төсвийн тухай хууль баталсантай холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай 39 дугаар тогтоолын 1.5 дахь дэд заалт “төрийн өмчийн ерөнхий боловсролын сургууль, цэцэрлэг, дотуур байрны нүхэн жорлонг орчин үеийн стандарт, шаардлагад нийцсэн ариун цэврийн байгууламжаар солих ажлын санхүүжилтийг “Эрдэнэт” ТӨҮГ-аар нийгмийн хариуцлагын хүрээнд шийдвэрлүүлэн 2021-2022 онд багтаан хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах” гэж заасны хэрэгжилтийг хангах санал, дүгнэлтийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсэг байгуулагдсан бөгөөд ажлын хэсэг зургаан удаа хуралдаж аймаг, нийслэлийн нүхэн жорлонг орчин үеийн ариун цэврийн байгууламжаар солих үйлдвэрлэгчидтэй уулзалт хийсэн бөгөөд цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний талаарх шийдвэрийн төсөл боловсруулж, тус Байнгын хорооны хуралдаанаар хэлэлцүүлэхээр бэлтгэж байна.

Ерөнхий боловсролын сургуулийн хоол үйлдвэрлэл, үйлчилгээний тухай хуулийн хэрэгжилтийг шалгаж санал, дүгнэлт гаргах, шийдвэрийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсэг байгуулагдаж тус ажлын хэсэг Ерөнхий боловсролын сургуулийн хоол үйлдвэрлэл, үйлчилгээний тухай хууль болон Улсын Их Хурлын 2019 оны “Хууль хэрэгжүүлэх зарим арга хэмжээний тухай” 53 дугаар тогтоолын хэрэгжилтийн тайланг сонсож, сургуулийн хоол үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд тулгамдаж байгаа асуудал, нийслэлийн зарим Ерөнхий боловсролын болон тусгай хэрэгцээт сургуулийн хоол үйлдвэрлэл, үйлчилгээний үйл ажиллагаатай газар дээр нь танилцаж, цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний талаарх шийдвэрийн төсөл боловсруулж, тус Байнгын хорооны хуралдаанаар хэлэлцүүлээ.

Ерөнхий боловсролын сургуулийн хоол үйлдвэрлэл, үйлчилгээний тухай хуулийн хэрэгжилтийг шалгаж, санал, дүгнэлт гаргах, шийдвэрийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсэг Ерөнхий боловсролын 58, 25, 79, 14 дүгээр сургуулиудад ажиллав. 2021.05.12-19

Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын байнгын хорооны даргаар Г.Дамдиннямыг сонгов. 2021.04.01

Улсын Их Хурлын 2020 оны 39 дүгээр тогтоолын 1.5 дахь дэд заалтын хэрэгжилтийг хангах, санал, дүгнэлтийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсэг бага оврын ариун цэврийн байгууламжуудын технологийн шийдэл танилцуулах арга хэмжээнд оролцлоо.

2021.04.07

Биеийн тамир, спортын тухай хуулийн хэрэгжилт, салбарын хөрөнгө оруулалт, санхүүжилтийн талаар шалгаж санал дүгнэлт, шийдвэрийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийнхэн Биеийн тамир, спортын улсын хороо болон нийслэлийн зарим дүүргийн спорт цогцолборын барилгын явцтай танилцлаа. 2021.05.12

ДӨРӨВ. ЁС ЗҮЙ, САХИЛГА ХАРИУЦЛАГЫН БАЙНГЫН ХОРОО

ЁС ЗҮЙ, САХИЛГА ХАРИУЦЛАГЫН БАЙНГЫН ХОРОО

УИХ-ын 2021 оны хаврын чуулганы хугацаанд

БАЙНГЫН ХОРООНЫ ДАРГА
Б.БАТ-ЭРДЭНЭ

10 ГИШҮҮН

2

удаа

ХУРАЛДААН

ХУУЛИЙН ТӨСӨЛ

3

2

САНАЛ, ДҮГНЭЛТ

Ажлын хэсэг **3** удаа байгуулж, **3** удаа хуралдсан.

Тайлант хугацаанд ирсэн албан бичиг **34**, явуулсан албан бичиг **40**

Улсын Их Хурлын 2021 оны хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд Ёс зүй, сахилга хариуцлагын байнгын хороо эрхлэх асуудлынхаа хүрээнд хамаарах хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах, “Монгол Улсын Их Хурлын гишүүний ёс зүйн дүрмийг шинэчлэн батлах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийг чуулганы хуралдаанаар хэлэлцүүлэх бэлтгэлийг хангахад үйл ажиллагаагаа чиглүүлэн ажиллалаа.

Улсын Их Хурлын даргын 2021 оны 5 дугаар сарын 4-ний өдрийн 32 дугаар захирамжаар “Улсын Их Хурлын гишүүний ёс зүйн дүрмийг шинэчлэн батлах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийг хэлэлцүүлэгт бэлтгэх үүрэг бүхий ажлын хэсэг байгуулсан. Уг ажлын хэсэгт мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлэх ажлын дэд хэсгийг байгуулан ажиллаж байна.

Хууль, тогтоолын төслийн хэлэлцүүлгийн талаар

Байнгын хорооны эрхлэх асуудлын хүрээнд Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн болон хэлэлцүүлгийн шатанд нэг хуулийн төсөл байна.

Мөн Байнгын хороо Монгол Улсын 2020 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл, Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн 2 дахь хэлэлцүүлгийг явуулж, санал, дүгнэлтээ Төсвийн зарлагын хяналтын дэд хороонд, Монгол Улсын 2021 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Нийгмийн даатгалын сангийн 2021 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслүүдийн 2 дахь хэлэлцүүлгийг явуулж, санал, дүгнэлтээ Төсвийн байнгын хороонд тус тус хүргүүлсэн.

Байнгын хороо БСШУСБХ-той хамтран Хүмүүнлэг боловсролыг дэмжих тухай хуулийн төслийн танилцуулга, уулзалтыг Төрийн ордонд зохион байгуулав. 2021.05.26

ТАВ. ИННОВАЦ, ЦАХИМ БОДЛОГЫН БАЙНГЫН ХОРОО

ИННОВАЦ, ЦАХИМ БОДЛОГЫН БАЙНГЫН ХОРОО

УИХ-ын 2021 оны хаврын чуулганы хугацаанд

БАЙНГЫН ХОРООНЫ ДАРГА
Н.УЧРАЛ

11 ГИШҮҮН

2

удаа

ХУРАЛДААН

хэлэлцсэн асуудал

5

1

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛЫН ТӨСӨЛ

хуулийн төсөл

2

1

ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТЫН ТАЙЛАН

Батлуулсан хууль, тогтоомж

БАЙНГЫН ХОРООНЫ ТОГТООЛ

1

Ажлын хэсэг 5 удаа хуралдсан.

Тайлант хугацаанд ирсэн албан бичиг 8, явуулсан албан бичиг 10

Улсын Их Хурлын 2021 оны хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд Инновац, цахим бодлогын байнгын хороо нь эрхлэх асуудлынхаа хүрээнд цахим засаглалын бодлого, үйл ажиллагаа, мэдээллийн технологийн хөгжил, өндөр технологи, үндэсний инновацын бодлогын хэрэгжилт болон Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төслийн талаар санал, дүгнэлт гаргах, Улсын Их Хурлын хянан шалгах чиг үүргээ хэрэгжүүлэхэд үйл ажиллагаагаа чиглүүлэн ажиллалаа.

Хууль, тогтоолын төслийн хэлэлцүүлгийн талаар

Байнгын хорооны эрхлэх асуудлын хүрээнд Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн болон хэлэлцүүлгийн шатанд Улсын Их Хурлын гишүүн О.Цогтгэрэлээс 2021 оны 1 дүгээр сарын 26-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн “Мэдээллийн ил тод байдал ба мэдээлэл авах эрхийн тухай хууль”-д нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төсөл байна.

Мөн Байнгын хороо нь Монгол Улсын 2020 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл, Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайланг хэлэлцэж санал, дүгнэлтээ Төсвийн зарлагын хяналтын дэд хороонд, Монгол Улсын 2021 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Нийгмийн даатгалын сангийн 2021 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслүүдийг хэлэлцэж санал, дүгнэлтээ Төсвийн байнгын хороонд тус тус хүргүүлсэн.

Хяналт, шалгалтын ажлын талаар

Байнгын хорооны 2021 оны 6 дугаар сарын 15-ны өдрийн хуралдаанаар “Монгол Улсын Засгийн газарт чиглэл өгөх тухай” 2020 оны 01 дүгээр тогтоолын хэрэгжилтийн талаар Боловсрол, шинжлэх ухааны сайдын мэдээллийг сонссон.

Байнгын хорооны 2020 оны 02 дугаар тогтоолоор байгуулсан “Эрүүл мэндийн салбар дахь цахим шилжилттэй холбоотой төсөл, хөтөлбөрийн хэрэгжилттэй танилцах, цаашид авах арга хэмжээний талаар санал, дүгнэлт гаргах” үүрэг бүхий ажлын хэсэг болон ажлын дэд хэсэг нийт 5 удаа хуралдаж, танилцуулга, тайлан, санал, дүгнэлтийг бэлтгэж, Байнгын хорооны хуралдаанаар Монгол Улсын Засгийн газарт “Чиглэл өгөх тухай” Байнгын хорооны тогтоолыг хэлэлцэн баталсан.

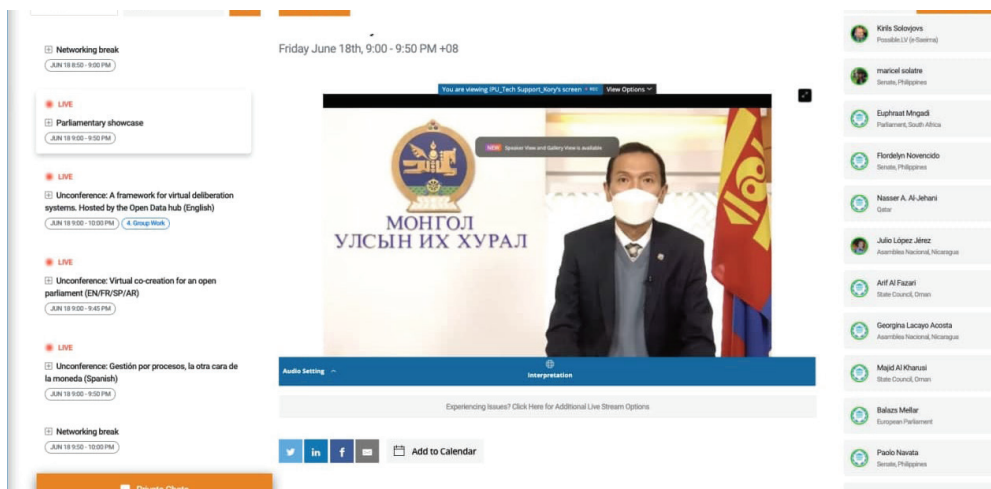
Бусад ажлын талаар

Байнгын хорооны дарга Н.Учрал 2021 оны 4 дүгээр сарын 21-ний өдөр БШУЯ-ны Инноваци, технологийн газар, Нийслэлийн Шинжлэх ухаан, үйлдвэрлэл, инновацын газрын төлөөлөлтэй инновацыг дэмжих чиглэлээр хийж хэрэгжүүлэх ажлуудын талаар цахим уулзалт хийв.

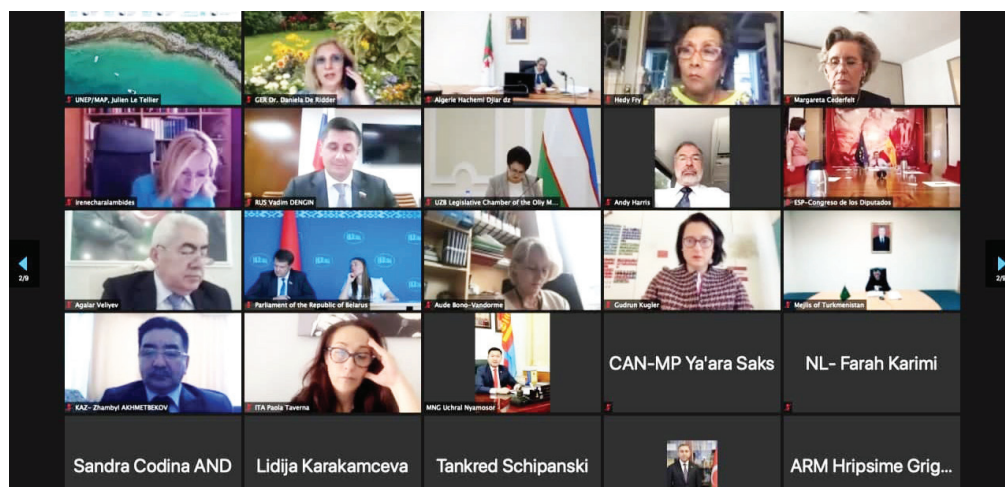
2021 оны 5 дугаар сарын 17-ны өдөр Боловсрол, шинжлэх ухааны яамнаас зохион байгуулсан “Монголын инновацийн 7 хоног” арга хэмжээ,

2021 оны 6 дугаар сарын 18-ны өдөр УУХҮЯ-наас зохион байгуулсан “Эрдэс баялаг-Цахим шилжилт” сэдэвт хэлэлцүүлэгт тус тус оролцсон.

Улсын Их Хурлын дарга Г. Занданшатарын санаачилгаар Улсын Их Хурлын Инновац, цахим бодлогын байнгын хороо 2021 оны 5 дугаар сарын 19-ний өдөр Үндэсний статистикийн хороотой хамтран “Төрийн их өгөгдлийг шийдвэр гаргахад ашиглах нь” төслийн танилцуулга арга хэмжээг Төрийн ордны “Их Монгол” танхимд зохион байгуулсан.

Олон Улсын Парламентын Холбооны Цахим парламентын олон улсын есдүгээр бага хуралд Байнгын хорооны дарга Н.Учрал парламент дахь цахим шилжилтийг хэрхэн амжилттай хэрэгжүүлж байгаа талаарх Монгол Улсын сайн туршилагыг хуваалцлаа. 2021.06.18

Байнгын хорооны дарга Н.Учрал ЕАБХАБ-ын Парламентын Ассамблейн ээлжит хурлын хүрээнд зохион байгуулагдсан Эдийн засаг, шинжлэх ухаан, технологи, байгаль орчны асуудлаарх хорооны цахим хуралд Монгол Улсын Их Хурлыг төлөөлж оролцов. 2021.07.01

ЗУРГАА. НИЙГМИЙН БОДЛОГЫН БАЙНГЫН ХОРОО

НИЙГМИЙН БОДЛОГЫН БАЙНГЫН ХОРОО

УИХ-ын 2021 оны хаврын чуулганы хугацаанд

БАЙНГЫН ХОРООНЫ ДАРГА
М.ОЮУНЧИМЭГ

16 ГИШҮҮН

13
удаа

ХУРАЛДААН

ХЭЛЭЛЦСЭН АСУУДАЛ (Давхардсан тоогоор) **47**

6 ХАРЬЯА БАЙГУУЛЛАГЫН ТАЙЛАН

ХУУЛИЙН ТӨСӨЛ **32**

2 АЛБАН ТУШААЛТНЫГ ТОМИЛОХ, ЧӨЛӨӨЛӨХ

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛЫН ТӨСӨЛ **7**

Батлуулсан хууль, тогтоол

ХУУЛЬ **26**

7 УИХ-ЫН ТОГТООЛ

Ажлын хэсэг **3** удаа байгуулж, **4** удаа хуралдсан.

Тайлант хугацаанд ирсэн албан бичиг **73**, явуулсан албан бичиг **44**

Нийгмийн бодлогын байнгын хорооноос 2021 оны хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төслийн талаар болон нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэх тодорхой асуудлаар санал, дүгнэлт гаргах, Байнгын хорооны эрхлэх асуудлын хүрээнд Улсын Их Хурлын хянан шалгах чиг үүрэг болон эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагын үйл ажиллагаанд тавих хяналтыг хэрэгжүүлэх, үүрэг чиглэл өгөхөд үйл ажиллагаагаа чиглүүлэн ажиллалаа.

Хууль, тогтоолын төслийн хэлэлцүүлгийн талаар

Хөдөлмөрийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн бусад хуулийн төслүүд, Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн 2021 оны 01 дүгээр дүгнэлтийг хүлээн авсантай холбогдуулан боловсруулсан Эх, олон хүүхэдтэй өрх толгойлсон эх, эцэгт тэтгэмж олгох тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл, Нийгмийн даатгалын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, мөн Нийгмийн даатгалын тухай хуулиудыг хэрэглэх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл, Эрүүл мэндийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн зарим гишүүнийг чөлөөлөх, томилох тухай, Нийгмийн даатгалын Үндэсний зөвлөлийн зарим гишүүнийг чөлөөлөх, томилох тухай Улсын Их Хурлын тогтоолын төслүүдийг Улсын Их Хурлын чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэн батлуулав.

Монгол Улсын Засгийн газраас 2021 оны 1 дүгээр сарын 8-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн Эрүүл мэндийн даатгалын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл, Эрүүл мэндийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслүүдийг Байнгын хорооны хуралдаанаар хэлэлцээд гүйцээн боловсруулах шаардлагатай гэж гишүүд үзсэн тул хууль санаачлагчдад нь буцаалаа.

Улсын Их Хурлын гишүүн Г.Тэмүүлэн нарын гурван гишүүнээс Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн “Монгол хүний удмын сангийн аюулгүй байдлыг хамгаалах, хүн амын өсөлтийг дэмжих талаар авах арга хэмжээний тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийн хэлэлцэх эсэх, Монгол Улсын Засгийн газраас Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн Мэргэжлийн боловсрол, сургалтын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн хэлэлцэх эсэх асуудлыг Байнгын хорооны хуралдаанаар хэлэлцэж, санал, дүгнэлт гарган чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлээ.

Хяналт, шалгалтын ажлын талаар

Байнгын хороо гуравдугаар сард хуралдаанаараа “Эмэгтэйчүүдийг алагчлах бүх хэлбэрийг устгах тухай конвенцийн хэрэгжилтийн талаарх Монгол Улсын Засгийн газрын 10 дугаар тайланг”, “Жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангах үйл ажиллагааны хэрэгжилт, үр дүн”-гийн талаар Монгол Улсын Засгийн газрын тайланг тус тус сонсож, Монгол Улсын Засгийн газарт зөвлөмж хүргүүлэн ажиллалаа.

Коронавируст халдварын дэгдэлттэй холбогдуулан Эрүүл мэндийн байгууллагын бэлэн байдал, эмчилгээ, хүний нөөцийн хүрэлцээ, вакцинжуулалтын хангалт, нийлүүлэлтийн нөхцөл байдлын талаар болон коронавируст халдвар (КОВИД-19)-ын эмчилгээ, эмнэл зүй, тархвар судлалын

талаар Эрүүл мэндийн сайд С.Энхболд, УОК-ын дэргэдэх эрдэмтдийн зөвлөлийн мэдээлэл сонслоо.

Улсын Их Хуралд ажлаа шууд хариуцан тайлагнадаг Эрүүл мэндийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн 2020 оны үйл ажиллагааны тайлан болон Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн 2020 оны үйл ажиллагааны тайланг тус тус сонссон.

Мөн 2021 оны 7 дугаар сарын 8-ны өдрийн хуралдаанаараа Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2021 оны төсвийн тухай, Эрүүл мэндийн даатгалын тухай, Эрүүл мэндийн тухай хууль тогтоомжийн биелэлтийг хянан шалгах, Эрүүл мэндийн байгууллагуудын үйл ажиллагаатай танилцах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг байгууллаа.

Нийгмийн бодлогын байнгын хороо, Эрүүл мэндийн яам хамтран “Эмч, эмнэлгийн ажилтнуудаа сонсъя” цахим уулзалтыг зохион байгууллаа. 2021.03.30

Байнгын хорооны дарга М.Оюунчимэг болон УИХ-ын гишүүд Чингэлтэй дүүрэг дэх байнгын болон явуулын дархлаажуулалтын цэгүүдэд ажиллав. 2020.04.27

Байнгын хорооны дарга М.Оюунчимэг ОУПХ-ны ээлжит 142 дугаар Ассамблейн салбар хуралдаан болох Эмэгтэй парламентчдын форумын 31 дүгээр цахим хуралд Монголын парламентыг төлөөлж оролцов. 2021.05.11

Байнгын хорооны дарга М.Оюунчимэг, хуулийн төслийг санаачлагч, УИХ-ын гишүүн Т.Энхтүвшин нар Нийгмийн даатгалын тухай хуулиудыг хэрэглэх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг эцэслэн баталсантай холбогдуулж хэвлэлийнхэнд мэдээлэл хийлээ. 2021.06.11

ДОЛОО. ТӨРИЙН БАЙГУУЛАЛТЫН БАЙНГЫН ХОРОО

ТӨРИЙН БАЙГУУЛАЛТЫН БАЙНГЫН ХОРОО

УИХ-ын 2021 оны хаврын чуулганы хугацаанд

БАЙНГЫН ХОРООНЫ ДАРГА
Ж.МӨНХБАТ

19 гишүүн

20
удаа

ХУРАЛДААН

Батлуулсан хууль, тогтоол

ХУУЛЬ

22

19

ТОГТООЛ

ХЭЛЭЛЦСЭН АСУУДАЛ (давхардсан тоогоор)

73

2

ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ХОРИГ

ХУУЛИЙН ТӨСӨЛ

43

1

ХАРЬЯА БАЙГУУЛЛАГЫН ТАЙЛАН

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛЫН ТӨСӨЛ

21

2

АЛБАН ТУШААЛТНЫГ ТОМИЛОХ, ЧӨЛӨӨЛӨХ

БАЙНГЫН ХОРООНЫ ТОГТООЛЫН ТӨСӨЛ

3

1

ЦЭЦИЙН ДҮГНЭЛТ

САНАЛ, ДҮГНЭЛТ

43

28

ЗАРЧМЫН ЗӨРҮҮТЭЙ САНАЛ

Ажлын хэсэг 3 удаа байгуулж, 20 удаа хуралдсан.

Тайлант хугацаанд ирсэн албан бичиг 56, явуулсан албан бичиг 16

Улсын Их Хурлын 2021 оны хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд Төрийн байгуулалтын байнгын хороо эрхлэх асуудлынхаа хүрээнд Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төслийн талаар болон нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэх тодорхой асуудлаар санал, дүгнэлт гаргах, Улсын Их Хурлын хянан шалгах чиг үүрэг, холбогдох байгууллагуудын үйл ажиллагаанд тавих хяналтыг хэрэгжүүлэх, үүрэг чиглэл өгөхөд үйл ажиллагаагаа чиглүүлэн ажиллалаа.

Хууль, тогтоолын төслийн хэлэлцүүлгийн талаар

Байнгын хороо дараах асуудлыг хэлэлцэж, санал, дүгнэлт, танилцуулга, зарчмын зөрүүтэй саналын томъёоллыг бэлтгэн чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлсэн. Үүнд:

Монгол Улсын нийслэл Улаанбаатар хотын эрх зүйн байдлын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төсөл, Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төсөл, Монгол Улсын Ерөнхийлөгчөөр сонгогдсон гэж үзэж бүрэн эрхийг нь хүлээн зөвшөөрөх тухай, Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн сонгуулийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Нийтээр тэмдэглэх баярын болон тэмдэглэлт өдрүүдийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслүүдийг Байнгын хорооны хуралдаанаар тухай бүр хэлэлцлээ.

Мөн “Байнгын хорооны даргыг сонгох, чөлөөлөх тухай”, “Тогтоолд өөрчлөлт оруулах тухай”, “Монгол Улсын Их Хурлын гишүүний бүрэн эрхийг хүлээн зөвшөөрөх тухай”, “Зарим Байнгын хорооны бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт оруулах тухай”, “Байнгын хорооны бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт оруулах тухай”, “Сонгогчийн нэрсийн жагсаалт, бүртгэлийн хяналтын дэд хорооны бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт оруулах тухай”, “Түр хороо байгуулах тухай” (Оюу толгой ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах тухай” Улсын Их Хурлын 2019 оны 92 дугаар тогтоолын хэрэгжилтэд хяналт тавих, шаардлагатай бол санал боловсруулж, дүнг нэгдсэн хуралдаанд танилцуулах үүрэг бүхий), “Зарим Байнгын хорооны бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт оруулах тухай”, “Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн 2021 оны 02 дугаар дүгнэлтийн тухай”, “Ерөнхийлөгчийн хоригийн тухай”, “Ерөнхийлөгчийн хоригийн тухай”, “Түр хороо байгуулах тухай” Нийслэл Улаанбаатар хотын хөгжлийн асуудал эрхэлсэн түр хороо, “Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тангараг өргөх тов тогтоох тухай”, “Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тангараг өргөх ёслолын журам батлах тухай”, “Зарим Байнгын хорооны бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт оруулах тухай”, “Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн 18 дугаар тойрогт нөхөн сонгууль товлон зарлах, санал авах өдрийг тогтоох тухай”, “Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн 18, 28 дугаар тойрогт явагдах нөхөн сонгуулийн зардлын хэмжээг батлах тухай”, “Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн 18 дугаар тойргийн нөхөн сонгуульд техник хэрэгсэл хэрэглэх тухай”, “Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны намрын ээлжит чуулганаар хэлэлцэх асуудлын тухай”, “Ардын хувьсгалын 100 жилийн ойн хүндэт медаль бий болгох тухай”, “Хот байгуулах тухай” тогтоолд өөрчлөлт оруулах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслүүдийн хэлэлцүүлгийг тус тус хийсэн.

Хяналт, шалгалтын ажлын талаар

Байнгын хороо “Монгол Улсын Үндсэн хуульд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтөд хууль тогтоомжийг нийцүүлэх, түүнтэй холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай” Улсын Их Хурлын 2020 оны 02 дугаар тогтоолын хэрэгжилтийг хангуулах талаар гуравдугаар сард 8 /2512 дугаар албан бичгээр Засгийн газарт чиглэл өгч, тогтоолын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажилласан.

Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны даргаар Ж.Мөнхбатыг сонголоо.

2021.03.18

Байнгын хорооны дарга Ж.Мөнхбат болон Улсын Их Хурлын гишүүн Ё.Баатарбилэг, М.Оюунчимэг, Г.Ганболд нар Төрийн албаны зөвлөлд ажиллаж, Төрийн албаны тухай хуулийн хэрэгжилт, төрийн албаны шинэтгэлийн талаар санаачлан хэрэгжүүлж байгаа бодлого, үйл ажиллагаатай танилцан санал солилцож, хэлэлцүүлэг өрнүүлээ.

2021.07.06

НАЙМ. ТӨСВИЙН БАЙНГЫН ХОРОО

ТӨСВИЙН БАЙНГЫН ХОРОО

УИХ-ын 2021 оны хаврын чуулганы хугацаанд

БАЙНГЫН ХОРООНЫ ДАРГА
Ч.ХҮРЭЛБААТАР

19 ГИШҮҮН

13
удаа

ХУРАЛДААН

Батлуулсан хууль, тогтоол

хууль

12

2

ТОГТООЛ

ХЭЛЭЛЦСЭН АСУУДАЛ (Давхардсан тоогоор)

24

3

ЗӨВШИЛЦЭХ

ХУУЛИЙН ТӨСӨЛ

19

1

ХАРЬЯА БАЙГУУЛЛАГЫН ТАЙЛАН

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛЫН ТӨСӨЛ

1

19

САНАЛ, ДҮГНЭЛТ

19

ЗАРЧМЫН ЗӨРҮҮТЭЙ САНАЛ

Тайлант хугацаанд ирсэн албан бичиг **25**, явуулсан албан бичиг **2**

Улсын Их Хурлын Төсвийн байнгын хороо нь 2021 оны хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд Улсын Их Хурлын тухай хуульд заасан эрхлэх асуудлынхаа хүрээнд улсын нэгдсэн төсвийг хэлэлцэн батлах, түүний гүйцэтгэлийг батлах, татварын бодлогыг тодорхойлох, гадаад улс, олон улсын санхүүгийн байгууллагатай байгуулсан зээлийн гэрээ, хэлцлийг зөвшилцөх талаар санал, дүгнэлт гаргах, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт тавих чиглэлээр голлон ажилласан.

Хууль, тогтоолын төслийн хэлэлцүүлгийн талаар

Байнгын хороо эрхлэх асуудлын хүрээнд дараах асуудлыг хэлэлцэж, санал, дүгнэлт, танилцуулга, зарчмын зөрүүтэй саналын томъёоллыг бэлтгэн холбогдох Байнгын хороод болон чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлээ. Үүнд:

Монгол Улсын 2021 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Нийгмийн даатгалын сангийн 2021 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2022 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2023-2024 оны төсвийн төсөөллийн тухай, Нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөх тухай, Гаалийн албан татварыг хөнгөлөх тухай, Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Хүүхдийн эрхийг хамгаалах тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Онцгой албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2021 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2022-2023 оны төсвийн төсөөллийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслүүдийг хэлэлцүүлэн батлуулав.

Мөн “Монгол Улсын 2020 оны төсвийн гүйцэтгэл батлах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийг чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэн батлуулав.

Хяналт шалгалтын талаар

Байнгын хорооны эрхлэх асуудлын хүрээнд Улсын Их Хуралд ажлаа шууд хариуцан тайлагнадаг байгууллагын тайлан, мэдээлэл, илтгэл сонсохтой холбогдуулан Төрийн аудитын байгууллагын 2020 оны үйл ажиллагааны тайланг Байнгын хорооны хуралдаанаараа хэлэлцлээ.

Байнгын хорооны дарга Ч.Хүрэлбаатар НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөрийн орлогч, суурин төлөөлөгч Нашида Сатар болон албаны хүмүүстэй цахим уулзалт хийв. 2021.04.06

ЕС. ҮЙЛДВЭРЖИЛТИЙН БОДЛОГЫН БАЙНГЫН ХОРОО

ҮЙЛДВЭРЖИЛТИЙН БОДЛОГЫН БАЙНГЫН ХОРОО

УИХ-ын 2021 оны хаврын чуулганы хугацаанд

БАЙНГЫН ХОРООНЫ ДАРГА
Б.ЧОЙЖИЛСҮРЭН

18 ГИШҮҮН

2

удаа

ХУРАЛДААН

Батлуулсан хууль, тогтоол

хууль

3

1

ТОГТООЛ

ХЭЛЭЛЦСЭН АСУУДАЛ (Давхардсан тоогоор)

4

19 САНАЛ, ДҮГНЭЛТ

ХУУЛИЙН ТӨСӨЛ

2

19 ЗАРЧМЫН ЗӨРҮҮТЭЙ САНАЛ

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛЫН ТӨСӨЛ

1

1 ХАРЬЯА БАЙГУУЛЛАГЫН ТАЙЛАН

БАЙНГЫН ХОРООНЫ ТОГТООЛЫН ТӨСӨЛ

1

Тайлант хугацаанд ирсэн албан бичиг **12**

Улсын Их Хурлын 2021 оны хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд Үйлдвэржилтийн бодлогын байнгын хороо эрхлэх асуудлынхаа хүрээнд үйлдвэрлэлийн бүтээмжийн өсөлт, жижиг, дунд, хөнгөн, хүнд үйлдвэрлэлийг дэмжих, хөгжүүлэх бодлогын талаар Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төслийн талаар санал, дүгнэлт гаргах, Улсын Их Хурлын хянан шалгах чиг үүргээ хэрэгжүүлэхэд үйл ажиллагаагаа чиглүүлэн ажиллалаа.

Байнгын хороо 2021 оны 4 дүгээр сарын 6-ны өдрийн хуралдаанаараа Улсын Их Хурлын гишүүн С.Бямбацогтоос Монгол Улсын Эрчим хүчний сайдад хандан “Хөшөөтийн нүүрсний уурхайг түшиглэн сайжруулсан шахмал түлшний үйлдвэр байгуулах талаар” тавьсан асуултын хариуг сонсож, мөн “Ноос, ноолуурын салбарт хэрэгжүүлэх зарим арга хэмжээний тухай” Байнгын хорооноос боловсруулсан тогтоолын төслийг хэлэлцэн баталсан.

Хууль, тогтоолын төслийн хэлэлцүүлгийн талаар

Байнгын хороо Монгол Улсын 2020 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл, Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн 2 дахь хэлэлцүүлгийг явуулж, санал, дүгнэлтээ Төсвийн зарлагын хяналтын дэд хороонд, Монгол Улсын 2021 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Нийгмийн даатгалын сангийн 2021 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслүүдийн 2 дахь хэлэлцүүлгийг явуулж, санал, дүгнэлтээ Төсвийн байнгын хороонд тус тус хүргүүлсэн.

Бусад ажлын талаар

Байнгын хорооны харьяа Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийн дэд хороо нь жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг дэмжих асуудлаар Засгийн газар болон холбогдох бусад байгууллагад чиглэл өгөх үүрэг бүхий ажлын хэсгийг 2021 оны 3 дугаар сарын 03-ны өдөр байгуулж улмаар жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг дэмжих бодлогын баримт бичгийн төслийг боловсруулах дэд ажлын хэсгийг байгуулсан.

Байнгын хорооны харьяа Хөнгөн үйлдвэрлэлийн дэд хорооны дарга Ц.Анандбазар, УИХ-ын гишүүн Д.Өнөрболор, Ц.Туваан нар АПУ хувьцаат компанийнхантай уулзаж, санал солилцлоо.

2021.03.31

Байнгын хорооны харьяа Хөнгөн үйлдвэрлэлийн хөгжлийн дэд хорооны дарга, гишүүд Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яаманд ажиллав.

2021.04.01

Үйлдвэржилтийн бодлогын байнгын хорооны хуралдаанаар Ноос, ноолуурын салбарт хэрэгжүүлэх зарим арга хэмжээний тухай Байнгын хорооны тогтоолын төслийг хэлэлцэв.

2021.04.06

АРАВ. ХУУЛЬ ЗҮЙН БАЙНГЫН ХОРОО

ХУУЛЬ ЗҮЙН БАЙНГЫН ХОРОО

УИХ-ын 2021 оны хаврын чуулганы хугацаанд

БАЙНГЫН ХОРООНЫ ДАРГА
С.БЯМБАЦОГТ

19 гишүүн

23

удаа

ХУРАЛДААН

Батлуулсан хууль, тогтоол

ХУУЛЬ

22

16

ТОГТООЛ

ХЭЛЭЛЦСЭН АСУУДАЛ (Давхардсан тоогоор)

170

3

ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ХОРИГ

ХУУЛИЙН ТӨСӨЛ

128

4

ХАРЬЯА БАЙГУУЛЛАГЫН ТАЙЛАН

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛЫН ТӨСӨЛ

14

4

ЦЭЦИЙН ДҮГНЭЛТ

БАЙНГЫН ХОРООНЫ ТОГТООЛЫН ТӨСӨЛ

15

54

САНАЛ, ДҮГНЭЛТ

АЛБАН ТУШААЛТНЫГ ТОМИЛОХ, ЧӨЛӨӨЛӨХ

2

92

ЗАРЧМЫН ЗӨРҮҮТЭЙ САНАЛ

Ажлын хэсэг 9 удаа байгуулж, 51 удаа хуралдсан.

Тайлант хугацаанд ирсэн албан бичиг 78, явуулсан албан бичиг 120

Улсын Их Хурлын 2021 оны хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд Хууль зүйн байнгын хороо эрхлэх асуудлынхаа хүрээнд Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын эрх зүйн бодлого, хүний эрх, эрх чөлөө, түүний баталгаа, гэмт хэрэгтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх бодлогын хүрээнд Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төслийн талаар Байнгын, дэд хороо болон нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэх, тодорхой асуудлаар санал, дүгнэлт гаргах, Улсын Их Хурлын хянан шалгах чиг үүргийг хэрэгжүүлэх харьяа байгууллагын үйл ажиллагаанд тавих хяналтыг хэрэгжүүлэх, үүрэг, чиглэл өгөх, Улсын Их Хурлын гишүүд болон Байнгын хорооны гишүүдэд мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлэхэд үйл ажиллагаагаа чиглүүлэн ажилласан.

Хууль, тогтоолын төслийн хэлэлцүүлгийн талаар

Хууль зүйн байнгын хороо дараах асуудлыг хэлэлцэж, санал, дүгнэлт, танилцуулга, зарчмын зөрүүтэй саналын томъёоллыг бэлтгэн чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлээ. Үүнд:

Хүний эрх хамгаалагчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийг чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэн батлуулав.

“Үндсэн хуулийн цэцийн 03 дугаар дүгнэлтийн тухай”, “Үндсэн хуулийн цэцийн 04 дүгээр дүгнэлтийн тухай”, “Үндсэн хуулийн цэцийн 06 дугаар дүгнэлтийн тухай”, “Монгол Улсын Их Хурлаас албан тушаалтныг томилохтой холбогдуулан томилгооны сонсгол зохион байгуулах журам батлах тухай”, “Монгол Улс дахь хүний эрх, эрх чөлөөний байдлын талаарх 19, 20 дахь илтгэлийг хэлэлцсэнтэй холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай”, Хууль баталсантай холбогдуулан хэрэгжүүлэх арга хэмжээний тухай”, “Авлигатай тэмцэх газрын дэд даргыг томилох тухай”, “Тогтоолын хавсралтад нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай”, “Тогтоолын хавсралтад өөрчлөлт оруулах тухай”, “Үндсэн хуулийн цэцийн гишүүний албан ажлын онцгой нөхцөлийн нэмэгдлийн хэмжээг тогтоох тухай”, “Прокурорын албан ажлын онцгой нөхцөлийн нэмэгдлийн хэмжээг тогтоох тухай”, “Тогтоолын хавсралтад нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслүүдийг боловсруулан чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэн батлуулсан.

“Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн болон Шүүхийн сахилгын хорооны шүүгч бус гишүүнийг сонгон шалгаруулах журам батлах тухай”, “Сонгон шалгаруулалтын бүртгэлийн хугацааг тогтоож, хүсэлт, материал хүлээн авах тухай”, “Тогтоолд нэмэлт оруулах тухай”, “Монгол Улсын Хүний эрхийн Үндэсний Комиссын гишүүнд нэр дэвшигчийн хүсэлтийг хүлээн авах товыг тогтоох тухай”, “Томилгооны сонсголын тов тогтоох тухай”, “Монгол Улсын Хүний эрхийн Үндэсний Комиссын гишүүнд нэр дэвшигчийн хүсэлтийг хүлээн авах товыг сунгах тухай”, “Томилгооны сонсголын даргалагч, ажиглагчийн тоо тогтоох тухай”, “Ажлын хэсэг байгуулах тухай” Байнгын хорооны тогтоолын төслүүдийг хуралдаанаараа хэлэлцэж баталлаа.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн 2021 оны 02, 03, 04, 06 дугаар дүгнэлт, “Үндсэн хуулийн цэцийн гишүүнээр томилох”, “Үндсэн хуулийн цэцийн гишүүнээс чөлөөлөх тухай” Улсын Их Хурлын 2021 оны 31 дүгээр тогтоолд хэсэгчлэн, “Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн 2021 оны 02 дугаар дүгнэлтийн тухай” Улсын Их Хурлын 2021 оны 38 дугаар тогтоолд бүхэлд нь, Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн сонгуулийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуульд бүхэлд нь тавьсан Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн хоригийг тус тус хэлэлцэв.

Бусад ажлын талаар

Улсын Их Хурлаас баталсан ач холбогдол бүхий хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийг олон нийтэд сурталчлах ажлыг зохион байгуулах ажлын хүрээнд Монгол Улсын шүүхийн тухай хууль (Шинэчилсэн найруулга)-ийн онцлог зохицуулалтуудыг CLUBHOUSE платформоор 2021 оны 1 дүгээр сарын 20-ны өдрөөс 4 дүгээр сарын 25-ны өдрүүдэд нээлттэй хэлэлцүүлсэн.

Түүнчлэн, Байнгын хороо Монгол Улсын шүүхийн тухай хууль (Шинэчилсэн найруулга)-ийн хэрэгжилтийг хангах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг 07 дугаар тогтоолоор байгуулан ажиллаж байна.

Хууль зүйн байнгын хорооны 2021 оны 09 дүгээр тогтоолоор Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн болон Шүүхийн сахилгын хорооны шүүгч бус гишүүнийг сонгон шалгаруулах ажлын хэсгийг Улсын Их Хурлын гишүүн С.Бямбацогт, Улсын Их Хурал дахь Монгол Ардын Намын бүлгийн Ажлын албаны дарга С.Далхаасүрэн, Улсын Их Хурал дахь Ардчилсан Намын бүлгийн даргын зөвлөх Д.Батдорж нарын бүрэлдэхүүнтэй байгуулж, “Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн болон Шүүхийн сахилгын хорооны шүүгч бус гишүүнийг сонгон шалгаруулах журамд заасны дагуу илтгэгч гишүүнийг томилон ажиллуулж байсан хэдий ч Үндсэн хуулийн цэцийн 2021 оны 3 дугаар дүгнэлтээр сонгон шалгаруулалттай холбоотой бүх зохицуулалт Монгол Улсын Үндсэн хуулийг зөрчсөн гэж үзсэн тул Үндсэн хуулийн цэцийн эцсийн шийдвэр гарах хүртэл ажлын хэсгийн үйл ажиллагаа түдгэлзээд байна.

Байнгын хорооны 03 дугаар тогтоолоор байгуулагдсан Ажлын хэсэг, Хууль зүй, дотоод хэргийн яамтай хамтран Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн цахим хэлэлцүүлгийг зохион байгуулав.

2021.04.07

Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн болон Шүүхийн сахилгын хорооны шүүгч бус гишүүнийг сонгон шалгаруулах ажлын хэсгийн ахлагч, Байнгын хорооны дарга С.Бямбацогт хэвлэлийнхэнд мэдээлэл хийлээ. 2021.04.08

Байнгын хороо Монголын хуульчдын холбоотой хамтран Зөвшөөрлийн тухай хуулийн нэгтгэсэн төслийн талаарх хэлэлцүүлгийг Төрийн ордонд танхимаар болон цахим хэлбэрээр зохион байгуулав. 2021.06.22

Байнгын хорооноос Авлигатай тэмцэх газрын дэд даргын албан тушаалд нэр дэвшигч Г.Азжаргалын томилгооны сонсголыг Төрийн ордонд зохион байгууллаа. 2021.07.06

АРВАН НЭГ. ЭДИЙН ЗАСГИЙН БАЙНГЫН ХОРОО

БАЙНГЫН ХОРООНЫ ДАРГА
Ж.ГАНБААТАР

ЭДИЙН ЗАСГИЙН БАЙНГЫН ХОРОО

УИХ-ын 2021 оны хаврын чуулганы хугацаанд

19 ГИШҮҮН

11
удаа

ХУРАЛДААН

Батлуулсан хууль, тогтоол

ХУУЛЬ 9

2 ТОГТООЛ

ХЭЛЭЛЦСЭН АСУУДАЛ (Давхардсан тоогоор)

85

3 ЗӨВШИЛЦӨХ

ХУУЛИЙН ТӨСӨЛ

9

6 ХАРЬЯА БАЙГУУЛЛАГЫН ТАЙЛАН

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛЫН ТӨСӨЛ

2

11 САНАЛ, ДҮГНЭЛТ

БАЙНГЫН ХОРООНЫ ТОГТООЛЫН ТӨСӨЛ

3

333 ЗАРЧМЫН ЗӨРҮҮТЭЙ САНАЛ

Ажлын хэсэг **9** удаа байгуулж, **51** удаа хуралдсан.

Тайлант хугацаанд ирсэн албан бичиг **68**, явуулсан албан бичиг **16**

Улсын Их Хурлын Эдийн засгийн байнгын хорооноос 2021 оны хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд эрхлэх асуудлынхаа хүрээнд хууль, тогтоолын төслийг батлуулах, Улсын Их Хуралд ажлаа шууд хариуцан тайлагнадаг байгууллагуудын тайланг сонсож, үүрэг чиглэл өгөх, олон улсын санхүүгийн байгууллагатай байгуулах зээлийн гэрээ, хэлэлцээрийг зөвшилцөх талаар санал, дүгнэлт гаргах чиглэлээр ажиллалаа.

Хууль, тогтоолын төслийн хэлэлцүүлгийн талаар

Байнгын хороо дараах асуудлыг хэлэлцэж, санал, дүгнэлт, танилцуулга, зарчмын зөрүүтэй саналын томъёоллыг бэлтгэн чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэн батлуулсан. Үүнд:

Банк, эрх бүхий хуулийн этгээдийн мөнгөн хадгаламж, мөнгөн хөрөнгийн шилжүүлэг, зээлийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн төсөл, Хоршооны тухай хуулийн төсөл, "Монгол Улсын хөгжлийн 2022 оны төлөвлөгөө батлах тухай" Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийг хэлэлцэн батлуулав.

Монгол Улсын Засгийн газраас өргөн мэдүүлсэн Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн бусад хуулийн төслүүд, Улсын Их Хурлын гишүүн С.Бямбацогт нарын 12 гишүүнээс өргөн мэдүүлсэн Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслүүдийн хэлэлцэх эсэх асуудлыг 2021 оны 7 дугаар сарын 8-ны өдрийн нэгдсэн хуралдаанаар шийдвэрлэж, Байнгын хорооны тогтоолоор хуулийн төслүүдийг нэгтгэн, хэлэлцүүлэгт бэлтгэх үүрэг бүхий Ажлын хэсгийг байгууллаа.

Хяналт, шалгалтын ажлын талаар

Байнгын хороо Санхүүгийн зохицуулах хорооны 2020 оны үйл ажиллагааны тайланг хэлэлцэж, тулгамдсан асуудлын талаар зөвлөмж өгсөн бол тавдугаар сард хуралдаанаараа Монголбанкны 2020 оны аудитлагдсан санхүүгийн болон үйл ажиллагааны тайланг тус тус сонссон.

Мөн Үндэсний статистикийн хорооны 2020 оны үйл ажиллагааны тайлан болон Монгол Улсын статистикийн салбарыг 2017-2020 онд хөгжүүлэх үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн тайланг гуравдугаар сарын хуралдаанаар хэлэлцэж, тулгамдсан асуудлаар зөвлөмж өгөхийн зэрэгцээ Хүн ам, орон сууцны 2020 оны улсын ээлжит тооллогын дүнг тус тус сонслоо.

Бусад ажлын талаар

Монгол Улсын Засгийн газраас өргөн мэдүүлсэн Зөвшөөрлийн тухай, Зөвшөөрлийн жагсаалт батлах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн бусад хуулийн төслүүд, Улсын Их Хурлын гишүүн С.Бямбацогт нарын 22 гишүүнээс өргөн мэдүүлсэн Зөвшөөрлийн тухай хуулийн шинэчилсэн

найруулгын төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн бусад хуулийн төслүүдийг нэгтгэн нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэх бэлтгэл хангах, санал, дүгнэлтийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг Улсын Их Хурлын даргын захирамжаар байгуулсан. Тус Ажлын хэсгээс “Зөвшөөрлийн тухай хуулийн нэгтгэсэн төслийн талаарх хэлэлцүүлэг”-ийг 2021 оны 6 дугаар сарын 16, 18, 22-ны өдрүүдэд Төрийн ордон болон Монголын үндэсний худалдаа, аж үйлдвэрийн танхимд зохион байгууллаа.

Улсын Их Хурлын даргын санаачилгаар Банк, санхүүгийн салбарын төлөөллийг оролцуулсан олон нийтийн хэлэлцүүлгийг 2021 оны 5 дугаар сарын 27-ны өдөр Төрийн ордны “Их танхимд” хийв.

Улсын Их Хурлын даргын санаачилгаар Худалдаа, бизнесийн салбарын төлөөлөлтэй хийх олон нийтийн хэлэлцүүлгийг 2021 оны 5 дугаар сарын 28-ны өдөр Монголын үндэсний худалдаа, аж үйлдвэрийн танхим дээр 100 гаруй аж ахуйн нэгжийн төлөөллийг оролцуулан зохион байгууллаа.

Байнгын хорооны дарга Ж.Ганбаатар, УИХ-ын гишүүн М.Оюунчимэг, Б.Баттөмөр, Ц.Цэрэнпунцаг, Х.Булгантуяа, Х.Болорчулуун нар Үндэсний статистикийн хороонд ажиллалаа. 2021.03.22

Эдийн засгийн байнгын хорооны гишүүд Санхүүгийн зохицуулах хороонд ажиллав. 2021.03.29

ГУРАВ

УЛСЫН ИХ ХҮРЛЫН ХЯНАН ШАЛГАХ
ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

3.1.Хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн хэрэгжилттэй танилцах, хянан шалгах ажлын талаар

Хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд хууль тогтоомжийн хэрэгжилттэй танилцах, хянан шалгах чиг үүрэг бүхий 10 ажлын хэсэг үйл ажиллагаагаа дуусгавар болгож, санал, дүгнэлт, шийдвэрийн төслийг боловсруулан Байнгын хороодын хуралдаанаар хэлэлцүүлж, Монгол Улсын Засгийн газарт Байнгын хорооны 2 тогтоолоор үүрэг, чиглэл өгч ажилласан байна.

Байнгын хороодын эрхлэх асуудлын хүрээнд ажлын хэсгийн гишүүд Батлан хамгаалах яам, Гадаад харилцааны яам, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам, Үндэсний статистикийн хороо, Санхүүгийн зохицуулах хороо, Төрийн албаны зөвлөл зэрэг байгууллагуудын үйл ажиллагаатай танилцсан.

Үйл ажиллагаа нь дуусгавар болсон ажлын хэсгийн товч мэдээлэл:

Улсын Их Хурлын даргын захирамжаар

Улсын Их Хурлын даргын 2021 оны 14 дүгээр захирамжаар “Оюу толгой ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах тухай” УИХ-ын 2019 оны 92 дугаар тогтоолын хэрэгжилтэд хяналт тавих ажлын хэсгийг байгуулсан.

УИХ-ын 2021 оны 30 дугаар тогтоолоор “Оюу толгой ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах тухай” Улсын Их Хурлын 2019 оны 92 дугаар тогтоолын хэрэгжилтэд хяналт тавих, шаардлагатай бол санал боловсруулж, дүнг нэгдсэн хуралдаанд танилцуулах үүрэг бүхий түр хороо”-г байгуулснаар тус ажлыг хэсгийг УИХ-ын даргын 2021.04.07-ны өдрийн 27 дугаар захирамжаар дуусгавар болгосон.

Инновац, цахим бодлогын байнгын хороо

Тус Байнгын хорооны 2020 оны 02 дугаар тогтоолоор Эрүүл мэндийн салбар дахь цахим шилжилттэй холбоотой хэрэгжсэн төсөл, хөтөлбөрийн хэрэгжилттэй танилцах, цаашид авах арга хэмжээний талаар санал, дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг байгуулсан. Дэлхийн банк, Эрүүл мэндийн яам, Сангийн яамнаас “Цахим эрүүл мэнд”-ийг хөгжүүлэх ажлын хүрээнд хэрэгжүүлсэн төсөл, хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн талаарх ирүүлсэн холбогдох материалуудтай танилцаж, 2021.03.24-ний өдрийн дэд ажлын хэсгийн хуралдаанаар ажлын хэсгийн тайлангийн эхний төслийг хэлэлцүүлсэн.

Мөн Инновац, цахим бодлогын байнгын хороотой хамтран эрүүл мэндийн цахим төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлж буй аж ахуйн нэгж, байгууллагын удирдлагуудтай хоёр удаагийн уулзалт зохион байгуулж, уулзалтаас гарсан санал, зөвлөмжийг ажлын хэсгийн тайланд нэгтгэсэн.

Инновац, цахим бодлогын байнгын хорооны 2021.06.15-ны өдрийн хуралдаанаар ажлын хэсгийн тайланг хэлэлцэж, “Монгол Улсын Засгийн газарт үүрэг, чиглэл өгөх тухай” Байнгын хорооны 01 дүгээр тогтоолыг баталсан. Уг тогтоолын хэрэгжилтийг 2021 оны намрын ээлжит чуулганы хугацаанд Байнгын хорооны хуралдаанд танилцуулахаар үүрэг болгож, ажлын хэсгийн үйл ажиллагаа дуусгавар болсон.

Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын байнгын хороо

Тус Байнгын хорооны 2021 оны 01 дүгээр тогтоолоор Монгол Улсын 2021 оны төсвийн тухай хууль баталсантай холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай 39 дүгээр тогтоолын 1.5 дахь дэд заалт “төрийн өмчийн ерөнхий боловсролын сургууль, цэцэрлэг, дотуур байрны нүхэн жорлонг орчин үеийн стандарт, шаардлагад нийцсэн ариун цэврийн байгууламжаар солих ажлын санхүүжилтийг “Эрдэнэт” ТӨҮГ-аар нийгмийн хариуцлагын хүрээнд шийдвэрлүүлэн 2021-2022 онд багтаан хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах” гэж заасны хэрэгжилтийг хангах санал, дүгнэлтийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсэг байгуулсан. Ажлын хэсгийн хуралдаанаар орчин үеийн стандартад нийцсэн ариун цэврийн байгууламж барих төслийн хүрээнд хийгдсэн ажлын талаарх холбогдох байгууллагын тайлан, мэдээллийг сонссон.

Мөн дэд ажлын хэсгээс өмнө нь ижил төрлийн төсөл хэрэгжүүлсэн байгууллагуудын туршлагыг судлах зорилгоор холбогдох мэргэжилтнүүд, төрийн бус байгууллагын төлөөлөл оролцсон “Боловсролын салбарын нүхэн жорлонтой цэцэрлэг, сургууль, дотуур байрыг орчин үеийн ариун цэврийн байгууламжтай болгох” зорилтыг хэрэгжүүлэх техник, технологи, үйл ажиллагааны талаарх уулзалтыг зохион байгуулахын зэрэгцээ Улаанбаатар хотын ойр орчимд нүхэн жорлонг стандарт шаардлагад нийцсэн ариун цэврийн байгууламжаар сольсон иргэд, аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагаатай газар дээр нь очиж танилцсан.

Бага оврын ариун цэврийн байгууламжуудын технологийн шийдэл танилцуулах арга хэмжээнд ажлын хэсгийн болон БСШУСБХ-ны гишүүд оролцож, сургууль, цэцэрлэг, дотуур байрны нүхэн жорлонг орлуулах ариун цэврийн байгууламж үйлдвэрлэгчидтэй уулзаж, санал солилцсон.

Ажлын хэсгийн хуралдаанаар “манай улсад өмнө нь хэрэгжүүлсэн ижил төрлийн төслүүдийн хэрэгжилт болон манай орны онцлог зэргийг харгалзан судалж, орчин үеийн стандарт шаардлагад нийцсэн ариун цэврийн хоёр төрлийн байгууламжийн шийдлийг сонгож, үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхээр хугацаа тогтоон ажиллаж эхэлсэн тухай” танилцуулгыг дэд ажлын хэсгийн ахлагч гишүүдэд хийж, ажлын дүнг танилцуулсан. Ажлын хэсэг тавьсан асуудлаа шийдвэрлэсэн гэж үзэж үйл ажиллагаагаа өндөрлөсөн.

Тус байнгын хорооны 2021 оны 03 дугаар тогтоолоор Ерөнхий боловсролын сургуулийн хоол үйлдвэрлэл, үйлчилгээний тухай хуулийн хэрэгжилтийг шалгаж санал, дүгнэлт гаргах, шийдвэрийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг байгуулсан. Ажлын хэсгийн хуралдаанаар Ерөнхий боловсролын сургуулийн хоол үйлдвэрлэл, үйлчилгээний тухай хуулийн хэрэгжилтийн талаар болон УИХ-ын 2019 оны “Хууль хэрэгжүүлэх зарим арга хэмжээний тухай” 53 дугаар тогтоолын хэрэгжилтийн талаарх БШУЯ-ны Хөрөнгө оруулалтын газрын даргын мэдээллийг сонссон. Мөн ерөнхий боловсролын болон тусгай хэрэгцээт сургуулийн хоол үйлдвэрлэл, үйлчилгээний үйл ажиллагаа, хүнсний бүтээгдэхүүний чанар, нийлүүлэлтийн аюулгүй байдал, хүртээмж болон сургууль дотор стандартын шаардлага хангасан ундны усаар суралцагчдад үйлчлэх нөхцөл бүрдүүлэх, сургуулийн хүүхдийн хоолны зардлын нормативыг шинэчлэн батлах талаар авч хэрэгжүүлж буй арга хэмжээ, холбогдох тооцоолол зэргийг шалгаж ерөнхий боловсролын 14, 25, 58, 79 дүгээр сургуулиудын үйл ажиллагаатай танилцав.

Байнгын хорооны хуралдаанаар ажлын хэсгийн тайланг хэлэлцээд, Байнгын хорооны 5 дугаар тогтоолоор Монгол Улсын Засгийн газарт “Ерөнхий боловсролын сургуулийн хоол үйлдвэрлэл, үйлчилгээний тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангах зарим арга хэмжээний тухай” чиглэл өгч, тогтоолын хэрэгжилтийг 2021.08.15-ны дотор Байнгын хороонд танилцуулах үүрэг өгснөөр ажлын хэсгийн үйл ажиллагаа дуусгавар болсон.

Үйл ажиллагаа нь үргэлжилж байгаа зарим ажлын хэсгийн товч мэдээлэл:

Улсын Их Хурлын даргын захирамжаар

Коронавируст халдвар (КОВИД-19)-ын цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх, нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах тухай хуулийн хүрээнд Дархлаажуулалтын тухай хуулийн хэрэгжилтэд хяналт тавих, хамтран ажиллах чиг үүрэг бүхий ажлын хэсгийг 2021 оны 16 дугаар захирамжаар байгуулсан. Ажлын хэсэг ээлжит чуулганы хугацаанд ажлын хэсгийн үйл ажиллагааны талаар хэвлэлийн бага хурал зохион байгуулж, Монгол Улсын Шадар сайдад дархлаажуулалтын үйл явцын талаар асуулга тавьж, хариуг авсан.

Ажлын хэсэгт ирүүлсэн иргэний өргөдөлд дурдсан асуудлыг судалж, хуулийн төсөлд тусгах санал бэлтгэн ажлын хэсгийн ахлагчид танилцуулсан.

Дэд ажлын хэсгээс Эрүүл мэндийн яам, ХӨСҮТ-өөс дархлаажуулалтын явцын талаарх шинэчилсэн мэдээллийг тухай бүр авч, ажлын хэсгийн гишүүдийг мэдээллээр ханган ажиллаж байна.

Концессийн тухай хууль тогтоомж, гэрээний хэрэгжилтийг Дарханы төмөрлөгийн үйлдвэрт хэрхэн хэрэгжүүлж байгааг шалгах, санал, дүгнэлт гарган, шийдвэрийн төсөл боловсруулж УИХ-д танилцуулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг 2021 оны 18 дугаар захирамжаар байгуулсан. Ажлын хэсгийн үйл ажиллагаанд шаардлагатай “Дарханы Төмөрлөгийн Үйлдвэр” ХК-иас ирүүлсэн тайлбарын дагуу нэмэлт судалгаа, Концессийн гэрээний хэрэгжилтийн одоогийн явц байдал, 2014-2020 оны төмрийн хүдрийн экспортын мэдээлэл, татварын өглөгийн дэлгэрэнгүй мэдээлэл, судалгаа, 2014 онд байгуулсан Концессийн гэрээ, 2019 онд УУХҮЯ-наас байгуулагдсан ажлын хэсгийн дүгнэлт болон “Дарханы Төмөрлөгийн Үйлдвэр” ХК-иас ирүүлсэн тайлбарт зэрэгцүүлсэн байдлаар санал, дүгнэлтийг тус тус боловсруулан бэлтгэж Дэд ажлын хэсгээс ажлын хэсгийн ахлагчид хүргүүлсэн.

Хууль хяналтын байгууллагад хуулиар хүлээсэн чиг үүргээ хэрхэн хэрэгжүүлж буйд болон хэвлэл мэдээллийн орчинд тархсан гэмт хэргийн шинжтэй мэдээллүүд нь улс орны дотоод аюулгүй байдалд сөргөөр нөлөөлөх эсэхийг судлан санал, дүгнэлт гаргах, хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулж, танилцуулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг 2021 оны 28 дугаар захирамжаар байгуулсан. Ажлын хэсгээс Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн нэр бүхий албан хаагчид Алтанбулаг боомтоор их хэмжээний мөнгө оруулж ирсэн тухай асуудал болон нэр бүхий өмгөөлөгч, шүүгч нартай холбоотой асуудлын талаар хэвлэлийн бага хурал зохион байгуулж, мэдээлэл хийсэн.

Дээрх асуудлын шалгалтын явцын талаарх холбогдох мэдээллийг ХЗДХ-ийн сайд, УЕП, ЦЕГ, АТГ, ТЕГ-аас авч, Ажлын хэсгийн хүрээнд иргэдээс ирүүлсэн өргөдөл, гомдлыг УЕПГ-т хүргүүлсэн бөгөөд гэмт хэргийн шинжтэй гомдлыг шалгаж, харьяаллын дагуу АТГ-т шилжүүлсэн тухай хариуг хүлээн авсан байна. Ажлын хэсгийн танилцуулгыг боловсруулж байна.

Хууль зүйн байнгын хороо

Байнгын хорооны 2020 оны 09 дүгээр тогтоолоор Монгол Улс олон талт олон улсын гэрээнд нэгдэн орсноор хүлээсэн үүргийн хэрэгжилтийн тайланг холбогдох олон улсын байгууллагад хүргүүлэх, тайлантай холбогдуулан олон улсын байгууллагаас ирүүлсэн зөвлөмжийн дагуу хэрэгжүүлж байгаа ажлын явц байдалтай танилцах, санал, дүгнэлт боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг байгуулсан. Монгол Улсын нэгдэн орсон олон талт олон улсын гэрээний хэрэгжилт, цаашид анхаарах, хэрэгжүүлэх шаардлагатай саналын хамт холбогдох яамд хариуцан бэлтгэж, ажлын хэсгийн хуралдаанд танилцуулсан.

Конвенцуудын хэрэгжилтийн явц болон эдгээр конвенц нь Монгол Улсын хуультай нийцэж байгаа эсэх зэрэг асуудлаар санал солилцохоор хариуцсан яам тус бүртэй нийт 10 удаа цахимаар хуралдсан.

2021.05.10-ны өдөр Засгийн газрын 2017 оны 193 дугаар тогтоолын хавсралтад заасан 30 конвенцийн хэрэгжилт тус бүрээр холбогдох яамдүүдтай уулзалт зохион байгуулснаар мэдээллийг бүрэн нэгтгэсэн ба ажлын хэсгийн тайланг эцэслэн боловсруулж ажлын хэсгийн ахлагчид танилцуулахаар хүргүүлээд байна.

Тус байнгын хорооны 2020 оны 09 дүгээр тогтоолоор Монгол Улсын шүүхийн тухай хууль (Шинэчилсэн найруулга)-ийн хэрэгжилтийг хангах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг байгуулсан. Ажлын хэсгийн хуралдаанаар Монгол Улсын шүүхийн тухай хууль (Шинэчилсэн найруулга)-ийн хэрэгжилтийн талаарх ШЕЗ-ийн болон Шүүхийн сахилгын хорооны ажлын явцын мэдээллийг сонссон. Мөн Монгол Улсын шүүхийн төсвийн төслийн талаар ШЕЗ-ийн дарга болон УДШ-ийн Тамгын газрын даргын танилцуулга, мэдээлэл сонссон.

Түүнчлэн Байнгын хорооны хуралдаанаар ажлын хэсгийн танилцуулгыг хийж, 13 дугаар тогтоолоор Засгийн газарт үүрэг өглөө.

Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын байнгын хороо

Байнгын хорооны 2021 оны 02 дугаар тогтоолоор Биеийн тамир, спортын тухай хуулийн хэрэгжилт, салбарын хөрөнгө оруулалт, санхүүжилтийн талаар шалгаж санал, дүгнэлт гаргах, шийдвэрийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг байгуулсан. Ажлын хэсгийн хуралдаанаар Биеийн тамир, спортын улсын хорооны мэдээллийг сонсохын зэрэгцээ Биеийн тамир, спортын улсын хорооны болон нийслэлийн зарим дүүргийн спорт цогцолборын барилгын явцтай танилцсан байна.

Мөн “Биеийн тамир, спорт: Шинжлэх ухаан ба хөгжил” цахим уулзалт хэлэлцүүлгийг зохион байгуулаад байна.

Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын байнгын хороо болон Төсвийн байнгын хороо

Байнгын хороодын 2021 оны 06,03 дугаар тогтоолоор Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын салбарт 2021 онд төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хийгдэх төсөл, арга хэмжээний худалдан авах ажиллагааны явц байдалтай танилцан, шалгаж, санал, дүгнэлт гаргах, шийдвэрийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын байнгын хорооны болон Төсвийн байнгын хорооны хамтарсан ажлын хэсгийг тус тус байгуулсан. Ажлын хэсэг хуралдаанаараа БШУЯ, Соёлын яам, Биеийн тамир, спортын улсын хороо, Төрийн худалдан авах ажиллагааны газрын танилцуулгыг тус тус сонсохын зэрэгцээ үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг баталсан.

Дэд ажлын хэсэг ажлын хэсгийн үйл ажиллагаанд шаардлагатай мэдээллийг холбогдох байгууллагаас авч, нэгтгэж байна.

Агаарын бохирдлыг бууруулах асуудлын дэд хороо

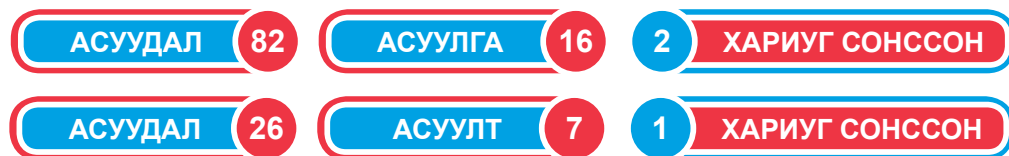
Дэд хорооны 2020 оны 01 дүгээр тогтоолоор Уурын болон усан халаалтын зуухтай аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагаатай танилцаж, санал, дүгнэлтийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг байгуулсан.

Ажлын хэсгийн ахлагч Б.Саранчимэг Улаанбаатар хотын Захирагчийн ажлын алба хариуцаж буй Орчны бохирдлыг бууруулах үндэсний хорооны 3.5 тэрбум төгрөгийн төсөв бүхий “Улаанбаатар хот дахь түүхий нүүрс хэрэглэдэг халаалтын зуухыг зогсоож, төвлөрсөн дулааны шугамд холбох” ажлын хүрээнд гүйцэтгэх 421 дүгээр хорих ангийн 7 халаалтын зуухыг төвлөрсөн халаалтын шугамд холбох ажлын явцтай газар дээр нь очиж танилцлаа.

Агаарын бохирдлыг бууруулах асуудлын дэд хороонд ирүүлсэн “Үндэсний технологийн уур үйлдвэрлэгчдийн холбоо” төрийн бус байгууллагын хүсэлттэй холбогдуулан уулзалт зохион байгуулахаар тогтов.

3.2. Улсын Их Хурлын гишүүдээс тавьсан асуулга, асуултын талаар

Ээлжит чуулганы хугацаанд Монгол Улсын Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүд болон Улсын Их Хуралд ажлаа шууд хариуцан тайлагнадаг бусад байгууллагын даргад хандан давхардсан тоогоор Улсын Их Хурлын 34 гишүүн 82 асуудлаар 16 удаа асуулга, Улсын Их Хурлын 8 гишүүн 26 асуудлаар 7 удаа асуулт тавьсан.

Улсын Их Хурлын гишүүний асуулгын хариуг чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцсэн байна. Тухайлбал, Улсын Их Хурлын гишүүн Т.Доржхандаас “Коронавируст халдвар (КОВИД-19)-ын цар тахлын улмаас гадаадад гацсан иргэдийг эх орондоо ирэх нөхцөлөөр хангах, бодит дэмжлэг үзүүлэх талаар” Монгол Улсын Ерөнхий сайдад хандсан асуулгын хариуг 2021 оны 3 дугаар сарын 26-ны өдөр хэлэлцсэн.

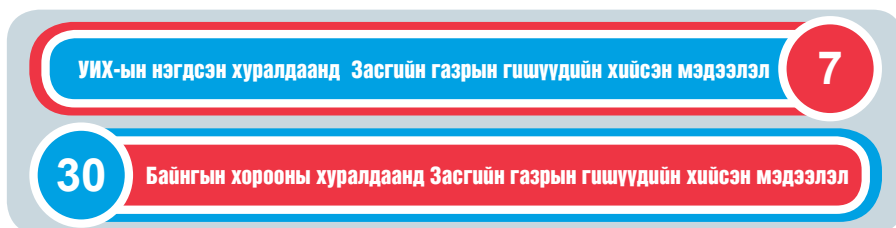
Мөн Улсын Их Хурлын гишүүн С.Бямбацогт, Б.Бат-Эрдэнэ, Х.Болорчулуун, С.Ганбаатар, Ж.Мөнхбат нараас Улсын Их Хурлын 2019 оны “Оюу толгой ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах тухай” 92 дугаар тогтоолын хэрэгжилтийн талаар Монгол Улсын Ерөнхий сайдад хандсан асуулгын хариуг 2021 оны 4 дүгээр сарын 15-ны өдөр хэлэлцсэн.

(Дэлгэрэнгүйг “Мэдээ-1” хүснэгтээс үзнэ үү)

Улсын Их Хурлын гишүүний асуултын хариуг Байнгын хорооны хуралдаанаар хэлэлцсэн байна. Тодруулбал, Улсын Их Хурлын гишүүн С.Бямбацогтоос Агаарын бохирдлыг бууруулахтай холбогдуулан Баруун бүсэд улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар сайжруулсан шахмал түлшний үйлдвэр барих ажлын хэрэгжилтийн талаар Эрчим хүчний сайдад хандсан асуултын хариуг Үйлдвэржилтийн бодлогын байнгын хорооны 2021 оны 4 дүгээр сарын 6-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцсэн.

(Дэлгэрэнгүйг “Мэдээ-2” хүснэгтээс үзнэ үү)

3.3.Монгол Улсын Ерөнхий сайдын нэгдсэн хуралдаанд хийсэн мэдээллийн талаар

Ээлжит чуулганы хугацаанд нэгдсэн хуралдаанд Засгийн газраас Монгол Улсын Шадар сайд, УОК-ын дарга С.Амарсайхан Коронавируст халдвар (КОВИД-19)-ын эсрэг вакцинаар иргэдийг дархлаажуулах ажлын явцын талаар, Монгол Улсад үүсээд буй коронавируст цар тахлын нөхцөл байдал, авч хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээний явц, үр дүнгийн талаарх Засгийн газрын мэдээлэл, Монгол Улсад үүсээд буй коронавируст цар тахлын нөхцөл байдал, авч хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээний явц, үр дүнгийн талаар, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайд З.Мэндсайхан “Мал сүргийн хаваржилт, хаврын тариалалтын бэлтгэл ажлын талаар, Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд Х.Нямбаатар Оюу толгой ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах тухай Улсын Их Хурлын 2019 оны 92 дугаар тогтоолыг хэрэгжүүлэх ажлыг удирдан зохион байгуулах үүрэг бүхий Засгийн газрын ажлын хэсгээс авч хэрэгжүүлж байгаа ажлын явцын талаар, Эрчим хүчний сайд Н.Тавинбэх Эрчим хүчний салбарын өнөөгийн байдал, эрчим хүчний найдвартай аюулгүй байдлыг хангах чиглэлээр хэрэгжүүлж байгаа ажлын талаар, Сангийн сайд Б.Жавхлан, Эрүүл мэндээ хамгаалж, эдийн засгаа сэргээх 10 их наядын цогц төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн талаар, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд Н.Уртнасан “Усны нөөц, ашиглалтын өнөөгийн байдал, цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний талаар” нийт 7 удаа мэдээлэл хийж, мэдээлэлтэй холбогдуулан давхардсан тоогоор Улсын Их Хурлын 82 гишүүн 248 асуулт асууж, үг хэлсэн байна.

(Дэлгэрэнгүйг “Мэдээ-3” хүснэгтээс үзнэ үү)

Улсын Их Хурлын 2020 оны намрын ээлжит чуулганы завсарлагаа болон 2021 оны хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд Байнгын хороодын хуралдаанаар Засгийн газрын гишүүд болон холбогдох бусад байгууллагын 30 удаагийн мэдээлэл, тайлан, илтгэлийг хэлэлцсэн бөгөөд давхардсан тоогоор Улсын Их Хурлын 231 гишүүн 658 асуулт асууж, үг хэлсэн байна.

(Дэлгэрэнгүйг “Мэдээ-4” хүснэгтээс үзнэ үү)

Мэдээ-1

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮНИЙ АСУУЛГЫН ТАЛААРХ МЭДЭЭ

№	Гишүүний нэр	Хандсан байгууллага, албан тушаалтан	Асуулгын агуулга	Хамрагдсан асуудлын тоо	Асуулга явуулсан огноо	Хариу ирүүлсэн огноо	Хугацаа хэтэрсэн эсэх (хоногоор)	Нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлсэн эсэх		
								Гишүүний саналын огноо	Хэлэлцсэн огноо	Асуулт асуусан гишүүн, асуулт (тоогоор)
1	Т.Доржханд	Монгол Улсын Ерөнхий сайд У.Хүрэлсүх	Коронавируст (Ковид-19)-ын цар тахлын улмаас гадаадад гацсан иргэдийг эх орондоо ирэх нөхцөлөөр хангах, бодит дэмжлэг үзүүлэх талаар	5	2021.01.18 №01	2021.02.09 ХЭГ(367)	-	2021.03.25 УИХ-03(2445)	2021.03.26	11 гишүүн, 29 асуулт
2	С.Бямбацогт Б.Бат-Эрдэнэ Х.Болорчулуун С.Ганбаатар Ж.Мөнхбат	Монгол Улсын Ерөнхий сайд Л.Оюун-Эрдэнэ	Улсын Их Хурлын 2019 оны "Оюу толгой ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах тухай" 92 дугаар тогтоолын хэрэгжилтийн талаар	4	2021.02.09 №03	2021.03.09 ХЭГ(560)	-	2021.03.30 УИХ-03(2625)	2021.04.15	6 гишүүн, 23 асуулт
3	С.Бямбацогт	Монгол Улсын Ерөнхий сайд Л.Оюун-Эрдэнэ	Эрдэнэбүрэнгийн усан цахилгаан станцын бүтээн байгуулалтын ажлын явц, түүнтэй холбоотойгоор авч хэрэгжүүлэх бусад арга хэмжээний талаар	4	2021.03.15 №06	2021.04.08 ХЭГ(954)	-	2021.06.15-нд УИХ-03(5168)	Хойшилсон	-
4	Ж.Чинбүрэн Б.Баттөмөр М.Оюунчимэг С.Одонтуяа Б.Жаргалмаа Ж.Сүхбаатар	Шадар сайд, Улсын онцгой комиссын дарга С.Амарсайхан	Коронавируст (КОВИД-19)-ын цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх, дархлаажуулах талаар хэрэгжүүлж байгаа ажлын явцын талаар	7	2021.03.12 №04	2021.03.17 ЗГ-2(279)	-	-	-	-

5	Б.Баярсайхан	Монгол Улсын Ерөнхий сайд Л.Оюун-Эрдэнэ	Тосонцэнгэл-Улиастай чиглэлийн 67 км автозамын гүйцэтгэгчийн сонгон шалгаруулалт, хөрөнгө оруулалт, ашиглалтад оруулах хугацааны талаар	1	2021.03.19 №09	2021.04.08 ХЭГ(955)	-	-	-	-
6	Г.Тэмүүлэн Ж.Бат-Эрдэнэ Л.Мөнхбаатар	Монгол Улсын Ерөнхий сайд Л.Оюун-Эрдэнэ	Малын генетик нөөцийн тухай хуулийн нэрэгжилтийн өнөөгийн байдал, цаашид хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх талаар төлөвлөж буй бодлого, арга хэмжээний талаар	11	2021.03.24 №10	2021.04.16 ХЭГ(1061)	-	-	-	-
7	Д.Өнөрболор	Боловсрол, шинжлэх ухааны сайд Л.Энх-Амгалан	Шинжлэх ухаан, технологи, инновацийн салбарын өнөөгийн байдал, цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний талаар	7	2021.03.25 №11	2021.04.12 1а(1825)	-	2021.06.18 УИХ-03(5415)	Хэлэлцэх товд оруулах	-
8	С.Бямбацогт	Байгаль орчин, аялал, жуулчлалын сайд Н.Уртнасан	Эрдэнэбүрэнгийн усан цахилгаан станцын бүтээн байгуулалтын ажлыг эхлүүлэх тохиолдолд байгаль орчинд үзүүлэх нөлөөлөл болон бусад асуудлын талаар	3	2021.04.01 №13	2021.04.27 1(1884)	-	-	-	-
9	С.Бямбацогт	Монгол Улсын Ерөнхий сайд Л.Оюун-Эрдэнэ	Орон сууцны ипотекийн санхүүжилтийн журмын хэрэгжилтийн өнөөгийн байдал ба цаашид 8 хувийн хүүтэй зээлд хамрагдсан иргэдийн зээлийн хүүг 6 хувь болгон бууруулах боломж, нөхцөлийн талаар	4	2021.04.06 №14	2021.05.06 ХЭГ(1232)	-	-	-	-

10	С.Одонтуяа	Монгол Улсын Ерөнхий сайд Л.Оюун-Эрдэнэ	Батлан хамгаалах салбарт гарч буй гэмт хэрэг, зөрчлийн мэдээлэл болон хууль тогтоомжийн хэрэгжилт, цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний талаар	3	2021.04.12 №15	2021.05.11 ХЭГ(1260)	-	-	-	-
11	Д.Ганбат	Монгол Улсын Ерөнхий сайд Л.Оюун-Эрдэнэ	Нүүрс тээвэрлэлтийн салбарт хэрэгжиж буй тогтоол, шийдвэрийн хэрэгжилтийн байдал, цаашид Засгийн газраас авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний талаар	6	2021.04.13 №16	2021.05.11 ХЭГ(1258)	-	2021.05.13 УИХ-03(3830)	Хэлэлцэх товд оруулах	-
12	С.Бямбацогт	Эрүүл мэндийн сайд С.Энхболд	Эрүүл мэндийн салбарын хууль тогтоомжийн хэрэгжилт болон Ховд аймагт Азийн хөгжлийн банкны хөнгөлөлттэй зээлээр хэрэгжиж Баруун бүсийн оношлогоо, эмчилгээний төвийн өргөтгөлийг барих, эмч ажилтнуудыг сургаж, мэргэшүүлэх ажлын явцын талаар	5	2021.04.21 №17	2021.05.06 1а(2411)	-	-	-	-
13	Ц.Туваан	Монгол Улсын Ерөнхий сайд Л.Оюун-Эрдэнэ	Коронавируст цар тахлын үед хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр олон нийтэд түгээд байгаа ХӨСҮТ-ийн эмч, ажилтнуудад холбогдох асуудлын талаар	7	2021.04.23 №18	2021.05.24 ХЭГ(1386)	-	-	-	-
14	С.Бямбацогт П.Анужин Б.Баттөмөр Ж.Бат-Эрдэнэ Х.Булгантуяа М.Оюунчимэг Ч.Ундрам Д.Өнөрболор	Монгол Улсын Ерөнхий сайд Л.Оюун-Эрдэнэ	Хөгжлийн бодлого төлөвлөлт, удирдлагын тухай хуулийн хэрэгжилтийн өнөөгийн байдал, цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний талаар	6	2021.04.27 №19	2021.05.27 ХЭГ(1410)	-	-	-	-

15	Ц.Даваасүрэн	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайд 3.Мэндсайхан	Малын гаралтай түүхийг боловсруулах үйлдвэрлэлийн цогцолбор байгуулах, мал аж ахуйн гаралтай бүтээгдэхүүний экспортын боломжийг нээх болон "Монгол мал-II" арга хэмжээний хэрэгжилтийн өнөөгийн байдлын талаар	3	2021.05.14 №20	2021.05.28 01('1744	-	2021.06.24 УИХ-03(5738	Хэлэлцэх товд оруулах	-
16	Н.Ганибал	Монгол Улсын Ерөнхий сайд Л.Оюун-Эрдэнэ	Хог хаягдлын тухай хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн өнөөгийн байдал, хог хаягдал дахин боловсруулах үйлдвэрийг хөгжүүлэх чиглэлээр авч хэрэгжүүлэхээр төлөвлөж байгаа арга хэмжээний талаар	6	2021.05.31 №21	2021.06.30 ХЭГ(1627	-	-	-	-
17	Б.Баттөмөр	Монгол Улсын Ерөнхий сайд Л.Оюун-Эрдэнэ	Монгол Улсын гадаад өрийг бууруулах чиглэлээр хэрэгжүүлж буй арга хэмжээ, цаашид баримтлах бодлогын талаар	5	2021.06.15 №22	-	-	-	-	-
Нийт – 17				87	17	16	-	5	Хэлэлцсэн-2 Хэлэлцэх-4	-

Мэдээ-2

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮНИЙ АСУУЛТЫН ТАЛААРХ МЭДЭЭ

№	Улсын Их Хурлын гишүүний нэр	Хандсан байгууллага, албан тушаалтан	Асуултын агуулга	Хамрагдсан асуудлын тоо	Асуулт явуулсан огноо	Хариу ирүүлсэн огноо	Хугацаа хэтэрсэн эсэх (хоногоор)	Байнгын хорооны хуралдаанд хэлэлцүүлсэн эсэх (огноо)	Нэгдсэн хуралдаанд танилцуулсан эсэх (огноо)	Гарсан шийдвэр
1	Д.Өнөрболор	Шадар сайд, Улсын онцгой комиссын дарга С.Амарсайхан	Коронавируст халдвар (COVID-19)-ын цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх, нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах тухай хуулийн дагуу орон даяар хийх вакцинжуулалтын үйл ажиллагааны талаар	3	2021.02.10 №04	2021.03.10 ЗГ-2(271)	14	-	-	-
2	С.Бямбацогт	Эрчим хүчний сайд Н.Тавинбэх	Агаарын бохирдлыг бууруулахтай холбогдуулан Баруун бүсэд улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар сайжруулсан шахмал түлшний үйлдвэр баригдах ажлын хэрэгжилтийн талаар	3	2021.02.26 №05	2021.03.12 а(835)	1	2021.04.06 ҮБХ 14 гишүүн 55 асуулт асууж, үг хэлсэн	-	-
3	Г.Амартүвшин	Монголбанкны ерөнхийлөгч Б.Лхагвасүрэн	Ард санхүүгийн нэгдлийн эрхэлж байгаа коин, криптовалютын үйл ажиллагаанд Монголбанкаас тавьж байгаа хяналт, шалгалт, түүнтэй холбоотой үнэлгээ, дүгнэлтийн талаар	2	2021.03.18 №07	2021.04.02 А-1(352)	1	-	-	-

4	Г.Амартүвшин	СЗХ-ны дарга Д.Баярсайхан	Ард санхүүгийн нэгдлийн эрхэлж байгаа коин, криптовалютын үйл ажиллагаанд Санхүүгийн зохицуулах хорооноос тавьж байгаа хяналт, шалгалт, түүнтэй холбоотой үнэлгээ, дүгнэлтийн талаар	2	2021.03.18 №08	2021.04.01 1(1232)	-	-	-	-
5	Н.Наранбаатар Т.Энхтүвшин	Монгол Улсын Ерөнхий сайд Л.Оюун-Эрдэнэ	“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийг 2021-2025 онд хөгжүүлэх А6-20 бизнес төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхэд байгаль орчны нөхөн сэргээлтийг хэрхэн төлөвлөсөн болон усны нөөц ашиглалт зэрэг асуудлын талаар	8	2021.03.29 №12	2021.04.12 ХЭГ(998)	-	-	-	-
6	Г.Дамдинням	Зам, тээврийн хөгжлийн сайд Л.Халтар	Улаанбаатар-Дархан чиглэлийн 204.11 км авто замын чанар болон гүйцэтгэл, замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хэрхэн хангаж ажиллаж байгаа талаар	3	2021.06.17 №23	2021.06.30 01(2891)	-	-	-	-
7	Г.Дамдинням	Зам, тээврийн хөгжлийн сайд Л.Халтар	Улаанбаатар-Дархан чиглэлийн 204.11 км авто замын ажлын гүйцэтгэлтэй холбоотой авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээний талаар	5	2021.06.17 №24	2021.06.30 01(2892)	-	-	-	-
Нийт – 7				26	7	7	3	1	-	-

Мэдээ-3

**УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН 2021 ОНЫ ХАВРЫН ЭЭЛЖИТ ЧУУЛГАНЫ
ХУГАЦААНД МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙД УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ЧУУЛГАНЫ НЭГДСЭН ХУРАЛДААНД ХИЙСЭН МЭДЭЭЛЭЛ**

№	Сэдэв	Мэдээлэл хийсэн сайд	Мэдээлэл сонссон огноо	Асуулт асууж, үг хэлсэн гишүүд (тоогоор)	Асуусан асуулт, хэлсэн үгийн тоо
1	Коронавируст халдвар (КОВИД-19)-ын эсрэг вакцинаар иргэдийг дархлаажуулах ажлын явцын талаар	Монгол Улсын Шадар сайд, УОК-ын дарга С.Амарсайхан	2021.03.18	15	42
2	Мал сүргийн хаваржилт, хаврын тариалалтын бэлтгэл ажлын талаар	ХХААХҮ-ийн сайд З.Мэндсайхан	2021.03.19	5	21
3	“Оюу толгой ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах тухай” Улсын Их Хурлын 2019 оны 92 дугаар тогтоолыг хэрэгжүүлэх ажлыг удирдан зохион байгуулах үүрэг бүхий Засгийн газрын ажлын хэсгээс авч хэрэгжүүлж байгаа ажлын явцын талаар	ХЗДХ-ийн сайд Х.Нямбаатар	2021.04.01	19	32
4	Эрчим хүчний салбарын өнөөгийн байдал, эрчим хүчний найдвартай аюулгүй байдлыг хангах чиглэлээр хэрэгжүүлж байгаа ажлын талаар	Эрчим хүчний сайд Н.Тавинбэх	2021.04.02	3	12
5	Эрүүл мэндээ хамгаалж, эдийн засгаа сэргээх 10 их наядын цогц төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн талаар	Сангийн сайд Б.Жавхлан	2021.04.09	17	68
6	Монгол Улсад үүсээд буй коронавируст цар тахлын нөхцөл байдал, авч хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээний явц, үр дүнгийн талаарх Засгийн газрын мэдээлэл	Монгол Улсын Шадар сайд, УОК-ын дарга С.Амарсайхан	2021.04.29	18	55
7	Усны нөөц, ашиглалтын өнөөгийн байдал, цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний талаар	БОАЖ-ын сайд Н.Уртнасан	2021.04.30	5	18
ДҮН - 7				82	248

Мэдээ-4

БАЙНГЫН ХОРООНЫ ХУРАЛДААНД СОНССОН ТАЙЛАН, МЭДЭЭЛЭЛ, ИЛТГЭЛ

№	Байнгын хорооны нэр, огноо	Мэдээлэл хийсэн байгууллага, албан тушаалтан	Мэдээллийн сэдэв	Асуулт асууж, үг хэлсэн гишүүд (давхардсан тоогоор)	Асуусан асуулт, хэлсэн үгийн тоо
2020 ОНЫ НАМРЫН ЭЭЛЖИТ ЧУУЛГАНЫ ЗАВСАРЛАГААНД					
1	БОХХААБХ 2021.02.26	ХХААХҮ-ийн сайд З.Мэндсайхан	Хөдөө аж ахуйг дэмжих сангийн үйл ажиллагааны талаар	14	33
2	БОХХААБХ 2021.02.26	ХХААХҮ-ийн сайд З.Мэндсайхан	Хаврын тариалалтын бэлтгэл ажлын явцын талаар	11	33
3	Түр хороо (КОВИД-19) 2021.03.04	Монгол Улсын Шадар сайд, УОК-ын дарга С.Амарсайхан, Эрүүл мэндийн сайд С.Энхболд, Гадаад хэргийн яамны Консулын газрын дэд захирал Л.Мөнхтүшиг	Коронавируст халдвар (КОВИД-19)-ын цар тахлын нөхцөл байдал, авч хэрэгжүүлж буй хариу арга хэмжээний талаар	8	26
2021 ОНЫ ХАВРЫН ЭЭЛЖИТ ЧУУЛГАНЫ ХУГАЦААНД					
4	НББХ 2021.03.23	Жендэрийн үндэсний хорооны нарийн бичгийн дарга Т.Энхбаяр	Жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангах үйл ажиллагааны хэрэгжилтийн үр дүнгийн талаар	9	24
5	НББХ 2021.03.23	Нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн сайд А.Ариунзаяа	Эмэгтэйчүүдийг алагчлах бүх хэлбэрийг устгах тухай конвенцийн хэрэгжилтийн талаар	9	29
6	(КОВИД-19)-ын Түр хороо 2021.03.31	Монгол Улсын Шадар сайд, УОК-ын дарга С.Амарсайхан, Эрүүл мэндийн сайд С.Энхболд	(КОВИД-19) халдварын цар тахлын нөхцөл байдал, авч хэрэгжүүлж буй хариу арга хэмжээний талаар	13	31
7	ЭЗБХ 2021.03.31	Үндэсний статистикийн хорооны дарга Б.Батдаваа	Үндэсний статистикийн хорооны 2020 оны үйл ажиллагааны тайлан	9	16

8	ЭЗБХ 2021.04.07	СЗХ-ны дарга Д.Баярсайхан	СЗХ-ны 2020 оны үйл ажиллагааны тайлан	6	13
9	НББХ 2021.04.27	Эрүүл мэндийн сайд С.Энхболд	Коронавируст халдварын дэгдэлттэй холбогдуулан эрүүл мэндийн байгууллагын бэлэн байдал, эмчилгээ, хүний нөөцийн хүрэлцээ, вакцинжуулалтын хангалт, нийлүүлэлтийн нөхцөл байдлын талаар	22	74
10	Түр хороо (КОВИД-19) 2021.04.28	Монгол Улсын Шадар сайд, УОК-ын дарга С.Амарсайхан	Коронавируст халдвар (КОВИД-19)-ын цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх, нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангах хүрээнд авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, нөхцөл байдал	12	32
11	БОХХААБХ 2021.05.18	ХХААХҮ- ийн сайд З.Мэндсайхан	Хаврын тариалалтын явцын талаарх мэдээлэл	10	24
12	БОХХААБХ 2021.05.18	БОАЖ-ын сайд Н.Уртнасан	Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн талаарх мэдээлэл	9	18
13	БОХХААБХ 2021.05.18	БОАЖ-ын сайд Н.Уртнасан	Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн 7.1-д заасан БОНҮ, түүнд холбогдох зохицуулалтын биелэлтийн талаар	5	12
14	БОХХААБХ 2021.05.18	БОАЖ-ын сайд Н.Уртнасан	Орчны бохирдлыг бууруулах үндэсний хороонд хэрэгжиж байгаа төсөл хөтөлбөрүүд, түүний хэрэгжилтийн талаарх мэдээлэл	6	14
15	ЭЗБХ 2021.05.18	Монголбанкны ерөнхийлөгч Б.Лхагвасүрэн	Монголбанкны 2020 оны үйл ажиллагааны тайлан	8	18
16	БСШУСБХ 2021.05.25	БШУ-ны сайдын мэдээллийг БШУЯ-ны Хөрөнгө оруулалтын газрын дарга Ч.Энх-Амгалан	Боловсрол, шинжлэх ухааны салбарт 2021 оны төсвийн жилд Монгол Улсын төсвийн хөрөнгөөр санхүүжигдэх хөрөнгө оруулалтын ажлын явцын талаар болон боловсролын салбарт шаардагдаж байгаа хөрөнгө оруулалтын болон боловсролын цахим шилжилт буюу багш, сурагчдыг компьютержүүлэх үйл ажиллагааны талаар	3	7

17	БСШУСБХ 2021.05.25	Төрийн худалдан авах ажиллагааны газрын даргын мэдээллийг Цахим худалдан авах ажиллагаа хариуцсан дарга Н.Цэрэнсамбуу	Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын салбарт 2021 онд төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хийгдэх худалдан авах ажиллагааны явцын талаарх мэдээлэл	2	7
18	Түр хороо (КОВИД-19) 2021.05.25	Монгол Улсын Шадар сайд, Улсын онцгой комиссын дарга С.Амарсайхан	Коронавируст халдвар (КОВИД-19)-ын цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх, нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах тухай хуулийн биелэлт, цар тахлын үед Засгийн газар, Улсын онцгой комиссоос авч хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээний талаарх мэдээлэл болон түр хорооны 6 дугаар хуралдаанаас өгсөн үүргийн биелэлтийн талаар	6	13
19		Монголбанкны Тэргүүн дэд ерөнхийлөгч Г.Дөлгөөн	Монголбанкнаас коронавируст халдвар (КОВИД-19)-ын цар тахлын үед авч хэрэгжүүлж буй арга хэмжээ, хэрэгжилтийн талаар		
20		СЗХ-ны дарга Д.Баярсайхан	Санхүүгийн зохицуулах хорооноос цар тахлын үед зохицуулалтын салбарт хэрэгжүүлж буй ажлын талаар		
21	ИЦББХ 2021.06.15	Боловсрол шинжлэх ухааны сайд Л.Энх-Амгалан	“Монгол Улсын Засгийн газарт чиглэл өгөх тухай” Байнгын хорооны 2020 оны 01 дүгээр тогтоолын хэрэгжилтийн талаарх мэдээлэл	2	7
22	НББХ 2021.06.1	Эрүүл мэндийн сайд С.Энхболд	Эрүүл мэндийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн 2020 оны үйл ажиллагааны тайлан	18	72
23	Түр хороо (КОВИД-19) 2021.06.15	Монгол Улсын Шадар сайд, Улсын онцгой комиссын дарга С.Амарсайхан	Коронавируст халдвар (КОВИД-19)-ын цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх, нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах тухай хуулийн биелэлт, цар тахлын үед Засгийн газар, УОК-оос авч хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээний талаарх мэдээлэл болон түр хорооны 7 дугаар хуралдаанаас өгсөн үүргийн биелэлтийн талаар	8	30

24	Түр хороо (КОВИД-19) 2021.06.15	Эрүүл мэндийн сайд С.Энхболд	Цар тахлын нөхцөл байдалд Эрүүл мэндийн байгууллагуудаас хэрэгжүүлж буй арга хэмжээ, халдварын дэгдэлтийг бууруулах арга зам, вакцинжуулалтын үр нөлөө, Дэлхийн эрүүл мэндийн байгууллагын зөвлөмж болон бусад улс орнуудын туршлагын талаар	8	30
25	ХЗБХ 2021.06.15	ХЭҮК-ын даргын үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч Ж.Хунан	Монгол Улс дахь хүний эрх, эрх чөлөөний байдлын талаарх 19, 20 дахь илтгэл	7	23
26	БОХХААБХ 2021.06.16	ХХААХҮ-ийн сайд З.Мэндсайхан	Байнгын хорооны 2020 оны 10 дугаар тогтоолын биелэлт	7	13
27	БОХХААБХ 2021.06.16	ХХААХҮ-ийн сайд З.Мэндсайхан	Малчдаас ирүүлсэн өргөдөл, хүсэлтийн талаарх мэдээлэл	3	3
28	НББХ 2021.06.23	Эрүүл мэндийн сайд С.Энхболд	Халдварын өнөөгийн байдал, хариу арга хэмжээ, вакцинжуулалт, түүний үр нөлөө, нөөцийн бэлэн байдал, халдварын прогноз, цаашид авах арга хэмжээний талаар	15	51
29	ТБХ 2021.07.07	Монгол Улсын Ерөнхий аудитор Д.Занданбат	Төрийн аудитын байгууллагын 2020 оны үйл ажиллагааны тайлан	4	18
30	ТББХ 2021.07.07	Төрийн албаны зөвлөлийн дарга Б.Баатарзориг	Төрийн албаны зөвлөлийн 2019, 2020 оны үйл ажиллагааны тайлан	5	17
НИЙТ ДҮН - 30				231	658

ДӨРӨВ

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН МЭДЭЭЛЭЛ, СУДАЛГАА,
СҮРТАЛЧИЛГАА, ОЛОН НИЙТТЭЙ ХАРИАЦАХ
ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

4.1. Мэдээлэл, сурталчилгаа, олон нийттэй харилцах үйл ажиллагаа

Ээлжит чуулганы хугацаанд Хэвлэл мэдээлэл, олон нийттэй харилцах хэлтэс нь Улсын Их Хурлын үйл ажиллагаатай холбоотой мэдээ, мэдээлэл, чуулганы нэгдсэн болон Байнгын хороодын хуралдааны тойм, Улсын Их Хурлын дарга, гишүүд, Байнгын хороод, Тамгын газраас зохион байгуулсан хэвлэлийн хурал, уулзалтууд, Улсын Их Хурлын Тамгын газрын үйл ажиллагааны талаар нийт 317 текст мэдээ бэлтгэж, 2982 гэрэл зургийн хамт parliament.mn цахим хуудаст байршуулав. Мөн parliament.mn цахим хуудасны англи хувилбарт 54 мэдээ нийтлэв.

Тайлант хугацаанд Олон Улсын Парламентын Холбооны 142 дугаар Ассамблейн цахим хурлууд болон тус Холбооны Цахим парламентын олон улсын есдүгээр бага хурал, Азийн Парламентын Ассамблейн цахим хурлууд, Олон Улсын Парламентын Холбооны Евразийн эдийн засгийн дээд хэмжээний 24 дүгээр уулзалтын талаарх мэдээ, мэдээллийг бэлтгэн олон нийтэд түгээлээ.

БЭЛТГЭЖ ТҮГЭЭСЭН МЭДЭЭ, МЭДЭЭЛЛИЙН ТОЙМ

317

ТЕКСТ МЭДЭЭЛЭЛ

ХЭВЛЭЛИЙН БАГА ХУРАЛ

22

12

НЭВТРҮҮЛЭГ

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

17

Түүнчлэн Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн талаарх цуврал цахим хэлэлцүүлэг, Хүмүүнлэг боловсролыг дэмжих тухай хуулийн төслийн тухай танилцуулга, уулзалт, Улсын Их Хурлын дарга Г.Занданшатарын санаачилгаар зохион байгуулагдсан “Монгол Улсын Үндсэн хуульд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт ба Монголын хөгжлийн загвар” зөвлөлдөх цахим уулзалт, “Төрийн их өгөгдлийг бодлогын шийдвэрт ашиглах нь” төслийн танилцуулга, Хүний эрхийг хамгаалагчдын уулзалтын талаарх мэдээ, мэдээллийг бэлтгэн parliament.mn цахим хуудас, мэдээллийн бусад хэрэгслээр олон нийтэд сурталчилсны зэрэгцээ олон нийтийн сүлжээгээр 29 удаа шууд дамжуулав.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тангараг өргөх ёслолын ажиллагааг улс орон даяар шууд дамжуулах, хэвлэл мэдээллийн байгууллагуудын үйл

ажиллагааг зохион байгуулах, мэдээ мэдээлэл бэлтгэж түгээх зэргээр төрийн эрх барих дээд байгууллагын үйл ажиллагааны ил тод, нээлттэй байдлыг хангаж ажиллалаа.

Тайлант хугацаанд Улсын Их Хурлаас зохион байгуулсан томилгооны сонсголын үйл ажиллагааны нээлттэй, ил тод байдлыг хангах үүднээс тус хэлтсээс 4 цаг 20 минутын туршид олон нийтийн сүлжээгээр шууд дамжуулсан.

Коронавируст халдварын цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх талаар Засгийн газар, Улсын онцгой комиссоос авч хэрэгжүүлж буй хорио цээрийн дэглэмд нийцүүлэн ээлжит чуулганы хугацаанд Улсын Их Хурлын үйл ажиллагааг сурвалжлах, мэдээлэх, Төрийн ордонд ажиллах, мэдээ мэдээлэл, ярилцлага, сурвалжилга бэлтгэх харилцааг “Монгол Улсын Их Хурлын үйл ажиллагааг сурвалжлах, мэдээлэх түр журам”-аар зохицуулсан юм. Тус журмын дагуу байгуулсан мэдээллийн Түр цэгт 22 удаа хэвлэлийн хурал зохион байгуулж, сэтгүүлчид, хэвлэл мэдээллийн байгууллагын ажилтнуудыг тухай бүрд нь оролцуулах ажлыг зохион байгуулж байв.

Ээлжит чуулганы хугацаанд Улсын Их Хурлын долоо хоног тутмын үйл ажиллагааг тоймлон 12 нэвтрүүлэг бэлтгэж, телевизүүдийн эфир, олон нийтийн сүлжээгээр иргэдэд хүргэв. Түүнчлэн Улсын Их Хурал, түүний Тамгын газрын албан ёсны мэдээ, мэдээллийг түгээх сувгийг өргөжүүлэх зорилгоор дээрх нэвтрүүлгүүд, видео контентуудыг Тамгын газрын дотоод сүлжээний “ParliamentTV”-ээр өдөр тутам түгээж байна.

Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн хууль тогтоомжийн төслүүд, Улсын Их Хурлын дарга болон гишүүдийн уулзалтын талаарх 20 видео мэдээ, нийгмийн сүлжээний богино хэмжээний 105 контент бэлтгэв.

“Оюу толгой ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах тухай” Улсын Их Хурлын 2019 оны 92 дугаар тогтоол, Монгол Улсын шүүхийн тухай хууль, Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хууль, Хүний эрхийг хамгаалагчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль, Хөдөлмөрийн тухай хууль зэрэг бие даасан хуулиудыг олон нийтэд сурталчлан таниулах нэвтрүүлгүүд бэлтгэн телевизүүдийн эфир, олон нийтийн сүлжээ, parliament.mn цахим хуудаст байршуулж нийтэд түгээлээ.

Улсын Их Хурлын хууль тогтоох, хянан шалгах үйл ажиллагааны ил тод, нээлттэй байдлыг хангах, мэдээлэл, сурталчилгааны ажлын цар хүрээг өргөжүүлэх үүднээс Монголын үндэсний олон нийтийн радио, “Эм Жи Эл” радиотой хамтран Улсын Их Хурлаас баталсан хууль тогтоомж, үйл ажиллагааны талаарх өдөр тутмын мэдээ, мэдээллийг тодорхой цагт тогтмол түгээж эхлээд байна.

Ээлжит чуулганы хугацаанд Иргэний тэтгэвэр барьцаалсан зээлийн төлбөрийг төрөөс нэг удаа төлөх тухай хууль болон уг хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн хэрэгжилт, Хоршооны тухай хууль, тэтгэврийн даатгалын шимтгэлийг бууруулсан зохицуулалт бүхий Нийгмийн даатгалын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн гол агуулга, тэтгэврийн даатгалын талаар төрөөс баримталж буй бодлого, Хүний эрх хамгаалагчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль зэргээр радио нэвтрүүлэг 7-г бэлтгэж сонсогчдод

түгээлээ. Түүнчлэн “Эм Жи Эл” радио сувгаар ажлын өдрүүдэд 08.00, 13.00, 21.00 цагийн шуурхай мэдээгээр Улсын Их Хурлын үйл ажиллагаа, баталсан хууль тогтоомжийн талаар, Даваа гараг бүрийн 14.00 цагт хууль тогтоомжийн талаар дэлгэрэнгүй нэвтрүүлэг бэлтгэн хүргэж эхэлсэн.

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 53 дугаар зүйлийн 53.10-т “Хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийг “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлд хэвлэн нийтлэх бөгөөд түүнийг албан ёсны эх гэж үзнэ” хэмээн заасан. Энэ дагуу хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 17 дугаарыг бэлтгэн хэвлүүлж захиалагч, уншигчдад хүргүүлсний зэрэгцээ эмхэтгэлийн дугааруудын тойм, танилцуулгыг тухай бүрт нь бэлтгэн parliament.mn цахим хуудас болон олон нийтийн сүлжээнд байршуулав. Үүний зэрэгцээ дугаар бүрийн PDF хувилбарыг тухай бүрт нь parliament.mn цахим хуудсанд байршуулж, хууль тогтоомжийн албан ёсны эхийг олон нийтэд нээлттэй, хүртээмжтэй хэлбэрээр шуурхай түгээж ажиллалаа.

Эмхэтгэлийн 17 дугаарт Монгол Улсын хууль 27, Улсын Их Хурлын тогтоол 27, Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн зарлиг 22, Засгийн газрын тогтоол 14, Үндсэн хуулийн цэцийн дүгнэлт 5, Монгол Улсын олон улсын гэрээ 3, нийт 98 хууль тогтоомжийг нийтэлжээ.

Монгол Улсын Засгийн газраас баталсан “Монгол бичгийн үндэсний хөтөлбөр III”-ийг хэрэгжүүлэх ажлын хүрээнд “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлд нийтлэгдэх хууль тогтоомжуудыг үндэсний монгол бичгээр хэвлэж байгаа бөгөөд Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн дэргэдэх Хэлний бодлогын үндэсний зөвлөлөөс Монгол хэлний тухай хуулийн хэрэгжилт, үндэсний бичиг соёлоо түгээн дэлгэрүүлэх үйлсэд оруулж байгаа хувь нэмрийг үнэлж “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийг үндэсний монгол бичгээ дээдлэн хэрэгжүүлэгчээр батламжилсан юм.

Тайлант хугацаанд олон нийтийн сүлжээн дэх Улсын Их Хурлын албан ёсны хуудсуудаар хууль тогтоох дээд байгууллагын үйл ажиллагааны талаарх мэдээ, мэдээллийг текст, фото, видео хэлбэрээр шуурхай, хүртээмжтэйгээр олон нийтэд түгээж байна. Мөн олон нийтийн сүлжээний хэрэглэгчдэд мэдээллийг ойлгомжтой, шуурхай хүргэх зорилгоор 204 постер бэлтгэж түгээв.

ЦАХИМ ХУУДСААР МЭДЭЭЛЭЛ АВАГЧ ХЭРЭГЛЭГЧИЙН ТОО

ХЭРЭГЛЭГЧИЙН ТОО

49,310

ХЭРЭГЛЭГЧИЙН ТОО

30,775

ХЭРЭГЛЭГЧИЙН ТОО

1,336

4.2. Улсын Их Хуралд иргэд, сонгогчдоос ирүүлсэн өргөдөл, гомдол, санал хүсэлт

2021 оны 1 дүгээр сарын 30-ны өдрөөс 7 дугаар сарын 9-ний өдрийн хугацаанд Байнгын хороо, УИХ-ын гишүүдэд иргэдээс ирүүлсэн өргөдөл, хүсэлт, гомдлын тоог доорх зургаас харна уу.

Энэ хугацаанд Улсын Их Хурлын гишүүд, Байнгын хороо хамтран 389 өргөдөл, гомдол буюу 29,01 хувийг бүрэн шийдвэрлэж, 953 буюу 70,99 хувь нь судалж шийдвэрлэх шатандаа байна.

Иргэдээс энэ хугацаанд 1342 өргөдөл ирүүлснээс 867 буюу 64.6 хувь нь нийслэлийн иргэдээс, 315 буюу 23,5 хувь нь хөдөө орон нутгийн иргэдээс (160 буюу 11.9 хувийн өргөдөл хаяг тодорхойгүй) тус тус ирүүлсэн байна.

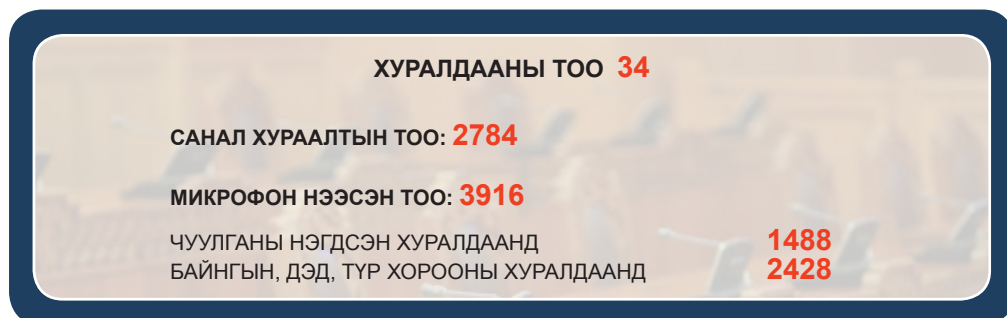
Улсын Их Хурлын 2021 оны хаврын ээлжит чуулганаар цар тахлын нөхцөл байдлаас хамааран иргэд, олон нийттэй харилцах төвийн сүлжээ, тусгайлан ажиллуулсан утсаар дамжуулан нийт 43 иргэний санал, хүсэлтийг авснаас Улсын Их Хурлын бодлого, хэрэгжүүлж буй үйл ажиллагаа, хэлэлцэж буй хууль тогтоомжийн төслүүдтэй холбогдсон болон нийтэд тулгарч буй асуудлын талаар 27 иргэн саналаа илэрхийлж, иргэний тавьсан хувийн 16 хүсэлтийг Улсын Их Хурлын гишүүний зөвлөх, туслах нартай холбогдож, танилцуулан, зөвлөгөө өгөх, өргөдөл, гомдлын хариуг нь лавлах, шаардлагатай албан тушаалтантай нь холбогдож хариуг өгүүлэх зэргээр шийдвэрлэсэн.

Мөн www.11-11.mn цахим хуудсаар Улсын Их Хурлын гишүүдэд болон Байнгын хороо, намын бүлэг, Тамгын газарт хандсан 18 санал, хүсэлт, гомдол, шүүмжлэл, талархал ирүүлснийг гишүүдийн туслах, намын бүлгүүдийн ажлын албаар дамжуулан танилцуулсан.

4.3. Мэдээллийн технологийн болон хуралдааны цахим системийн үйлчилгээ

Хуралдааны цахим системийн үйлчилгээ:

Улсын Их Хурлын 2021 оны хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд танхимуудад суурилагдсан хуралдааны цахим систем болон цахим хуралдааны программ хангамжуудыг хослуулан ашиглаж нэгдсэн хуралдаан, байнгын (дэд, түр) хороод, ажлын хэсгийн бүх хуралдааныг цахим хэлбэрээр зохион байгуулсан.

Хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд 34 удаагийн нэгдсэн хуралдаан, 127 удаагийн байнгын (дэд, түр) хороодын хуралдаан, 93 удаагийн ажлын хэсгийн хуралдаан, 42 удаагийн бусад арга хэмжээнд дуу, дүрсний системийн операторын үйлчилгээг үзүүлж, нийт 296 удаа дуу, дүрсний бичлэг хийж хөрвүүлэн компьютерийн дотоод сүлжээний сервер компьютерт байршуулж хэрэглэгчид ашиглах боломжийг бүрдүүлсэн.

Улсын Их Хурлын удирдлага, гишүүдийн оролцсон 42 удаагийн цахим хурал, уулзалтын техникийн бэлтгэлийг хангаж оператороор ажилласан.

Улсын Их Хурлын даргын санаачилгаар “Их Монгол” танхимд зохион байгуулагдсан дөрвөн удаагийн уулзалт, хэлэлцүүлгийн орчуулга, дуу, дүрсний системийн холболт, техник хэрэгслийн хэвийн ажиллагааг хариуцан ажилласан.

Улсын Их Хурал, Засгийн газрын гишүүдийн нэр, албан тушаалыг монгол бичгээр бичиж Улсын Их Хурлын чуулганы нэгдсэн хуралдааны шууд дамжуулалтын титрийг шинэчилсэн.

Мэдээллийн технологийн үйлчилгээ:

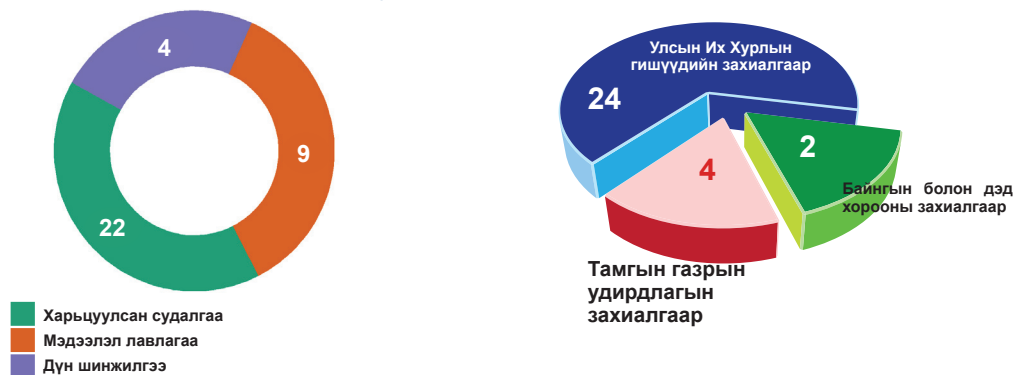
Хуулийн төсөл боловсруулах lawmaker.parliament.mn, хуулийн төсөлд санал авах lawforum.parliament.mn гэсэн 2 дэд хэсэг бүхий za.parliament.mn цахим системд хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд нийт 19 хуулийн төслийг шинээр байршуулсан бөгөөд иргэд дээрх төслүүдийг давхардсан тоогоор 16113 удаа үзэж танилцан 435 саналыг ирүүлсэн. Мөн 713 иргэн цахим системийн хэрэглэгчээр шинээр бүртгүүлж, 40 иргэн 10 төслийг дагаж мэдээлэл авсан. Ингэснээр системийн нийт хэрэглэгчийн тоо 1167 болж, системд бүртгэгдсэн 39 төслийг давхардсан тоогоор 41306 удаа үзэж танилцан 1148 саналыг ирүүлээд байна.

4.4. СУДАЛГАА ШИНЖИЛГЭЭ, СУРГАЛТЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

Судалгаа, мэдээлэл, лавлагаа хийх ажлын хүрээнд:

Ээлжит чуулганы хугацаанд Тамгын газрын Парламентын судалгааны хүрээлэн хуулийн төсөл болон Улсын Их Хурлаар хэлэлцэн баталж буй хууль, тогтоолын төсөлд холбогдох нийт 35 судалгааны захиалгыг Улсын Их Хурлын гишүүд, Байнгын хороод болон Улсын Их Хурлын Тамгын газрын удирдлагаас хүлээн авч гүйцэтгэлээ.

Судалгааны ажил - 31

Ном, гарын авлага - 22

Ном товхимол, гарын авлага гаргах ажлын хүрээнд:

Парламентын судалгааны хүрээлэнгээс ном, товхимол эмхэтгэн гаргах ажлын хүрээнд “Парламент” судалгааны эмхэтгэл цуврал ботийн 32, 33 дахь дугаар, “Судалгааны мэдээллийн сангийн лавлагаа” цуврал брошюрын 26 дахь дугаар, “Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны намрын ээлжит чуулганы үйл ажиллагааны танилцуулга”, 7 хоног тутмын “Мэдээлэл судалгаа”-ны мэдээллийн хуудасны нийт 14 дугаарыг эмхэтгэн гаргаж Улсын Их Хурал, Тамгын газрын албан хэрэгцээнд хүргүүлсэн.

Улсын Их Хурлын Тамгын газрын шинэ ажилтнуудад зориулан “Улсын Их Хурлын Тамгын газрын шинэ ажилтны гарын авлага”, “Хууль тогтоомжийн эмхэтгэл”, “Дүрэм, журмын эмхэтгэл”-ийг хэвлэж, Улсын Их Хурлын гишүүдэд зориулан “Парламентын гишүүн иргэдтэй харилцах нь” гарын авлага орчуулан гаргав.

Мөн Улсын Их Хурлын гишүүдийн хууль хэлэлцэн батлах үйл ажиллагаанд мэдээллийн дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор Парламентын номын сангаас Улсын Их Хурлын 2021 оны хаврын ээлжит чуулганы хэлэлцэх асуудлаар тогтмол хэвлэлийн ном зүйн лавлагаа, Парламентын номын санд буй ном товхимлын ном зүйн лавлагаа тус тус нэгийг боловсруулан Улсын Их Хурлын гишүүдийн “MyParliament” хөдөлгөөнт оффисийн системд байршуулсан.

Парламентын номын сан 2021 оны 6 дугаар сарын 11-13-ны өдрүүдэд Улсын Их Хурлын дарга Г.Занданшатарын ивээл дор зохион байгуулагдсан “Номын баяр - Номын танилцуулга” арга хэмжээнд Улсын Их Хурлын үе үеийн дарга нарын бүтээл, Улсын Их Хурлын гишүүдийн бүтээл, Улсын Их Хурлын Тамгын газраас эрхлэн хэвлэсэн ном товхимол, Үндсэн хууль болон Иргэний хуулийн талаарх ном товхимлоор сэдэвчилсэн үзэсгэлэн гарган оролцов.

Сургалт зохион байгуулах ажлын хүрээнд:

Парламентын судалгааны хүрээлэнгээс нийт 26 удаагийн 44 цагийн сургалт, Улсын Их Хурлын гишүүдэд зориулан АНУ-ын Конгресстой 2, ХБНГУ-ын Бундестагтай 1, Япон Улсын Олон улсын хамтын ажиллагааны байгууллага (ЖАЙКА)-тай 1, нийт 4 удаагийн хэлэлцүүлэг зохион байгуулж, Улсын Их Хурлын гишүүд болон Улсын Их Хурлын Тамгын газрын ажилтнууд, Улсын Их Хурал дахь намын бүлгийн ажлын албаны ажилтнууд, Улсын Их Хурлын гишүүний ажлын албаны нийт 1004 хүн (давхардсан тоогоор) хамрагдсан.

Сургалтын цогц хөтөлбөр боловсруулах хүрээнд:

Улсын Их Хурлын Тамгын газрын ажилтнуудын чадавхыг бэхжүүлэх ажлыг тогтмолжуулах, бодлогын бичиг баримтад тусгагдсан зорилтуудыг хэрэгжүүлэхээр 6 үндсэн, 25 дэд хөтөлбөр бүхий “Парламентын сургалтын цогц хөтөлбөр”-ийг боловсруулж Улсын Их Хурлын Ерөнхий нарийн бичгийн даргын 2021 оны 3 дугаар сарын 3-ны өдрийн 164 дүгээр захирамжаар батлуулав. Парламентын сургалтын цогц хөтөлбөрт тусгагдсан 6 үндсэн хөтөлбөрийн агуулгад багтах 13 дэд хөтөлбөрийг боловсруулан ажиллаж байна.

Парламентын боловсрол олгох хөтөлбөрийн хүрээнд:

Олон нийт, хүүхэд залуучуудад парламентын боловсрол олгохоор 12-14, 15-17 насныханд зориулсан сурагчийн болон багшийн гарын авлагыг (нийт 4 гарын авлага) боловсруулсан. Парламентын боловсрол сургалтын гарын авлагаас гадна сургалтын хэрэглэгдэхүүн болгон 7 видео анимэйшнийг хийсэн. Нийгмийн сүлжээний хуудас, цахим хуудсыг хөгжүүлэх ажил үргэлжилж байна.

“Парламентын сургалтын цахим систем”-ийг нэвтрүүлж, хөгжүүлэх ажлын хүрээнд:

НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөрийн төслийн тусламжтайгаар “Парламентын сургалтын цахим систем”-ийг нэвтрүүлэхээр ажиллаж байна. Тамгын газрын ажилтнуудад зориулсан сургалтын цахим платформын үндсэн системийг хөгжүүлж сургалтуудыг байршуулахаар ажиллаж байна.

Цахим сургалтын системийг турших зорилгоор <https://training.parliament.mn> цахим хуудсыг Teachable программ дээр хөгжүүлэн ашиглаж байгаа бөгөөд Хувь хүний хөгжил, нийгмийн мэдрэмж олгох сургалтын хүрээнд боловсруулагдсан нийт 7 хичээлийг байршуулаад байна.

4.5. Улсын Их Хурлын гадаад харилцаа, хамтын ажиллагаа

Улсын Их Хурлын 2021 оны хаврын ээлжит чуулганы үеэр парламентын гадаад харилцаа, хамтын ажиллагааны чиглэлээр дараах ажлууд хэрэгжив.

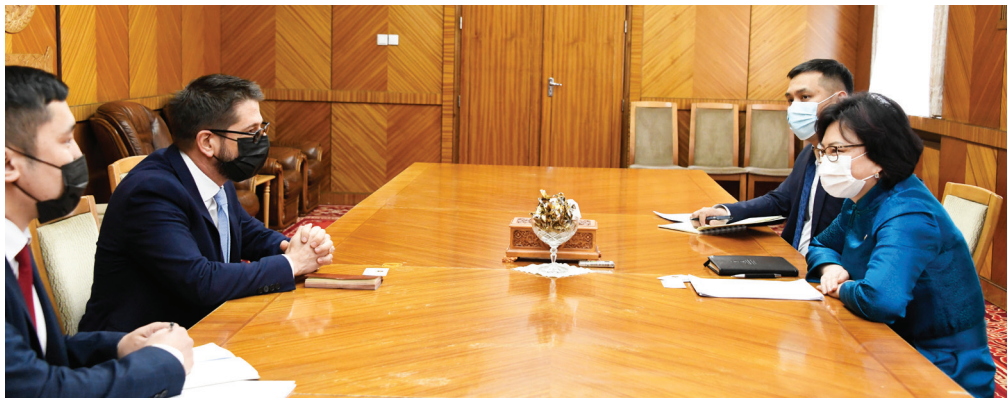
Улсын Их Хурлын хаврын ээлжит чуулганы нээлт болон Монгол Улсын Ерөнхийлөгч У.Хүрэлсүхийн тангараг өргөх ёслолын ажиллагаа:

Хаврын чуулганы нээлт болон Улсын Их Хурлын чуулганы нэгдсэн хуралдаанд Монгол Улсын Ерөнхийлөгч У.Хүрэлсүхийн тангараг өргөх ёслолын ажиллагаанд гадаад улсаас Монгол Улсад суугаа дипломат болон олон улсын байгууллагын төлөөлөгчийн газрын тэргүүн нарыг цахим хэлбэрээр оролцуулах ажлыг зохион байгуулав. Чуулганы нээлт болон тангараг өргөх ёслолд Оросын Холбооны Улс, Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улс, Америкийн Нэгдсэн Улс, Канад Улс, Япон Улс, Бүгд Найрамдах Солонгос Улс, Бүгд Найрамдах Энэтхэг Улс, Австралийн Холбооны Улс, Бүгд Найрамдах Социалист Вьетнам Улс, Бүгд Найрамдах Ардчилсан Лаос Ард Улс, Бүгд Найрамдах Ардчилсан Солонгос Ард Улс, Европын Холбоо, Их Британи, Умард Ирландын Нэгдсэн Хаант Улс, Швейцарын Холбооны Улс, Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улс, Бүгд Найрамдах Франц Улс, Бүгд Найрамдах Итали Улс, Бүгд Найрамдах Польш Улс, Бүгд Найрамдах Чех Улс, Бүгд Найрамдах Болгар Улс, Унгар Улс, Бүгд Найрамдах Турк Улс, Бүгд Найрамдах Куба Улс, Кувейт Улс, Арабын Нэгдсэн Эмират Улс, Бүгд Найрамдах Казахстан Улс, Бүгд Найрамдах Беларусь Улсаас Монгол Улсад суугаа Дипломат төлөөлөгчийн газрын тэргүүн, дэд тэргүүн, хэргийг түр хамаарагч нар, Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага, түүний төрөлжсөн болон бусад олон улсын байгууллагын Монгол Улс дахь Суурин төлөөлөгчид уригдан биечлэн болон цахимаар оролцлоо.

Цахимаар хэрэгжүүлсэн хоёр талт уулзалт, арга хэмжээ:

Монгол Улс, Оросын Холбооны Улс хооронд дипломат харилцаа тогтоосны 100 жилийн ойн хүрээнд “Монгол-Орос” найрамдлын нийгэмлэг, Улаанбаатар хот дахь Оросын шинжлэх ухаан, соёлын төвтэй хамтран зохион байгуулсан “100 жилийн турш хамтдаа” сэдэвт найрамдлын цуврал цахим буухиа уулзалтад Улсын Их Хурлын дарга Г.Занданшатар, Улсын Их Хурлын дэд дарга, Улсын Их Хурал дахь Монгол-Оросын парламентын бүлгийн дарга С.Одонтуяа, Улсын Их Хурлын гишүүн, Улсын Их Хурал дахь Монгол-Оросын парламентын бүлгийн дарга Н.Энхболд, Улсын Их Хурлын гишүүн, Инновац, цахим бодлогын байнгын хорооны дарга, Улсын Их Хурал дахь Монгол-Буриадын парламентын бүлгийн дарга Н.Учрал, Улсын Их Хурлын гишүүн, Улсын Их Хурал дахь Монгол-Оросын парламентын бүлгийн дэд дарга Б.Энх-Амгалан, Улсын Их Хурлын гишүүн, Улсын Их Хурал дахь Монгол-Оросын парламентын бүлгийн гишүүн Д.Өнөрболор зэрэг хоёр улсын парламентын гишүүд, төр, нийгмийн зүтгэлтэн, бүс нутгийн удирдлагууд, их, дээд сургууль, шинжлэх ухаан, бизнес, үйлдвэрлэлийн төлөөлөл, найрамдлын нийгэмлэг, холбоодын удирдлага, ОХУ болон ЗХУ-д Монголоос сургууль төгсөгчид, соёл урлагийн салбарын төлөөлөл оролцож, улс төр, зам тээвэр, хүнс, хөдөө аж ахуй, соёл, боловсрол болон бусад салбарын харилцаа, хамтын ажиллагаа, цаашдын зорилтын талаар санал солилцлоо.

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДЭД ДАРГА НАРЫН УУЛЗАЛТ, АРГА ХЭМЖЭЭ

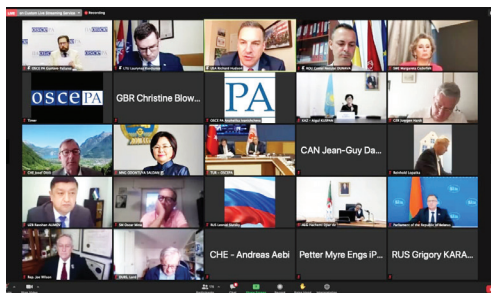
УИХ-ын дэд дарга С.Одонтуяа Бүгд Найрамдах Куба Улсаас Монгол Улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн эрхт Элчин сайд Раул Дэлгадо Консепсионег хүлээн авч уулзлаа. 2021.03.31

УИХ-ын дэд дарга Т.Аюурсайхан Бүгд Найрамдах Польш Улсаас Монгол Улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн эрхт Элчин сайд Кишиштоф Бойко-г хүлээн авч уулзав. 2021.05.21

УИХ-ын дэд дарга Т.Аюурсайхан Бүгд Найрамдах Турк Улсаас Монгол Улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн эрхт Элчин сайд Зафер Атешийг хүлээн авч уулзлаа. 2021.06.17

Европын аюулгүй байдал, хамтын ажиллагааны байгууллагын Парламентын Ассамблейгаас зохион байгуулсан Улс төр, аюулгүй байдлын хорооны цахим хуралд Улсын Их Хурлын дэд дарга С.Одонтуяа оролцов. 2021.07.02

Хаврын чуулганы хугацаанд Улсын Их Хурал дахь хоёр талын парламентын бүлгийн дарга нар холбогдох улсын парламент дахь Монгол Улстай харилцах найрамдлын бүлгийн дарга, гишүүдтэй цахим уулзалтууд хийж, хоёр талын харилцаа, түүний дотор хууль тогтоох байгууллагуудын харилцаа, хамтын ажиллагааны асуудлаар ярилцаж, санал солилцлоо. Тухайлбал, Улсын Их Хурлын гишүүн, Улсын Их Хурал дахь Монгол-Италийн парламентын бүлгийн дарга Б.Пүрэвдоржоор ахлуулсан Улсын Их Хурлын гишүүн, Улсын Их Хурал дахь Монгол-Италийн парламентын бүлгийн гишүүн А.Адъяасүрэн, Ц.Сандаг-Очир нар Бүгд Найрамдах Итали Улсын парламентын гишүүн, Итали-Монголын парламентын бүлгийн дарга Алессандро Пагано, Улсын Их Хурлын гишүүн, Улсын Их Хурал дахь Монгол-Эстониин парламентын бүлгийн дарга Х.Ганхуяг, Улсын Их Хурлын гишүүн, Улсын Их Хурал дахь Монгол-Эстониин парламентын бүлгийн гишүүн Х.Булгантуяа нар Бүгд Найрамдах Эстони Улсын парламентын гишүүн, парламент (Риигикогу) дахь Эстони-Монголын парламентын бүлгийн дарга Кайдо Хөөвелсон, Улсын Их Хурлын гишүүн, Улсын Их Хурал дахь Монгол-Европын парламенттай харилцах бүлгийн дарга Ц.Мөнхцэцэг Европын Парламентын Төв Ази, Монгол Улстай харилцах бүлгийн дарга ноён Фулвио Мартучилло, Улсын Их Хурлын гишүүн, Улсын Их Хурал дахь Монгол-Унгарын парламентын бүлгийн дарга Н.Ганибал Унгар Улсын Үндэсний Ассамблейн гишүүн, Үндэсний Ассамблей дахь Унгар-Монголын парламентын бүлгийн дарга Хорват Ласло, Улсын Их Хурлын гишүүн, Улсын Их Хурал дахь Монгол-Францын парламентын бүлгийн дарга Ж.Чинбүрэн Бүгд Найрамдах Франц Улсын Сенат дахь Франц-Монголын найрамдлын бүлгийн дарга Филипп Мүйэтэй тус тус цахим уулзалт хийв.

Олон улс, бүс нутгийн цахим хурлууд:

Дэлхийн улс орнуудын парламентуудыг эгнээндээ нэгтгэдэг Олон Улсын Парламентын Холбоо (ОУПХ)-ны ээлжит 142 дугаар Ассамблей, түүнийг дагалдах байнгын хороодын болон салбар хуралдаанууд 2021 оны 4, 5 дугаар саруудад цахим хэлбэрээр зохион байгуулагдлаа. “Цар тахлыг өнөөдөр даван туулж, сайн сайхан маргаашийг цогцлоох нь: Парламентуудын үүрэг” үндсэн сэдэвт Ассамблейн нэгдсэн хуралдаанд Улсын Их Хурлын дарга Г.Занданшатар үг хэлж, мэндчилгээ дэвшүүлэв. ОУПХ-ны дараах хурлуудад Улсын Их Хурлын төлөөлөгчид цахимаар оролцов:

- ОУПХ-ны Удирдах зөвлөлийн хуралд Улсын Их Хурлын гишүүн, 2001-2004 онд ОУПХ-ны Дэд ерөнхийлөгч, Гүйцэтгэх хорооны гишүүнээр ажиллаж байсан Н.Энхболд, Улсын Их Хурлын гишүүн, ОУПХ-ны Ардчилал, хүний эрхийн байнгын хорооны Товчооны гишүүн Б.Саранчимэг, Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Мөнх-Оргил нар;
- Энх тайван, олон улсын аюулгүй байдлын байнгын хорооны хуралд Улсын Их Хурлын гишүүн, ОУПХ-ны Ардчилал, хүний эрхийн байнгын хорооны Товчооны гишүүн Б.Саранчимэг;
- Тогтвортой хөгжил болон НҮБ-ын асуудлаарх байнгын хороодын хамтарсан хуралдаанд Улсын Их Хурлын гишүүн Д.Өнөрболор;
- “КОВИД-19 цар тахлын дараах сэргээн босголт: Залуучуудад чиглэсэн хандлага” сэдэвт Залуу парламентчдын олон улсын VII

- хуралд Улсын Их Хурлын гишүүн, БСШУСБХ-ны дарга Г.Дамдинням, Улсын Их Хурлын гишүүн Х.Булгантуяа нар;
- НҮБ-ын асуудлаарх байнгын хорооны “НҮБ-75” хэлэлцүүлэгт Улсын Их Хурлын гишүүн, ИЦББХ-ны дарга, ОУПХ-ны НҮБ-ын асуудлаарх байнгын хорооны Товчооны гишүүн Н.Учрал, Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Мөнхцэцэг нар;
 - “Жендэрийн эрх тэгш байдлыг урагшлуулах: КОВИД-19-ийн үр нөлөө болон сэргээн босголтын тэргүүлэх чиглэлүүд” сэдэвт Эмэгтэй парламентчдын форумд Улсын Их Хурлын гишүүн, НББХ-ны дарга М.Оюунчимэг;
 - “Парламентуудын болон парламентуудаар дамжуулан тэгш байдлыг хангах нь” сэдэвт Эмэгтэй парламентчдын форумын хэлэлцүүлэгт Улсын Их Хурлын гишүүн, ОУПХ-ны Ардчилал, хүний эрхийн байнгын хорооны Товчооны гишүүн Б.Саранчимэг;
 - “Парламент, залуучууд, КОВИД-19” сэдэвт Залуу парламентчдын форумд Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Жаргалмаа;
 - НҮБ-ын асуудлаарх байнгын хорооны Товчооны хуралд Улсын Их Хурлын гишүүн, ИЦББХ-ны дарга, ОУПХ-ны НҮБ-ын асуудлаарх байнгын хорооны Товчооны гишүүн Н.Учрал;
 - “Цаг уурын гамшиг, түүний үр дагавраас үүдсэн аюул, мөргөлдөөний эсрэг энх тайван, аюулгүй байдлыг бэхжүүлэх парламентын стратеги”-ийн тухай тогтоол батлах Энх тайван, аюулгүй байдлын байнгын хорооны хуралд Улсын Их Хурлын гишүүн, АБГББХ-ны дарга Б.Баттөмөр;
 - “Тогтвортой хөгжлийн зорилтод хүрэх ялангуяа хариуцлагатай хэрэглээ, үйлдвэрлэлийг бий болгохын тулд цахим болон хаягдалгүй эдийн засагт шилжих нь” сэдвийн хүрээнд болсон Тогтвортой хөгжлийн байнгын хорооны хуралд Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Чинбүрэн;
 - “Цар тахлын үеийн парламентуудын үүрэг, зохион байгуулалт” сэдэвт Парламентын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга нарын нийгэмлэгийн хуралд Улсын Их Хурлын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Л.Өлзийсайхан нар тус тус оролцлоо.

Улсын Их Хурлын хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд цахим хэлбэрээр зохион байгуулагдсан олон улс, бүс нутгийн парламентчдын хурал, семинар, хэлэлцүүлэгт Улсын Их Хурлын төлөөлөгчид идэвхтэй оролцлоо. Тухайлбал, Улсын Их Хурлын гишүүн, Инновац, цахим бодлогын байнгын хорооны дарга Н.Учрал ОУПХ-ны Цахим парламентын олон улсын 9 дүгээр бага хурал, Улсын Их Хурлын гишүүн Х.Булгантуяа, Д.Цогтбаатар нар Дэлхийн худалдааны байгууллага болон Сингапур Улсын Ражаратнам олон улс судлалын сургуулиас зохион байгуулсан Олон улсын худалдааны асуудлаарх Ази, Номхон далайн орнуудын парламентчдын семинар, Америкийн Нэгдсэн Улсын Конгрессийн Төлөөлөгчдийн танхимын дэргэдэх Ардчиллын түншлэл байгууллагаас зохион байгуулсан “Хууль тогтоох байгууллагаас гүйцэтгэх засаглалд тавих хяналт шалгалтыг сайжруулах нь” сэдэвт хэлэлцүүлэг, Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Цэрэнпунцаг Азийн Парламентын Ассамблейн Эдийн засаг, тогтвортой хөгжлийн байнгын хорооны хурал, Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Чинбүрэн ОУПХ-ноос Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагатай хамтран

зохион байгуулсан ДОХ(ХДХВ)-ийн асуудлаарх НҮБ-ын дээд хэмжээний уулзалт, Улсын Их Хурлын гишүүн, Улсын Их Хурал дахь Монгол-ЕАБХАБ-ын Парламентын Ассамблейтай харилцах бүлгийн дарга Д.Цогтбаатар тэргүүтэй тус бүлгийн гишүүд Улсын Их Хурлын дэд дарга С.Одонтуяа, Улсын Их Хурлын Инновац, цахим бодлогын байнгын хорооны дарга Н.Учрал нар ЕАБХАБ-ын Парламентын Ассамблейн ээлжит чуулганы Нэгдсэн болон хороодын хуралдаанд тус тус оролцож, гишүүд тухайн хурлын сэдвийн хүрээнд үг хэлж, байр сууриа илэрхийлэв.

Захидал харилцаа:

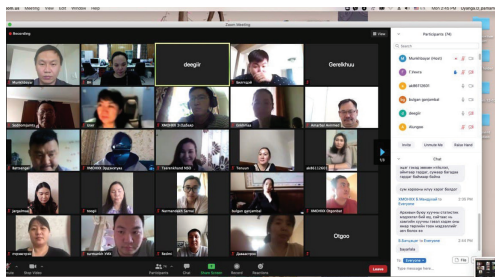
Улсын Их Хурлын даргаас гадаад улсын парламентын дарга нарт 17 илгээлт, захидал, Улсын Их Хурлын дэд дарга, гишүүдээс гадаад улсын парламентын гишүүд болон холбогдох бусад хүмүүст 8 захидал, Тамгын газрын удирдлагаас гадаад харилцаа, арга хэмжээтэй холбоотой 10 захидал, албан бичгийг тус тус илгээжээ.

Гадаад улсын үндэсний баяр, тэмдэглэлт ой, дипломат харилцааны тэгш ой, парламентын даргаар сонгогдсонтой нь холбогдуулан Улсын Их Хурлын даргаас гадаад улсын парламентын дарга нарт илгээлт, баярын цахилгаан явуулав. Тухайлбал, ОХУ-ын Холбооны Хурлын Төрийн Думын дарга В.В.Володин, ОХУ-ын Холбооны Хурлын Холбооны Зөвлөлийн дарга В.И.Матвиенко, Бүгд Найрамдах Ардчилсан Лаос Ард Улсын Үндэсний Ассамблейн дарга Сайсумфон Фомвихан, Бүгд Найрамдах Социалист Вьетнам Улсын Үндэсний Ассамблейн дарга Выөнг Динь Хүэ, Европын Парламентын Ерөнхийлөгч Дэйвид Сассоли, Нидерландын Хаант Улсын Парламентын Төлөөлөгчдийн танхимын дарга Вера Бергкамп, Бүгд Найрамдах Азербайжан Улсын Үндэсний Ассамблейн дарга Сабиha Гафарова, Израиль Улсын Кнессетийн дарга Мики Леви, ОХУ-ын Холбооны Хурлын Холбооны Зөвлөлийн орлогч дарга К.И.Косачев нарт баярын мэндчилгээ, захидал илгээв.

Улсын Их Хурлын дарга Г.Занданшатарын төрсөн өдрийг тохиолдуулан Бүгд Найрамдах Беларусь Улсын Үндэсний Хурлын Төлөөлөгчдийн танхимын дарга В.П.Андрейченко, ОХУ-ын Бүгд Найрамдах Буриад Улсын тэргүүн А.С.Цыденов, ОХУ-ын Бүгд Найрамдах Халимаг Улсын тэргүүн Бату Сергеевич Хасиков нараас баяр хүргэсэн захидал ирүүлж, мэндчилгээ ирүүлсэн хүмүүст Улсын Их Хурлын даргаас хариу талархлын захидал илгээв.

Улсын Их Хурлын дэд дарга, гишүүдээс Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улс, Бүгд Найрамдах Солонгос Улс, Бүгд Найрамдах Социалист Вьетнам Улс, Европын Холбоо, Арабын Бүгд Найрамдах Эмират Улс, Исламын Бүгд Найрамдах Иран Улсын парламентын гишүүд, Элчин сайд нар болон ОУПХ-ны Ерөнхий нарийн бичгийн даргад тус тус захидал, илгээлт явуулжээ.

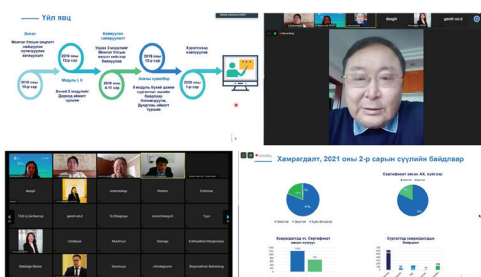
УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТАМГЫН ГАЗРЫН ҮЙЛ АЖИЛЛЛАГАА

Тамгын газрын Парламентын судалгааны хүрээлэнгээс Үндэсний статистикийн хороотой хамтран статистикийн мэдээллийн танилцуулах сургалтыг цахим хэлбэрээр зохион байгуулав. 2021.03.29

Тамгын газрын Парламентын судалгааны хүрээлэнгээс Улсын Их Хурлын Тамгын газрын ажилтнуудад “Цахим засаглалын бодлого” сургалтыг зохион байгуулав. 2021.04.30

Тамгын газрын Парламентын судалгааны хүрээлэн, MERIT төсөл хамтран “Ахисан түвшиний Жендэрийн дүн шинжилгээ” цахим сургалтыг зохион байгууллаа. 2021.04.28

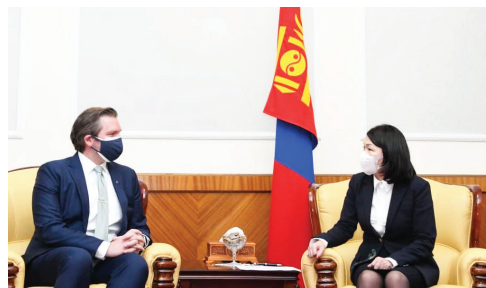
Тамгын газрын ажилтнуудад УИХ-аас батлагдан гарах аливаа хууль, тогтоомжийг Үндсэн хуульд нийцүүлэх, давхардал, хийдэл, зөрчлийг тогтоох, арилгах, хууль тогтоомжийн уялдааг сайжруулах арга зүйд мэргэшихэд чиглэсэн цуврал сургалтыг явууллаа. 2021.05.04

Тамгын газрын ажилтнуудыг хамарсан “Хүүхдийн эрүүл мэнд ба хөгжилд анхаарах зүйлс: Нотолгоонд суурилсан баримтууд” сэдэвт цахим сургалт болов. 2021.05.17

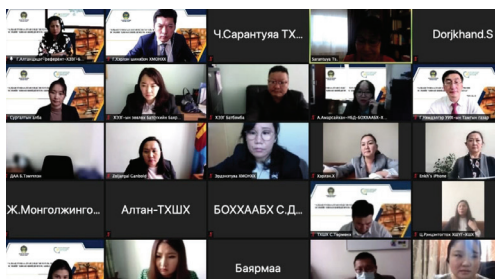
Улсын Их Хурлын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Л.Өлзийсайхан Олон Улсын Парламентын Холбоо (ОУПХ)-ны 142 дугаар Ассамблейн Парламентын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга нарын нийгэмлэг (ЕНБДН)-ийн цахим хуралд оролцлоо. 2021.05.20

Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Л.Өлзийсайхан Азийн сангийн Монгол Улс дахь суурин төлөөлөгч Марк Кэйнигийг хүлээн авч уулзлаа. 2021.06.04

“Монгол Улсад Байнгын ажиллагаатай парламент байгуулагдсаны 30 жилийн ой” сэдэвт маркийн анхны өдрийн нээлтийн үйл ажиллагаа болов. 2021.07.08

Тамгын газрын ажилтнуудад зориулсан “Албан тушаалтан Үндсэн хууль зөрчсөн эсэхийг хянан шийдвэрлэх ажиллагаа” сэдэвт цахим сургалт болов. 2021.06.11

Тамгын газрын ажилтнуудад зориулсан “Хэрэглээний үнийн индекс тооцох арга зүй” сэдэвт цахим сургалт боллоо. 2021.06.23

ТАВ

ХАВСРАЛТ

ХАВСРАЛТ -1

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН 2021 ОНЫ ХАВРЫН
ЭЭЛЖИТ ЧУУЛГАНААР БАТАЛСАН ХУУЛЬ,
УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛЫН ЖАГСААЛТ

ХАВСРАЛТ -2

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН 2021 ОНЫ ХАВРЫН
ЭЭЛЖИТ ЧУУЛГАНААР БАТАЛСАН ХУУЛЬ,
УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛЫН ТАНИЛЦУУЛГА

ТАВ.ХАВСРАЛТУУД*Хавсралт 1.***УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН 2021 ОНЫ ХАВРЫН ЭЭЛЖИТ ЧУУЛГАНААР
БАТАЛСАН ХУУЛЬ, УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛЫН ЖАГСААЛТ**

2021.07.09

Нэг.Бие даасан хууль

1. Хүний эрх хамгаалагчийн эрх зүйн байдлын тухай (2021.04.02);
2. Гаалийн албан татварыг хөнгөлөх тухай (2021.04.23);
3. Нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөх тухай (2021.04.23);
4. Хоршооны тухай (Шинэчилсэн найруулга), (2021.05.06);
5. Зохиогчийн эрхийн тухай (Шинэчилсэн найруулга), (2021.05.06);
6. Патентын тухай (Шинэчилсэн найруулга), (2021.05.06);
7. Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2022 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2023-2024 оны төсвийн төсөөллийн тухай (2021.05.13);
8. Банк, эрх бүхий хуулийн этгээдийн мөнгөн хадгаламж, мөнгөн хөрөнгийн шилжүүлэг, зээлийн үйл ажиллагааны тухай (Шинэчилсэн найруулга), (2021.05.21);
9. Банк, эрх бүхий хуулийн этгээдийн мөнгөн хадгаламж, мөнгөн хөрөнгийн шилжүүлэг, зээлийн үйл ажиллагааны тухай (Шинэчилсэн найруулга)-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай (2021.05.21);
10. Монгол Улсын Ерөнхийлөгчөөр сонгогдсон гэж үзэж бүрэн эрхийг нь хүлээн зөвшөөрөх тухай (2021.06.11);
11. Хөдөлмөрийн тухай (Шинэчилсэн найруулга), (2021.07.02);
12. Хөдөлмөрийн тухай хууль (Шинэчилсэн найруулга)-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай (2021.07.02);
13. Кино урлагийг дэмжих тухай (2021.07.02);
14. Соёлын тухай (Шинэчилсэн найруулга), (2021.07.02);
15. Өршөөл үзүүлэх тухай (2021.07.02);
16. Монгол Улсын нийслэл Улаанбаатар хотын эрх зүйн байдлын тухай (Шинэчилсэн найруулга), (2021.07.07).

Хоёр.Нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль

1. Гэрч, хохирогчийг хамгаалах тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай (2021.04.02);
2. Зөрчлийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай (2021.04.02);
3. Монгол Улсын Хүний эрхийн Үндэсний Комиссын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай (2021.04.02);
4. Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай (2021.04.08);
5. Хүүхдийн эрхийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай (2021.04.08);
6. Автотээврийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай (2021.04.08);

7. Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн сонгуулийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.04.29);
8. Эх, олон хүүхэдтэй өрх толгойлсон эх, эцэгт тэтгэмж олгох тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай (2021.05.06);
9. Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай (2021.05.06);
10. Зөрчлийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай (2021.05.06);
11. Оюуны өмчийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай (2021.05.06);
12. Барааны тэмдэг, газар зүйн заалтын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай (2021.05.06);
13. Улсын тэмдэгтийн хураамжийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.05.06);
14. Гаалийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.05.06);
15. Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.05.06);
16. Зөрчлийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.05.06);
17. Эрүүгийн хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.05.06);
18. Оюуны өмчийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай (2021.05.06);
19. Зөрчлийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.05.21);
20. Банкин дахь мөнгөн хадгаламжийн даатгалын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.05.21);
21. Иргэний хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.05.21);
22. Нийгмийн даатгалын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.06.11);
23. Нийгмийн даатгалын тухай хуулиудыг хэрэглэх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.06.11);
24. Коронавируст халдвар (КОВИД-19)-ын цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх, нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай (2021.06.29);
25. Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.02);
26. Жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангах тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.02);
27. Мэргэжлийн боловсрол, сургалтын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.02);
28. Эвлэрүүлэн зуучлалын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.02);
29. Төрийн албаны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.02);
30. Захиргааны ерөнхий хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.02);
31. Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай (2021.07.02);
32. Боловсролын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.02);
33. Дипломат албаны тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.02);
34. Донорын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.02);
35. Хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.02);
36. Нийгмийн даатгалын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.02);
37. Төмөр замын тээврийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.02);
38. Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.02);
39. Цөмийн энергийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.02);

40. Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.02);
41. Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.02);
42. Мэдээллийн ил тод байдал ба мэдээлэл авах эрхийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.02);
43. Татварын ерөнхий хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.02);
44. Эх, олон хүүхэдтэй өрх толгойлсон эх, эцэгт тэтгэмж олгох тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.02);
45. Засгийн газрын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.02);
46. Зөрчлийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай (2021.07.02);
47. Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай (2021.07.02);
48. Улсын тэмдэгтийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай (2021.07.02);
49. Ашигт малтмалын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай (2021.07.02);
50. Газрын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай (2021.07.02);
51. Газрын төлбөрийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.02v);
52. Гэр бүлийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай (2021.07.02);
53. Зөрчлийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.02);
54. Номын сангийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.02);
55. Соёлын өвийг хамгаалах тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.02);
56. Улсын тэмдэгтийн хураамжийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай (2021.07.02);
57. Хүүхэд хамгааллын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай (2021.07.02);
58. Монгол Улсын шүүхийн тухай хууль (Шинэчилсэн найруулга)-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.02);
59. Коронавируст халдвар (КОВИД-19)-ын цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх, нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай (2021.07.02);
60. Нийтээр тэмдэглэх баярын болон тэмдэглэлт өдрүүдийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай (2021.07.02);
61. Эрүүгийн хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.02);
62. Онцгой албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.06);
63. Үндсэн хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.06);
64. Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.07);
65. Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2021 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2022-2023 оны төсвийн төсөөллийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.07);
66. Монгол Улсын 2021 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.07);
67. Нийгмийн даатгалын сангийн 2021 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.07);
68. Газрын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.07);
69. Хот байгуулалтын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай (2021.07.07);

70. Газрын төлбөрийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.07);
71. Үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татварын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.07);
72. Жижиг, дунд үйлдвэр, үйлчилгээг дэмжих тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай (2021.07.07);
73. Төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.07);
74. Өрийн удирдлагын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.07);
75. Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай (2021.07.07);
76. Усны тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай (2021.07.07);
77. Улсын тэмдэгтийн хураамжийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.07);
78. Нийслэл хотын албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.07);
79. Монгол Улсын автотээврийн болон өөрөө явагч хэрэгслийн албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.07);
80. Түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай (2021.07.07);
81. Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай (2021.07.07);
82. Нийтээр тэмдэглэх баярын болон тэмдэглэлт өдрүүдийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.07);
83. Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай (2021.07.07);
84. Стандартчилал, техникийн зохицуулалт, тохирлын үнэлгээний итгэмжлэлийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай (2021.07.07).

Гурав.Олон улсын гэрээ, хэлэлцээр соёрхон батлах тухай хууль

1. Нэмэлт протокол соёрхон батлах тухай (2021.03.26);
2. Нэмэлт санхүүжилтийн хэлэлцээр соёрхон батлах тухай (2021.04.02);
3. Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөрт оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийг соёрхон батлах тухай (2021.05.20).

Дөрөв.Хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай хууль

1. Хоршооны тухай хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай (2021.05.06);
2. Зохиогчийн эрх болон түүнд хамаарах эрхийн тухай хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай (2021.05.06);
3. Патентийн тухай хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай (2021.05.06);
4. Банк, эрх бүхий хуулийн этгээдийн мөнгөн хадгаламж, төлбөр тооцоо, зээлийн үйл ажиллагааны тухай хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай (2021.05.21);
5. Хөдөлмөрийн тухай хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай (2021.07.02);
6. Соёлын тухай хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай (2021.07.02);
7. Төсвийн зарим тусгай шаардлагын үйлчлэлийг түр түдгэлзүүлэх, мөрдөх хугацааг хойшлуулах тухай хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай (2021.07.07);

8. Нийслэлийн эрх зүйн байдлын тухай хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай (2021.07.07).

Тав.Улсын Их Хурлын тогтоол

1. Байнгын хорооны даргыг сонгох, чөлөөлөх тухай (2021.03.18, дугаар 24);
2. Тогтоолд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.03.18, дугаар 25);
3. Монгол Улсын Их Хурлын гишүүний бүрэн эрхийг хүлээн зөвшөөрөх тухай (2021.03.18, дугаар 26);
4. Зарим Байнгын хорооны бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.03.19, дугаар 27);
5. Байнгын хорооны бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.03.26, дугаар 28);
6. Сонгогчийн нэрсийн жагсаалт, бүртгэлийн хяналтын дэд хорооны бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.03.26, дугаар 29);
7. Түр хороо байгуулах тухай (2021.03.26, дугаар 30);
8. Үндсэн хуулийн цэцийн гишүүнээр томилох, Үндсэн хуулийн цэцийн гишүүнээс чөлөөлөх тухай (2021.03.26, дугаар 31);
9. Байнгын хорооны даргыг сонгох, чөлөөлөх тухай (2021.04.01, дугаар 32);
10. Нийгмийн даатгалын Үндэсний зөвлөлийн зарим гишүүнийг чөлөөлөх, томилох тухай (2021.04.02, дугаар 33);
11. Эрүүл мэндийн даатгалын Үндэсний зөвлөлийн зарим гишүүнийг чөлөөлөх, томилох тухай (2021.04.02, дугаар 34);
12. Ерөнхийлөгчийн хоригийн тухай (2021.04.08, дугаар 35);
13. Хуулийн төсөл буцаах тухай (2021.04.08, дугаар 36);
14. Зарим Байнгын хорооны бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.04.22, дугаар 37);
15. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн 2021 оны 02 дугаар дүгнэлтийн тухай (2021.04.22, дугаар 38);
16. Ерөнхийлөгчийн хоригийн тухай (2021.04.29, дугаар 39);
17. Хууль баталсантай холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай (2021.05.06, дугаар 40);
18. Үндсэн хуулийн цэцийн 2021 оны 03 дугаар дүгнэлтийн тухай (2021.05.06, дугаар 41);
19. Үндсэн хуулийн цэцийн 2021 оны 04 дүгээр дүгнэлтийн тухай (2021.05.20, дугаар 42);
20. Ерөнхийлөгчийн хоригийн тухай (2021.05.20, дугаар 43);
21. Түр хороо байгуулах тухай (2021.05.28, дугаар 44);
22. Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тангараг өргөх тов тогтоох тухай (2021.06.11, дугаар 45);
23. Үндсэн хуулийн цэцийн 2021 оны 06 дугаар дүгнэлтийн тухай (2021.06.11, дугаар 46);
24. Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тангараг өргөх ёслолын журам батлах тухай (2021.06.17, дугаар 47);
25. Хуулийн төсөл буцаах тухай (2021.06.17, дугаар 48);
26. Зарим Байнгын хорооны бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.06.18, дугаар 49);
27. Хуулийн төсөл буцаах тухай (2021.06.24, дугаар 50);
28. Хуулийн төсөл буцаах тухай (2021.06.24, дугаар 51);

29. Хууль баталсантай холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай (2021.06.24, дугаар 52);
 30. Хуулийн төсөл буцаах тухай (2021.06.24, дугаар 53);
 31. Хууль баталсантай холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай (2021.06.29, дугаар 54);
 32. Хуулийн төсөл буцаах тухай (2021.07.01, дугаар 55);
 33. Монгол Улсын хөгжлийн 2022 оны төлөвлөгөө батлах тухай (2021.07.01, дугаар 56);
 34. Хууль баталсантай холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай (2021.07.02, дугаар 57);
 35. Монгол Улсын Их Хурлаас албан тушаалтныг томилохтой холбогдуулан томилгооны сонсгол зохион байгуулах журам батлах тухай (2021.07.02, дугаар 58);
 36. Хууль баталсантай холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай (2021.07.02, дугаар 59);
 37. Монгол Улсын 2020 оны төсвийн гүйцэтгэл батлах тухай (2021.07.06, дугаар 60);
 38. Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн 18 дугаар тойрогт нөхөн сонгууль товлон зарлах, санал авах өдрийг тогтоох тухай (2021.07.06, дугаар 61);
 39. Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн 18, 28 дугаар тойрогт явагдах нөхөн сонгуулийн зардлын хэмжээг батлах тухай (2021.07.06, дугаар 62);
 40. Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн 18 дугаар тойргийн нөхөн сонгуульд техник хэрэгсэл хэрэглэх тухай (2021.07.06, дугаар 63);
 41. Америкийн Нэгдсэн Улсын Чикаго хотод Монгол Улсын Консулын газар нээн ажиллуулах тухай (2021.07.06, дугаар 64);
 42. Ардын хувьсгалын 100 жилийн ойн хүндэт медаль бий болгох тухай (2021.07.06, дугаар 65);
 43. Авлигатай тэмцэх газрын дэд даргыг томилох тухай (2021.07.07, дугаар 66);
 44. Монгол Улс дахь хүний эрх, эрх чөлөөний байдлын талаарх 19, 20 дахь илтгэлийг хэлэлцсэнтэй холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай (2021.07.07, дугаар 67);
 45. Хот байгуулах тухай тогтоолд өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.07, дугаар 68);
 46. Тогтоолын хавсралтад нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.07, дугаар 69);
 47. Тогтоолын хавсралтад өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.07, дугаар 70);
 48. Үндсэн хуулийн цэцийн гишүүний албан ажлын онцгой нөхцөлийн нэмэгдлийн хэмжээг тогтоох тухай (2021.07.07, дугаар 71);
 49. Прокурорын албан ажлын онцгой нөхцөлийн нэмэгдлийн хэмжээг тогтоох тухай (2021.07.07, дугаар 72);
 50. Тогтоолын хавсралтад нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай (2021.07.07, дугаар 73);
 51. Монгол Улсын 2020 оны төсвийн гүйцэтгэл баталсантай холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай (2021.07.08, дугаар 74);
 52. Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны намрын ээлжит чуулганаар хэлэлцэх асуудлын тухай (2021.07.08, дугаар 75).
-

Хавсралт 2

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН 2021 ОНЫ ХАВРЫН ЭЭЛЖИТ ЧУУЛГАНААР
БАТАЛСАН ХУУЛЬ, УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛЫН ТАНИЛЦУУЛГА

1.БИЕ ДААСАН ХУУЛЬ

1.1.ХҮНИЙ ЭРХ ХАМГААЛАГЧИЙН ЭРХ ЗҮЙН БАЙДЛЫН
ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГАБАТАЛСАН
ОГНОО

2021.04.02

ХУУЛЬ САНААЧИЛСАН

УИХ-ын гишүүн Д.Цогтбаатараас 2020.05.07-ны
өдөр өргөн мэдүүлсэнДАГАЖ МӨРДӨХ
ХУГАЦААЕрдийн
журмаар

ХҮНИЙ ЭРХ ХАМГААЛАГЧИЙН ЭРХ ЗҮЙН БАЙДЛЫН ТУХАЙ

ХУУЛИЙН
ЗОРИЛТ:

Хүний эрх хамгаалагчийн эрхийг хүлээн зөвшөөрөх, хөхиүлэн дэмжих, хүндэтгэх, хамгаалах, үйл ажиллагаа явуулах нөхцөлөөр хангах, хамтран ажиллах, хүний эрх хамгаалагчийн хорооны бүтэц, зохион байгуулалт, үйл ажиллагаатай холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

ХУУЛЬ
ТОГТООМЖ:

-Хүний эрх хамгаалагчийн эрх зүйн байдлын хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, энэ хууль болон эдгээр хуультай нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

-Монгол Улсын олон улсын гэрээнд энэ хуульд зааснаас өөрөөр заасан бол олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрдөнө.

ҮЙЛЧЛЭХ
ХҮРЭЭ:

-Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт хүний эрх хамгаалах үйл ажиллагаа явуулсан, явуулж байгаа хүний эрх хамгаалагчийн эрх зүйн байдлыг энэ хуулиар зохицуулна.

-Гадаад улсын нутаг дэвсгэрт хүний эрх хамгаалах үйл ажиллагаа явуулсан Монгол Улсын иргэний эрх зүйн байдлыг Монгол Улсын олон улсын гэрээний дагуу зохицуулна.

ХҮНИЙ ЭРХ ХАМГААЛАГЧИД ХОРИГЛОХ ЗҮЙЛ:

ХҮНИЙ ЭРХИЙН ХАМГААЛАГЧИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ҮНДСЭН ЗАРЧИМ

ХҮНИЙ ЭРХ ХАМГААЛАГЧИЙН ЭРХ

Монгол Улсын
Үндсэн хууль, хууль,
олон улсын гэрээгээр
баталгаажуулсан
хүний эрх, эрх чөлөөг
хөхиүлэн дэмжих,
хамгаалах үйл
ажиллагаа явуулах,
сайн дураар оролцох;

хүний эрхийн
талаарх шинэ
ойлголт, зарчмыг
боловсруулах,
хэлэлцэх, олон
нийтэд таниулах,
хүлээн
зөвшөөрүүлэхэд
нөлөөлөх;

хүний эрх, эрх чөлөөг
хамгаалах, хөхиүлэн
дэмжих зорилгоор
аливаа хэлбэрээр
эвлэлдэн нэгдэх,
төрийн бус
байгууллага, эвсэл,
холбоо, бүлэг, нэгдэл
байгуулах,
тэдгээрийн үйл
ажиллагаанд
оролцох;

хүний эрх хамгаалах
үйл ажиллагаа
явуулдаг үндэсний
болон гадаад улсын,
бүс нутгийн болон
олон улсын
байгууллаагатай
харилцах, хамтран
ажиллах;

хуулийн дагуу нууцад
хамааруулснаас
бусад мэдээллийг
хүний эрх, эрх чөлөөг
хамгаалах зорилгоор
төрийн байгууллага,
хуулийн этгээдээс
хуульд заасан аргаар
хайх, олж авах,
хэвлэн нийтлэх,
хадгалах, бусадтай
хуваалцах;

хүний эрх, эрх
чөлөөг хамгаалах
явцад олж авсан
мэдээллийн эх
сурвалжийг тухайн
хүний эрхийн
зөрчил арилж, эрх
нь бүрэн сэргээгдэх
хүртэл хугацаанд
нууцлах;

-Хууль тогтоомжийн
төслийг хүний эрхийн
зарчимд нийцүүлэх
зорилгоор олон нийтийн
анхааралд хандуулах,
тодорхой санал
боловсруулах,
хэлэлцүүлэх, хууль
тогтоогчид хүргүүлэх,
хууль тогтоомж, баримт
бичгийн
хэрэгжилтэд дүн
шинжилгээ хийх,
шаардлагатай санал
зөвлөмж боловсруулах;

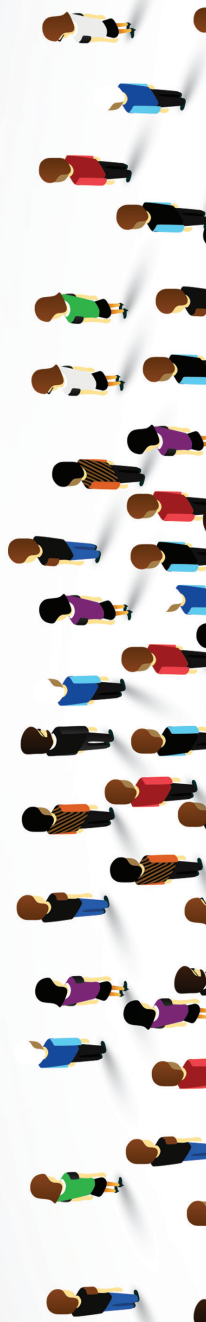
-Төрийн байгууллага,
албан тушаалтныг
хүний эрх, эрх чөлөөг
хүндэтгэх, хангах,
хамгаалах чиг үүргээ
биелүүлэхтэй
холбоотойгоор санал,
хүсэлт, гомдол гаргах,
хүний эрхийн зөрчил,
хууль бус үйлдэлд
анхаарлыг нь
хандуулах, энэ талаар
бусдад мэдээлэх;

-Хүний эрх, эрх
чөлөөг хөхиүлэн
дэмжих, хамгаалах
зорилгоор тухайн
этгээдийн бичгээр
гаргасан
зөвшөөрлөөр
түүнийг төлөөлөх;

-Төрийн байгууллага,
албан тушаалтан,
хуулийн этгээдийн
удирдлагын зүгээс
өөрийн болон бусдын
эрх, эрх чөлөөг зөрчсөн
үйлдлийн талаар
холбогдох олон улсын
гэрээнд заасан журмын
дагуу олон улсын хүний
эрхийн байгууллаагд
хандан гомдол гаргах;

-Хуульд өөрөөр
заагаагүй бол шүүх
хуралдаан, нийтийн
сонголд ажиллагчаар
оролцох, төрийн
байгууллага, албан
тушаалтан хууль
тогтоомж, Монгол
Улсын олон улсын
гэрээг дагаж мөрдөж
байгаа эсэхэд байр
сууриа илэрхийлэх;

-Хүний эрх
хамгаалагчийн хувиар
явуулсан үйл
ажиллагааныхаа үед
халдлагаас
хамгаалуулах,
зөрчилдсөн эрхээ
сэргээлгэх, эрдийн
болон эрдийн бус
хохирлоо хуульд
заасан журмын дагуу
баригдуулах, нөхөн
төлбөр авах.

ХҮНИЙ ЭРХ ХАМГААЛАГЧИЙН ХОРОО

ТӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГА, АЛБАН ТУШААЛТАН, ХУУЛИЙН ЭТГЭЭД ХҮНИЙ ЭРХ ХАМГААЛАГЧИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНД ДАРААХ НИЙТЛЭГ ҮҮРГИЙГ ХҮЛЭЭНЭ:

- -хүний эрх хамгаалагчийн эрхийг хүлээн зөвшөөрөх, зөрчихгүй байх;
- -үйл ажиллагаанд нь хүндэтгэлтэй хандах;
- -хүчирхийллийн бус, тайван аргаар үйл ажиллагаа явуулах боломж бүрдүүлэх;
- -шаардлагатай мэдээллээр хангах;
- -хуульд заасан үндэслэлгүйгээр хүний эрх хамгаалагчид аливаа хэлбэрээр халдахгүй байх;
- -хүний эрх хамгаалагчийн үйлдлийг хамгаалах зохицуулалтыг байгууллагын дотоод журамд тусгаж, хэрэгжүүлэх, сургалт зохион байгуулах;
- -хүний эрх хамгаалагчид халдсан тухай мэдээлэл, гомдлыг шийдвэрлэсэн хариуг бичгээр гомдол гаргагчид болон хүний эрх хамгаалагчийн хороонд хүргүүлэх.
- -цагдаагийн байгууллага хүний эрх хамгаалагчид халдсан халдлагыг таслан зогсоох, түүнийг өөрийнх нь зөвшөөрснөөр эсхүл энэ хуулийн 11.7-д заасан эрсдэлийн үнэлгээний дүгнэлтийг үндэслэн гэрч, хохирогчийг хамгаалах тухай хуульд заасан журмын дагуу хамгаалалтад авна.
- -хүний эрх хамгаалагчийн эрх зөрчигдсөн тохиолдолд хуулиар хариуцсан чиг үүргийн хүрээнд шаардлагатай арга хэмжээг шуурхай авч хэрэгжүүлнэ.

САНХҮҮГИЙН ИЛ, ТОД, НЭЭЛТТЭЙ БАЙДАЛ:

ХОРООНЫ ГИШҮҮНИЙГ СОНГОН ШАЛГАРУУЛАХ

КОМИСС НЬ ХУУЛЬ ЗҮЙН АСУУДАЛ ЭРХЭЛСЭН ТӨРИЙН ЗАХИРГААНЫ ТӨВ БАЙГУУЛЛАГА, КОМИСС, ТӨРИЙН АЛБАНЫ ЗӨВЛӨЛ, ЖЕНДЭРИЙН ҮНДЭСНИЙ ХОРОО, КОМИССЫН ДЭРГЭДЭХ ИРГЭНИЙ НИЙГМИЙН ЗӨВЛӨЛИЙН ТӨЛӨӨЛЛӨӨС БҮРДСЭН ТАВАН ХҮНИЙ БҮРЭЛДЭХҮҮНТЭЙ АЖЛЫН ХЭСЭГ БАЙГУУЛЖ, ХОРООНЫ ГИШҮҮНИЙГ СОНГОН ШАЛГАРУУЛАХ АЖЛЫГ ЗОХИОН БАЙГУУЛАХ БӨГӨӨД ХОРООНЫ ГИШҮҮНИЙГ СОНГОН ШАЛГАРУУЛАХ ЖУРМЫГ КОМИСС БАТАЛНА.

ХҮНИЙ ЭРХ
ХАМГААЛАГЧИЙН ҮЙЛ
АЖИЛЛАГАА ЯВУУЛАХТАЙ
ХОЛБОГДСОН АЛИВАА
САНХҮҮГИЙН НӨӨЦ, ЭХ
ҮҮСВЭР ИЛ ТОД,
НЭЭЛТТЭЙ БАЙХ БӨГӨӨД
САНХҮҮГИЙН НӨӨЦ
ДАРААХ ЭХ ҮҮСВЭРЭЭС
БҮРДЭНЭ;

хуульд өөрөөр заагаагүй бол хүн, хуулийн
этгээдээс өгсөн хандив, тусламж;

хуульд заасны дагуу төрөөс үзүүлсэн
мөнгөн болон бусад хэлбэрийн
санхүүгийн дэмжлэг;

хууль тогтоомжоор хориглоогүй бусад
эх үүсвэр;

Гадаад улсын тусгай албад,
түүний халхавч байгууллага болон
үндэсний эв нэгдлийг бусниулах,
мөнгө угаах, террорист болон
экстремист үйл ажиллагаа
явуулдаг, санхүүжүүлдэг
байгууллага, хувь хүнээс, эсхүл
хандивлагч нь тодорхойгүй
санхүүжилт авахыг;

ХҮНИЙ ЭРХ
ХАМГААЛАГЧИЙН
ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ
САНХҮҮЖИЛТЭД
ДАРААХ НӨӨЦ, ЭХ
ҮҮСВЭРИЙГ
ХОРИГЛОНО.

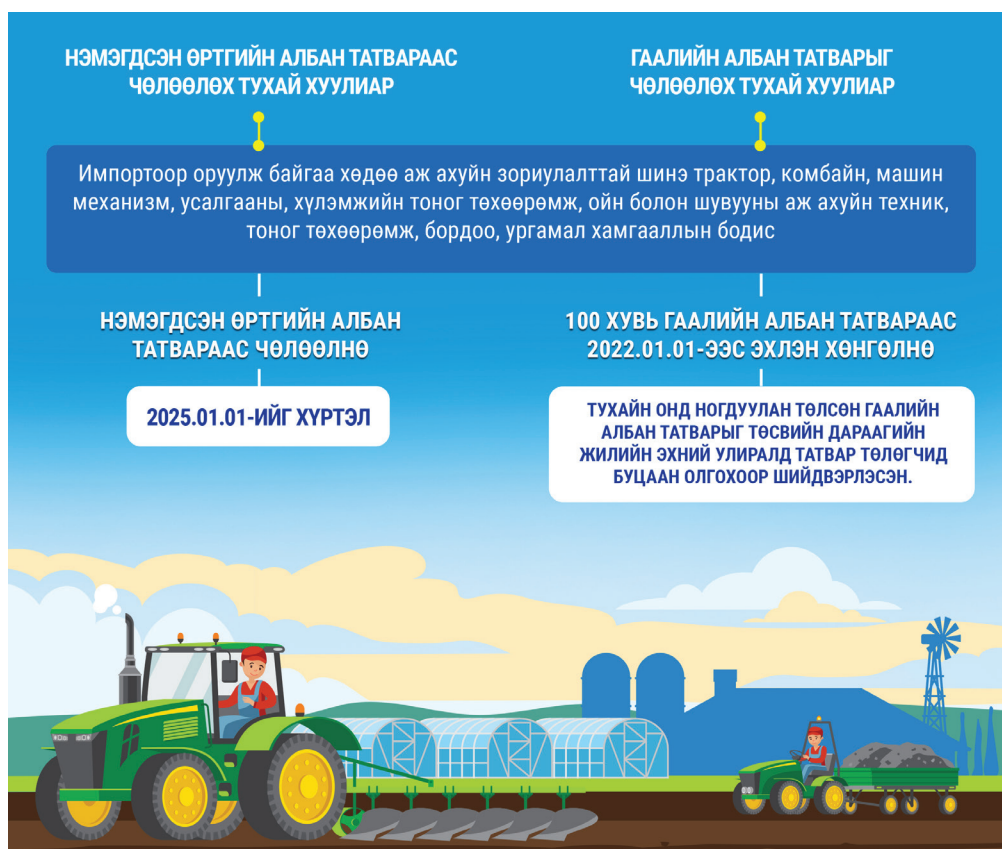
Хуулиар зөвшөөрснөөс бусад
аргаар санхүүгийн нөөц, эх
үүсвэрийг хайх, хүлээн авах,
захиран зарцуулахыг;

1.2.ГААЛИЙН АЛБАН ТАТВАРЫГ ХӨНГӨЛӨХ ТУХАЙ, НЭМЭГДСЭН ӨРТГИЙН АЛБАН ТАТВАРААС ЧӨЛӨӨЛӨХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

БАТАЛСАН ОГНОО 2021.04.23	ХУУЛЬ САНААЧИЛСАН Засгийн газраас 2021.04.16-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА Ердийн журмаар
--	---	--

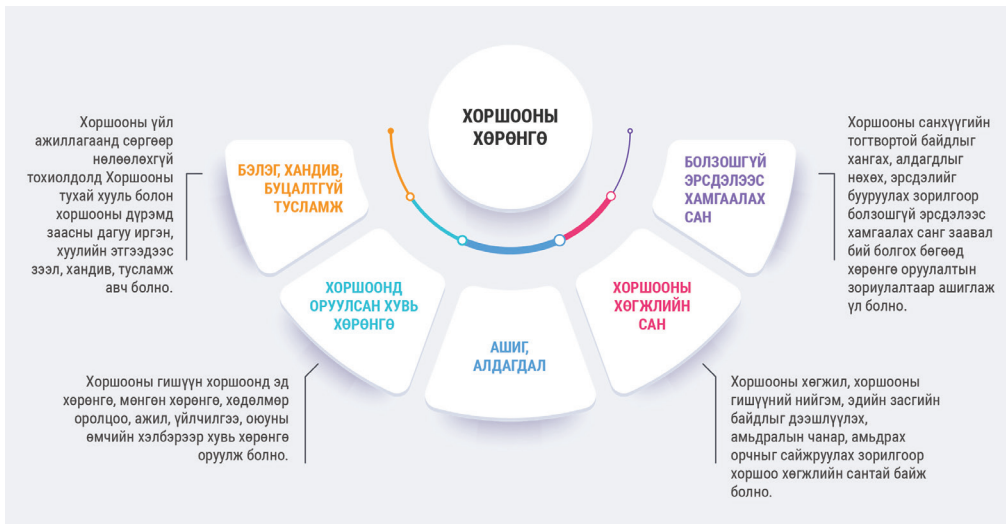
Хуулийн төслүүдийн хэлэлцүүлгийн үед татвараас чөлөөлөх, татварын хөнгөлөлт үзүүлэх барааны жагсаалтад хүлэмжийн аж ахуйг нэмж тусгасан болно.

Нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хууль 2025 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдөр хүртэл, Гаалийн албан татварыг хөнгөлөх тухай хууль 2022 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдөр хүртэл хэрэгжинэ.

1.3. ХОРШООНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬ (ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГА)-ИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

БАТАЛСАН ОГНОО 2021.05.06	ХУУЛЬ САНААЧИЛСАН УИХ-ын гишүүн Н.Энхболд нарын 3 гишүүнээс 2019.09.26-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА Ердийн журмаар
--	---	--

ХОРШООНЫ ЭРХ, ҮҮРЭГ

ХОРШОО ҮЙЛ АЖИЛЛАГААГАА ӨРГӨЖҮҮЛЭХ, ОРЛОГОО НЭМЭГДҮҮЛЭХ ҮҮДНЭЭС:

ХОРШООГ ХӨГЖҮҮЛЭХ САН

Жижиг, дунд үйлдвэр, хоршоогоор дамжуулан ажлын байр бий болгох, иргэдийн орлогыг нэмэгдүүлэх, амьжиргааг сайжруулах, хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлэх, орон нутгийн тогтвортой хөгжлийг хангах зорилгоор "Сум хөгжүүлэх сан"-г "Хоршоог хөгжүүлэх сан" болгон өөрчилж хоршоодод хөнгөлөлттэй зээл олгож, хоршооллын хөдөлгөөнийг дэмжинэ.

ХОРШООНЫ БОЛОН ГИШҮҮНИЙ ХҮЛЭЭХ ЭД ХӨРӨНГИЙН ХАРИУЦЛАГА

ӨМНӨ

Хоршооны эд хөрөнгө хүрэлцэхгүй тохиолдолд түүний үүргийг гишүүд нь нөхөж хариуцна. Гишүүдийн хүлээх нөхөх хариуцлагын хэмжээг хязгаарлах эсэхийг дүрмээр зохицуулна.

Хоршоо гишүүдийнхээ өмнө хүлээх хариуцлагыг сайжруулах, гишүүдийн эд хөрөнгийг эрсдэлд орохоос сэргийлсэн өөрчлөлт орууллаа.

ОДОО

- Хоршоо үйл ажиллагааныхаа улмаас бий болсон үүргийг хоршооны эд хөрөнгөөр хариуцна.
- Хоршоо нь хоршооны гишүүний бусдын өмнө хүлээх үүргийг хариуцахгүй.
- Хоршооны гишүүн нь хоршооны хүлээх үүргийг хариуцахгүй бөгөөд гагцхүү хоршоонд оруулсан хувь хөрөнгөөрөө хариуцлага хүлээнэ.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН 2021 ОНЫ 40 ДҮГЭЭР ТОГТООЛ

Хууль баталсантай холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай

Сум хөгжүүлэх санг хоршоог дэмжих чиглэлээр өөрчилж, холбогдох журмыг 2021 оны 4 дүгээр улиралд багтаан батлах;

Хуульд заасан хоршооны нягтлан бодох бүртгэлийн онцлогийг тусгасан журмыг боловсруулж батлах, сурталчлах ажлыг зохион байгуулах;

Хоршооны татварын орчин, хууль эрх зүйн зохицуулалтын талаар хөдөө, орон нутаг дахь хоршоодод танилцуулах ажлыг зохион байгуулах;

Хоршооны шинэчилсэн бүртгэлийг Хоршооны тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсноос хойш нэг жилийн дотор багтаан зохион байгуулах;

“Эрүүл мэндээ хамгаалж, эдийн засгаа сэргээх 10 их наядын цогц төлөвлөгөө”-ний хүрээнд аймаг бүрд загвар болохуйц хоршоог дэмжихэд шаардагдах 10 тэрбум төгрөгөөс доошгүй санхүүжилтийг хөнгөлөлттэй нөхцөлөөр олгох;

1.4.ЗОХИОГЧИЙН ЭРХИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬ (ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГА)-ИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

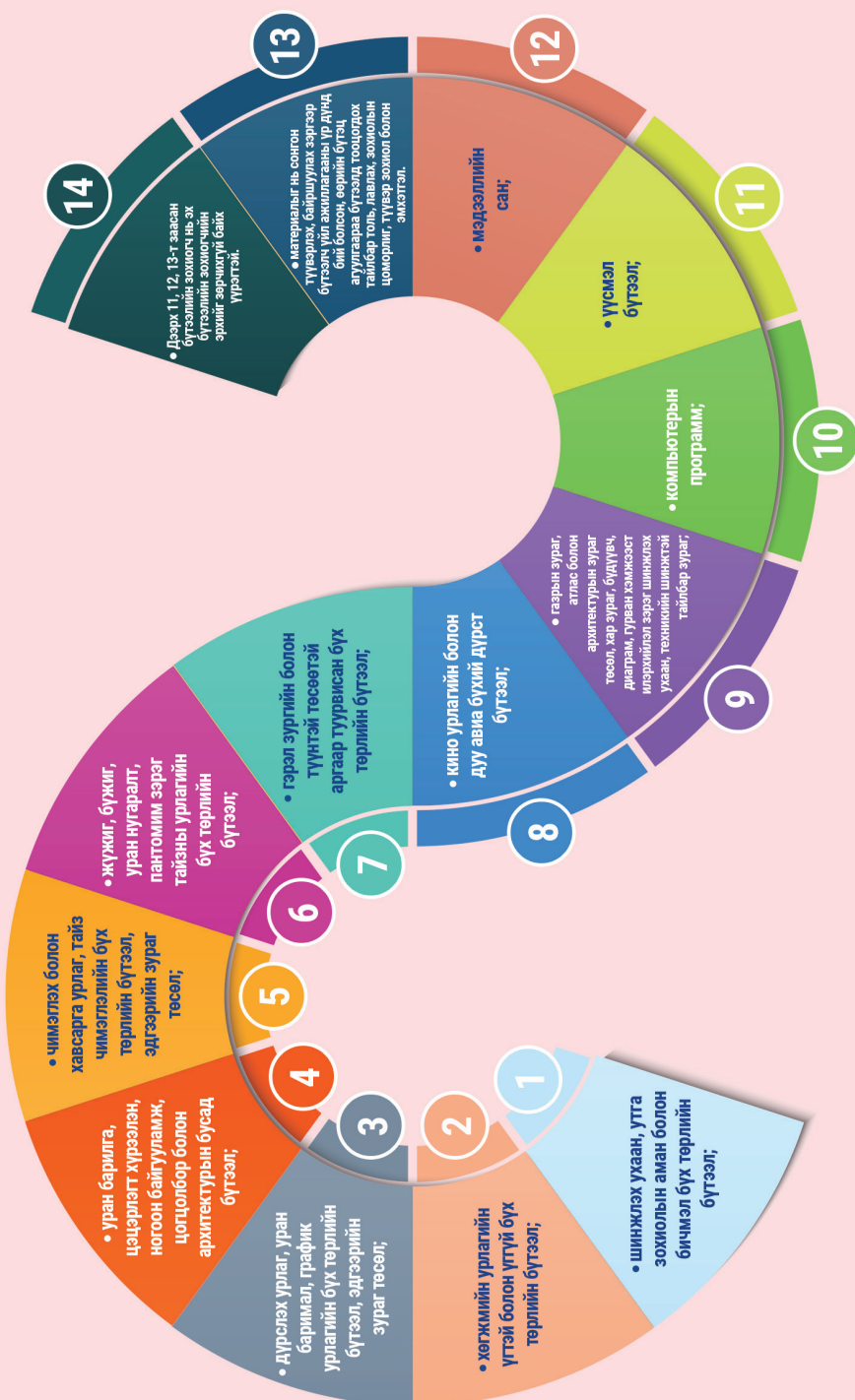
БАТАЛСАН ОГНОО 2021.05.06	ХУУЛЬ САНААЧИЛСАН Засгийн газраас 2020.12.01-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА Ердийн журмаар
--	--	--

ЗОХИОГЧИЙН ЭРХЭЭР ҮЛ ХАМГААЛАХ ЗҮЙЛ:

ЗОХИОГЧИЙН ЭРХЭЭР ХАМГААЛАХ БҮТЭЭЛ:

ЗОХИОГЧИЙН АМИНЫ ЭРХ:

ЗОХИОГЧИЙН ЭД ХӨРӨНГИЙН ОНЦГОЙ ЭРХ:

Эдгээр онцгой эрхийг зохиогч, зохиогчийн эрх эзэмшигчийн зөвшөөрөлгүйгээр бусад этгээд хэрэгжүүлэхийг хориглоно.

ЗОХИОГЧИЙН ЭРХИЙГ ӨВЛӨХ

ХАМТЫН УДИРДЛАГЫН БАЙГУУЛЛАГА:

БҮТЭЭЛ АШИГЛАХ ОНЦГОЙ ЭРХИЙН ЗӨРЧИЛД ТООЦОХГҮЙ БАЙХ ТОХИОЛДОЛ:

Дээрх тохиолдолд бүтээл ашиглахад дараах нөхцөлийг хангасан байна.

- 1 бүтээлийн зохиогч, эх сурвалжийг заавал дурдах;
- 2 ашиг олох зорилгогүй байх;
- 3 ашигласан хэсгийн хэмжээ нь зорилгоосоо хэтрэхгүй байх;
- 4 зах зээлд сөргөөр нөлөөлөөгүй байх.

ХАМТЫН УДИРДЛАГЫН БАЙГУУЛЛАГА:

Зохиогчийн эрх болон түүнд хамаарах эрхийн зөвлөл зохиогчийн эрхийн хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах чиглэлээр оюуны өмчийн байгууллагад зөвлөх, бүтээл ашиглалтын тарифыг хянан баталгаажуулах, төлбөр төлөх, хуваарилахтай холбоотой гомдлыг урьдчилан шийдвэрлэх чиг үүрэг бүхий орон тооны бус зөвлөл юм.

1

Зөвлөл нь дарга,
14 гишүүнээс
бүрдэнэ.

2

Зөвлөлийн ажлын албаны
чиг үүргийг оюуны өмчийн
байгууллага хэрэгжүүлнэ.

3

Зөвлөлийн үйл ажиллагааны үндсэн хэлбэр хуралдаан
байна.

4

Зөвлөл нь хамтын удирдлагын байгууллагаас санал
болгож байгаа бүтээл ашиглалтын тарифын нөхцөл
нь зах зээлийн үнэлгээнээс хэт өндөр, бүтээлийн
хэвийн ашиглалт болон зохиогч, хамаарах эрх
эзэмшигчийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхолд сөрөг
нөлөө үзүүлэх магадлалтай гэж үзвэл бүтээл
ашиглалтын тарифыг баталгаажуулахгүй.

ЗОХИОГЧИЙН ЭРХ БОЛОН ТҮҮНД ХАМААРАХ ЭРХИЙН ЗӨВЛӨЛ

1.5.ПАТЕНТЫН ТУХАЙ ХУУЛЬ (ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГА)-ИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

БАТАЛСАН ОГНОО 2021.05.06	ХУУЛЬ САНААЧИЛСАН Засгийн газраас 2020.12.01-ний өдөр ергөн мэдүүлсэн	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА Ердийн журмаар
---	--	--

ХУУЛИЙН ЗОРИЛТ

Энэ хуулийн зорилт нь шинэ бүтээл, ашигтай загвар, бүтээгдэхүүний загварт патент олгох, зохион бүтээгч, патент эзэмшигчийн эрхийг хамгаалах, патентаар хамгаалагдсан шинэ бүтээл, ашигтай загвар, бүтээгдэхүүний загварыг ашиглахтай холбогдсон харилцааг зохицуулж, шинийг санаачлах үйл ажиллагаа болон аж үйлдвэрийн хөгжлийг дэмжихэд оршино.

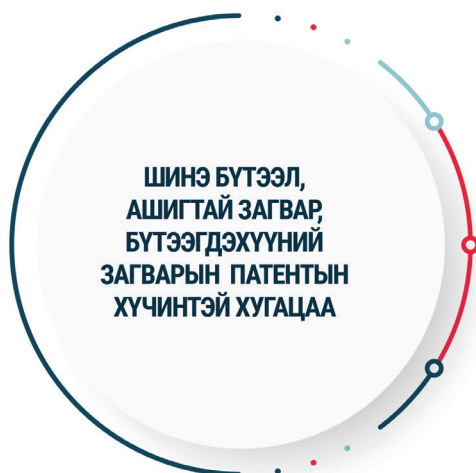

ШИНЭ БҮТЭЭЛ, АШИГТАЙ ЗАГВАРЫН ХАМГААЛАЛТ

Шинэ бүтээл, ашигтай загварыг энэ хуульд заасны дагуу оюуны өмчийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагаас /цаашид "оюуны өмчийн байгууллага" гэж/ олгосон патентаар хамгаална.

БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ ЗАГВАРЫН ХАМГААЛАЛТ

Бүтээгдэхүүний загварыг оюуны өмчийн байгууллага нь энэ хуульд заасны дагуу олгосон патентаар хамгаална.

1 шинэ бүтээлийн патент нь анхдагч огнооноос хойш 20 жил;

2 ашигтай загварын патент нь анхдагч огнооноос хойш 10 жил;

3 бүтээгдэхүүний загварын патент нь анхдагч огнооноос хойш 15 жил.

-патентаар хамгаалагдсан шинэ бүтээл, ашигтай загвар, бүтээгдэхүүний загварыг бусад лицензийн гэрээгээр ашиглуулах;
-патентын эрх шилжүүлэх, ав залгамжлуулах;
-патентаар хамгаалагдсан шинэ бүтээл, ашигтай загвар, бүтээгдэхүүний загварыг бусад этгээд зөвшөөрөлгүй ашиглахаас хамгаалуулах;
-зөрчигдсөн эрхээ хамгаалуулахаар шүүхэд нэхэмжлэл гаргах;
-Гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол хамтран зохиогчид шинэ бүтээл, ашигтай загвар, эсхүл бүтээгдэхүүний загвартай холбоотой харилцаанд тэгш эрх эдэлж, үүрэг хүлээх бөгөөд патентын мэдүүлэг гаргах, патент авах, бусад этгээдэд бүтээлээ ашиглуулах, худалдах, шилжүүлэх, үнэлэх эрхийг хамтран эдэлнэ;

ПАТЕНТ ЭЗЭМШИГЧ ДАРААХ ЭРХ ЭДЭЛНЭ:

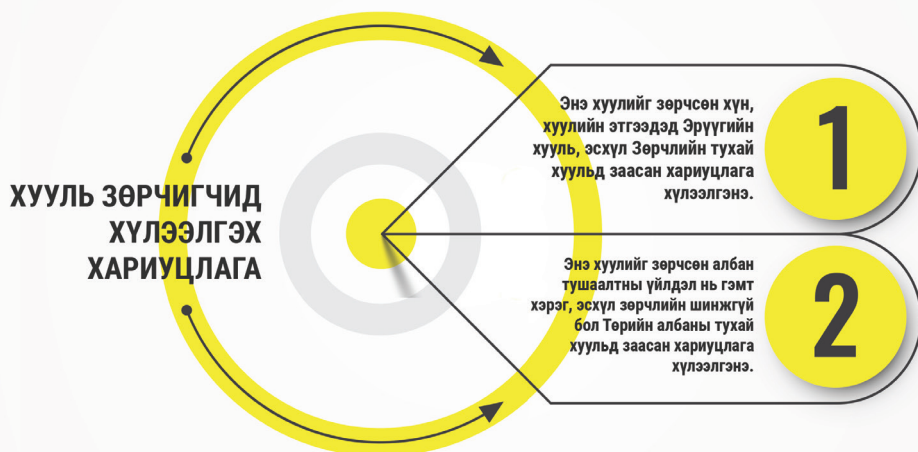
-патентын мэдүүлэг гаргах, патент эзэмших;
-патентын мэдүүлэг гаргах эрхээ бусдад шилжүүлэх, өв залгамжлуулах;
-патентаар хамгаалагдсан шинэ бүтээл, ашигтай загвар, бүтээгдэхүүний загварын ашиглалтаас төлбөр авах;

ЗОХИОН БҮТЭЭГЧ ДАРААХ ЭРХ ЭДЭЛНЭ:

ПАТЕНТЫН ЭРХ, ПАТЕНТ ЭЗЭМШИГЧИЙН ЭРХИЙГ ХАМГААЛАХ

1.6.МОНГОЛ УЛСЫН НЭГДСЭН ТӨСВИЙН 2022 ОНЫ ТӨСВИЙН ХҮРЭЭНИЙ МЭДЭГДЭЛ, 2023-2024 ОНЫ ТӨСВИЙН ТӨСӨӨЛЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

**БАТАЛСАН
ОГНОО**

2021.05.13

ХУУЛЬ САНААЧИЛСАН

Засгийн газраас 2020.04.29-ний өдөр
өргөн мэдүүлсэн

**ДАГАН МӨРДӨХ
ХУГАЦАА**

**Ердийн
журмаар**

Макро эдийн засгийн үндсэн үзүүлэлтүүдийн дунд хугацаан дахь төсөөллийн баримт бичгийн төслийг Улсын Их Хурлаас Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулиар тогтоож өгсөн төсвийн тусгай шаардлагад нийцсэн байна гэж үзэн Засгийн газрын өргөн мэдүүлсэн төслийн хувилбараар буюу доор дурдсанаар баталлаа:

Эдийн засгийн үндсэн үзүүлэлт		Төсвийн хүрээний мэдэгдэл	Төсвийн төсөөлөл	
		2022 он	2023 он	2024 он
1	ДНБ-ий бодит өсөлтийн хэмжээ (хувь)	4.6	6.3	6.4
2	Хэрэглээний үнийн өсөлтийн түвшин	6.0	6.0	6.0
3	Нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн орлогын хэмжээ (тэрбум төгрөг)	13,206.4	14,515.2	15,958.4
	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хувь	28.9	28.8	27.6
4	Нэгдсэн төсвийн нийт зарлагын дээд хэмжээ (тэрбум төгрөг)	14,852.0	15,925.1	17,113.3
	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хувь	32.5	31.6	29.6
5	Нэгдсэн төсвийн нийт зарлагын өсөлтийн хэмжээ (тэрбум төгрөг)	900.4	1,073.0	1,188.2
	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хувь	2.0	2.1	2.1
6	Нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн тэнцэл (тэрбум төгрөг)	-1,645.6	-1,409.8	-1,154.9
	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хувь	-3.6	-2.8	-2.0
7	Нэгдсэн төсвийн хөрөнгийн зардлын хэмжээ (тэрбум төгрөг)	3,768.9	4,151.5	4,761.2
	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хувь	8.2	8.2	8.2
8	Засгийн газрын өрийн нийт хэмжээ, өнөөгийн үнэ цэнээр (тэрбум төгрөг)	27,073.7	27,961.9	28,984.7
	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хувь	59.2	55.5	50.2
9	Нийгмийн халамжийн тухай хуульд заасны дагуу төсвөөс санхүүжүүлэх зардлын нийт хэмжээ (тэрбум төгрөг)	851.3	902.4	956.5
	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хувь	1.9	1.8	1.7

Уг хууль нь тухайн төсвийн жилийн хүлээгдэж байгаа макро эдийн засгийн болон төсвийн гүйцэтгэлийн төлөв, дунд хугацааны макро эдийн засгийн үндсэн үзүүлэлтийн төсөөлөлд суурилсан төсвийн бодлогын эрх зүйн үндэс болох бөгөөд тухайн жилийн төсвийн төслийг боловсруулах үндсэн баримт бичиг болно.

1.7.БАНК, ЭРХ БҮХИЙ ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДИЙН МӨНГӨН ХАДГАЛАМЖ, МӨНГӨН ХӨРӨНГИЙН ШИЛЖҮҮЛЭГ, ЗЭЭЛИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬ (ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГА)-ИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

**БАТАЛСАН
ОГНОО**

2021.05.21

ХУУЛЬ САНААЧИЛСАН

УИХ-ын гишүүн Б.Баттөмөр, Г.Амартүвшин,
Э.Бат-Амгалан, Х.Булгантуяа, Б.Жавхлан,
Л.Мөнхбаатар, Ч.Ундрам нараас 2020.08.20-ны өдөр
өргөн мэдүүлсэн

**ДАГАЖ МӨРДӨХ
ХУГАЦАА**

2021.07.01

ХУУЛИЙН ЗОРИЛГО

1
2
3
4
5

Банк, эрх бүхий хуулийн этгээдийн мөнгөн хадгаламж, төлбөр тооцоо, зээлийн үйл ажиллагааны эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгож өнөөгийн нөхцөлд нийцүүлэх;

Мөнгөн хадгаламж, төлбөрийн данс, зээл, хүү зэрэг үндсэн нэр томьёог тодорхойлох;

Хадгаламж эзэмшигчид, харилцагчдын хууль ёсны эрх ашгийг хамгаалах;

Банк, санхүүгийн салбарын цахим шилжилтийг эрчимжүүлэх;

Олон нийтийн банк, санхүүгийн салбарт итгэх итгэлийг нэмэгдүүлэх.

БАНК, ЭРХ БҮХИЙ ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДЭЭС ЦАХИМ ХЭЛБЭРЭЭР ҮЗҮҮЛЭХ ҮЙЛЧИЛГЭЭ

1

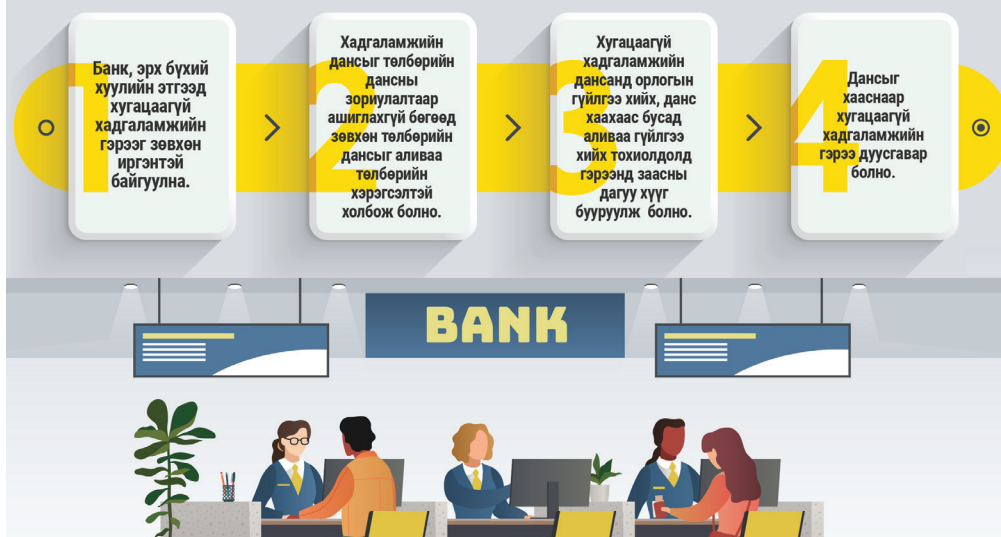
Банк, эрх бүхий хуулийн этгээд бичгээр гэрээ байгуулан данс нээсэн данс эзэмшигчид тухайн данстай холбоотой хадгаламж, шилжүүлэг, зээлийн үйлчилгээг цахим хэлбэр (харилцагчийг зайнаас таньж мэдэн)-ээр үзүүлж болно.

2

Цахим хэлбэрээр үйлчилгээ үзүүлэхэд нууцлалын шаардлага хангасан нууц үг, нууц код, тоон гарын үсэг зэргийг ашиглаж болох бөгөөд эдгээрийг цахим хэлбэрээр хийсэн шилжүүлгийн баримт, зээлийн гэрээ, бусад хэлцэлд зурсан гарын үсэгтэй адилтгаж үзнэ.

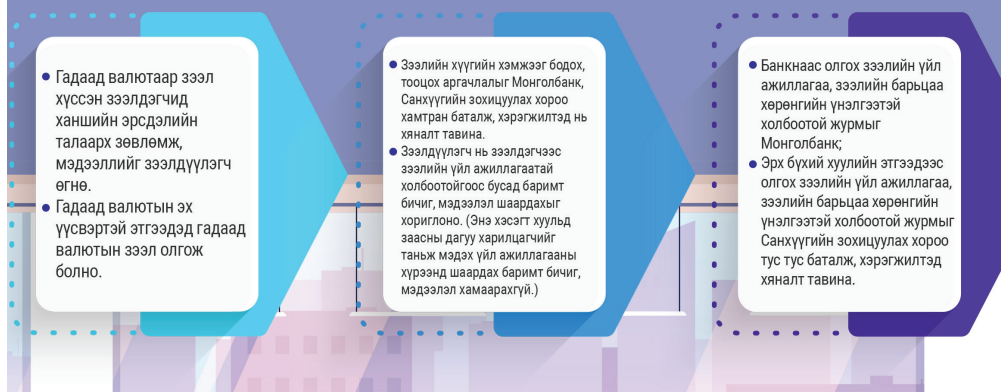
МӨНГӨН ХАДГАЛАМЖИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

МӨНГӨН ХӨРӨНГИЙН ШИЛЖҮҮЛГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

БАНК, ЭРХ БҮХИЙ ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДИЙН ЗЭЭЛИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

1.8.МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧӨӨР СОНГОГДСОН ГЭЖ ҮЗЭЖ БҮРЭН ЭРХИЙГ НЬ ХҮЛЭЭН ЗӨВШӨӨРӨХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

БАТАЛСАН ОГНОО 2021.06.11	ХУУЛЬ САНААЧИЛСАН УИХ-ын Төрийн байгуулалтын байнгын хороо 221.06.11 боловсруулсан.	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА Ердийн журмаар
--	--	--

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн ээлжит сонгууль 2021 оны 6 дугаар сарын 9-ний өдөр явагдсан.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин тавдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 5 дахь заалтад Улсын Их Хурал Ерөнхийлөгчийг сонгогдсон гэж үзэж бүрэн эрхийг нь хүлээн зөвшөөрсөн хууль гаргах, чөлөөлөх, огцруулах, Гучин нэгдүгээр зүйлийн 4 дэх хэсэгт Ерөнхийлөгчийн анхан шатны сонгуульд оролцсон нийт сонгогчийн олонхын санал авсан нэр дэвшигчийг Улсын Их Хурал Ерөнхийлөгчөөр сонгогдсон гэж үзэж бүрэн эрхийг нь хүлээн зөвшөөрсөн хууль гаргана гэж заасан.

Мөн Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн сонгуулийн тухай хуулийн 73 дугаар зүйлийн 73.1-д Улсын Их Хурал анхан шатны сонгуульд оролцсон нийт сонгогчийн олонхын санал авсан нэр дэвшигчийг Монгол Улсын Ерөнхийлөгчөөр сонгогдсонд тооцсон тухай СЕХ-ны шийдвэрийг үндэслэн бүрэн эрхийг нь хүлээн зөвшөөрөх тухай хууль гаргана гэж, Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 95 дугаар зүйлийн 95.1-д Төрийн байгуулалтын байнгын хороо Ерөнхийлөгчийн анхан шатны сонгуульд оролцсон нийт сонгогчийн олонхын санал авсан нэр дэвшигчийг Ерөнхийлөгчөөр сонгогдсон гэж үзэж бүрэн эрхийг нь хүлээн зөвшөөрүүлэх тухай асуудлыг СЕХ Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлснээс хойш ажлын 5 өдрийн дотор уг асуудлаар дүгнэлт гаргана гэж тус тус заасан.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн сонгуулийн тухай хуулийн 72.3-т СЕХ нь сонгуулийн дүн болон Ерөнхийлөгчөөр сонгогдсонд тооцсон тухай шийдвэрийг санал хураалт дууссан өдрөөс хойш 10 хоногийн дотор Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлнэ гэж заасны дагуу СЕХ Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн 2021 оны ээлжит сонгуульд саналаа өгсөн нийт сонгогчдын олонхын санал авсан нэр дэвшигч Ухнаагийн Хүрэлсүхийг Монгол Улсын Ерөнхийлөгчөөр сонгогдсонд тооцох тухай СЕХ-ны 2021 оны 6 дугаар сарын 11-ний өдрийн 57 дугаар тогтоолыг Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн.

Ийнхүү Монгол Улсын Ерөнхийлөгчөөр сонгогдсон гэж үзэж бүрэн эрхийг нь хүлээн зөвшөөрөх тухай хуулийн төслийг Улсын Их Хурал 2021 оны 6 дугаар сарын 11-ний өдрийн нэгдсэн хуралдаанаараа хэлэлцэн баталсан.

Уг хуулиар Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин тавдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 5 дахь заалт, Гучин нэгдүгээр зүйлийн 4 дэх хэсэг, Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн сонгуулийн тухай хуулийн 73 дугаар зүйлийн 73.1 дэх хэсгийг үндэслэн Ухнаагийн Хүрэлсүхийг Монгол Улсын Ерөнхийлөгчөөр сонгогдсон гэж үзэж бүрэн эрхийг нь хүлээн зөвшөөрсөн.

1.9. ХӨДӨЛМӨРИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬ (ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГА)-ИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

БАТАЛСАН
ОГНОО

2021.07.02

ХУУЛЬ САНААЧИЛСАН

Засгийн газраас 2018.03.26-ны өдөр
өргөн мэдүүлсэн

ДАГАЖ МӨРДӨХ
ХУГАЦАА

2022.01.01

Монгол Улсын Засгийн газраас өргөн мэдүүлсэн ХӨДӨЛМӨРИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГЫН ТӨСӨЛ болон холбогдох бусад **хуульд нэмэлт, өөрчлөлт** оруулах тухай хуулийн төслүүдийг **Улсын Их Хурал 2021 оны 7 дугаар сарын 01-ний өдрийн нэгдсэн хуралдаанаараа хэлэлцэж баталлаа.**

Уг хуулиар хөдөлмөрийн харилцааны зарчим, суурь хэм хэмжээг тогтоож, уг харилцаанд **ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДЫН ҮНДСЭН ЭРХ**, үүргийг тодорхойлж, тэдгээрийн хоорондын **ЗОХИСТОЙ ТЭНЦВЭРТ** байдлыг хангахтай холбогдсон харилцааг зохицуулсан.

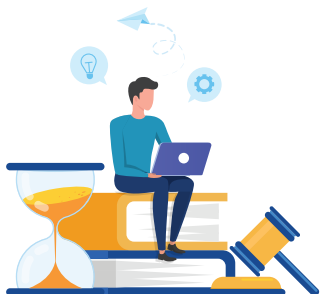
Хөдөлмөрийн тухай хууль:

Хөдөлмөрийн тухай хуулийг 2022 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс дагаж мөрдөхөөр баталсан бөгөөд дараах онцлог зохицуулалтыг тусгасан. **ҮҮНД:**

1999 оны Хөдөлмөрийн тухай хуулиар хөдөлмөрийн гэрээ байгуулсан бол **хуулийн хамгаалалтад орж** байсан бол Хөдөлмөрийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгаар ажилтан ажил үүргээ гүйцэтгэж эхэлснээр хөдөлмөрийн эрхлэлтийн **харилцаа үүссэнд тооцож**, тухайн хуулийн хамгаалалтад орох эрх нь үүсэж байгаагаараа **ХҮНИЙ ЭРХИЙГ ХАМГААЛСАН ТОМООХОН ЗААЛТ** болсон.

АЖИЛ ЭРХЛЭЛТ, ХӨДӨЛМӨРИЙН ХАРИЛЦААНД үл ялгаварлан гадуурхах, **ХӨДӨЛМӨРЛӨХ ЭРХ ЧӨЛӨӨГ БАТАЛГААЖУУЛАХ**, ажил, мэргэжлээ чөлөөтэй сонгох, хөдөлмөрийн аятай нөхцөлөөр хангагдах, цалин хөлс авах, амрах, барьцаа хэрэглэхгүй байх, нийгмийн түншлэлийг хангах, эвлэлдэн нэгдэх, хамтын гэрээ, хамтын хэлэлцээр байгуулах, ажилтан, ажил олгогч, тэдгээрийн төлөөлөгчдийн **хоорондын харилцааг зохицуулах** эрхийг хангах, түүнчлэн **ДАРАМТ, ХҮЧИРХИЙЛЭЛ, БЭЛГИЙН ДАРАМТ, ШУДАРГА БҮС ҮЙЛДЭЛ, АЛБАДАН ХӨДӨЛМӨР, ХҮҮХДИЙН ХӨДӨЛМӨРИЙГ** тус тус хориглох, хүүхдийн хөдөлмөрийн **тэвчишгүй хэлбэрийг** **устгах** зэрэг суурь эрхийг хамгаалах зарчмуудыг тусгав.

ХӨДӨЛМӨРИЙН ГЭРЭЭГЭЭР ЗОХИЦУУЛАХ нийтлэг харилцаа, хөдөлмөрийн гэрээний хэлбэр, агуулга, хугацаа, хөдөлмөрийн гэрээнд шаардагдах баримт бичиг, **гэрээнд өөрчлөлт оруулах** зэрэг нөхцөлийг тодорхой болгож, хөдөлмөрийн гэрээний нэмэлт нөхцөлд **ЭД ХӨРӨНГИЙН ХАРИУЦЛАГЫН, НУУЦЫН, СУРГААЛТЫН, ҮЛ ӨРСӨЛДӨХ ҮҮРГИЙГ** нэмж тусгаж, иргэд хооронд байгуулах гэрээг тусгайлан зохицуулсан.

Тухайлбал: ажил олгогч онцгой нөхцөл бүхий хөдөлмөрийн гэрээтэй ажилтантай харилцан тохиролцож **үйлдвэрлэл, бизнесийнхээ нүүцыг хамгаалах зорилгоор** хөдөлмөр эрхлэлтийн харилцаа дуусгавар болсноос хойш **1 ЖИЛ ХҮРТЛЭХ ХУГАЦААНД** ажил олгогчтой шууд өрсөлдөгч аж ахуйн нэгж, байгууллага, хувь хүнд ажиллах, эсхүл ажилтан өөрөө ажил олгогчтой **ШУУД ӨРСӨЛДӨХ** үйл ажиллагаа эрхлэхгүй тухай **үүрэг хүлээх нэмэлт нөхцөлийг** хөдөлмөрийн гэрээнд тусгаж болохоор, эсхүл энэ талаар дагалдах гэрээ байгуулж болохоор заасан. Хөдөлмөр эрхлэлтийн харилцаа дуусгавар болсноос хойш үл өрсөлдөх нэмэлт нөхцөл, эсхүл дагалдах гэрээ үйлчлэх хугацаанд ажил олгогч ажилтанд хамгийн сүүлийн сарын цалин хөлснийх нь **50-аас доошгүй** хувийн **ОЛГОВРЫГ САР БҮР** олгохоор хуульчилсан.

ЖИРЭМСЭН ЭМЭГТЭЙ, гурван хүртлэх насны хүүхэдтэй ажилтанг өөрөө зөвшөөрөөгүй бол амралтын өдөр, нийтээр тэмдэглэх баяр ёслолын өдөр, **шөнийн цагаар** болон **илүү цагаар ажиллуулах, томилолтоор** явуулахыг **ХОРИГЛОСОН**. Мөн **ЭЦЭГТ** шинээр төрсөн хүүхдээ асрахад зориулж **ажлын 10-аас доошгүй** өдрийн **ЦАЛИНТАЙ ЧӨЛӨӨ** олгохоор тусгасан.

ДАГАЛДАНГААР АЖИЛЛАХ, дагалдан суралцах, туршилтаар ажиллуулах, **АЖЛЫН БҮТЭН БҮС** цагаар ажиллуулах, **ГЭРЭЭСЭЭ, ЗАЙНААС АЖИЛЛАХ** хөдөлмөрийн гэрээтэй холбогдсон зохицуулалтыг шинээр тусгасан бөгөөд дагалдангаар суралцах ажилтны ажил олгогчоос болон ажилтнаас төлөх **НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН ШИМТГЭЛИЙГ** Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих **САНГААС ТӨЛӨХӨӨР ЗОХИЦУУЛСАН**.

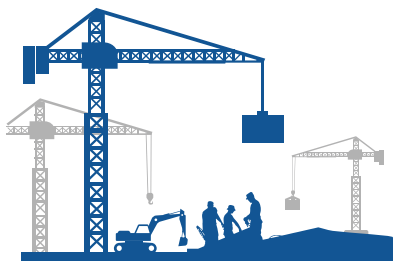
Түүнчлэн: ажилтан ажил олгогчийн үйл ажиллагаа явуулдагас өөр газарт, гэрээсээ, эсхүл өөрийн сонгосон байршилд ажил олгогчийн, эсхүл өөрийн тоног төхөөрөмж, түүхий эд материалыг ашиглан ажил олгогчийн удирдлага, хяналтын доор ажил үүрэг гүйцэтгэж цалин хөлс авахаар **ажил олгогчтой тохиролцон** гэрээсээ ажиллах, эсхүл ажил олгогч нь ажилтныг ажил үүргээ **ЗАЙНААС ЦАХИМ СҮЛЖЭЭГЭЭР** байнга, эсхүл хэсэгчлэн гүйцэтгэхийг зөвшөөрч түүнтэй зайнаас ажиллуулахаар хөдөлмөрийн гэрээ тус тус байгуулж болно.

Хуулиар зохицуулагдаагүй байсан **ТУСЛАХ МАЛЧИН**, гэрийн үйлчилгээний ажилтан болон **ТЭДГЭЭРТЭЙ АДИЛТГАХ** ажилтны хөдөлмөрийн харилцааг зохицуулж бусад ажилтны нэгэн адил хөдөлмөрийн харилцааны ҮНДСЭН ЭРХ ЭДЛЭЖ, холбогдох үүргийг хүлээхээр хуульчилсан.

ТУСЛАХ МАЛЧИН ЗӨВШӨӨРСӨН бол түүний цалин хөлсний **30-аас илүүгүй хувийг** мөнгөн бус хэлбэрээр олгож болох бөгөөд энэхүү цалин хөлс нь **ЧАНАРЫН ШААРДЛАГА** хангасан бараа бүтээгдэхүүн, мал, бусад эд хөрөнгө байж болох ба тэдгээрийн үнийг **ЗАХ ЭЭЗЛИЙН ДУНДАЖААС ИЛҮҮГҮЙ** байхаар тооцохоор заасан.

УУЛ ҮҮРХАЙ, олборлолтын салбарт уртын ээлжээр ажиллах ажилтны нэг ээлжид ажил үүрэг гүйцэтгэх хугацааг 14 хоног, амрах хугацааг 14 хоног болгосон бөгөөд дээр заасан хугацааг багасгах тохиолдолд **ажил үүрэг гүйцэтгэх, амрах хугацаа нь тэнцүү байхаар** ажил олгогч, ажилтны төлөөлөгч **ХАРИЛЦАН ТОХИРОЛЦОХООР** зохицуулсан.

Тухайлбал: ажилтныг байнга **ОРШИН СҮҮГАА** газраас нь өөр, алслагдсан газар байрлуулж ажил үүрэг гүйцэтгүүлэхээр уул уурхай, олборлох салбарын ажил олгогч **УРТЫН ЭЭЛЖЭЭР АЖИЛЛУУЛЖ** болох бөгөөд энэхүү горимоор үйл ажиллагаа явуулж байгаа ажил олгогчид үйлчилгээ үзүүлж байгаа аж ахуйн нэгж, байгууллага **ТУХАЙН БАЙРШИЛД УГ ГОРИМЫГ** хэрэглэнэ. Уртын ээлж эхлэх болон дуусахад ажил олгогч хөдөлмөрийн дотоод журмаар тогтоосон байршил бүхий газраас ажилтныг ажлын байранд **хүргэх, буцаах** хугацааг ажилласан цагт тооцож, гарах **ЗАРДЛЫГ ХАРИУЦНА**.

ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ хүний эрхийн тухай хуульд заасан тохирох хэрэглэгдэхүүнээр хангах замаар ажил олгогч хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнийг **ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭХ** боломжоор хангах үүрэгтэй.

Тухайлбал: өмчийн төрөл, хэлбэрээс үл хамаарч **25 ба түүнээс дээш ажилтантай** аж ахуйн нэгж, байгууллага нийт ажлын байрныхаа **ДӨРВӨН ХУВИАС ДООШГҮЙ** орон тоонд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнийг ажиллуулах бөгөөд аж ахуйн нэгж, байгууллага хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн ажиллуулаагүй бол **ажиллуулбал зохих орон тоо тутамд** ногдох төлбөрийн хэмжээ нь хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээтэй тэнцүү байх бөгөөд уг төлбөрийг сар бүр Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих дэд санд төлнө. Энэ төлбөрийг гагцхүү хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хөдөлмөр эрхлэлтийг **ДЭМЖИХЭД ЗАРЦУУЛНА**.

Хөдөлмөр эрхлэлтийн ГҮРВАЛСАН ХАРИЛЦААНЫ ЗОХИЦУУЛАЛТЫГ шинээр тусгасан бөгөөд ажиллах хүч нийлүүлэх үйлчилгээ үзүүлдэг хуулийн этгээд энэ хуульд заасны дагуу байгуулсан хөдөлмөрийн гэрээ бүхий **АЖИЛТНАА ӨӨР АЖИЛД АЖИЛЛАХ ХҮЧ НИЙЛҮҮЛЭХ** гэрээний үндсэн дээр ажиллуулж болно.

Тухайлбал: Ажиллах хүч нийлүүлэх гэрээгээр авч ажиллуулах ажилтны тоо нь хүлээн авагч талын нийт ажилтны **30 хувиас хэтрэхгүй** байх бөгөөд ажиллах хүч нийлүүлэх гэрээгээр ажиллаж байгаа ажилтан нь хүлээн авагч талтай **ХАРИЛЦАН ТОХИРОЛЦОЖ** үндсэн ажилтнаар нь ажиллах, эсхүл өөр ажил олгогчтой хөдөлмөрийн гэрээ байгуулахад нь ажиллах хүч нийлүүлэгч аливаа хэлбэрээр **саад учруулах, торгууль, төлбөр авахыг хориглоно**.

Мөн **АЖИЛЛАХ ХҮЧ НИЙЛҮҮЛЭХ ГЭРЭЭНД** хүлээн авагч талын **үндсэн ажилтны эрх, үүргээс дордуулсан** эрх, үүргийг ажилтанд хүлээлгэхээр тохирч, тусгахыг **хориглоно**. Ажиллах хүч нийлүүлэх гэрээгээр ажиллаж байгаа ажилтны хөдөлмөр эрхлэлтийн нөхцөл нь хүлээн **АВАГЧИЙН ҮНДСЭН АЖИЛТНЫ** хөдөлмөр эрхлэлтийн нөхцөлтэй **адил байна**.

ХӨДӨЛМӨРИЙН СОНИРХЛЫН МАРГААНЫГ талууд эхний ээлжид харилцан тохиролцож шийдвэрлэх бүхий л хүчин чармайлт гаргах үүрэгтэй бөгөөд **ХАРИЛЦАН ТОХИРОЛЦОЖ** шийдвэрлэж чадаагүй тохиолдолд хөдөлмөрийн зүүчлагчийн дэмжлэгтэйгээр маргааныг зохицуулах, хөдөлмөрийн **арбитраар маргааныг эцэслэн шийдвэрлэх** гэсэн үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.

Тухайлбал: хөдөлмөрийн маргаан шийдвэрлэх тогтолцоог **БОЛОВСРОНГҮЙ БОЛГОХ** чиглэлд анхаарч сум, дүүргийн хөдөлмөрийн маргаан зохицуулах **гурван талт** хорооны эрхийг өргөжүүлэх, хөдөлмөрийн эрхийн маргааныг эвлэрүүлэн зохицуулах орон тооны бус байнгын ажиллагаатай комиссыг **20 ба түүнээс дээш ажилтантай** аж ахуйн нэгж, байгууллагад байгуулахаар зохицуулсан.

1.10.КИНО УРЛАГИЙГ ДЭМЖИХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

БАТАЛСАН ОГНОО 2021.07.02	ХУУЛЬ САНААЧИЛСАН Засгийн газраас 2019.04.16-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2022.01.01
--	---	--

Кино урлагийг дэмжих тухай хууль нь 7 бүлэг, 25 зүйлтэй бөгөөд дотоодын кино үйлдвэрлэлийг дэмжих төрийн бодлогын чиглэл, зарчим, төрийн байгууллагын эрх, үүрэг, кино урлагийн салбарыг эдийн засгийн хөгжилтэй уялдуулан хөгжүүлэх эрх зүйн орчин бий болгох, кино уран бүтээлчид, техникийн ажилтнуудыг бэлтгэхэд дэмжлэг үзүүлэх, Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт гадаадын кино үйлдвэрлэгч кино үйлдвэрлэх зорилгоор зураг авалт хийх үйл ажиллагааг зохицуулах зэрэг асуудлыг тусгасан анхдагч хууль юм.

Төрөөс кино урлагийг дэмжихэд баримтлах зарчмыг тодорхойлж, уран бүтээлчийн хөгжлийг дэмжих, кино үйлдвэрлэлд шаардагдах дэд бүтцийг бий болгох, дотоод, гадаадын хөрөнгө оруулалт, төр-хувийн хэвшлийн түншлэлийг нэмэгдүүлэх чиглэлийг төрөөс баримталж ажиллах бөгөөд Засгийн газраас хөтөлбөр, төлөвлөгөөг баталж, хэрэгжүүлнэ.

Кино урлагийг дэмжих бодлого, шийдвэрийн төсөлд санал өгөх, гадаадын иргэн, хуулийн этгээдэд Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт кино зураг авах зөвшөөрөл олгох болон тусгай сангаас санхүүжүүлэх төсөл, арга хэмжээ, кино бүтээх зардлын буцаан олголтын үйл ажиллагаанд санал, дүгнэлт гаргах чиг үүрэг бүхий Кино урлагийн зөвлөл ажиллах бөгөөд дарга, орон тооны бус 10 гишүүний бүрэлдэхүүнтэй байна. Зөвлөлийн гишүүний 70 хүртэлх хувь нь мэргэжлийн төрийн бус байгууллага, уран бүтээлчийн төлөөлөл байна.

Кино урлагийн мэдээллийн санг бүрдүүлж үнэн, бодитой, цаг үеэ олсон, шаардлагатай мэдээллийг төрийн мэдээллийн санд төвлөрүүлж, эрх бүхий этгээд хамтран ашиглах, солилцох нөхцөлийг бүрдүүлснээр мэдээллийн хүртээмжтэй байдал нэмэгдэж, уран бүтээлчид мэдээллээ солилцох, хэрэгцээтэй техник хэрэгсэл ашиглах, ашиглуулах, уран бүтээлч ажиллуулах, зардлаа хэмнэх, зах зээлийн эрэлт, нийлүүлэлтийн бодит мэдээллээр хангагдана. Гадаадын уран бүтээлчид татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлт, кино үйлдвэрлэлийн зардлын буцаан олголтын дэмжлэг үзүүлэх мэдээллийг хүлээн авах боломжтой болно.

Кино урлагаар дамжуулан дэлхийд түүх, өв соёлоо таниулах, олон улсын түвшинд эн зэрэгцэн хөгжих, өрсөлдөх, үндэсний кино урлагийг хөгжүүлэх шинэ алхмыг бий болгож, кино үйлдвэрлэл болоод монгол хүний оюун санааны хөгжил, улсын нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийг дэмжих чухал хөшүүрэг болсон Кино урлагийг дэмжих сан, Кино бүтээх зардлын буцаан олголт, татварын дэмжлэгийн талаар тусгасан.

Кино урлагийг дэмжих сангаар дамжуулан Монголын түүх, соёл, ахуй амьдралыг харуулах болон арт кино бүтээх, монгол киног хадгалах, сэргээн

1.11.СОЁЛЫН ТУХАЙ ХУУЛЬ (ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГА)-ИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

БАТАЛСАН ОГНОО 2021.07.02	ХУУЛЬ САНААЧИЛСАН Засгийн газраас 2019.08.16-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2022.01.01
--	---	--

Энэ хуулийн зорилт нь төрөөс соёлын талаар баримтлах бодлого, зарчмыг тодорхойлж, соёлын үйл ажиллагаа эрхлэх, түүний удирдлага, зохион байгуулалт, оролцогчдын эрх, үүрэг, эдийн засгийн үндсийг тогтоохтой холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

Соёлын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулга нь 8 бүлэг, 41 зүйлтэй бөгөөд бодлогын шинжтэй дараах зохицуулалтыг хуульд тусгасан. Үүнд:

Төрөөс тусгайлан дэмжих соёлын үйл ажиллагааны чиглэлийг зааж, байгаль орчин, уламжлалт ахуйтайгаа харилцан шүтэлцсэн нүүдлийн соёл иргэншлийн онцлогийг хадгалсан орон зай, газар нутаг болон Монголын ард түмний оюун санааны нэгдмэл байдлыг илэрхийлэх бэлгэ тэмдэг болсон түүхэн суут хүний алдар, дүр төрхийг эрхэмлэн, хүндэтгэлтэй хандаж, хамгаалах, удам угсаагаа мэдэх, угийн бичиг хөтлөх арга хэмжээг орон даяар зохион байгуулахад дэмжлэг үзүүлэх зэргээр монголчуудыг бусдаас ялгах, Монголын соёлын давтагдашгүй хэв шинжийг тодруулах, хамгаалах, тогтвортой байлгах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

Соёлын үйл ажиллагаа эрхлэх чиглэлийг тодорхойлж, соёл судлал болон соёлын боловсролын үйл ажиллагааг өргөжүүлэн зааж, иргэдийн соёлын үйл ажиллагааны үр шимийг хүртэх, соёлд насан туршдаа суралцах боломж бүрдлээ. Монгол Улс, монгол үндэстний оршин тогтнохын үндэс болсон үндэсний түүх, хэл, соёл, өв уламжлал, зан заншлаа хадгалж, хамгаалж хөгжүүлэх, монгол соёлын дархлаа бүхий монгол хүнийг төлөвшүүлэн хүмүүжүүлэх нөхцөл бүрдэнэ.

Соёлын үнэт зүйлийг бүртгэж, хадгалж хамгаалах, дэмжих, түгээн дэлгэрүүлэх зүйлээ бүрэн тодорхойлж, бодлого, үйл ажиллагааг зохистой үр дүнтэй төлөвлөх боломж бүрдэнэ.

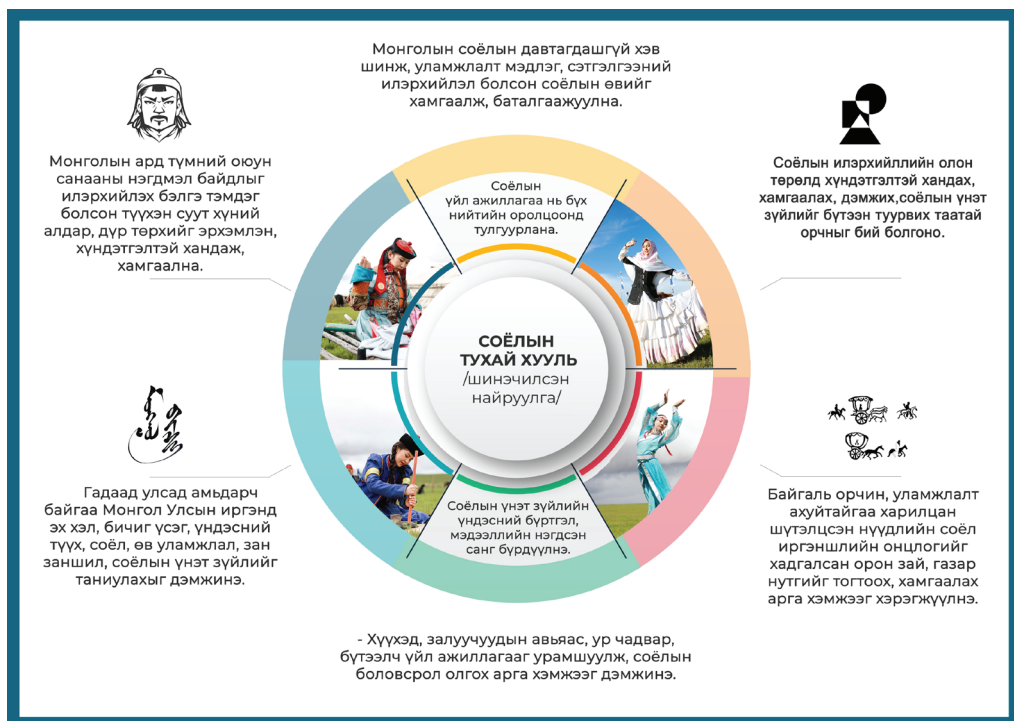
Соёлын салбар дахь түншлэлийг нэмэгдүүлж, түншлэл нь соёлын үйл ажиллагааг дэмжих, хөгжүүлэх, соёлын бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн бүх хэлбэрийг хангасан байж, оюуны бүтээлч үйл ажиллагаа, санхүүгийн, шинжлэх ухаан, технологийн болон хүний нөөцийг багтаасан, төрийн болон төрийн бус байгууллага, хувийн хэвшил, иргэний үр ашигтай, хамтын ажиллагааг дэмжихэд чиглэгдэнэ. Гадаад улсад амьдарч байгаа Монгол Улсын иргэд, түүний үр хүүхдийг соёлын үйл ажиллагаанд оролцуулах, үндэсний соёлоо танин мэдэх, суралцах боломж, нөхцөл бүрдлээ.

Соёлын орчин, орон зайг бүрдүүлэн, хөгжүүлэхээр заасан нь хүний гоо зүй, ёс зүйн хэм хэмжээ, нийгмийн харилцаанд эерэг нөлөөлөл бий болгож, нийгмийн харилцааны бүх хүрээллээс соёлыг мэдрэх, суралцах нөхцөл бүрдэж, соёлын аялал жуулчлалын бүтээгдэхүүн нэмэгдэнэ.

Соёлын үйл ажиллагаанд тавигдах нөхцөл, шаардлага тодорхой болж, соёлын үйлчилгээний хүртээмж нэмэгдэн, үйлчилгээг зөөврийн болон нүүдлийн хэлбэрээр хүргэх, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн бусдын адил соёлын үйлчилгээ авахад зориулсан нэн хэрэгцээтэй тоног төхөөрөмж, материал, хэрэгсэл, программ хангамж, орчин нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

Соёлын ажилтанд мэргэшлийн зэрэг, мэргэшлийн зэргийн нэмэгдэл олгож, нутаг дэвсгэрийн онцлог, төвөөс алслагдсан байдлыг харгалзан орон нутгийн өмчийн соёлын байгууллагын соёлын ажилтанд 5 жил тутамд нэг удаа зургаан сарын үндсэн цалинтай нь тэнцэх хэмжээний мөнгөн тэтгэмжийг улсын төсвөөс ажиллаж байгаа байгууллагаар нь дамжуулан олгоно.

Аймаг, дүүргийн мэргэжлийн хяналтын байгууллагад соёлын хяналтын улсын байцаагч ажиллана.

1.12.ӨРШӨӨЛ ҮЗҮҮЛЭХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

БАТАЛСАН ОГНОО 2021.07.02	ХУУЛЬ САНААЧИЛСАН 2021.04.16-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2021.07.06
--	---	--

- 2017 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн 24 цаг 00 минутаас өмнө 2002 онд баталсан Эрүүгийн хуульд заасан зарим гэмт хэрэг;
- 2021 оны 6 дугаар сарын 24-ний өдрийн 24 цаг 00 минутаас өмнө 2015 онд баталсан Эрүүгийн хуульд заасан зарим гэмт хэрэг;
- 2021 оны 6 дугаар сарын 24-ний өдрийн 24 цаг 00 минутаас өмнө Зөрчлийн тухай хуульд заасан зарим зөрчил үйлдсэн хүн, хуулийн этгээдэд хамаарах;
- өршөөлд хамааруулах гэмт хэрэг, зөрчил үйлдсэн хүний хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалтын болон шүүхээр хянан хэлэлцэх шатанд байгаа хэргийг хэрэгсэхгүй болгоно.

FATF

ФАТФ-ын зөвлөмжид нийцүүлэн мөнгө угаах, терроризмыг санхүүжүүлэх, үй олноор хөнөөх зэвсэг дэлгэрүүлэх, түүнчлэн дээрх гэмт хэргийн суурь гэмт хэрэг болох татвар төлөхөөс зайлсхийх, авлига, албан тушаалын гэмт хэрэг, цахим мэдээллийн аюулгүй байдлын эсрэг, Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг зэрэг гэмт хэргийг өршөөлд хамааруулахгүй.

1.13.МОНГОЛ УЛСЫН НИЙСЛЭЛ УЛААНБААТАР ХОТЫН ЭРХ ЗҮЙН БАЙДЛЫН ТУХАЙ ХУУЛЬ (ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГА)-ИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

БАТАЛСАН
ОГНОО

2021.07.07

ХУУЛЬ САНААЧИЛСАН

Засгийн газраас 2021.06.25-ны өдөр
өргөн мэдүүлсэн

ДАГАЖ МӨРДӨХ
ХУГАЦАА

2022.01.01

Тус хуулийн зорилт нь Монгол Улсын Үндсэн хуульд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт болон Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хууль (Шинэчилсэн найруулга)-ийн үзэл санаанд нийцүүлэн, Монгол Улсын нийслэл Улаанбаатар хотын хөгжлийн чиг хандлага, алсын харааг тодорхойлсон бодлогын баримт бичгийн хэрэгжилтийг хангах эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх зорилгоор Монгол Улсын нийслэл Улаанбаатар хотын чиг үүрэг, түүнийг хэрэгжүүлэх эдийн засгийн үндэс, үйл ажиллагааны зарчим, удирдлагын эрх хэмжээ, нийслэл хотын удирдлагаас төрийн дээд, төв байгууллага, засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж болон бусад этгээдтэй харилцах эрх зүйн үндсийг тодорхойлсон бөгөөд төвлөрлийг сааруулах, иргэдийн эрүүл аюулгүй орчин нөхцөлийг бүрдүүлэх, замын түгжрэл, агаар, хөрсний бохирдол гэх мэт Улаанбаатар хотын тулгамдсан асуудлыг хэрхэн шийдвэрлэх зэрэг харилцааг зохицуулсан.

Энэхүү зорилтын хүрээнд дор дурдсан онцлог зохицуулалтууд тусгагдсан. Үүнд:

Нэгдүгээр бүлэг - Нийтлэг үндэслэл:

- Монгол Улсын нийслэл Улаанбаатар хотын статус буюу бусад засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, улсын болон орон нутгийн зэрэглэлтэй хотоос ялгагдах тусгайлсан чиг үүрэг, удирдлага, зохион байгуулалт, эрх зүйн байдлыг тодорхойлсон;
- Хуулиар зохицуулах харилцааг өргөжүүлж нийслэл хотын төлөвлөлт, хөгжлийн чиг хандлагын дагуу нийслэл хотын дагуул хот, эдийн засгийн тусгай бүсийг байгуулах, нийслэл хот болон дагуул хотын эдэлбэр газар, түүний бүсчлэлийг тогтоох, бүсчлэлийн дүрэм баталж мөрдүүлэх эрх зүйн үндсийг тодорхойлсон;
- Нийслэл хотыг хөгжүүлэх бодлогыг тодорхойлсон бөгөөд хот байгуулалт, төлөвлөлтийн бодлого нь үндэсний уран барилгын өв уламжлалыг орчин үеийн хотын хөгжлийн нийтлэг жишигтэй хослуулан хөгжүүлэхэд чиглүүлэх ба нийслэл хотыг хөгжүүлэх бодлогын хүрээнд газар чөлөөлөх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх, шаардагдах хөрөнгийг улс, нийслэлийн төсөвт жил бүр тусгах зарчмыг хуульчилсан.

Хоёрдугаар бүлэг - Нийслэл хотын чиг үүрэг, дүрэм:

Төрийн өмнөөс хэрэгжүүлж байгаа чиг үүргийг “тусгай чиг үүрэг” болгон тодорхойллоо. Тухайлбал:

- Улсын Их Хурал, Засгийн газар, Үндсэн хуулийн цэц, Улсын дээд шүүх гэх мэт төрийн дээд, төрийн захиргааны төв байгууллага, гадаад улсын Дипломат төлөөлөгчийн газар, олон улсын байгууллагын хэвийн үйл ажиллагааг хангахад дэмжлэг үзүүлэх;
- хуульд өөрөөр заагаагүй бол үндэсний болон олон улсын хэмжээний баяр наадам, хурал, урлаг, спортын болон бусад арга хэмжээг зохион байгуулах;
- олон улсын зорчигч болон ачаа тээвэр, логистикийн үйл ажиллагааны удирдлага, зохицуулалт;
- нийслэл дэх үндэсний хэмжээний түүх, соёлын үл хөдлөх дурсгалт зүйлийн хадгалалт, хамгаалалт, нийслэлийн нутаг дэвсгэр дэх голын хамгаалалт, тохижилт;
- нийслэлийн нутаг дэвсгэрээр дамжин өнгөрөх олон улсын чанартай авто зам барих, түүнийг арчлалт, засвар, холбогдох үйл ажиллагаа;
- нийслэл хотын хөгжлийн бодлогыг хэрэгжүүлэх хөрөнгө оруулалт;
- нийслэл хотын тусгай чиг үүрэг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай барилга, байгууламж, авто зам, нийтийн эзэмшлийн зам талбай, ногоон байгууламж, гэрэлтүүлэг болон бусад дэд бүтцийн засвар, арчлалт, цэвэрлэгээ, үйлчилгээ, хамгаалалт зэрэг чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ.

Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуульд зааснаас гадна Монгол Улсын нийслэл Улаанбаатар хотын хувьд хэрэгжүүлэх бусад үүргийг тодорхойлсон:

- нийслэлийг хөгжүүлэх сангийн менежмент;
- нийслэлийн хүний нөөцийн бодлого, төлөвлөлт, түүний хэрэгжилт;
- орчны аюулгүй байдал;
- хүнсний хангамж, хөдөө аж ахуй, үйлдвэрлэлийн хөтөлбөр, нийтлэг зохицуулалт;
- хот, суурин газрыг дахин хөгжүүлэх үйл ажиллагаа;
- нийслэлийн ус, дулааны төвлөрсөн бус инженерийн хангамж
- сууц өмчлөгчдийн холбооны үйл ажиллагааны зохицуулалт, хяналт;
- гадна болон явуулын зар сурталчилгааны зохицуулалт, хяналт;
- авто замын түгжрэлийг бууруулах, нийтийн тээврийн үйлчилгээний төрөл, чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, нийслэл хотод тулгамдсан бусад асуудлыг шийдвэрлэхэд чиглэсэн төсөл, арга хэмжээ;
- нийслэлийн нутаг дэвсгэр дэх голын хамгаалалт, тохижилт;
- нийслэлийн нутаг дэвсгэр дэх дархан цаазат болон байгалийн цогцолбор, нөөц, дурсгалт газрыг иргэд аялах, амрах орчныг бүрдүүлэх зорилгоор тохижуулах, хамгаалах төсөл, арга хэмжээ;
- хотын өөрийн мэдлийн орон сууцны ашиглалт, хуваарилалт гэх мэт.

Нийслэл Улаанбаатар хот нь хуулиар тухайлан зохицуулаагүй нийгэм, эдийн засгийн асуудлыг нийслэл хотын дүрмээр зохицуулж болно. Нийслэл Улаанбаатар хотын дүрмийг нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал батлах бөгөөд дүрмийн төслийг боловсруулахдаа олон нийтээр хэлэлцүүлж, тэдний санал хүсэлтийг тусгах зарчим баримтлах ба батлагдсан дүрмийг олон нийтэд тайлбарлан таниулж, Захиргааны ерөнхий хуулийн 67.2-т заасны дагуу бүртгүүлснээс хойш гурваас доошгүй сарын дараа дагаж мөрдүүлнэ.

Гуравдугаар бүлэг - Нийслэл хотын эдийн засгийн харилцаа:

- Монгол Улсын нийслэл Улаанбаатар хот нь “тусгай эрх зүйн байдалтай хот, эдийн засаг, нийгмийн цогцолбор” болохын хувьд эдийн засаг, нийгмийн асуудлаа бие даан шийдвэрлэх бодит чадвартай байх үндсийг бүрдүүлэхийн тулд хуулиар олгосон чиг үүргээс нь хамааруулан улсын болон орон нутгийн төсвөөс санхүүждэг байх, хөрөнгө оруулалт, төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийг дэмжих, нийслэл хотын хөгжлийн сан бий болгох, үнэт цаас гаргах, концесс олгох зэргээр төсвийн орлогоо бүрдүүлэх олон талын эх үүсвэртэй байх, төсвийн орлогыг зөвхөн хуулиар хүлээсэн чиг үүргээ хэрэгжүүлэхэд зориулж бие даан захиран зарцуулах эрхтэй;
- Нийслэл хотоос үзүүлж байгаа үйлчилгээний хураамж, өмчөө ашиглуулсны төлбөрийн хэмжээг тогтоохдоо хотын эдэлбэр газрын бүсчлэл, хөгжлийн бодлоготой уялдуулан уян хатан, ялгамжтай байдлаар тогтооно.

Дөрөвдүгээр бүлэг - Нийслэл хотын удирдлага, түүний бүрэн эрх:

- Нийслэл Улаанбаатар хотын удирдлагын тогтолцоог өмнөх 27 жилд явж ирсэн хэвээр хадгалах боловч Улаанбаатар хотын захирагчийн чиг үүргийг төрийн чиг үүргээс буюу Нийслэлийн Засаг даргынхаа хувьд хэрэгжүүлэх чиг үүргээс ялгаатай байдлаар тодорхойлсон;
- Улаанбаатар хотын захирагч чиг үүргээ Хотын Ерөнхий менежерээр дамжуулан хэрэгжүүлэх бөгөөд Захиргааны ерөнхий хуульд нийцүүлэн Улаанбаатар хотын Захирагчаас Ерөнхий менежерт шилжүүлэх чиг үүргийг тодорхой зааж өгсөн;
- Хотын Ерөнхий менежерийн эрх зүйн байдлыг тодорхойлж, түүний чиг үүрэг, бүрэн эрхийг хуульчилсан;
- Нийслэлийн Засаг дарга бөгөөд Улаанбаатар хотын захирагч нь Улаанбаатар хотын захирагчийнхаа хувьд ажлын албатай байх бөгөөд Улаанбаатар хотын захирагчийн ажлын албаны эрх зүйн байдал, чиг үүргийг тодорхойлсон.

Тавдугаар бүлэг - Нийслэл хотын удирдлагаас бусад этгээдтэй харилцах:

Нийслэл хотын чиг үүргийг хэрэгжүүлэх хүрээнд төрийн дээд, төв байгууллага, засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бусад нэгж, нийслэлийн дагуул

хотын удирдлага, иргэн, аж ахуйн нэгжтэй нийслэлийн удирдлагын зүгээс харилцах нийтлэг болон тусгай харилцааг зохицуулсан бөгөөд Нийслэлийн Засаг дарга бөгөөд Улаанбаатар хотын захирагч нийслэл хотын чиг үүрэгтэй холбоотой асуудлаар Засгийн газарт санал тавих, Засгийн газрын хуралдаанд оролцох, байр сууриа илэрхийлэх, хууль санаачлахаас бусад өөрийн бүрэн эрхэд хамаарах асуудлыг санаачлах, Монгол Улсын Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүнтэй шууд харилцах онцлог зохицуулалтыг тусгасан. Энэ нь манай улсын нийт хүн амын 50 хувийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхолтой холбоотой асуудлыг шуурхай шийдвэрлэх ач холбогдолтой.

Мөн ногоон хөгжлийн бодлого, зорилтыг дэмжихтэй холбогдуулан Монгол Улсын нийслэл Улаанбаатар хотын эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төсөлд нийслэл хотын ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэхэд хувь нэмэр оруулсан иргэн, хуулийн этгээдийг дэмжиж, урамшуулах эрх зүйн орчныг бий болгосон.

Зургадугаар бүлэг - Нийслэл хотын дагуул хот, тосгон:

- Монгол Улсын нийслэл Улаанбаатар хотыг олон төвт хот болгох, хүн амын болон дэд бүтцийн хэт төвлөрлийг сааруулах, амьдрах орчныг сайжруулах зорилгоор нийслэл хот дагуул хот, эдийн засгийн тусгай бүстэй байна.
- Дагуул хот, эдийн засгийн тусгай бүсэд татварын болон татварын бус дэмжлэг үзүүлэх ба энэ асуудлыг холбогдох салбарын хуулиудаар зохицуулна.

Долдугаар бүлэг - Бусад:

Нийслэл хотын гадаад хамтын ажиллагаа, хөгжлийн түүх, хэтийн төлөвийг тодорхойлж, хотжилт, хот байгуулалт, хүн ам, хүрээлэн байгаа орчны асуудал болон олон нийтийн санаа бодлыг судлах судалгаа, шинжилгээний төвтэй байх нөхцөлийг бүрдүүлсэн.

2.НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛЬ

2.1.ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТУСГАЙ САНГИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

БАТАЛСАН ОГНОО 2021.04.08	ХУУЛЬ САНААЧИЛСАН Засгийн газраас 2021.03.19-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн	ДАГАН МӨРДӨХ ХУГАЦАА Ердийн журмаар
---	--	---

 ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТУСГАЙ САН	 ХҮҮХДИЙН ТӨЛӨӨ САН	 ЗОРИУЛАЛТ Сан нь хүүхдэд зориулсан бүтээн байгуулалт, хүүхдийн хөгжил, хамгаалал, оролцоог дэмжинэ.		
САНГИЙН ЭХ ҮҮСВЭР				
 Улсын төсвийн хөрөнгө	 Хандив, тусламж	 Автотээврийн хэрэгслийн сонирхол татахуйц улсын бүртгэлийн дугаар борлуулсны орлого	 Хүүхдэд зориулсан бүтээн байгуулалтыг дэмжсэн соёл, урлаг, спортын тоглолтын орлого	 Бусад
САНГИЙН ЗАРЦУУЛАЛТ				
 Хүүхдэд зориулсан бүтээн байгуулалтыг санхүүжилтээр дэмжих	 Олон улс, тив, дэлхийн соёл, урлаг, спортын уралдаан тэмцээн, наадамд амжилт гаргасан хүүхдийг шагнаж урамшуулах	 Олон улс, тив, дэлхийн соёл, урлаг, спортын уралдаан тэмцээн, наадамд оролцох бэлтгэл хангаж байгаа болон оролцох болзол хангасан хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд дэмжлэг үзүүлэх		
				

2.2.ЭХ, ОЛОН ХҮҮХЭДТЭЙ ӨРХ ТОЛГОЙЛСОН ЭХ, ЭЦЭГТ ТЭТГЭМЖ ОЛГОХ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

**БАТАЛСАН
ОГНОО**

2021.05.06

ХУУЛЬ САНААЧИЛСАН

Үндсэн хуулийн цэцийн дүгнэлтийг хүлээн зөвшөөрч Нийгмийн бодлогын байнгын хорооноос боловсруулсан.

**ДАГАЖ МӨРДӨХ
ХУГАЦАА**

2021.07.01

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн 2021 оны 01 дүгээр дүгнэлтийг Улсын Их Хуралд ирүүлсэн.

Улсын Их Хурлын Хууль зүйн болон Нийгмийн бодлогын байнгын хороо Цэцийн дүгнэлтийг хэлэлцээд хүлээн зөвшөөрөх нь зүйтэй гэж үзсэн.

Эх, олон хүүхэдтэй өрх толгойлсон эх, эцэгт тэтгэмж олгох тухай хуулийн зарим хэсэг, заалт нь Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчсөн гэж үзсэн.

Улсын Их Хурлын "Үндсэн хуулийн цэцийн 2021 оны 01 дүгээр дүгнэлтийн тухай" 20 дугаар тогтоолыг хэлэлцэн баталсан.

Нийгмийн бодлогын байнгын хороо хуулийн төслийг боловсруулсан.

Хуулийг Улсын Их Хурал 2021.5.06-ны өдрийн чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэн баталж, 2021 оны 7 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдсөн.

ХУУЛЬД ОРУУЛСАН НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ

0-3 насны хүүхдээ асарсны тэтгэмжийг эх, эсхүл эцэг авах эрхтэй.

Дөрөв хүртэлх насны ихэр хүүхэдтэй эх, эсхүл эцэг нэг удаа тэтгэмж авах эрхтэй.

Хүүхдээ асарсны тэтгэмж авч байсан эх, эсхүл эцэг хүүхдээ 3 нас хүрэхээс өмнө ажилд орсон тохиолдолд тэтгэмжийг хүүхдээ асарч байгаа эх, эсхүл эцэгт нь олгоно.

ХУУЛИЙН АЧ ХОЛБОГДОЛ:

Хүүхдийг өсгөн бойжуулахад эцэг, эхийн тэгш оролцоог хангаж, үүрэг, хариуцлагыг сайжруулна.

Гэр бүлийн амьжиргааны түвшин дээшилж, өрхийн орлого нэмэгдэнэ.

2.3. БАРААНЫ ТЭМДЭГ, ГАЗАР ЗҮЙН ЗААЛТЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

**БАТАЛСАН
ОГНОО**

2021.05.06

ХУУЛЬ САНААЧИЛСАН

Засгийн газраас 2020.12.01-ний өдөр
өргөн мэдүүлсэн

**ДАГАЖ МӨРДӨХ
ХУГАЦАА**

2021.07.01

Улсын Их Хурал аж үйлдвэрийн үндсэн объект болох барааны тэмдэг, газар зүйн заалтад эрхийн хамгаалалт олгож, эдийн засгийн эргэлтэнд оруулах нөхцөлийг хангах зорилгоор 2003 онд Барааны тэмдэг, газар зүйн заалтын тухай хуулийг батлан мөрдүүлж, улмаар Барааны тэмдгийн хуулийн тухай Сингапурын гэрээ болон нийгэм, эдийн засгийн харилцааны шинэчлэлтэй уялдуулан 2010 онд шинэчилсэн найруулсан.

Гэвч хуулийг хэрэгжүүлэх явцад зарим зүйл, заалтыг нэг мөр ойлгож хэрэгжүүлэх, хэрэглэхэд хүндрэл гарах болсон төдийгүй барааны тэмдгийн эрхийн хамгаалалтын үйл ажиллагаа бүрэн цахимжсантай холбогдуулан барааны тэмдгийн мэдүүлэг гаргах, мэдүүлэгт шүүлт хийх, бүртгэлд бүртгэх, өөрчлөлт оруулах, нийтлэх зэрэг үйл ажиллагааг Монгол Улсын нэгдэн орсон Аж үйлдвэрийн өмчийг хамгаалах тухай Парисын конвенц, Худалдаанд хамаарах оюуны өмчийн эрхийн тухай хэлэлцээр, Барааны тэмдгийн хуулийн тухай Сингапурын гэрээ зэрэг олон улсын гэрээ хэлэлцээрт нийцүүлэх, давамгайлах огнооны эрхийн зохицуулалт, барааны тэмдэг, газар зүйн заалтыг ашиглах хугацаанаас хамааруулан хүчингүй болгох, мэдүүлгийн шүүлтийн шатанд гуравдагч этгээдээс эсэргүүцэл гаргах нөхцөлийг тодорхойлох зэрэг зохицуулалтыг хуульчлах шаардлагатай болсон.

Түүнчлэн Улсын Их Хурал 2020 оны 1 дүгээр сарын 23-ны өдөр Оюуны өмчийн тухай хуулийг баталсан бөгөөд хууль хооронд зөрчил, хийдэл, давхардал үүсгэхгүй байх үүднээс Оюуны өмчийн тухай хуулийн үзэл баримтлал болон олон улсын гэрээ, конвенц, Дэлхийн Оюуны Өмчийн Байгууллагаас гаргасан заавар, зөвлөмж, Монгол Улсын Үндсэн хууль болон бусад хуульд нийцүүлэн, нэр томьёог нарийвчлан тодорхойлж, оюуны өмчийн үнэ цэнийг өсгөж, эдийн засгийн эргэлтэд оруулах боломж бүрдүүлэхээр Барааны тэмдэг, газар зүйн заалтын тухай хуульд дараах нэмэлт, өөрчлөлтийг орууллаа. Үүнд:

-хуулиар тодорхойлсон газар зүйн заалт, хамтын тэмдэг нэр томьёог Худалдаанд хамаарах оюуны өмчийн эрхийн тухай хэлэлцээрт заасантай нийцүүлэн шинэчлэн тодорхойлсон, мөн хуулиар тогтоосон барааны тэмдгийг бүртгэхээс татгалзах үндэслэлд барааны тэмдгийг “шударга бусаар давуу эрх эдлэх зорилгоор бүртгүүлэхээр мэдүүлсэн” бол тухайн барааны тэмдгийг бүртгэхгүй байх нөхцөлийг нэмсэн;

-барааны тэмдгийн шүүлтийг чанаржуулах, барааны тэмдэг, газар зүйн заалт бүртгэгдсэний дараа маргаан гарах асуудлаас урьдчилан сэргийлэх

зорилгоор мэдүүлгийн шүүлтийн шатанд гуравдагч этгээдээс эсэргүүцэл гаргах боломжийг бүрдүүлсэн;

-Монгол Улсын нэгдэн орсон Аж үйлдвэрийн өмчийг хамгаалах тухай Парисын конвенц, Худалдаанд хамаарах Оюуны өмчийн эрхийн тухай хэлэлцээрт нийцүүлэн барааны тэмдэг эзэмшигч хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр барааны тэмдгийг таван жилийн турш ашиглаагүй бол хүчингүй болгоно;

-барааны тэмдгийн эрхийн хамгаалалтын үйл ажиллагаа бүрэн цахимжиж, мэдүүлгийг хэвлэдэг болсон ба энэ нь олон нийтэд нээлттэй юм. Үүнтэй холбогдуулан Худалдаанд хамаарах оюуны өмчийн эрхийн тухай олон улсын хэлэлцээрийн 15 дугаар зүйлийн 5-д “Гишүүд барааны тэмдэг бүрийг бүртгэхээс өмнө буюу бүртгэсний дараа энэ тухай даруй мэдээлж бүртгэлийг хүчингүй болгох тухай хүсэлт гаргах бодитой боломж олгоно. Мөн гишүүд барааны тэмдгийн бүртгэлийн талаар эсэргүүцэл гаргах боломжийг хангана” гэсний дагуу сонирхогч этгээд мэдүүлгийн шүүлтийн шатанд эсэргүүцэл гаргах боломж бүрдсэн тул хуульд “Шүүлт хийх явцад сонирхогч этгээд мэдүүлгийн анхдагч огнооноос хойш гурван сарын дотор тухайн мэдүүлэгт эсэргүүцэл гаргаж болно” гэсэн зохицуулалтыг нэмж оруулсан. Энэ нь шүүлтийн чанар сайжрахад нөлөөлөх ба бүртгэгдсэний дараа маргаан гарах асуудлыг багасгах давуу талтай;

-2010 оны Барааны тэмдэг, газар зүйн заалтын тухай хуульд Газар зүйн заалт бүхий бараа, бүтээгдэхүүний тодорхойлолтыг мэдүүлэгтээ хавсаргах асуудлыг орхигдуулсан, мөн газар зүйн заалтын хувьд тодорхойлолт хамгийн чухал зүйл байдаг тул энэхүү нэмэлт, өөрчлөлтөөр тодорхойлолтод тусгах зүйлийг дэлгэрэнгүй тусгасан;

-барааны тэмдгийн эрхийн хамгаалалтын үйл ажиллагаа бүрэн цахимжиж, 2018 оноос эхлэн мэдүүлгийг цахимаар хүлээн авч, тухайн мэдүүлэгтэй холбоотой мэдэгдлүүдийг мэдүүлэг гаргагчид цахимаар илгээж мэдэгдэх боломжтой болсон;

-бүртгэгдсэн барааны тэмдгийн анхдагч огнооноос өмнө уг барааны тэмдэгтэй адил тэмдгийг адил бараа, үйлчилгээнд шударгаар хэрэглэж байсан этгээдийн хувьд үйлчлэх онцгой эрхийг нэмсэн;

-“барааны тэмдгийг шударга бусаар давуу эрх эдлэх зорилгоор бүртгүүлэхээр мэдүүлсэн” бол бүртгэхгүй, мөн бүртгэгдсэн тохиолдолд хүчингүй болгох зохицуулалтыг оруулсан.

2.4.НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

**БАТАЛСАН
ОГНОО**

2021.06.11

ХУУЛЬ САНААЧИЛСАН

УИХ-ын гишүүн Т.Энхтүвшин, Ж.Батжаргал,
Д.Батлут, Х.Болорчулуун, Г.Ганболд, Н.Наранбаатар,
Д.Өнөрболор нараас 2020.05 04-ний өдөр өргөн
мэдүүлсэн.

**ДАГАЖ МӨРДӨХ
ХУГАЦАА**

2021.07.01

НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ҮНДЭСЛЭЛ, ШАЛТГААН

Олон улсын валютын
сангийн өргөтгөсөн
санхүүжилтийн хөтөлбөрт
хамрагдаж, тэтгэврийн
даатгалын шимтгэлийн
хувь хэмжээг 14 хувь
байсныг 19 хувьд хүргэж
баталсан.

Цар тахлын үед иргэн, аж
ахуйн нэгж, байгууллагын
ашиг орлого буурч,
нийгмийн даатгалын
шимтгэлийн өр нэмэгдэх,
иргэдийн амьжиргаанд
нөлөөлөх нөхцөл байдал
үүссэн.

Нийгмийн даатгалын
сангийн орлогыг
нэмэгдүүлж, улсын
төсвөөс авах татаасыг
багасгах зорилготой.

НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН ТУХАЙ ХУУЛИУДАД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛСНЫ АЧ ХОЛБОГДОЛ:

КОРОНАВИРУС ХАЛДВАР
/КОВИД-19/-ЫН ЦАР ТАХЛЫН
ҮЕД АЖ АХУЙН НЭГЖ,
БАЙГУУЛЛАГАД ҮЗҮҮЛЭХ
САНХҮҮ, ЭДИЙН ЗАСГИЙН
ДАРАМТЫГ БАГАСГАЖ,
ИРГЭДИЙН АМЬЖИРГААНЫ
ТҮВШИН, ӨРХИЙН ОРЛОГО
НЭМЭГДЭНЭ.

ХӨДӨЛМӨР
ЭРХЛЭЛТИЙГ ДЭМЖИЖ,
АЖЛЫН БАЙРЫГ
ХАДГАЛНА.

АЖИЛЛАГСАД БОЛОН
ХУВИАРАА ХӨДӨЛМӨР
ЭРХЛЭГЧДИЙН АЛБАН
ЖУРМААР БОЛОН САЙН
ДУРААР НИЙГМИЙН
ДААТГАЛД ДААТГУУЛАХ
САНАЛ, САНААЧИЛГА
НЭМЭГДЭХ БОЛОМЖ
БҮРДЭНЭ.

2.5.НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН ТУХАЙ ХУУЛИУДЫГ ХЭРЭГЛЭХ ЖУРМЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

**БАТАЛСАН
ОГНОО**

2021.06.11

ХУУЛЬ САНААЧИЛСАН

УИХ-ын гишүүн Т.Энхтүвшин, Х.Болорчулуун, Г.Ганболд, Н.Наранбаатар, Ц.Сандаг-Очир нараас 2021.05.13-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн.

**ДАГАЖ МӨРДӨХ
ХУГАЦАА**

2021.07.01

САЙН ДУРААР ДААТГУУЛАГЧИЙН ТЭТГЭВРИЙН ДААТГАЛЫН ШИМТГЭЛД ТӨЛӨХ ХУВЬ ХЭМЖЭЭГ ХӨДӨЛМӨРИЙН ХӨЛСНИЙ ДООД ХЭМЖЭЭНЭЭС 11.5 ХУВИАС БАГАГҮЙ БАЙХААР ЗОХИЦУУЛСАН.

**ӨМНӨХ
ХУУЛИЙН
ЗААЛТ**

**12.5 ХУВИАС
БАГАГҮЙ
БАЙНА.**

**ХУУЛЬД
ОРУУЛСАН
ӨӨРЧЛӨЛТ**

**11.5 ХУВИАС
БАГАГҮЙ
БАЙНА.**

ТЭТГЭВРИЙН ДААТГАЛЫН ШИМТГЭЛИЙГ 2 ХУВИАР БУУРУУЛЛАА. 2021 ОНЫ 7-Р САРЫН 1-НИЙ ӨДРӨӨС ЭХЛЭН АЖИЛ ОЛГОГЧ БОЛОН ДААТГУУЛАГЧ ТЭТГЭВРИЙН ДААТГАЛЫН ШИМТГЭЛД ТУС БҮР 8,5 ХУВИЙГ ТӨЛНӨ.

**ӨМНӨХ
ХУУЛИЙН
ЗААЛТ**

**9.5 ХУВИАС
БАГАГҮЙ
БАЙНА.**

**ХУУЛЬД
ОРУУЛСАН
ӨӨРЧЛӨЛТ**

**8.5 ХУВИАС
БАГАГҮЙ
БАЙНА.**

2.6. КОРОНАВИРУСТ ХАЛДВАР (КОВИД-19)-ЫН ЦАР ТАХЛААС УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ, ТЭМЦЭХ, НИЙГЭМ, ЭДИЙН ЗАСАГТ ҮЗҮҮЛЭХ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

**БАТАЛСАН
ОГНОО**

2021.06.29

ХУУЛЬ САНААЧИЛСАН

Засгийн газраас 2021.06.18-ны өдөр өдөр
өргөн мэдүүлсэн.

**ДАГАЖ МӨРДӨХ
ХУГАЦАА**

**Ердийн
журмаар**

ХУУЛИЙН 1 ДҮГЭЭР ЗҮЙЛ

НЭГДСЭН УДИРДЛАГА, ЗОХИЦУУЛАЛТААР
ХАНГАХ ЧИГ ҮҮРЭГ БҮХИЙ ХИЛИЙН
БООМТЫН ОНЦГОЙ БҮРЭН ЭРХТ ЗАХИРГАА
ХИЛИЙН БООМТ ОРЧИМД ДАРААХ
ЧИГЛЭЛЭЭР АЖИЛЛАНА

ХИЛ ОРЧМЫН ТЭЭВЭР

ЭРҮҮЛ АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛ

ОРОН НУТГИЙН ЗАСАГ
ЗАХИРГААНЫ БАЙГУУЛЛАГА,
ХУУЛИАР ҮҮРЭГ ХҮЛЭЭСЭН БУСАД
ТӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГА

ҮНДЭСНИЙ
АЮУЛГҮЙ
БАЙДАЛ

ХҮН АМЫН
ЭРҮҮЛ
МЭНДИЙН
АЮУЛГҮЙ
БАЙДАЛ

НИЙГЭМ,
ЭДИЙН
ЗАСГИЙН
ТОГТВОРТОЙ
БАЙДАЛ

ЭДИЙН
ЗАСГИЙН
ХЯМРАЛ

ШАЛТГААЛАН

Хуулийн үйлчлэх хугацааг
2021 оны 12 дугаар сарын 31-ний
өдрийг дуустал сунгасан.

2.7.НИЙТЭЭР ТЭМДЭГЛЭХ БАЯРЫН БОЛОН ТЭМДЭГЛЭЛТ ӨДРҮҮДИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

БАТАЛСАН
ОГНОО

2021.07.02

ХУУЛЬ САНААЧИЛСАН

УИХ-ын гишүүн Ц.Мөнхцэцэг, Ч.Ундрэм,
Б.Саранчимэг нараас 2020 оны 4 дүгээр сарын
18-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн.

ДАГАЖ МӨРДӨХ
ХУГАЦАА

Ердийн
журмаар

Хуулийн ач холбогдол:

Хууль батлагдсанаар "Үндэсний бичиг соёл, номын өдрүүд"-ийг бүх нийтээр тэмдэглэх заншил бий болж, иргэдийн ном унших идэвх, санаачилга нэмэгдэх, гэр бүл, хүүхэд, залуучууд номонд дуртай болж, ном унших дадал хэвшилд суралцах, ном уншлагыг дэмждэг хэвлэлийн компани, номын сан, ном сонирхогчдын клуб, төрийн болон төрийн бус байгууллагууд, хувийн хэвшлийн уялдаа холбоо сайжирч, номын үйлчилгээ, хүртээмжийг иргэдэд ойртуулах ач холбогдолтой.

"Үндэсний бичиг соёл, номын өдрүүд": Жил бүрийн 5 болон 9 дүгээр сарын гурав дахь долоо хоногийн амралтын өдрүүдээр орон даяар тэмдэглэн өнгөрүүлэхээр хуульчиллаа.

2.8.ОНЦГОЙ АЛБАН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

БАТАЛСАН
ОГНОО

2021.07.06

ХУУЛЬ САНААЧИЛСАН

Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Пүрэвдоржоос
2020.04.17-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн.

ДАГАЖ МӨРДӨХ
ХУГАЦАА

2021.08.01

Онцгой албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулиар газрын тосны дайвар бүтээгдэхүүнд онцгой албан татвар ногдуулснаар хуурамч шатахуун үйлдвэрлэн, борлуулж байгаль орчин, иргэдийн эрүүл мэнд, эдийн засаг, бизнесийн орчинд үзүүлж байгаа сөрөг нөлөөллийг бууруулж, хэрэглэгчдийн эрх ашгийг хамгаалах, мөн улсын төсөвт төвлөрүүлэх орлого нэмэгдэхээр байна.

Хуульд дараах зохицуулалтыг тусгасан. Үүнд:

- Онцгой албан татвар ногдох бараа, үйл ажиллагааны нэр төрөлд газрын тосны үйлдвэрлэлийн дайвар бүтээгдэхүүн, керосиныг нэмсэн;
- Газрын тосны дайвар бүтээгдэхүүн гэдэгт хүнд фракцын дизелийн түлш, нафта, алкилатыг ойлгох, эдгээр бүтээгдэхүүнүүдэд ногдуулах онцгой албан татварын хэмжээг нэг тонн тутамд 285 000 төгрөгөөр тогтоосон.

**ХҮНД ФРАКЦЫН ДИЗЕЛИЙН ТҮЛШ,
НАФТА, АЛКИЛАТ БОЛОН КЕРОСИНД**

**ОНЦГОЙ АЛБАН ТАТВАРЫН
ХЭМЖЭЭГ БИЕ НЭГЖИД**

1 ТОНН ТУТАМД

285 000 ТӨГРӨГ

ТООЦОЖ

2021 ОНЫ
08 ДУГААР САРЫН 01-НИЙ ӨДӨӨС
ЭХЛЭН ОНЦГОЙ АЛБАН ТАТВАР
НОГДУУЛНА

2.9. МОНГОЛ УЛСЫН 2021 ОНЫ ТӨСВИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ, НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САНГИЙН 2021 ОНЫ ТӨСВИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

БАТАЛСАН ОГНОО 2021.06.29	ХУУЛЬ САНААЧИЛСАН Засгийн газраас 2021.06.18-ны өдөр өдөр өргөн мэдүүлсэн.	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА Ердийн журмаар
--	--	--

Монгол Улсад коронавируст халдварын тархалт нэмэгдэж, урьдчилан тооцох боломжгүй нөхцөл байдал үүсч, ард иргэдийн эрүүл мэнд, орлогыг хамгаалахад чиглэсэн зайлшгүй шаардлагатай нэмэлт санхүүжилт хийх цаг үеийн шаардлага үүсч байна. Тиймээс эрүүл мэндийн салбарын нэн шаардлагатай зардлыг цаг алдалгүй санхүүжүүлэх замаар иргэдийн амь нас, эрүүл мэндийг хамгаалах болон айл өрхүүдийг орлогын ядууралд өртөхөөс сэргийлэхэд чиглэсэн холбогдох арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх шаардлагын үүднээс Засгийн газраас төсвийн тодотголын төслийг өргөн мэдүүлснийг Улсын Их Хурал дэмжин баталлаа. 2021 оны төсвийн тодотголоор дараах асуудлуудыг шийдвэрлэлээ.

Эдгээр өөрчлөлтүүдийг 2021 оны батлагдсан төсөвт нэмж тусгаснаар Монгол Улсын 2021 оны нэгдсэн төсвийн нийт орлого 13,731.7 тэрбум төгрөг, нэгдсэн төсвийн нийт зарлага 15,748.3 тэрбум төгрөг болж, төсвийн тэнцвэржүүлсэн алдагдал 3,691.8 тэрбум төгрөг буюу ДНБ-ий 8.8 хувьтай тэнцэхээр байна.

Нэгдүгээрт: Иргэдийн эрүүл мэндийг хамгаалж, эрүүл мэндийн салбарын бэлэн байдлыг нэмэгдүүлэх чиглэлээр				
Эмч, ажилчдаа дэмжих	Бэлэн байдал нэмэгдүүлэх	Судалгаа, шинжилгээ	Вакцины үйлдвэр, цахимжуулалт	Нөөцийг нэмэгдүүлэх
/+26.5 тэрбум төгрөг/	/+121.9 тэрбум төгрөг/	/+9.0 тэрбум төгрөг/	/+7.0 тэрбум төгрөг/	/+60.0 тэрбум төгрөг/
 Эрүүл мэндийн салбарын ажилчдын урамшуулал	 +2000 ор дэлгэх	 Вакцины үр нөлөө, тархалт, идэвхийн дархлааны судалгаа	 Вакцины үйлдвэрийн болон ЭМ-ийн бусад ТЭЗҮ	 Засгийн газрын нөөц
22.8 тэрбум ₮ Резидент эмч нарыг дайчлан ажиллуулах 3.7 тэрбум ₮	21.9 тэрбум ₮ Тоног төхөөрөмж 100.0 тэрбум ₮	2.4 тэрбум ₮ Иргэдэд ковидын талаар мэдээ, мэдээлэл хүргүүлэх 6.6 тэрбум ₮	8.0 тэрбум ₮ ЭМ-ийн цахимжуулалт 3.0 тэрбум ₮	40.0 тэрбум ₮ Засаг даргын нөөц 20.0 тэрбум ₮

Хоёрдугаарт:
Иргэдийн
орлогыг
хамгаалж, эдийн
засгийг дэмжих
чиглэлээр
+618.9
тэрбум төгрөг

1.2 САЯ
ХҮҮХЭД

Хүүхдийн мөнгөн тэтгэмжийг
2021 оныг дуустал олгох

100.0 МЯНГАН
ТӨГРӨГ

2021 оныг дуустал олгоход
нэмж шаардагдах төсөв

+576.0 ТЭРБУМ
ТӨГРӨГ

71.5 МЯНГАН
ИРГЭН

Нийгмийн халамжийн тэтгэвэр
тэтгэмжийг
2021 оныг дуустал олгох

100.0 МЯНГАН
ТӨГРӨГ

2021 оныг дуустал олгоход
нэмж шаардагдах төсөв

+42.9 ТЭРБУМ
ТӨГРӨГ

ЦАХИЛГААН, ДУЛААН, ЦЭВЭР, БОХИР УС
БОЛОН ЭНГИЙН ХОГ ХАЯГДАЛ

МОНГОЛ УЛСЫН
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН 2020
ОНЫ 211 ДҮГЭЭР
ТОГТООЛЫН дагуу
төрөөс хариуцах
цахилгаан, дулааны
эрчим хүч, дулааны уур
хэрэглэсний төлбөр,
цэвэр, бохир усны
үйлчилгээний төлбөр
болон энгийн хог
хаягдлын үйлчилгээний
хураамжийн
санхүүжилтэд **НИЙТ**
612.0 ТЭРБУМ ТӨГРӨГ
ТӨЛӨВЛӨСНӨӨС 2021
ОНЫ 5 ДУГААР САРЫН
байдлаар НИЙТ 487.9
ТЭРБУМ ТӨГРӨГ
олгогдоод байна

Цахилгаан,
дулааны эрчим
хүч, дулааны уур
хэрэглэсний
төлбөр

407.6
тэр.төг

Цэвэр, бохир
усны
үйлчилгээний
төлбөр

71.1
тэр.төг

Энгийн хог
хаягдлын
хураамжийн
хөнгөлөлт

8.1
тэр.төг

Монгол Улсын Засгийн газрын шийдвэрээр 2020 ОНЫ 211
дүгээр тогтоолын үйлчлэх хугацааг сунгаж цахилгаан, дулааны
эрчим хүч, дулааны уур хэрэглэсний төлбөр, цэвэр, бохир усны
үйлчилгээний төлбөр болон энгийн хог хаягдлын үйлчилгээний
хураамжийг **2021 оныг дуустал** төрөөс хариуцахаар боллоо.

САЙЖРУУЛСАН ТҮЛШ

БАЯРЛАЛАА !

Ковид-19 цар тахлын үед иргэдийн орлогыг
хамгаалах, ая тухтай амьдрах нөхцөлийг
бүрдүүлэх зорилгоор сайжруулсан шахмал
түлшний **нэг тонн** тутмын үнийг **2022 оны 3**
дугаар сарын 1-ний өдрийг хүртэл
үргэлжлүүлэн **50 хувиар** хөнгөлөн зөрүүг
төрөөс хариуцан төлөхөөр шийдвэрлэлээ.

	Бат-2021	Тод-2021	Зөрүү
НИЙТ ОРЛОГО	13,134.0	13,731.7	597.7
Тогтворжуулалтын сан	156.0	612.8	456.8
Ирээдүйн өв сан	1,180.1	1,062.4	-117.7
ТЭНЦВЭРЖҮҮЛСЭН ОРЛОГО	11,797.8	12,056.4	258.6
НИЙТ ЗАРЛАГА	13,951.6	15,748.3	1,796.7
УРСГАЛ ЗАРДАЛ БОЛОН БУСАД	10,879.0	12,707.7	1,828.7
УЛСЫН ТӨСВИЙН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ	1,657.2	1,685.2	28.0
ГАДААД ЗЭЭЛ, ТУСЛАМЖ	1,415.4	1,355.4	-60.0

ТЭНЦВЭРЖҮҮЛСЭН ТЭНЦЭЛ	-2,153.7	-3,691.8	-1,538.1
ДНБ-д эзлэх хувь	-5.1%	-8.8%	-3.7%

3.ОЛОН УЛСЫН ГЭРЭЭ, ХЭЛЭЛЦЭЭР СОЁРХОН БАТЛАХ ТУХАЙ ХУУЛЬ

3.1.НЭМЭЛТ ПРОТОКОЛ СОЁРХОН БАТЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

БАТАЛСАН ОГНОО 2021.03.26	ХУУЛЬ САНААЧИЛСАН Засгийн газраас 2021.03.19-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн.	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА Ердийн журмаар
--	---	--

Дэлхийн шуудан холбооны Бүрэн эрхт төлөөлөгчдийн ээлжит бус 3 дугаар их хурал Бүгд Найрамдах Ардчилсан Этиоп Улсын нийслэл Аддис Абеба хотноо 2018 онд хуралдаж, “Дэлхийн шуудан холбооны дүрмийн 10 дугаар нэмэлт протокол”-ыг хэлэлцэн баталжээ.

Гишүүн орнууд дүрмийн нэмэлт, өөрчлөлтийг дотооддоо хууль болгон соёрхон баталж, баталсан тухай батламж жуух бичгээ хүргүүлэх тухай холбооны дүрмийн 25, 26 дугаар зүйлд заасны дагуу манай улс Дэлхийн шуудан холбооны дүрмийн 10 дугаар нэмэлт протоколыг соёрхон батлах тухай хуулийг хэлэлцэж баталсан болно.

Энэ хууль батлагдсанаар шуудангийн салбарын тогтвортой хөгжлийг хангах, үйлчилгээний чанар, үр ашгийг дээшлүүлэх, гадаад хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх, шуудангийн сүлжээгээр дамжуулан илгээмжийг чөлөөтэй солилцох баталгааг бүрдүүлэх, шинэ техник, технологи нэвтрүүлэх, хамтын ажиллагааг бэхжүүлэх зэрэг чухал ач холбогдолтой.

Нэмэлт протокол соёрхон батлах тухай хууль нэг зүйлтэй бөгөөд Монгол Улсын Үндсэн хууль, Олон улсын гэрээний тухай хууль болон холбогдох бусад хууль тогтоомжтой нийцсэн болно.

**3.2.МОНГОЛ УЛС, ОЛОН УЛСЫН ХӨГЖЛИЙН АССОЦИАЦИ
ХООРОНДЫН НЭМЭЛТ САНХҮҮЖИЛТИЙН ХЭЛЭЛЦЭЭР
“МОНГОЛ УЛСАД КОВИД-19-ӨӨС УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ, ХАРИУ
АРГА ХЭМЖЭЭ АВАХ, БЭЛЭН БАЙДЛЫГ ХАНГАХ ТӨСӨЛ”-ИЙГ
СОЁРХОН БАТЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА**

**БАТАЛСАН
ОГНОО**

2021.04.02

ХУУЛЬ САНААЧИЛСАН

Засгийн газраас 2021.03.25-ны өдөр
өргөн мэдүүлсэн.

**ДАГАН МӨРДӨХ
ХУГАЦАА**

**Ердийн
журмаар**

Монгол Улсын Засгийн газрын 2021 оны 1 дүгээр сарын 20-ны өдрийн хуралдааны 4 дүгээр тэмдэглэл, Улсын Их Хурлын Эдийн засгийн байнгын хороо, Төсвийн байнгын хорооны 2021 оны 1 дүгээр сарын 26-ны өдрийн хуралдаан, Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хорооны 2021 оны 1 дүгээр сарын 27-ны өдрийн хуралдааны санал, дүгнэлт, Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2021 оны 2 дугаар сарын 5-ны өдрийн 39 дүгээр захирамжийг үндэслэн “Монгол Улсад КОВИД-19-өөс урьдчилан сэргийлэх, хариу арга хэмжээ авах, бэлэн байдлыг хангах” төслийн хүрээнд Монгол Улс, Олон Улсын хөгжлийн ассоциаци хоорондын нэмэлт санхүүжилтийн хэлэлцээрт Сангийн сайд Б.Жавхлан 2021 оны 2 дугаар сарын 15-ны өдөр гарын үсэг зурсан байна.

Дэлхийн банкны санхүүжилтээр хэрэгжиж байгаа энэхүү төслийн нэмэлт санхүүжилтийн хэлэлцээрийг Монгол Улсын Засгийн газар, Олон Улсын хөгжлийн ассоциаци хооронд байгуулснаар нийт хүн амын 60 хүртэлх хувийг вакцинжуулалтад хамруулахад хүрэлцэхүйц вакциныг худалдан авах, тээвэрлэх хадгалах, аюулгүй байдлыг хангах, улс орон даяар түгээх, хянах зэрэг хүйтэн хэлхээний тоног төхөөрөмж, дэд бүтцийг өргөжүүлэх арга хэмжээг цогцоор нь хэрэгжүүлэх юм.

Мөн энэхүү коронавируст халдвар (КОВИД-19)-ын эсрэг вакцин нь өөрөө шинэ төрлийн дархлаажуулалтын бэлдмэл учир тарилга хийх заалт, тарилгын дараах илэрч болох хүндрэлээс сэргийлэх, дархлаажуулалтын хамралтын түвшинг үнэлэх, хяналт хийх зэрэг арга хэмжээг авахад нийт 8000 орчим эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнүүдийг бэлтгэх, нэгдсэн сургалт, мэдээлэл олгох үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх боломж бүрдэнэ гэж үзсэн.

Нэмэлт санхүүжилтийн хэлэлцээрийг соёрхон батлах тухай хууль нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Олон улсын гэрээний тухай хууль болон холбогдох бусад хууль тогтоомжид нийцэж байгаа болно.

3.3. САНХҮҮЖИЛТИЙН ЕРӨНХИЙ ХӨТӨЛБӨРТ ОРУУЛАХ НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТИЙГ СОЁРХОН БАТЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

БАТАЛСАН ОГНОО 2021.05.20	ХУУЛЬ САНААЧИЛСАН Засгийн газраас 2021.07.17-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн.	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА Ердийн журмаар
--	--	--

Монгол Улс, Азийн хөгжлийн банк хоорондын “Шуурхай хариу арга хэмжээ авах санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр” нь 2020 оны дөрөвдүгээр сараас эхлэн хэрэгжиж байгаа бөгөөд коронавируст халдвар (КОВИД-19)-ын цар тахлын эсрэг хариу арга хэмжээ авах, цар тахлын нийгэм, эдийн засаг, төсөвт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээг дэмжихэд чиглэгдэж байна.

Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөрт нэмэлт, өөрчлөлт оруулснаар Азийн хөгжлийн банкны хөнгөлөлттэй болон энгийн эх үүсвэрийн зээлийн хөрөнгөөр бүрдэх 170.0 сая ам.долларын нэмэлт санхүүжилтийг

- “Хүүхдийн мөнгө” хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг дэмжих,
- нийгмийн халамжийн хөтөлбөр, арга хэмжээг зорилтот бүлэгт чиглүүлэх, давхардлыг арилгах,
- эрүүл мэндийн салбарын бэлэн байдлыг бэхжүүлэхэд зарцуулах юм.

Азийн хөгжлийн банкны энгийн эх үүсвэрийн зээлийн эргэн төлөгдөх хугацаа 25 жил, үүнээс эхний 5 жилд үндсэн төлбөрөөс чөлөөлөгдөх бөгөөд зээлийн хүү 2 хувь байна. Харин энгийн эх үүсвэрийн зээлийн эргэн төлөгдөх хугацаа 15 жил, үүнээс эхний 3 жилд үндсэн төлбөрөөс чөлөөлөгдөх бөгөөд зээлийн хүү нь 6 сарын Лондонгийн банк хоорондын зах зээлийн хүү дээр 0.5 хувийн шимтгэл болон хөрөнгийн нөөцийг баталгаажуулсан хураамж болох 0.15 хувийг нэмсэнтэй тэнцүү байна.

Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөрт оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийг соёрхон батлах тухай хууль нэг зүйлтэй бөгөөд Монгол Улсын Үндсэн хууль, Олон улсын гэрээний тухай хууль болон холбогдох бусад хууль тогтоомжтой нийцсэн болно.

4.УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

4.1.“ТҮР ХОРОО БАЙГУУЛАХ ТУХАЙ” УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛЫН ТАНИЛЦУУЛГА

Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Даваасүрэн нарын 21 гишүүнээс 2021 оны 3 дугаар сарын 23-ны өдөр Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн “Оюу толгой ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах тухай” Улсын Их Хурлын 92 дугаар тогтоолын хэрэгжилтэд хяналт тавих, шаардлагатай бол санал боловсруулж, дүнг нэгдсэн хуралдаанд танилцуулах үүрэг бүхий “Түр хороо байгуулах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийг Улсын Их Хурал 2021 оны 3 дугаар сарын 26-ны өдрийн нэгдсэн хуралдаанаараа хэлэлцэн баталсан.

Уг түр хорооны даргаар Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Даваасүрэн, бүрэлдэхүүнд Улсын Их Хурлын нэр бүхий 23 гишүүн Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 23 дугаар зүйлийн 23.2-т заасан Байнгын хорооны нийтлэг бүрэн эрхийг хэрэгжүүлэх бөгөөд Оюу толгой ордоос Монгол Улсын хүртэх үр ашгийг хангах хүрээнд Засгийн газраас авч хэрэгжүүлсэн Оюу толгой ордыг ашиглах талаар байгуулсан хөрөнгө оруулалтын болон хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний хэрэгжилт, Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөөг Монгол Улсын эрх ашиг, хууль тогтоомжид нийцүүлэх, Оюу толгой төслөөс хүртэх Монголын талын эзэмшлийн 34 хувийн хувьцаа эзэмшлийн бүтээгдэхүүн хуваах нөхцөл, тус ордын бусад дагалдах нөөцийн үнэлгээг олон улсын стандартад нийцүүлж, эрх бүхий байгууллагаар дүгнэлт гаргуулах, байгаль орчны болон усны нөхцөл байдлын үнэлгээг шинэчлэх зэрэг асуудалд дүгнэлт өгч, хэрэгжилтэд хяналт тавин ажиллахаар байгуулсан.

4.2.“ТҮР ХОРОО БАЙГУУЛАХ ТУХАЙ” УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛЫН ТАНИЛЦУУЛГА

Улсын Их Хурлын гишүүн Э.Бат-Амгалан нарын 23 гишүүнээс 2021 оны 5 дугаар сарын 20-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн “Түр хороо байгуулах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийг Улсын Их Хурал 2021 оны 5 дугаар сарын 28-ны өдрийн нэгдсэн хуралдаанаараа хэлэлцэж баталлаа.

Тогтоол 2 заалттай бөгөөд 1 дэх заалтаар нийслэл Улаанбаатар хотын хөгжлийн асуудал эрхэлсэн түр хороог 24 гишүүний бүрэлдэхүүнтэйгээр байгуулж, 2 дахь заалтаар тогтоолыг 2021 оны 6 дугаар сарын 1-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөхөөр заасан.

Түр хороо нь нийслэл Улаанбаатар хотын хөгжлийн бодлогын асуудлаар Улсын Их Хурлаар хэлэлцэж буй хууль тогтоомж болон хотын хөгжлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхтэй холбогдох бусад хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох санал, дүгнэлт гаргах чиг үүрэгтэй.

4.3. “МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ТАНГАРАГ ӨРГӨХ ТОВ ТОГТООХ ТУХАЙ” УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛЫН ТАНИЛЦУУЛГА

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчөөр сонгогдсон гэж үзэж бүрэн эрхийг нь хүлээн зөвшөөрөх тухай хуулийн төслийг Улсын Их Хурал 2021 оны 6 дугаар сарын 11-ний өдрийн нэгдсэн хуралдаанаараа хэлэлцэн баталсан.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Гучин хоёрдугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт Ерөнхийлөгч сонгогдсоноосоо хойш гуч хоногийн дотор “Монгол Улсын тусгаар тогтнол, бүрэн эрхт байдал, ард түмнийхээ эрх чөлөө, үндэсний эв нэгдлийг эрхэмлэн хамгаалж, Үндсэн хуулийг дээдлэн сахиж, Ерөнхийлөгчийн үүргийг шударгаар биелүүлэхээ батлан тангараглая” хэмээн Улсын Их Хуралд тангараг өргөнө гэж, мөн Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт Ерөнхийлөгчийн тангараг өргөх өдрийг Улсын Их Хурал тогтооно гэж заасны дагуу “Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тангараг өргөх тов тогтоох тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийг Улсын Их Хурал 2021 оны 6 дугаар сарын 11-ний өдрийн чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэн баталсан.

Уг тогтоолд Ухнаагийн Хүрэлсүхийн Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тангараг өргөх өдөр, цагийг 2021 оны 6 дугаар сарын 25-ны өдрийн 11 цаг 40 минутад байхаар тогтоосон болно.

4.4. “МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ТАНГАРАГ ӨРГӨХ ЁСЛОЛЫН ЖУРАМ БАТЛАХ ТУХАЙ” УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛЫН ТАНИЛЦУУЛГА

“Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тангараг өргөх ёслолын журам батлах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийг Улсын Их Хурал 2021 оны 6 дугаар сарын 17-ны өдрийн нэгдсэн хуралдаанаараа хэлэлцэн баталлаа.

Тогтоол нь 3 заалттай бөгөөд 1 дэх заалтаар Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тангараг өргөх ёслолын журмыг шинэчлэн батлах, 2 дахь заалтаар уг журмыг баталсан Улсын Их Хурлын 1993 оны 40 дүгээр тогтоолыг хүчингүй болсонд тооцох, 3 дахь заалтаар дагаж мөрдөх хугацааг тогтоосон.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тангараг өргөх ёслолын журам нь Тангараг өргөх ёслолын бэлтгэл, Тангараг өргөх ёслол, Цэргийн ёслолын жагсаал, Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн ажил хүлээлцэх, Бүрэн эрх нь дуусгавар болсон Ерөнхийлөгчийг үдэх, Бусад гэсэн 6 хэсэгтэй.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тангараг өргөх ёслолын журмыг шинэчлэн батлахдаа Тангараг өргөх ёслолын бэлтгэл, Тангараг өргөх ёслол гэсэн хэсэгт нэмэлт, өөрчлөлт оруулсны дотор Улсын Их Хурлын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Монгол Улсын Үндсэн хуулийн уг эхийг, Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын дарга Төрийн тамгыг танхимд залж, тангараг өргөх ёслолын дараа буцаан байранд нь залах талаар тусгасан. Мөн Ерөнхийлөгчийн тангараг өргөх ёслолд зориулсан цэргийн жагсаал явуулах, бүрэн эрх нь дуусгавар болж байгаа Ерөнхийлөгчийг үдэн гаргах, түүнчлэн Улсын Их Хурлын дарга, Ерөнхий сайд болон гадаадын зочин, төлөөлөгчид Монгол Улсын Ерөнхийлөгчид бараалхаж баяр хүргэх талаар журамд нэмж тусгасан.

4.5. “МОНГОЛ УЛСЫН ХӨГЖЛИЙН 2022 ОНЫ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ БАТЛАХ ТУХАЙ” УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛЫН ТАНИЛЦУУЛГА

БАТАЛСАН ОГНОО 2021.07.01	ХУУЛЬ САНААЧИЛСАН Засгийн газраас 2021.05.25, 06.30-ны өдрүүдэд өргөн мэдүүлсэн.	ДАГАНЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2021.07.09
--	---	---

“Монгол Улсын хөгжлийн 2022 оны төлөвлөгөө батлах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоол нь 5 заалт, 1 хавсралтаас бүрдэх бөгөөд тогтоолд Монгол Улсын хөгжлийн 2022 оны төлөвлөгөөг хавсралтаар баталж, уг төлөвлөгөөнөөс улсын төсвөөс санхүүжүүлэх шаардлагатай төсөл, арга хэмжээг хэрэгжих суурь нөхцөл, хэрэгцээ шаардлага, ач холбогдлоор нь эрэмбэлэн Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2022 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2023-2024 оны төсвийн төсөөллийн тухай хууль болон Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан төсвийн тусгай шаардлага, төсвийн орлогын нөхцөл байдалтай уялдуулан Монгол Улсын 2022 оны төсвийн тухай хуулийн төсөлд тусгахыг Засгийн газарт даалгасан. Мөн Монгол Улсын хөгжлийн 2022 оны төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг жигд ханган зохион байгуулж, түүний биелэлтийг бүтэн жилээр гарган Улсын Их Хуралд танилцуулахыг Засгийн газарт, төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг хангаж ажиллахыг Засгийн газар болон холбогдох бусад байгууллагад үүрэг болгосон.

4.6. “МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛААС АЛБАН ТУШААЛТНЫГ ТОМИЛОХТОЙ ХОЛБОГДУУЛАН ТОМИЛГООНЫ СОНСГОЛ ЗОХИОН БАЙГУУЛАХ ЖУРАМ БАТЛАХ ТУХАЙ” УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛЫН ТАНИЛЦУУЛГА

Улсын Их Хурлаас 2021 оны 7 дугаар сарын 2-ны өдөр “Монгол Улсын Их Хурлаас албан тушаалтныг томилохтой холбогдуулан томилгооны сонсгол зохион байгуулах журам”-ыг баталсан.

Нийтийн сонсголын тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.7-д “Хууль тогтоомжийн төслийн, ерөнхий хяналтын, төсвийн хяналтын, томилгооны сонсголын нарийвчилсан журмыг энэ хууль болон Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нийцүүлэн Улсын Их Хурал, захиргааны хэм хэмжээний сонсголын нарийвчилсан журмыг энэ хууль болон Захиргааны ерөнхий хуульд нийцүүлэн Засгийн газар батална” гэж заасан.

Хуульд заасан эрх бүхий байгууллагаас санал болгосон нэр дэвшигчийг судлах, сонсголыг товлох, зарлах, сонсголд оролцогч болон бусад этгээдийг бүртгэх, мэдэгдэх, сонсголд оролцогч, сонсгол даргалагчийн эрх хэмжээ, сонсголыг зохион байгуулах, сонсголын тайлан гаргах асуудлыг “Монгол Улсын Их Хурлаас албан тушаалтныг томилохтой холбогдуулан томилгооны сонсгол зохион байгуулах журам”-д нарийвчлан зохицуулсан.

Нэр дэвшигч нь хуульд заасан болзол шаардлагыг хангасан эсэх, мэргэшил, мэдлэг чадварын талаар мэргэжлийн дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий хөндлөнгийн хараат бус шинжээчийг Байнгын хорооны нийт гишүүний гуравны хоёрын саналаар томилдог байх зохицуулалтыг тусгалаа. Ингэснээр хараат бус шинжээч нь зөвхөн хуульд захирагдан тухайн нэр дэвшигчийн талаар хуульд заасан арга, хэрэгсэл ашиглан мэдээлэл цуглуулж томилгооны сонсголд болон Байнгын хорооны хуралдаанд танилцуулах юм.

Сонсгол зохион байгуулах үе шат

4.7. МОНГОЛ УЛСЫН 2020 ОНЫ НЭГДСЭН ТӨСВИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛ, ЗАСГИЙН ГАЗРЫН САНХҮҮГИЙН НЭГТГЭСЭН ТАЙЛАНГИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

Монгол Улсын 2020 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл, Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан болон төрийн аудитын төв байгууллагын дүгнэлтийг Улсын Их Хурал 2021 оны 7 дугаар сарын 6-ны өдрийн хуралдаанаараа хэлэлцэн, “Монгол Улсын 2020 оны төсвийн гүйцэтгэл батлах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолыг баталлаа.

Нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл:

	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Хувь	Зөрүү Тэрбум төгрөгөөр
Нийт орлого ба тусламжийн дүн	10,882.9	10,444.2	96.0%	-438.8
Ирээдүйн өв сан	943.2	914.1	96.9%	-29.1
Тогтворжуулалтын сан	55.1	66.2	120.1%	11.1
Төсвийн тэнцвэржүүлсэн орлого	9,884.6	9,463.8	95.7%	-420.8
Нийт зарлага	15,137.3	13,904.3	91.9%	-1,233.0
Төсвийн тэнцвэржүүлсэн нийт тэнцэл	-5,252.7	-4,440.4	84.5%	812.3

Улсын төсвийн 32 ерөнхийлөн захирагчийн 1000 төсөвт байгууллага, нийслэл, дүүргүүд болон 21 аймгийн 3336 төсөвт байгууллага, Ирээдүйн өв сан, Төсвийн тогтворжуулалтын сан, Нийгмийн даатгалын сан, Эрүүл мэндийн даатгалын сангуудын төсвийн гүйцэтгэл хамрагдав.

Нэгдсэн төсвийн нийт зарлага ба цэвэр зээлийн дүн 13,904.3 тэрбум төгрөгийн гүйцэтгэлтэй гарчээ.

Ийнхүү нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн тэнцэл 4,440.4 тэрбум төгрөгийн алдагдалтай гарсан нь ДНБ-ий 12.0 хувьтай тэнцэж байна.

“Монгол Улсын 2020 оны төсвийн гүйцэтгэлийг батлах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолоор Монгол Улсын 2020 оны төсвийн гүйцэтгэлийн тэнцвэржүүлсэн орлогын хэмжээг 6,829,026.3 сая (зургаан их наяд найман зуун хорин есөн тэрбум хорин зургаан сая гурван зуун мянга) төгрөгөөр, Монгол Улсын 2020 оны төсвийн гүйцэтгэлийн зарлагын (тэнцвэржүүлсэн орлогод нийцүүлсэн) хэмжээг 10,735,610.8 сая (арван их наяд долоон зуун гучин таван тэрбум зургаан зуун арван сая найман зуун мянга) төгрөгөөр тус тус баталлаа.

4.8. “АРДЫН ХУВЬСГАЛЫН 100 ЖИЛИЙН ОЙН МЕДАЛЬ БИЙ БОЛГОХ ТУХАЙ” УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛЫН ТАНИЛЦУУЛГА

**БАТАЛСАН
ОГНОО**

2021.07.06

ХУУЛЬ САНААЧИЛСАН

Засгийн газраас 2021.06.15-ны өдөр
өргөн мэдүүлсэн.

**ДАГАЖ МӨРДӨХ
ХУГАЦАА**

2021.07.06

Тогтоолын 1 дүгээр хавсралтад хүндэт медалийн хэлбэр дүрс, бэлгэдэл утгын товч тайлбарыг зааж медалийн хийц хэмжээг тодорхойлж өгсөн.

1.1 Медалийн дүрс, бэлгэдэл товч утга

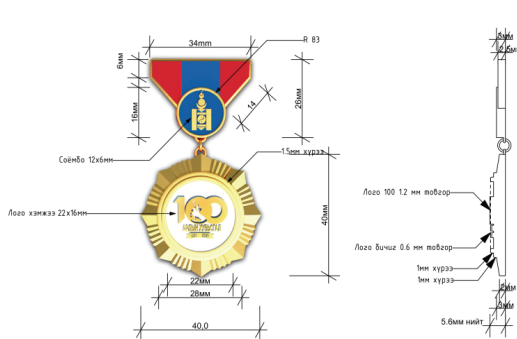

Зүүлт нь
- Таван өнцөгт
- Монгол Улсын
төрийн далбааны
өнгө
- Соёмбо

Тэмдэг нь
Нарны цацраг
хэлбэртэй
8 өндөр оройтой
Гол дэвсгэр нь
цагаан өнгөтэй
Ардын хувьсгалын
100 жилийн ойн
логотой

Хайрцаг нь
Улаан дотортой,
тунгалаг пластик
тагтай

1.2 Медалийн хийц, хэмжээ

Тогтоолын 2 дугаар хавсралтад “Ардын хувьсгалын 100 жилийн ойн хүндэт медалийг олгох журам”-ыг тусган баталлаа. Тус журамд:

-Ардын хувьсгалын 100 жилийн ойн хүндэт медалиар эх орныхоо хөгжил дэвшилд үнэтэй хувь нэмэр оруулсан төр, нийгмийн нэрт зүтгэлтэн, эрдэмтэн, судлаач, зохиолч, урлаг, соёлын зүтгэлтэн, уран бүтээлч болон эрхэлсэн ажилдаа амжилт гаргасан иргэнийг Монгол Улсын Ерөнхийлөгч зарлиг гарган шагнах;

-Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн 1999 оны 71 дүгээр зарлигаар баталсан “Монгол Улсын цол хүртээх, одон медалиар шагнах журам”-д заасан эрх бүхий албан тушаалтан шагнуулах иргэдийн нэрсийн жагсаалтыг ажилласан жил, ажлын амжилтыг харгалзан гаргаж Монгол Улсын Ерөнхийлөгчид өргөн мэдүүлэх;

-Монгол Улсын хөгжил, бүтээн байгуулалтад бодитой хувь нэмэр оруулсан гадаад улсын иргэнийг хүндэт медалиар шагнаж болох;

-Ардын хувьсгалын 100 жилийн ойг тэмдэглэх арга хэмжээний хүрээнд улсын цол хүртсэн, одон, медалиар шагнуулсан хүнийг тус ойн хүндэт медалиар давхар шагнаж болох;

-хүндэт медалиар 2021 онд багтаан шагнах бөгөөд нэхэн шагнахгүй байх зохицуулалтыг тус тус тусгасан болно.

4.9. “МОНГОЛ УЛС ДАХЬ ХҮНИЙ ЭРХ, ЭРХ ЧӨЛӨӨНИЙ БАЙДЛЫН ТАЛААРХ 19, 20 ДАХЬ ИЛТГЭЛИЙГ ХЭЛЭЛЦСЭНТЭЙ ХОЛБОГДУУЛАН АВАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТУХАЙ” УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛЫН ТАНИЛЦУУЛГА

Монгол Улс дахь хүний эрх, эрх чөлөөний байдлын талаарх Хүний эрхийн Үндэсний Комиссын 19, 20 дахь илтгэлийг Улсын Их Хурлын чуулганы 2021 оны 6 дугаар сарын 18-ны өдрийн нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцээд хүний эрх, эрх чөлөөг хангах, хамгаалах чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний талаар “Монгол Улсын Засгийн газарт чиглэл өгөх тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөл боловсруулах үүргийг Хууль зүйн байнгын хороонд өгсөн.

Хууль зүйн байнгын хороо Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 114 дүгээр зүйлийн 114.4 дэх хэсэгт заасныг баримтлан тогтоолын төслийг боловсруулан Байнгын хорооны болон чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлсэн бөгөөд 2021 оны 7 дугаар сарын 7-ны өдөр Улсын Их Хурлаас “Монгол Улс дахь хүний эрх, эрх чөлөөний байдлын талаарх 19, 20 дахь илтгэлийг хэлэлцсэнтэй холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолыг баталлаа.

Коронавируст халдвар (КОВИД-19)-ын цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх үйл ажиллагаатай холбоотой төрийн байгууллагуудын шийдвэр үйл ажиллагааны талаар болон цар тахлаар өвдөн эмнэлэгт хэвтэн эмчлүүлж байгаа, гэрийн тусгаарлалтад байгаа иргэдэд нэн шаардлагатай эм, эмнэлгийн хэрэгсэл дутмагаас шалтгаалан өвчин хүндрэх, амь нас нь эрсдэх аюулаас урьдчилан сэргийлэх, цар тахлын үед хэрэглэх эм, эмнэлгийн хэрэгслийн хүрэлцээ хангамжийг нэмэгдүүлж, эрүүл мэндийн даатгалын хөнгөлөлттэй үнээр худалдан авах боломжийг бүрдүүлэх, иргэдийн орлогыг хамгаалах, мэдээ, мэдээллийн үнэн зөв байдлыг хангах зэрэг асуудлыг Улсын Их Хурлын тогтоолд тусгалаа.

Ингэснээр цар тахалтай холбогдон нийгэм, олон нийтэд үүсээд байгаа мэдээллийн эргэлзээг арилгах, иргэдэд эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг шуурхай хүргэх, иргэдийн орлогыг хамгаалах, Монгол Улсын Үндсэн хуульд заасан эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах, эрүүл мэндээ хамгаалуулах, эмнэлгийн тусламж авах эрхийг баталгаатай эдлүүлэх нөхцөл бүрдэх юм.

4.10. “МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН 2021 ОНЫ НАМРЫН ЭЭЛЖИТ ЧУУЛГАНААР ХЭЛЭЛЦЭХ АСУУДЛЫН ТУХАЙ” УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛЫН ТАНИЛЦУУЛГА

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.1 дэх хэсэгт “Төрийн байгуулалтын байнгын хороо нам, эвслийн бүлэг, Байнгын, дэд, түр хороо, хууль санаачлагчийн саналыг үндэслэн дараагийн ээлжит чуулганаар хэлэлцэх асуудлын талаарх Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төсөл (цаашид “тогтоолын төсөл” гэх)-ийг боловсруулан нэгдсэн хуралдаанд оруулж, хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхын саналаар батална” гэж заасны дагуу Төрийн байгуулалтын байнгын хороо “Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны намрын ээлжит чуулганаар хэлэлцэх асуудлын тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийг боловсруулж Улсын Их Хурлын чуулганы 2021 оны 7 дугаар сарын 8-ны өдрийн нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэн батлав.

ХУУЛЬ САНААЧЛАГЧДААС ИРСЭН САНАЛ

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.3 дэх хэсэгт заасны дагуу:

	20		18		136
УЛСЫН ИХ ХУРАЛ ДАХЬ МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН БҮЛЭГ		УЛСЫН ИХ ХУРАЛ ДАХЬ АРДЧИЛСАН НАМЫН БҮЛЭГ		МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР	
	62		8		1
НИЙТ 11 БАЙНГЫН ХОРООНД		УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН Т.ДОРЖХАНД		УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН Д.БАТЛУТ	

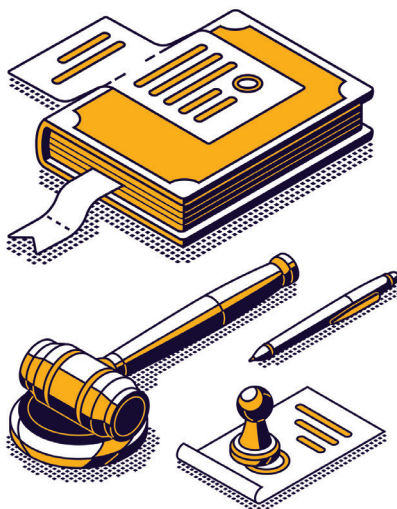
ТОГТООЛЫН
ТӨСӨЛ **245**
хууль

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛД ХУУЛЬ, ТОГТООЛЫГ ТУСГАХДАА БАРИМТАЛСАН ЗАРЧИМ

1 Хаврын ээлжит чуулганаар хэлэлцэн батлахаар хуульд тусгайлан заасан хууль тогтоомжийн төслүүд;

2 “Монгол Улсын Үндсэн хуульд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтөд хууль тогтоомжийг нийцүүлэх, түүнтэй холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай” Улсын Их Хурлын 2020 оны 02 тоот тогтоолын хавсралтад заасан Үндсэн хуулийн үзэл баримтлалд нийцүүлэн өөрчлөх, шинэчлэх шаардлагатай хуулийн төслүүд;

3 Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2024 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэлээр тэргүүн ээлжинд хэлэлцэх хууль, тогтоолын төслүүдийг тусгах зарчмыг баримтлан **нийт 73 төслийг** Улсын Их Хурлын тогтоолд тусгалаа.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН 2021 ОНЫ ХАВРЫН ЭЭЛЖИТ ЧУУЛГАНЫГ ХААЖ УИХ-ЫН ДАРГА Г.ЗАНДАНШАТАРЫН ХЭЛСЭН ҮГ

Улсын Их Хурлын эрхэм гишүүд ээ,

Нар хур тэгширч, байгаль дэлхий өгөөжөө хайрласан зуны энэ сайхан өдөр 2021 оны хаврын ээлжит чуулган өндөрлөж байна.

Коронавирусийн цар тахал улс орон, иргэдийн амьдралд хүндрэл, эрсдэл дагуулсан амаргүй цаг үед Монгол Улсын Их Хурал хаврын чуулганаа цахимаар хуралдуулж, Монгол Улсын Үндсэн хуульд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтийн дагуу анх удаа ажлын 75-аас дээш өдөр буюу 81 өдөр чууллаа.

Энэ удаагийн чуулганы хугацаанд нэгдсэн хуралдаан 34 удаа хуралдаж, 189 асуудал хэлэлцсэн, Байнгын хороодын хуралдаан 110 удаа, дэд хороод зургаан удаа, түр хороод 13 удаа буюу нийт 129 удаа хуралдаж, 274 асуудал хэлэлцсэн байна. Нийт хуралдааны хугацаа 317 цагт хүрч, 462 асуудал хэлэлцэн шийдвэрлэлээ. Хуралдаанууд яг цагтаа эхэлж, өнгөрсөн 30 жилийн парламентын түүхэнд хоцрогдол, тасалдалгүй, хамгийн өндөр амжилт үзүүлсэн чуулган боллоо.

Хаврын чуулганаар бие даасан хууль 16, хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль 84, хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай хууль 8, олон улсын гэрээ, хэлэлцээр соёрхон батлах тухай хууль 3, Улсын Их Хурлын 52 тогтоол, нийт 163 хууль тогтоомж баталсан байна.

Хэдийгээр хуралдааны танхимдаа чуулж, шинжлэх ухаанч мэтгэлцээн, ажил хэрэгч яриа хөөрөө өрнүүлэх боломж цар тахлын улмаас хумигдсан ч цахим хуралдаандаа өндөр ирцтэйгээр, идэвхтэй оролцож, өндөр ачаалалтай ажилласан Улсын Их Хурлын Эрхэм гишүүддээ талархал илэрхийлье.

Энэ удаагийн чуулган, **нэгдүгээрт**, цөөнхийн төлөөлөл Б.Пүрэвдорж гишүүний тодорхойлсончлон ХҮНИЙ ЭРХ, АРДЧИЛЛЫГ БЭХЖҮҮЛЭХЭД ЧИГЛЭСЭН ЧУУЛГАН боллоо.

Монгол хүний эрхийг хуульчлан хамгаалах, хууль болгонд хүний эрхийг амин сүнс болгон тусгах, хүний эрхийн мэдрэмжтэй парламент байх талаар хаврын чуулганы эхэнд дэвшүүлсэн зорилтоо бид бодит алхмуудаар хэрэгжүүлж чадлаа.

Хүний эрхийн сэдвээр нээлттэй хэлэлцүүлэг зохион байгууллаа. Хүний эрхийг хамгаалагчдын эрх зүйн байдлыг бие даасан хуулиар баталгаажууллаа. Тэдний аюулгүй байдлыг хангах, зөрчигдсөн эрхийг сэргээн эдлүүлэх шинэ тогтолцоог бүрдүүлсэн. Түүнчлэн Хүний эрхийн хамгаалагчийг хамгаалах хороог ХЭҮК-ын дэргэд байгуулахаар тусгайлан зааж өглөө.

Иргэдийн зөрчигдсөн эрхийг сэргээх, хилс хэргээр яллахгүй байх, эрүүдэн шүүлтийг таслан зогсоох чиглэлд зарим бодит эхлэл гарч эхэллээ.

Цаашид идэвхтэй мөрдөгдөж буй 400 гаруй хуульд хүний эрхийн талаас үнэлгээ хийж, хэрвээ эдгээр хуульд ямар нэгэн байдлаар хүний эрхийг зөрчсөн зүйл, заалт байвал даруй өөрчлөн шинэчлэх нь Та бидний ирэх намрын чуулганы томоохон зорилт байх болно. Эхлүүлсэн ажлаа бид тууштай үргэлжлүүлнэ.

Монгол Улс дахь хүний эрх, эрх чөлөөний байдлын талаарх 19, 20 дахь илтгэлийг хэлэлцээд Улсын Их Хурал анх удаагаа тайлангийн мөрөөр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний тухай тогтоол баталлаа. Илтгэлийг хэлэлцсэнтэй холбогдуулан гаргасан тогтоолд коронавируст халдвар (КОВИД-19)-ын цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх үйл ажиллагааны явцад хүний эрхийг хангах, хамгаалах чиглэлээр Засгийн газарт тодорхой үүрэг, чиглэл өглөө.

УОК-оос хүний эрх, эрх чөлөөнд тодорхой хязгаарлалт хийх аливаа шийдвэр гаргахдаа ХЭҮК-ын санал зөвлөмжийг заавал авах, иргэдтэй хүнлэг бус харилцах, ялгаварлан гадуурхсан шинжтэй үйлдэл, шийдвэр гаргах, Монгол Улсын хуульд заасан иргэний эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах, эрүүл мэндээ хамгаалуулах, эмнэлгийн тусламж авах эрхийг зөрчих аливаа үйлдлийг таслан зогсоох ёстой гэж Улсын Их Хурал үзэж байна.

Түүнчлэн эрүүл мэндийн зөвлөмж, үйлчилгээ болон эмчилгээний арга, эм хэрэгслийн талаарх мэдээллийг тэгш хүртээмжтэй, ойлгомжтой байдлаар иргэдэд хүргэх, дархлаажуулалтад хамрагдсан эсэхээс үл хамаарч төрийн үйлчилгээ авах эрхийг нь бүрэн хангах, сурч боловсрох эрх нь зөрчигдөж буй сурагчдын сурлагын хоцрогдлыг чанар сайтай нөхөж олгох зэрэг арга хэмжээнүүд энэхүү тогтоолд тусгагдсан.

Хоёрдугаарт, энэ чуулган ҮНДСЭН ХУУЛИЙН НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТИЙГ АМИЛУУЛАХ, ЭРХ ЗҮЙН ХУВЬСГАЛ ХИЙХ эрхэм зорилгодоо томоохон алхам хийсэн чуулган боллоо.

Улсын Их Хурал Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийг шинэчлэн баталсны үндсэн дээр 27 жилийн дараа нийслэл Улаанбаатар хотын эрх зүйн орчныг шинэчиллээ. Энэ бол Үндсэн хуульд нутгийн удирдлагыг боловсронгуй болгох талаар оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтийг Улаанбаатар хотод бодит ажил болгон хэрэгжүүлэх, тулгараад байгаа түгжрэлээс эхлээд төвлөрлийг сааруулах хүртэлх бэрхшээлтэй олон асуудлыг шийдэх эрх зүйн томоохон шинэчлэл болсон гэж үзэж байна.

Улсын Их Хурлаас 1994 онд баталсан Нийслэлийн эрх зүйн байдлын тухай хууль нь өнөөгийн нийслэл хотын эрэлт хэрэгцээ, цаг үеийн шаардлагыг хангахгүй болсон нь нэгэнт тодорхой байгаа.

Түүнчлэн нийслэлийг хүний эрүүл, аюулгүй амьдралын таатай орчин бүрдүүлсэн, олон төвт суурьшлын тогтолцоонд суурилсан, олон улсад өрсөлдөх чадвартай, иргэд, олон нийтийн оролцоонд тулгуурласан, сайн засаглал бүхий аялал жуулчлалын томоохон төв болгож хөгжүүлэх нь нэн чухал байна.

Тиймээс нийслэл хотын онцлог, цаашдын хөгжлийн загвар, улс орны хөгжилд гүйцэтгэх үүргийг шинээр тодорхойлох, Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуультай уялдуулах зайлшгүй шаардлагын үүднээс Монгол Улсын нийслэл Улаанбаатар хотын эрх зүйн байдлын тухай хуулийг баталсан юм.

Хүн амын хэт төвлөрөл, эмх замбараагүй газар олголт, төлөвлөлтийг зөрчсөн барилгажилттай холбоотойгоор сургууль, цэцэрлэг, эмнэлгийн хүртээмж хангалтгүй болж, айл өрх, орон сууц, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг цахилгаан, дулаан, цэвэр, бохир усны тогтвортой эх үүсвэрээр хангах, замын түгжрэл, орчны бохирдлыг бууруулах, ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх зэрэг тулгамдсан асуудлуудыг шийдвэрлэх зайлшгүй шаардлага нийслэлд тулгараад байгаа билээ.

Тиймээс Улаанбаатар хотын хөгжлийн хийгээд хот төлөвлөлтийн бодлогыг шинээр тодорхойлох асуудлыг Улсын Их Хурлын түвшинд авч үзэж, шийдвэрлэх шаардлагатай гэж Нийслэл хотоос сонгогдсон гишүүд үзэж, тэдний санал болгосноор Улаанбаатар хотын хөгжлийн бодлого эрхэлсэн түр хороог байгуулсан.

Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүд Улсын Их Хуралд өргөн баригдаж, хэлэлцэх эсэхийг шийдвэрлэн, Ажлын хэсгийг байгууллаа. Сонгодог парламентын засаглалаа бэхжүүлэх суурь нөхцөлийг бүрдүүлсэн энэхүү хуулийг ирэх намрын чуулганаар хэлэлцэн батална.

Ингэснээр Улсын Их Хурлын хянан шалгах чиг үүрэг шинэ шатанд гарч, хариуцлага сахилга, ёс зүйн тогтолцоо төгөлдөржиж, нийгэмд шударга ёс тогтооход томоохон ахиц дэвшил гарна гэж үзэж байна.

Гуравдугаарт, энэ удаагийн чуулган иргэнийхээ хөдөлмөрлөх эрхийг хангасан, ХАЛАМЖААС ХӨДӨЛМӨРТ ШИЛЖИХ шинэ харилцааг дэмжсэн чуулган боллоо.

Монгол Улсын хөдөлмөрийн харилцааны өнөөгийн байдал, үндэсний онцлог, хөдөлмөрийн зах зээлийн цаашдын хөгжлийн чиг хандлагад нийцүүлэн Монгол Улсын 1.1 сая ажиллагчид, нийт ажил олгогчдын хөдөлмөрийн харилцааг зохицуулах Хөдөлмөрийн хуулийн шинэчилсэн найруулгыг бид баталсан.

Энэхүү хуулиар хөдөлмөр эрхлэлтийн гурвалсан харилцаа, цагаар ажиллах, гэрээсээ, зайнаас ажиллах, уртын ээлжээр ажил, үүргээ гүйцэтгэх, туслах малчнаар ажиллах зэрэг хөдөлмөрийн харилцааны шинэ хэлбэрүүд зохицуулагдсан.

Түүнчлэн ажил олгогч болон ажилтны хөдөлмөрийн харилцаан дахь эрх, хүлээх үүргийг зохистойгоор тэнцвэржүүлсэн. Хөдөлмөрийн гэрээний зохицуулалтыг боловсронгуй болгосон. Цалин хөлсийг гүйцэтгэл, бүтээмж, ур чадвартай нь уялдуулах, нарийн мэргэжлээр дагалдангаар ажиллах, дагалдангаар суралцах зэрэг нарийвчилсан зохицуулалтыг тусгаснаар үндэсний ажиллах хүчний өрсөлдөх чадвар, хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлэхэд энэхүү хууль чухал ач холбогдолтой болсныг онцлон тэмдэглэж байна.

Хоршооны тухай хуулийг баталсан нь хоршооны хөгжлийг шинэ түвшинд гаргах эрх зүйн үндэс болж, хоршоо бие даан хөгжих нөхцөл хангагдах, хоршин, хамтарч ажиллах замаар ажил эрхлэлтийг нэмэгдүүлэхэд бодитой хувь нэмэр оруулна гэдэгт итгэлтэй байна.

Үнэгүйдээд байгаа малын гаралтай түүхий эдийн бэлтгэлийн болон хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүнийг үйлдвэрлэлд нийлүүлэх шинэ тогтолцоо бий болгож, малчид, тариаланчдын амьдрал ахуйг сайжруулах, хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлж ажилгүйдлийг бууруулахад энэ хууль чухал ач холбогдол үзүүлнэ гэж үзэж байна.

Жижиг дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх, Хоршоог хөгжүүлэх сан байгуулах, уг сангаас хөнгөлөлттэй зээл олгох, иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал орон нутагтаа хоршоог хөгжүүлэх хөрөнгийг жил бүр төсөвтөө тусгаж батлах зэрэг зохицуулалтыг энэхүү хуулиар бүрдүүлж өгсөн. Эцсийн дүндээ орон нутгийн хөгжлийг дэмжих, халамж тэтгэмжид биш, хөдөлмөрт суурилсан бүтээгч-үйлдвэрлэгч ард түмэн болоход энэ хууль чухал үүрэг гүйцэтгэх болно.

Түүнчлэн 2017 онд баталсан Нийгмийн даатгалын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулиар ажил олгогч болон даатгуулагчийн

хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогоос төлөх тэтгэврийн даатгалын шимтгэлийн хувь хэмжээ тус бүр 7.0 хувь байсныг өөрчлөн 9.5 хувьд хүргэсэн байсныг 7 дугаар сарын 1-нээс эхлэн тус бүр 8.5 хувь болгон бууруулж, сайн дураар даатгуулагчийн төлөх шимтгэлийн хувь хэмжээ 12.5 хувь байсныг 11.5 хувиас багагүй байх зохицуулалт хийлээ.

Ингэснээр даатгуулагчийн орлого дунджаар 10 орчим хувиар өсөж, цар тахлын үед байгууллага, аж ахуйн нэгжид очих дарамт багасах, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, ажлын байраа хадгалах, иргэдийн бодит орлого нэмэгдэх боломж бүрдлээ.

Арван найман нас хүртэлх 1.2 сая хүүхдэд сар бүр олгож байгаа 100 мянган төгрөгийн тэтгэмж, 71 мянган иргэнд олгож буй халамжийн нэмэгдэл, мөн иргэд, аж ахуйн нэгжийн хэрэглэсэн цахилгаан, дулаан, цэвэр бохир усны зардлыг төрөөс хариуцаж байгааг он дуустал үргэлжлүүлэхээр шийдвэрлэлээ. Монгол Улсын 2021 оны төсөвт тодотгол хийж, цар тахлын үеийн эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний бэлэн байдлыг хангахад шаардлагатай санхүүжилтийн нэмэлт эх үүсвэрийг төсвийн тодотголд тусгалаа. Нийтдээ 743 тэрбум төгрөгөөр эрүүл мэндийн салбарын санхүүжилтийг нэмэгдүүлсэн. Үүн дотор цалин хөлсөө нэмэгдүүлэх, эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж авах бүрэн боломжийг бүрдүүлж өгсөн.

Хөдөө аж ахуй, түүний дотор газар тариалангийн үйлдвэрлэлийг дэмжих үүднээс шинэ трактор, комбайн, машин механизм, усалгаа, хүлэмжийн, түүнчлэн ойн болон шувууны аж ахуйн техник, тоног төхөөрөмжийг гаалийн болон нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлж, хөнгөлөв.

Банкны зээлийн хүүг үе шаттай бууруулах бодлого амжилттай хэрэгжиж байна. Энэ зорилгоор Банк, эрх бүхий хуулийн этгээдийн мөнгөн хадгаламж, мөнгөн хөрөнгийн шилжүүлэг, зээлийн үйл ажиллагааны тухай хуулийг шинээр баталлаа. 10 их наядын эдийн засгийг дэмжих хөтөлбөрийг Монголбанк амжилттай хэрэгжүүлж байна. Бизнес эрхлэлтийг дэмжих үүднээс 72 мянган иргэн, аж ахуйн нэгжийн Монголбанкн дахь зээлийн мэдээллийн “хар түүх”-ийг хаалаа. Түүнчлэн зээлээ төлж дууссан ч гэсэн урьд өмнө авсан зээлийн төлөлт муу байснаар хар жагсаалтад орсон аж ахуйн нэгжүүдийг мөн энэ тохируулгад хамрууллаа.

Дөрөвдүгээрт, энэ удаагийн ЧУУЛГАН СОЁЛ УРЛАГИЙН САЛБАРАА ШИНЭ НӨХЦӨЛД СЭРГЭЭН ХӨГЖҮҮЛЭХ-д онцгой анхаарал хандуулсан чуулган боллоо.

Соёлын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгыг баталлаа. Монгол Улсын түүхэнд анх удаа Кино урлагийг дэмжих тухай хуулийг батлав.

Монголын соёлын давтагдашгүй хэв шинжийг тодорхойлох, хамгаалах хүрээнд төрөөс тусгайлан дэмжлэг үзүүлэх, соёлын үйл ажиллагааны чиглэлийг тодотгон, соёл судлал, соёлын боловсролын үйл ажиллагааг өргөжүүлэх, соёлын үнэт зүйлийн бүртгэл, үнэлгээний болон соёлын бүтээлч үйлдвэрлэлийн асуудлыг зохицуулах эрх зүйн үндэс ийнхүү бүрдэж байна.

Төрөөс кино урлагийг дэмжих бодлого нь ил тод, өрсөлдөх тэгш боломжтой, шударга, ойлгомжтой, энгийн байх зарчмыг тогтоож, уран бүтээлчийн хөгжлийг дэмжих, кино үйлдвэрлэлд шаардагдах дэд бүтцийг бий болгох, кино урлагийн мэдээллийн сан бүрдүүлэх, кино урлагаар дамжуулан түүх, өв соёлоо дэлхийд сурталчлан таниулах зэрэг зохицуулалтууд Кино урлагийг дэмжих тухай хуульд тусгалаа олсон болно.

Эрхэм гишүүд ээ,

Улсын Их Хурал коронавирусийн цар тахлаас иргэдээ хамгаалах, эдийн засгаа дэмжихтэй холбоотой тулгамдсан асуудлыг тухай бүр шуурхай авч хэлэлцэж, шаардлагатай шийдвэрүүдийг гаргаж ирлээ. Халдварт цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх, нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх сөрөг нөлөөлийг бууруулах тухай хуулийн хэрэгжих хугацааг хоёр удаа сунгаж, Засгийн газрын нөөц хөрөнгийн болон эрүүл мэндийн даатгалын сангийн зардлыг захиран зарцуулалтыг шуурхай зохицуулахтай холбоотой зарим нэмэлт, өөрчлөлтийг оруулж Засгийн газарт ажиллах боломжийг олгосон.

Улсын Их Хурал Монгол Улсын 2020 оны нэгдсэн төсвийн тайланг авч хэлэлцэн, 2022 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2023-2024 оны төсвийн төсөөллийн тухай хуулийг шинэчлэн найруулж, Монгол Улсын хөгжлийн 2022 оны төлөвлөгөөг батлав.

Энэ оны улс төрийн чухал үйл явдал бол Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн сонгууль байлаа. Монголчууд Үндсэн хуульд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтийн дагуу 6 жилээр, зөвхөн нэг бүрэн эрхийн хугацаанд ажиллах Ерөнхийлөгчөө сонголоо. Үндсэн хуулийн цэцийн дүгнэлт, Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн хориг гээд хүндрэлтэй асуудлууд гарч байсан ч Улсын Их Хурлаас тухай бүрд нь хуулийн дагуу хэлэлцэн шийдвэрлэж, Төрийн тэргүүний сонгуулийг ямар нэгэн саадгүй явуулах эрх зүйн орчныг бүрэн бүрдүүлж ажилласан.

Бүх ард түмний санал хураалтаар олонхын санал авсан Ухнаагийн Хүрэлсүхийг Монгол Улсын Ерөнхийлөгчөөр сонгогдсон гэж үзэж, бүрэн эрхийг хүлээн зөвшөөрсөн хууль баталж, Улсын Их Хуралд тангараг өргөх ёслолын арга хэмжээг зохион байгуулав. Ийнхүү Монгол Улсын шинээр сонгогдсон Төрийн тэргүүн бүрэн эрхээ хэрэгжүүлж эхлээд байна.

Эрхэм гишүүд ээ,

Үндсэн хуульд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтийг бүрэн утгаар нь мөрдүүлэх, энэ оны эхээр баталсан Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2024 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэлийг бүрэн хэрэгжүүлэх нь бидний үндсэн зорилго юм.

Эрх зүйн хувьсгалыг эрчимтэй өрнүүлэх зорилт маань нэн чухал, томоохон хуулиудын төслийг боловсруулах, өргөн мэдүүлэх, хэлэлцэж батлах, мөрдүүлж хэрэгжүүлэх гээд үе шат бүр жигд явагдах ёстой. Төслүүдийг цаг алдалгүй, үндэслэл сайтай, чанартай, харилцан уялдаатай боловсруулж Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх, батлагдсан хуулийг хэрэгжүүлэхэд холбогдох

байгууллагууд Засгийн газар, Хууль зүй, дотоод хэргийн яам онцгой анхаарах шаардлагатай байна. Энэ ажилд Улсын Их Хурлын Төрийн байгуулалтын болон Хууль зүйн байнгын хорооны зүгээс хяналт тавьж ажиллахыг үүрэг болгож байна. Ирэх намрын чуулганаар бид эрх зүйн салбарт хийх хувьсгалаа улам эрчимжүүлэх ёстой.

Хэдийгээр халдвар хамгаалал, хорио цээрийн дэглэм баримтлах шаардлагатай байгаа ч чуулганы завсарлагааны хугацаанд цахим парламентын сүлжээ, техник технологийн боломж, бусад бололцоотой арга хэрэгслийг ашиглан батлагдсан хууль тогтоомжийг сурталчлах, иргэдэд хүргэж ойлгуулах, намрын чуулганаар хэлэлцэхээр төлөвлөсөн хуулиудаар нээлттэй хэлэлцүүлэг цахимаар зохион байгуулж, иргэд сонгогчдын саналыг тусгах чиглэлээр идэвхтэй ажиллахыг Улсын Их Хурлын гишүүддээ чиглэл болгож байна.

Элэг нэгт монголчууд, эрхэм гишүүд Та бүхэндээ Ардын хувьсгалын 100 жилийн ойн мэндчилгээ дэвшүүлье.

Улсын Их Хурлын 2021 оны хаврын чуулган өндөрлөснийг мэдэгдье.

Улсын Их Хурлын хаврын ээлжит чуулганы хаалтын үйл ажиллагаа

**АРДЫН ХУВЬСГАЛЫН 100 ЖИЛИЙН ОЙД
ЗОРИУЛСАН УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХҮНДЭТГЭЛИЙН ХУРАЛДААНЫ
ТАНИЛЦУУЛГА**

(2021.07.09)

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХҮНДЭТГЭЛИЙН ХУРАЛДААН ДЭЭР УИХ-ЫН ДАРГА Г.ЗАНДАНШАТАРЫН ХЭЛСЭН ҮГ

*Тусгаар Монгол Улсын Бүрэн эрхт ард иргэд ээ,
Улсын Их Хурлын эрхэм гишүүд ээ,
Хатагтай, ноёд оо,*

Та бүхэндээ Ардын Хувьсгалын түүхт 100 жилийн ойн баярын мэндчилгээ өргөн дэвшүүлье.

Дэлхий дахиныг хамарч, Монголын нийгэм, монголчуудын амьдралд хүндрэл, эрсдэл үүсгээд буй коронавирусийн цар тахалтай холбоотойгоор энэхүү түүхэн ойг тэмдэглэх хугацааг Монгол Улсын Засгийн газрын шийдвэрээр хойшлуулсан.

Гэвч Монгол Улсын мянга мянганаар тоологдох түүхэнд алтаар бичигдэх хуудас нь болж үлдсэн, зуунаар хэмжигдэх түүхэн ойг төрийн эрх барих дээд байгууллага Улсын Их Хурал заавал онцлон тэмдэглэж, ертөнц дэлхийд түгээн сонордуулах нь зүйд нийцнэ хэмээн үзсэний учир энэхүү Хүндэтгэлийн чуулганыг зарлан хуралдуулж байгаа юм.

Та бид эх оронч, тэмцэгч, баатарлаг дээдсийн үр сад нь билээ. Нүүдэлчдийн эзэнт гүрэн, төрт ёсыг хоёр мянга хоёр зууны тэртээ Төв Азийн цээжинд анх түрүүн цогцлоосон Хүннүчүүд бидний өвөг дээдэс билээ.

Бадрах Монголын тулгар төрийг эмхлэн байгуулж, монгол гэрийн ханын шийрийг дөрвөн тивд дэлгэн тэлсэн аугаа Эзэн богд, Мянганы суут хүн Чингис хааныхаа дэлхийн түүхэнд үлдээсэн өвөөр бид бахархдаг.

Харийн дарлалыг сөрөн тэмцэж, тусгаар тогтнол, эрх чөлөөгөө байлдан олж, дэлхий ертөнцөд сэрсэн Монголыг тунхаглан зарласан Богд хаан, жанжин Д.Сүхбаатар тэргүүтэй эх орончдын эр зориг, мохошгүй тэмцлийн үр дүнд Монгол орон сэргэн мандах шинэ замдаа орсон.

Хүн төрөлхтний нийтлэг хөгжилтэй хөл нийлэн алхах соёл иргэншлийн үрийг тарьж, ургуулан цэцэглүүлж, НҮБ-ын тэнгэрт алтан соёмбот төрийн далбаагаа мандуулсан баатарлаг, хөдөлмөрч ахмад үеийнхний шандас шавхсан зүтгэл, дуслуулсан хөлсний үнээр өнөөгийн бидний Монгол эх орон минь төвхнөсөн билээ.

Буурал түүхийн маань эдгээр гайхамшигт хуудсуудаас 1921 оны Ардын хувьсгалаар эхэлсэн, өнгөрсөн нэгэн зууныг онцгойлон авч үзэхийн учир шалтгаан дараах 3 хүчин зүйлээр тайлбарлагдана.

Энэ зуун бол нэгдүгээрт, Монголчуудын СЭРГЭН МАНДЛЫН, хоёрдугаарт ТУСГААР ТОГТНОЛЫН, гуравдугаарт БҮТЭЭН БАЙГУУЛАЛТ, ХӨГЖИЛ ДЭВШЛИЙН зуун байлаа.

XX зууны эхэн гэхэд бадран мандаж байсан Монголын эзэнт гүрэн бууран доройтож, бусдын эрхшээлд ороод 200 илүү жилийн нүүрийг үзэж байлаа. Монгол төрийн хэргийг Манж Чин гүрний төлөөний түшмэл эрхлэн шийдэж, сурах сургууль, эмчлүүлэх эмнэлэггүй, эдийн засаг нь дарлан мөлжигч улс гүрний түүхий эдийн хавсарга төдий болж, үгээгүй ядуу, дорд дорой байдал нийт монголчуудыг нөмөрсөн гаслант цаг үе ноёрхож байсныг түүх гэрчилнэ.

1911 оны Үндэсний эрх чөлөөний хувьсгалын үр дүнд олж авсан өөртөө засан тохинох эрхийг ердөө хоёрхон жилийн дараах 1913 оны Орос, Хятадын гэрээгээр хүчээр устган үгүйсгэхийг оролдсон. Дахиад хоёр жил өнгөрөхөд буюу 1915 онд Хиагтын гэрээгээр Хятадын эрхшээлд орших Автономит улс болгон хувиргасан юм.

1919 он гэхэд Хятад цэрэг Монголыг эзэлж, Автономит эрхээ бүрмөсөн алдав. Улмаар Хятадын гамин, Оросын цагаантуудын давхар түрэмгийлэл Монгол орныг нөмрөөд байлаа.

Чухам ийм эмгэнэлт түүхийн гашуун цаг үед жанжин Д.Сүхбаатараар удирдуулсан эх орончид маань Монгол орноо харийн түрэмгийлэгчдээс чөлөөлж, тусгаар тогтнолоо зарлан тунхаглах эрх чөлөөний тэмцлийг эхлүүлсэн юм.

Хүн амын дөнгөж нэг хувь нь монголоороо уншиж бичдэг, халдварт өвчин нийтлэг тархсанаас шалтгаалан хүн амын цэвэр өсөлт зогсож, төрөлтөөс нас баралт нь хэтэрсэн тийм цаг үед Ардын хувьсгал ялсан.

Гэсэн ч “Дэлхийн боловсролоос гээгдсэн” монгол үндэстэн 1970 он гэхэд бүх хүн нь бичиг үсэг мэддэг Азийн анхны орон болж, ЮНЕСКО-гоос батламж гардан авч байлаа. Хүн амаа эрүүлжүүлэх бодлого, үйл ажиллагааг богино хугацаанд амжилттай хэрэгжүүлж чадсан нь нийгмийн дэвшлийн төдийгүй үндэсний сэргэн мандалтын эх сурвалж болсон юм.

Ардаа асрах, эх үрсээ энэрэх, ахмадаа ачлах хүмүүнлэг энэрэнгүй бодлогын үр дүнд монголчууд бүх нийтээр эрүүлжиж, өсөн өнөржиж 1921 он гэхэд 500 мянга хүрэхтэй үгүйтэй хүн амтай байсан Монгол орон өдгөө 3.5 саяулаа болоод байна.

Орчин үеийн боловсрол, эрүүл мэнд, шинжлэх ухаан, соёл урлаг, спортын үндэсний тогтолцоо төлөвшиж, иргэд нь дэлхийн түвшний боловсрол мэдлэгийг эзэмшиж, дэлхий дахинтай хэм тэгш харилцаж, иргэнээ сансарт нисгэж, сонгодог урлагаар дэлхийд цахиур хагалж, их спортын дэвжээнд олимпын аваргыг төрүүлсэн нэгэн зууны түүхээ бид Сэргэн мандлын зуун гэж нэрлэх бүрэн үндэстэй.

Ийнхүү мөхлийн ирмэгт ирээд байсан Монгол орон сэргэн мандсан түүх бол өнгөрсөн зууных билээ.

Ардын засаг төрийг тогтоон, шинэ улс гэрээ эмхлэн цэгцлэх их үйл хэргийн зэрэгцээ тусгаар тогтнол, бүрэн эрхээ дэлхийн улс гүрнүүдээр хүлээн зөвшөөрүүлэх эх орончдын маань зүтгэл тэмцэл 1945 оны Ялтын гэрээгээр Монгол Улсын статус квог Их гүрнүүд хүлээн зөвшөөрснөөр бүрэн биеллээ олсон түүхтэй.

Том гүрнүүдийн ашиг сонирхлын хэрэгсэл болж байсан Монгол орны тусгаар тогтнолын хувь заяа нааштай шийдэгдсэний учир шалтгаан нь дэлхийн II дайны жилүүдэд Монгол Улс нь Зөвлөлт Холбоот Улс болон Холбоотон гүрнүүдийн талд баттай зогсож, фашизм, милитаризмын эсрэг тэмцэлд өөрийн хувь нэмрийг оруулж, дэлхийн түүхийг бичилцэж чадсантай салшгүй холбоотой байсан юм.

Ялтын гэрээний энэхүү заалтыг 1945 оны аравдугаар сард болсон бүх ард түмний санал асуулгаар Монголын ард түмэн баталгаажуулж, тусгаар тогтнолынхоо төлөө бүрэн санал нэгтэй байгаагаа илэрхийлсэн нь түүхэн чухал үйл хэрэг болсныг та бид мэднэ. Улмаар 1961 онд монгол төрийн далбаа НҮБ-ын тэнгэрт мандсанаар Монгол хэмээх улс гэр дэлхийн хамтын нийгэмлэгийн бүрэн эрхт, нэр хүндтэй гишүүн нь болж, хөгжин дэвших замдаа баттай орсон билээ.

Өдгөө Монгол Улс дэлхийн 192 оронтой дипломат харилцаа тогтоогоод байна. Хоёр хөрш ОХУ, БНХАУ болон дэлхийн томоохон улс орнуудтай Стратегийн болон Иж бүрэн түншлэлийн харилцаа хөгжүүлж байна. Энэ жил Монгол Улс НҮБ-д элссэний 60 жилийн ой мөн тохиож байна. Олон улс, бүс нутгийн хамтын ажиллагаагаа амжилттай хөгжүүлэн, дэлхий дахины энх тайван, аюулгүй байдлыг бэхжүүлэхэд өөрийн хувь нэмрийг оруулж байна.

Ингэж өвөг дээдсийнхээ тулгыг нь тулж, галыг нь бадраасан улс гэрийнхээ бүрэн эрх, тусгаар тогтнолыг тунхаглаж, эх орондоо эзний ёсоор амьдрах монголчуудын олон зууны тэмцэл чухамхүү өнгөрсөн зуунд биеллээ олсон билээ.

Ердөө тавхан сая малтай, түүнийхээ ашиг шимийг шүтэн амьдарч байсан монголчууд нэгэн зууны дотор түүхэн өөрчлөлт шинэчлэлтийг хийж, орчин үеийн дэлхий нийтийн хөгжилтэй хөл нийлэн алхаж дэлхийн бусад улс орны адил ардчилсан нийгмийг цогцлоож чадсанаараа бид бахархах эрхтэй.

Ардын хувьсгал ялж байх тэр цаг мөчид үндэсний банк, санхүү, худалдаа бие даасан байдлаа бүрмөсөн алдаж, гадныхны ноёрхол тогтсон байв. Үндэсний үйлдвэргүй, зам, тээвэр, дэд бүтэц огт хөгжөөгүй, эдийн засгийн тусгаар тогтнол, аюулгүй байдал нь үндсэндээ бүрэн хэмжээгээр алдагдаад байлаа.

Тиймээс Ардын засгийн эхний жилүүдэд гаднын хараат байдлаас ангижрах, үйлдвэрлэлийн салбарын эхийг тавих, зам, тээвэр, барилга, холбоо харилцааны байгууламжуудыг барих, банк санхүү, төсөв татварын цоо шинэ тогтолцоо бүрдүүлэх зэрэг нэн төвөгтэй зорилт тулгарсныг амжилттай шийдвэрлэсэн билээ.

Улмаар ахмад үеийнхэн маань олон зууны хоцрогдол, мөнгө, санхүүгийн бэрхшээл, гадаад ертөнцөөс тусгаарлагдмал байршил зэрэг эмзэг нөхцөлд эдийн засгаа өөд татах бүхий л бололцоо, арга хэрэгслийг амжилттай ашигласан юм. Төрийн эдийн засгийн бодлогыг хүний нөөцийн хөгжлийн бодлоготой хамтад нь шийдэж чадсан нь хурдацтай дэвшлийн үндсэн хөшүүрэг болсон түүхтэй.

Мал аж ахуйгаа цоо шинээр эрхлэн хөтөлж, газар тариаланг эзэмшин, агаарын, авто болон төмөр зам, холбооны шинэ сүлжээ, Эрдэнэт, Шарын гол, Багануур, Бор-Өндөр, Хөтөл гээд үйлдвэрлэлийн шинэ салбарыг эзэмшсэн. Түүнчлэн Улаанбаатар, Дархан, Эрдэнэт, аймгийн төвүүд гээд шинэ хот сууринг байгуулан, орон сууц, эмнэлэг, сургууль, соёл, ахуйн барилга байгууламжийг сүндэрлүүлсэн. Мод боловсруулах, нэхмэл, оёдол, арьс шир, мах, гурил, сүү, сүүн бүтээгдэхүүний зэрэг хөнгөн ба хүнсний үйлдвэрлэлийг хөгжүүлж чадсаны үр шимийг өнөө үеийн бид ч хүртсээр байна.

Өдгөө Монгол орон үйлдвэрлэл, бизнесийн шинэ арга хэлбэрүүдийг эрхлэн эзэмшиж байгаа. Орчин үеийн шинэ техник, технологийг нэвтрүүлэн, шинжлэх ухаан, техникийн шинэ эриний зорилтыг улс орноо тогтвортой хөгжлийн замд баттай оруулах ирээдүйн зорилготойгоо нягт уялдуулан хэрэгжүүлж байна.

Ийнхүү урьд өмнө хэзээ ч үзэгдэж харагдаагүй их бүтээн байгуулалт өрнөж, улс орон маань үсрэнгүй дэвшил, хөгжлийн замаар замнасан зуун бол өнгөрсөн зуун байлаа.

Эрхэм нөхөд өө,

Ардын хувьсгал хийх цагийн тохироо бүрэлдэн бий болж байсан 1920 оны арван хоёрдугаар сард гаргасан “Монголын шинэ ардын засаг байгуулах үндсэн журам” хэмээх баримт бичигт “Засгийн газар бүр эхнээс адагт хүртэл ганц ганцхан хүн бус, хэд хэдэн хүмүүс ард олны сонгуулиар тавигдаж, эд нар нь засгийн хамаг хэрэг үйлсийг зөвлөлдөн бүтээж байна. Ард олны өмнө шалгагдаж байх бөгөөд хэрэв гэм гаргавал ардын шүүлтийн цаазаар яллагдана” гэхийн зэрэгцээ “Ийнхүү ардын засгийн хамаг үйлдвэр явдал нь олон түмний засгийг сонгох лугаа адил сонгосон тогтмол хугацаагаар тавигдсан, ардын төлөөлөгчдийн Их хуралдааны шалгалтад байх амой” хэмээн заасан байна.

Энэ бол Ардын засаг бүр анхнаасаа ард түмний засаглах эрхийг хангах, шударга ёс, ёс зүйн зарчмыг хэрэгжүүлэх, ард түмнээс сонгогдсон Их хурал буюу төлөөллийн ардчиллаар төрийн эрхийг барих хэлбэрийг сонгож байсны баримт юм.

Улмаар Улсын Хурал буюу парламентат засаглалыг сонгох үзэл санааг баттай баримталж, 1921 оны есдүгээр сард Улсын Түр Цагийн Хурлыг байгуулан, уг хурлын дүрэмд ард нийтийн сонгуулиар Улсын Хурлын төлөөлөгчдийг сонгох болон асуудлыг хэлэлцэх, ирц бүрдүүлэх, олонхын саналаар батлах дэг ёсыг хүртэл нарийвчлан тогтоосон байдаг. Эдгээр үзэл баримтлал Тангаргын гэрээ, Нутгийн захиргааны дүрэм зэрэг олон баримт бичигт бүрэн тусгалаа олсон юм.

1921 онд Засгийн газрын шийдвэрээр Үндсэн хууль боловсруулах ажлын хэсгийг Магсар хурц, Цэвээн Жамсранов тэргүүтэй тухайн үеийн шилдэг сэхээтнүүдээр бүрдүүлэн томилоод, Англи мэт ардын эрхт, хэмжээ цаазат улсуудын Үндсэн хуулийг нарийвчлан судалж, хэв загвар болгон авч ашиглахыг чиглэл болгосон байдаг нь тэр үед парламентын засаглалыг сонгохыг эрмэлзэж байсны бодит нотолгоо юм.

Ардын эрхтэй хэмжээт цаазат Монгол Улсын “Улсын хурлын дүрэм”-ийн Хоёрдугаар зүйлд “Энэхүү Улсын Их Хурал нь ардын эрхтэй хэмжээт цаазат Монгол Улсын дээд эрхийг хадгалах газар болно” хэмээн тов тодорхой заасан байхаас гадна Үндсэн хуулийг батлах, Засгийн газрыг эмхлэн байгуулах, Их Хурлын гишүүдийн эрх, үүрэг, хурлын дэг зэргийг багтаасан нь өдгөөгийн Улсын Их Хурлын тухай хуулийн үзэл баримтлалтай агуулга нэг байгаа юм.

Онцлох нэгэн зүйл гэвэл, 1924 оныг хүртэл Богд хаант буюу хэмжээт эрхтэй Бүгд найрамдах засаглалын чиг баримжааг тууштай баримталж байсны баримт нотолгоонууд түүхийн шарласан хуудсуудад тов тодорхой үлджээ. Улмаар 1924 оны зургадугаар сард баталсан “Бүгд Найрамдах засгийг байгуулсан тухай” тогтоолд Богд хаан таалал төгссөнийг дурдаад, үүнтэй холбогдуулан “Бүгд Найрамдах Ард Улсын засгийг явуулбал зүйтэй болох ба Да жунтан хэмээх их ерөнхий даргыг сонгохгүй, улсын дээд эрхийг Улсын Их Хурлын дүрмийн ёсоор тус Хуралд хадгалж, Хурлын чөлөө цагт Засгийн газар хадгалах” хэмээн тодорхойлсон байдаг.

Энэхүү үзэл баримтлал 1924 оны Анхдугаар Үндсэн хуульд туссан юм. Хуулийн Хоёрдугаар бүлгийн дөрөвдүгээр зүйлд “Бүгд Найрамдах Монгол

Ард Улсын дээд эрхийг Улсын Их Хуралд хадгалах бөгөөд мөн хурлын чөлөө цагт Улсын Бага Хуралд хадгалуулах ба, бас мөн хурлын чөлөө цагт Бага Хурлын тэргүүлэгчид ба Засгийн газрын дунд хадгалуулбал зохино” гэжээ.

1914 онд байгуулагдсан Богд хаант Монгол Улсын Дээд, Доод хурал буюу парламентын хэлбэр ийнхүү анх удаа Үндсэн хуулийн хэмжээнд тунхаглагдсан юм.

Улсын анхдугаар Их хурлаар анхны Үндсэн хуулиа баталсны зэрэгцээ хаант засаг, хамжлагат ёсыг халж, Бүгд Найрамдах засаглалыг сонгосон. Ард олныхоо сонгох, сонгогдох эрхийг албан ёсоор хуульчлан, төрийн байгууламжийн нэгдмэл хэлбэрийг тогтоосон. Эмэгтэйчүүдэд эрэгтэйчүүдийн адил тэгш эрх эдлүүлэх, эвлэлдэн нэгдэх, эрдэм боловсролд суралцах гэх мэт хүний эрх, эрх чөлөөг эрхэмлэсэн улс төрийн ардчилсан тогтолцооны үндэс суурийг тусгасан билээ.

1940 оны Үндсэн хуульд засгийн дээд эрхийг барих газар нь Улсын Их Хурал бөгөөд түүний чөлөө завсар мөн эрхийг Улсын Бага Хурал барина гэж заасан. 1960 оны Үндсэн хуульд төрийн эрхийг барих дээд байгууллага нь Ардын Их Хурал бөгөөд гагцхүү Ардын Их Хурал хууль тогтоох эрхтэй байна гэсэн билээ.

Эдгээр Үндсэн хуулиудын иргэдээ ангиар ялгаварлах, иргэнийхээ эрх, эрх чөлөөг хязгаарлах, социалист чиг баримжааг мөрдлөг болгосон, төрийн дээр намыг гарган тавьсан, нэг намын дангаар ноёрхлыг Үндсэн хуулиар тунхагласан гэх мэт Монголын нийгмийг гажуудалд хөтлөх үзэл санаа тусгагдсан байдаг нь түүхийн үнэн. Гэсэн хэдий ч бүхэлдээ Монгол орны тухайн цаг үед дэвшигдсэн түүхэн зорилтуудыг шийдвэрлэх, тусгаар тогтнол, хөгжил дэвшлийг хангахад зохих ач холбогдол, үүрэг гүйцэтгэсэн гэдэгтэй хэн ч маргахгүй биз ээ.

Ерөөс аливаа хэрэг явдлыг тухайн цаг үеийн дэлхий дахины хийгээд Монгол орны улс төрийн амьдралын түүхэн нөхцөл, гадаад дотоод уялдаа холбоонд нь авч үзэх ёстой. Оноо алдааг нь дүгнэж, түүхэнд гүйцэтгэсэн үүргийг элдэв өнгө будаггүйгээр үнэн мөнөөр нь гарган тавьж, олон түмэнд зөв ойлголт өгөх нь чухал юм. Их хэлмэгдүүлэлт, зүүнтэн баруунтны нугалаа, сэхээтний төөрөгдөл гэх мэт түүхийн гашуун сургамжууд ч үүнд хамаарна.

Ийнхүү гурван Үндсэн хуулийг баталж, мөрдсөн 70 жилийн түүх 1980-аад оны сүүлч, 1990-ээд оны эхээр өрнөсөн Ардчилсан хувьсгалын нөлөөгөөр нэг нам ноёрхсон тоталитар дэглэмийг халж, ардчилсан шинэтгэл хийх замд эргэлт буцалтгүй орсон билээ.

1990 оны 7 дугаар сард олон намын оролцоотой, анхны чөлөөт, ардчилсан сонгууль болж, түүний үр дүнд үндэслэн парламентат ёсны төрийн эрх барих байнгын ажиллагаатай дээд байгууллага болох Улсын Бага Хурлыг байгуулсан юм. Улмаар шинэ, ардчилсан Үндсэн хуулийн төслөө боловсруулж, ард нийтээр хэлэлцүүлэн баталснаас хойш бид 30 дахь жилтэйгээ золгох гэж байна.

Шинэ Үндсэн хуулиараа бид парламентын засаглалыг сонгон, Монгол Улс бол ардчилсан улс болохыг, ардчиллын замаар цаашид тууштай замнахаа дэлхий ертөнцөд зарлан тунхагласан. Хүний эрх, эрх чөлөө, шударга байдал, тэгш ёс, үндэсний эв нэгдлийг эрхэмлэн дээдэлж, улс үндэстнийхээ тусгаар тогтнол, бүрэн эрхт байдлыг тамгалан баталгаажуулсан.

Монгол Улсын Үндсэн хуульд тодорхой асуудлуудаар нэмэлт, өөрчлөлт зайлшгүй шаардлагатай болсон талаарх ард олон, эрдэмтэн судлаачид, улс төрийн намуудын байр суурь, өнгөрсөн 30 жилд хуримтлагдсан туршлага сургамж, улс орны хөгжлийн шинэ зорилтуудад үндэслэн Улсын Их Хурал Монгол Улсын Үндсэн хуульд 2019 онд нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан билээ.

Энэхүү нэмэлт, өөрчлөлтийг төр тогтвортой, түмэн олон амгалан, засаглал нь харилцан хяналт-тэнцвэртэй, шүүх нь хараат бус, нутгийн удирдлагын тогтолцоо нь боловсронгуй болж, төвлөрлийг сааруулж, төр улсаа, ирээдүйн зам мөрөө цэгцлэн засах эрхэм зорилгоор хийсэн билээ.

Өдгөө Монгол Улс, монголчууд улс орондоо жинхэнэ эзэн нь байж, асуудлаа бие даан шийдэж, дэлхийн соёлт хүн төрөлхтний хөгжил дэвшилтэй алхаа нийлүүлэн урагшилж байна. Бидэнд шийдэж чадаагүй зүйл, шийдвэл зохих асуудал, өнөө маргаашийн хүндрэл бэрхшээлийн аль аль нь бий. Гэхдээ бид зөв замаар яваа гэдэгт огтхон ч эргэлзэхгүй байна.

*Элэг нэгт монгол ахан дүүс ээ,
Улсын Их Хурлын эрхэм гишүүд ээ,*

Та бид мөхлийн ирмэгээс сэрсэн Монголынхоо 100 жилийн ойг ёслон тэмдэглэж, дараагийн шинэ зуун руу алхан орох гэж байна.

Шинэ зуунд бид ШИНЭЭР СЭРГЭН МАНДСАН ШИНЭ МОНГОЛЫН түүхийг эхлүүлж, хөгжил дэвшлийн гэгээн ирээдүйн гэрэлт замыг засах ёстой.

Олсноо бататгаж, алдсанаа залруулах, зөв зүг рүү тууштай урагшлах нэг л сонголт бидэнд бий. Улс орон маань өөдлөн дэгжихийн босгон дээр ирлээ, сэргэн мандлын шинэ замдаа бид орох нь гэсэн итгэл, сайн цаг сайхан ирээдүйд тэмүүлсэн хүсэмжлэл нийт нийгэм, Монголын ард түмэнд нэгэнт бий болжээ. Энэ их итгэл найдварыг биелүүлэх нь ард түмнээ төлөөлөн төрийн эрхийг барьж буй энэ цагийн төрийн түшээд бидний журамт үүрэг, үндсэн хариуцлага байх болно.

Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтөөр эхэлсэн Эрх зүйн хувьсгалыг үр дүнд хүргэж, парламентат ёсоо бэхжүүлэн хөгжүүлэх нь нэн чухал зорилт юм. Зөвхөн хууль засагласан, шударга ёс ердийн хэм хэмжээ болон төлөвшсөн, хариуцлага сахилга бүх шатанд хэвшсэн, баялгийн өгөөж тэгш, шударгаар ард иргэддээ хүртээгдэж, тогтвортой хөгжлийн бүх нөхцөл хангагдсан шинэ Монголыг цогцлоох үүрэг хариуцлага та бидэнд ногдож байна.

Эдийн засагт тогтолцооны хувьсгал хийх, Ази, Дорно дахины хөгжлийн шилдэг загвараас суралцаж, Монголын онцлогт нийцсэн, экологийн болон

экспортын чиг баримжаатай, алсын хараатай Монгол хөгжлийн загвартай болж, түүгээр тууштай замнах нь нэн чухал байна.

Хоёр хөрш болон гуравдагч хөрш, дэлхийн бусад улс орнуудтай тогтоосон найрамдал, хамтын ажиллагааны уламжлалт харилцаагаа улам бататгаж, тэдний тус дэм, хөрөнгө оруулалтыг Монголынхоо хөгжилд зориулах, эрх тэгш, харилцан ашигтай хамтран ажиллах нь хөгжил дэвшлийн нэгэн чухал хөшүүрэг байх болно.

Монгол хэмээх ертөнцөд дуурсгалтай улс үндэстэн оршин байхын баталгаа болсон үндэсний соёл, түүхээ эрхэмлэн дээдлэх, хойч үедээ уламжлуулах нь бидэнд ногдсон хариуцлага юм. Түүнчлэн монгол ёс заншлаа мэддэг, сахин дагадаг, хүмүүнлэг боловсролтой монгол иргэнийг төлөвшүүлэх нь Та бидний хойч үеийнхний өмнө хүлээх эрхэм үүрэг билээ.

“Мандтугай” гэдэг үг зөвхөн эх оронд л тохирно. Тиймээс энэ үгийг эзэн хаан байлаа ч сууж сонсох эрхгүй гэсэн мэргэн үг байдаг.

Тиймээс Хөх тэнгэрийн дор Монгол эх орон минь мөнх оршиж, угтан тосож буй шинэ зуунд ШИНЭ МОНГОЛ БАДРАН МАНДТУГАЙ гэсэн ерөөлийг монгол түмэндээ өргөн дэвшүүлье.

Улсын Их Хурлын хүндэтгэлийн чуулганы үйл ажиллагаа

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХҮНДЭТГЭЛИЙН ХУРАЛДААН ДЭЭР МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧ У.ХҮРЭЛСҮХИЙН ХЭЛСЭН ҮГ

Тусгаар тогтносон, бүрэн эрхт, эрх чөлөөт Монгол Улсын эрхэм хүндэт ард иргэд ээ!

Элэг нэгт миний Монголын ахан дүүс ээ!

Та бүхэндээ Тулгар төрийн 2230, Их Монгол Улсын 815, Үндэсний эрх чөлөө, тусгаар тогтнолоо сэргээн мандуулсны 110, Ардын хувьсгалын 100 жил, Монгол Улс НҮБ-д бүрэн эрхт гишүүнээр элссэний 60 жилийн ойн баярын мэндийг өргөн дэвшүүлье!

Төв Азийн цээжинд байгуулагдсан Монгол хэмээх улсыг ертөнцийн чихнээ дуурсгаж, тэмцэл ялалтын гайхамшигт их түүхийг бүтээж, улс орныхоо тусгаар тогтнол, аюулгүй байдлын төлөө алтан амь, бүлээн цусаа өргөн тэмцсэн эрэлхэг зоригт эх орончид, өвөг дээдэс, улс орныхоо хөгжил дэвшил, бүтээн байгуулалтын төлөө бүхий л амьдрал, сэтгэл зүрх, хөлс хүчээ зориулсан ахмад үеийнхээ алдар гавьяаг дурсаж, түүхт ойн баярын энэ өдөр гүн хүндэтгэл илэрхийлэн мэхийн ёсолъё.

Хөх Монголын буурал түүхийн олон үйл явдлын тэгш ой тохиосон энэ үед монголчууд бид өнгөрсөн түүхээ дүгнэж, ирээдүйн зорилтоо зөв тодорхойлж, гурван цагийн алтан хэлхээний учир холбогдлыг эдүгээ ба хойч үеийнхэндээ сануулан таниулах учиртай.

Хүний нийгмийн хөгжил гурван хэмжээст орон зайд гурван цагийн алтан хэлхээ, амьд шүтэлцээнд оршдог бөгөөд өчигдөргүй өнөөдөр, өнөөдөргүй маргааш гэж үгүй билээ.

Түүх давтагддаг нь эргэх хорвоогийн жам ёс бөгөөд түүнээс ялалт амжилт, ололт нээлт, бас алдаа завхрал, гэм нүгэл, азгүйтэл бүтэлгүйтэл аль алийг нь олж мэддэг учиртай.

Монгол Улсын дөрөв дэх Ерөнхий сайд, түүхч Агданбуугийн Амар: “Манай түүхийн сайн нь бидний багш, саар нь ч бас бидний багш юм шүү” гэж сургажээ.

Монголчууд бид эв эеийг эрхэмлэн, чин шударга хууль цаазтай, захирах захирагдах ёс журамтай, засаглан гүйцэтгэх чанд дэглэмтэй байсан цагтаа; бас эртний сударт бичсэнээр “Харах нүдээ ирмэс үл хийн, хавтгай чихээ дэрэн дээр үл тавин, магнайн хөлсөө уланд хүртэл дусааж”, чөмгөө дундартал зүтгэдэг, төр засах сүв нь нээгдсэн түшмэдтэй байсан цагтаа хүчирхэгжин мандаж хагарсан олноо хамтатган Их Монгол Улсаа байгуулж харьяат иргэдээ “Хөл хөсөр, гар газарт тавиулж ирсэн” гайхамшигт түүхтэй билээ.

Бас тийм цагтаа дэлхий нийтийг нэгэн гэр бүл мэт энх түвшин болгох агуу зорилгыг “Мөнх тэнгэрийн зарлигаар” гүйцээж, бөмбөрцгийн доторх тусгаарлагдмал амьдралын хана хэрмийг нурааж, Ази, Европыг холбон дэлхийн түүхэнд “Монгол хэв ёсны энхийн журам” буюу “PAX Mongolica”-г тогтоож, улс төр, соёлын шинэ харилцааг буй болгон, олон соёл уулзан огтлолцох, найрсан зохилдох дэлхийн түүхийн шинэ өрнөлийг эхлүүлж байсан түүхтэй билээ.

“Монголчуудын мандан бадралын үед анх Дэлхийн хэмээх ерөнхий ойлголт бий болсноор дэлхийн түүх үүссэн гэж үздэг” хэмээн Японы Ерөнхий сайд асан Жуничиро Койзуми 2006 онд монголчуудад ирүүлсэн захидалдаа онцлон тэмдэглэсэн байдаг.

Улаан залаат, хөх Монголынхоо босоо заяа, баатарлаг түүхээр бахархаж, өвөг дээдсийнхээ байгуулсан туурга тусгаар Монгол Улсынхаа нэр төрийг өндрөөс өндөрт өргөж явах ариун үүргээ “харанхуй шөнө зүүдэндээ, гэгээн өдөр цээжиндээ үргэлж санаж явах” ёстойг манай улсын иргэн бүр ухамсарлан ойлгож, хичээн зүтгэх учиртай.

Эрхэм хүндэт ард иргэд ээ!

Эх орны ирээдүй болсон бидний үр хүүхэд, залуучууд аа!

Өнөөдрөөс яг нэгэн зууны тэртээх Монгол орныхоо аж амьдрал, нөхцөл байдлыг эргэн нэг санацгаая.

Хорьдугаар зууны 20-иод он гэхэд Монгол орон харийн түрэмгийлэгчдийн дарлалд нэрвэгдэж, арваадхан жилийн өмнө асар их үнээр олж авсан тусгаар тогтнол, автономит төрөө мөхөөлгөж, ард түмэн маань үгүйрэл хоосрол, өвчин зовлонд нэрвэгдээд байлаа. Тухайн цагт Монголд ирсэн гадаадын судлаачид манай улсын талаар “Долоон зууны тэртээ дэлхийг донсолгож толгойтныг бөхийлгөж, тойгтныг сөхрүүлж явсан Чингисийн хойчис гэж хэлэхийн аргагүй, даанч өрөвдмөөр улс болжээ” хэмээн халаглан бичсэн байдаг.

Чухамхүү энэ цаг дор ард түмнийхээ төлөө амь нас, эд зоорио огоорон зүтгэсүгэй хэмээн андгайлсан эх орончид Ардын намыг үүсгэн байгуулсан бөгөөд их жанжин Д.Сүхбаатарын удирдсан Ардын журамт цэрэг 1921 оны 3 дугаар сарын 18-нд Хиагтыг чөлөөлж, улмаар Зөвлөлтийн улаан армийн дэмжлэгтэйгээр Оросын цагаантны гол хүчийг бут цохин, мөн оны 7 дугаар сарын 11-нд Тусгаар тогтносон шинэ Монгол Улс байгуулагдсаныг дотоод, гадаадад тунхаглан зарласан түүхтэй билээ.

Энэхүү Ардын хувьсгалын түүхэн ач холбогдол нь, улс эх орноо харийн дарлалаас чөлөөлж, жинхэнэ ардын эрхт ёсыг тогтоон, тусгаар тогтнолоо тунхагласан явдал байсан юм.

1924 оны 5 дугаар сард Богд гэгээн гэнэт жанч халж, хэмжээт цаазат хаант засаглалыг өөрчлөх шаардлага гарсан учир мөн оны эцсээр Улсын анхдугаар их хурлыг хуралдуулж, анхдугаар Үндсэн хуулийг баталсан билээ.

Тэрхүү анхдугаар Үндсэн хуульд “Бүх Монгол Улсыг үүнээс хойш Бүгд Найрамдах бүрэн эрхтэй Ард Улс хэмээж, улсын дээд эрхийг жинхэнэ ардад эдлүүлэн, улсын аливаа хэргийг Улсын Их Хурал ба мөн хурлаас сонгогдсон Засгийн газар гүйцэтгэн шийтгүүлэх явдлыг нийтээр сүслэн дагавал зохино” хэмээн ард олноо зарлан тунхагласан билээ.

Мөн тус улсын харьяат ард иргэдийг үндэс, угсаа, шашин, эрэгтэй эмэгтэй хэмээн үл ялгаварлан адил тэгш эрх эдлүүлж, эвлэлдэх, эрдэм боловсролд үнэ төлбөргүй суралцах, бусдын хөдөлмөрийг мөлждөггүй, 18 насанд хүрсэн бүх иргэнд сонгох, сонгогдох эрх олгох зэрэг урьд өмнө хэзээ ч байгаагүй өргөн эрх, ариун журам, ардчилсан ёс, хэм хэмжээг хуульчлан баталгаажуулсан нь үнэхээр том дэвшил болсон юм.

Ялангуяа эмэгтэйчүүд бол эрэгтэйчүүдтэй нэгэн адил тэгш эрхтэй хэмээн тогтоосон нь үнэхээр гайхамшиг байлаа.

Ийнхүү 97 жилийн тэртээ Монголын ард түмэнд засгийн дээд эрхийг эдлүүлэх Үндсэн хуульт Бүгд Найрамдах засгийн тогтолцоог тунхаглан, парламентат ёсыг хуульчилсан нь XX зууны Монголын түүхэнд дуурсагдах онцгой үйл явдал болсон юм.

Энэхүү ололт амжилтаа 1990 оны Ардчилсан хувьсгал, 1992 оны шинэ Үндсэн хуулиар улам баталгаажуулан хүний эрх, эрх чөлөөг эрхэмлэн дээдэлсэн хүмүүнлэг иргэний ардчилсан нийгэм, зах зээлийн эдийн засгийн харилцаанд тайван замаар шилжиж чадсан билээ.

1921 оны Ардын хувьсгал, 1939 оны Халх голын дайн, 1945 оны чөлөөлөх дайнд ялалт байгуулсан; Аугаа эх орны дайнд Зөвлөлт Холбоот Улсыг дэмжин оролцсон; 1945 оны 10 дугаар сарын 20-нд болсон тусгаар тогтнолын төлөө бүх нийтийн санал хураалт; 1961 оны 10 дугаар сарын 27-нд Монгол Улс НҮБ-д бүрэн эрхт гишүүнээр элссэн зэрэг түүхэн үйл явдлуудаар манай улсын тусгаар тогтнол баталгаажсан юм.

Мөн 1958 онд хойд хөрштэйгөө, 1962 онд урд хөрштэйгөө хилийн гэрээ байгуулж, хил хязгаараа бататган тогтоосон явдал бол Монгол Улс Ази тив дэх анхны хилийн маргаангүй улс болж, тэр цагаас хойш Монгол Улсын хил хязгаар хэн ч халдашгүй дархлагдан, олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн түүхтэй билээ.

Өнөөдөр манай улс дэлхийн 192 оронтой дипломат харилцаа тогтоож, хүн төрөлхтний өмнө хүлээсэн үүргээ нэр төртэй биелүүлэн, дэлхийн энх тайван, аюулгүй байдлыг сахин хамгаалах энхийг сахиулах ажиллагаанд идэвхтэй оролцдог улс болж чаджээ.

Эх орныхоо эрх чөлөө тусгаар тогтнолыг нүдний цөцгий, зүрхний тольт мэт хайрлан хамгаалж, алтан амь, халуун бие, бүлээн цусаа урсган тэмцсэн эх оронч, ахмад үе, бас ариун үйлсийг бүтээсэн боловч хэлмэгдэж хохирсон мянга мянган охид, хөвгүүдийнхээ гавьяа зүтгэл, гэгээн дурсгал, баатарлаг түүхийг монголчууд бид хэзээ ч мартаж өсгүй.

Хуучны үзэл суртал, дадал заншил, хэв ёсыг хувьсган өөрчилж “хуучин хүүг шинэ хүү” болгон аугаа их соён гэгээрэл, соёлын хувьсгал хийж чадсан нь дэлхийн улс түмний өмнө монгол хүн нүүр бардам зогсох бас нэгэн ололт амжилт болсон юм.

Ардын уран зохиолч Ц.Дамдинсүрэнгийн бичсэнчлэн, “хар нүдтэй хөвгүүдийг харандаа цаастай нөхөрлүүлж, улаан хацартай охидыг улсын сургуульд сургаж”, бичиг үсэг үл мэдэх явдлыг богино хугацаанд арилгаж чадсанаар Монгол Улс 1970 онд ард түмнээрээ 100 хувь бичиг үсэгтэн болж, ЮНЕСКО-гийн тусгай шагналыг хүртсэн билээ.

Мөн орчин цагийн анагаах ухаанд суурилсан эрүүл мэндийн албыг яаралтай үүсгэн байгуулж, ард иргэдээ үнэ төлбөргүй эмчлэх, халдварт өвчинтэй тэмцэх, их, бага эмч, сувилагч, эмнэлгийн мэргэжилтнүүдийг бэлтгэн, эрүүл мэндийн салбарыг хөгжүүлснээр хүн амынхаа тоог зуун жилийн хугацаанд зургаа дахин өсгөж, монгол хүний дундаж наслалтыг хоёр дахин нэмэгдүүлж чадсан юм.

Ийнхүү хүн ам нь өсөж, эрдэм боловсролтой, эрүүл чийрэг болж, зуун зууны хоцрогдлыг түүх болгон үлдээгээд соёл боловсрол, сонгодог урлагийг хөгжүүлж, сансарт хүртэл монгол хүн нисэж, дэлхийн хөгжлийн хурдтай хөл нийлүүлэн алхаж, хүчирхэг Монгол Улсыг мандуулах хүсэл тэмүүлэлтэй, итгэл сэтгэлтэй ард түмэнтэй болсон улс орныг сэргэн мандсан гэхгүй юм бол өөр юуг хэлэх билээ?

Эрхэм нөхөд өө!

Хувьсгалын өмнөх Монголын эдийн засгийг судалсан Оросын нэрт эрдэмтэн И.Майский “Монгол нь гурван сая рубль буюу 2 сая лан хүрэхгүй улсын төсвийн орлоготой, Орос, Хятадад 19 сая рублийн өртэй, үйлдвэр, зам, тээвэргүй, гадаадын үйлдвэрлэгчид, худалдаачид ноёрхсон, эрчимгүй нүүдлийн мал аж ахуй дагнасан туйлын хоцрогдсон улс юм” гэж бичиж байжээ.

Тэгвэл, 100 жилийн хугацаанд Монгол Улс хэрхэн өөрчлөгдсөнийг товчхон дурдъя.

1948 оноос эхлэн улс ардын аж ахуйг 8 удаа таван жилийн төлөвлөгөөтэй хөгжүүлж дан ганц мал аж ахуйн орноос үйлдвэр хөдөө аж ахуйн орон болгох зорилтыг амжилттай хэрэгжүүлсэн юм.

Аж үйлдвэр нийгэм соёлын томоохон төв болох Дархан, Эрдэнэт, Чойбалсан, Багануур, Хөтөл, Бор-Өндөр зэрэг хот суурин газрууд сүндэрлэн босож, хөнгөн, хүнсний болон тээвэр, холбоо, барилга, эрчим хүч, уул уурхай зэрэг олон салбар хурдацтай хөгжсөн байна.

Мөн атар газрыг эзэмшсэнээр газар тариалан, хөдөө аж ахуйн бие даасан салбар болж өнөөдөр манай улс үр тариа, гурил, төмс, хүнсний ногоо, малын тэжээлээр дотоодынхоо хэрэгцээг бүрэн хангах боломж бүрдээд байна.

Сүүлийн 30-аад жилд аймгийн төвүүдийг улсын нийслэлтэй авто замаар холбох, бүх сумыг эрчим хүчний нэгдсэн сүлжээнд холбох, “Мянганы зам”-ыг тавих, Оюу толгой, Таван толгой, Салхит зэрэг орд газруудыг эдийн засгийн эргэлтэд оруулах төсөл хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлж эхлээд байна.

Мөн газрын тосны үйлдвэр, гангийн үйлдвэр, байгалийн хийн хоолой, цэвэрлэх байгууламж, саарал усны үйлдвэр, сайжруулсан түлшний үйлдвэр, шинэ нисэх онгоцны буудал, эрчим хүч, дэд бүтэц, авто зам, төмөр замын салбарт хийгдсэн томоохон бүтээн байгуулалтууд, харилцаа холбоо, мэдээлэл технологийн шинэчлэл, хөдөө аж ахуй, газар тариалан, аялал жуулчлал, соёл, боловсрол, эрүүл мэнд, спортын салбарт хийсэн томоохон төсөл, хөтөлбөрүүд амжилттай хэрэгжиж байна.

Ингэж улс эх орныхоо хөгжил дэвшлийн төлөө халуунд халж, хүйтэнд хөрж өөрийгөө гэхээс өрөөлийг бодож, өнөөдрийг гэхээс маргаашийг харж цуцалтгүй тэмцэж, бүтээж, босгож ирсэн ард иргэд, алдар гавьяатнууд, үйлдвэрлэл, үйлчилгээний салбарт ажиллаж байгаа нийт баялаг бүтээгч, бизнес эрхлэгчдэдээ баярын энэ өдөр гүн талархал илэрхийлье.

Эрхэм хүндэт ард иргэд ээ!

Ийнхүү өнгөрсөн 100 жилийн түүхийг товчилж хэлбэл, бидний өвөг дээдэс 1.5 сая хавтгай дөрвөлжин км газар нутагтаа Бүгд Найрамдах улсаа тунхаглаж, тусгаар тогтнолоо зарлан, даян дэлхийд Монгол хэмээх улсыг хүлээн зөвшөөрүүлж, эх орноо орчин үеийн хөгжил дэвшилтэй улс болгон хөгжүүлж чадсан нь Хүннү гүрнээс өвлүүлсэн Их Монгол Улсын тулгын галыг сэргээн бадраасан агуу их үйл хэрэг, хэзээ ч мартаж үл болох түүхэн гавьяа билээ.

Одоо бид энэ шинэ зуунд улс орныхоо хөгжил дэвшил, аюулгүй байдал, нийгэм-эдийн засаг, гадаад бодлогын талаар ямар зорилт, бодлого дэвшүүлж, хэрэгжүүлэх шаардлагатай байгаа талаар Төрийн тэргүүний хувьд байр сууриа илэрхийлье.

Нэгдүгээрт. Монгол төрийн бодлогын цөмд монгол хүн, монгол айл өрх байж ирсэн, цаашид ч байх болно.

Монгол хүний амьдралын чанар, тэгш байдал, нийгмийн баялгийн шударга хуваарилалт, хүртээмжийн асуудалд бид онцгой анхаарч, монгол хүн бүр эрдэм боловсролтой, эрүүл чийрэг, ажил орлоготой, дэлхийн түвшинд өрсөлдөх чадвартай, эх орондоо айх аюулгүй, амар амгалан, сэтгэл хангалуун аж төрөх бүх талын боломж нөхцөлийг бүрдүүлэх нь монгол төрийн бодлогын цөм байх ёстой.

Ингэхийн тулд нийгмийн чинээлэг дундаж давхаргыг нийт хүн амын дийлэнх олонх болгох шаардлагатай байна.

Дундаж давхарга бол нийгмийн баялгийн том үйлдвэрлэгч, бараа бүтээгдэхүүний эрэлтийг тогтвортой өдөөгч, бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний байнгын хэрэглэгч, шинийг эрэлхийлэгч, асуудлын гарц, шийдлийг олж чаддаг бүтээлч иргэн, санхүүгийн капитал хуримтлуулагч, ил тод байдал, хариуцлагыг шаарддаг хүчин юм.

Нөгөөтэйгүүр ардчилал, нийгмийн үнэт зүйлсийг олигархиуд, популистуудаас хамгаалдаг, ингэснээрээ нийгмийн тогтвортой байдал, тогтвортой хөгжлийн гол баталгаа болдог хүчин юм.

Амьдралдаа хүрэлцэхүйц орлоготой, тогтвортой ажлын байртай, эсхүл жижиг дунд, үйлдвэрлэл эрхэлж өрх гэрийн амьдрал болон аливаа эрсдэлээ өөрөө үүрээд явдаг, боломжийн хуримтлалтай, төрөөс халамж үйлчилгээ шаарддаггүй ийм л давхаргыг нийгэмд дийлэнх олонх болгох нь чухал байна.

Хүн амын дийлэнх нь чинээлэг дундаж давхаргаас бүрдсэн улс л нэгдмэл үнэт зүйлтэй, өсөн дэвжих ирээдүйтэй, нийгмийн тогтвортой байдал нь хангагдсан өрсөлдөх чадвартай, хөгжингүй улс болдог жамтай.

Хөгжих, эс хөгжих гэдэг нь тухайн улс орны иргэдийн амьдралын чанарын түвшин, аз жаргалын болон өрсөлдөх чадварын индекс, дундаж наслалт, тэгш байдлын үзүүлэлт, дотоодын болон үндэсний нийт бүтээгдэхүүн, жини коэффицентээр хэмжигддэг болсон.

Монголчууд бид өнөөдөр эдгээр үзүүлэлтүүдээр дэлхийн улс орнуудын дунджаас доод түвшинд эрэмбэлэгдэж байна.

Иймээс улс орноо ойрын 30 жилд багтаан дэлхийн хөгжингүй орны түвшинд хүргэж, нийгмийн хөгжил, эдийн засгийн өсөлт, иргэдийн амьдралын чанараар Ази тивдээ тэргүүлэгч орнуудын нэг болох томоохон зорилтыг хэрэгжүүлэх шаардлагатай болж байна.

Энэхүү зорилтыг ханган хэрэгжүүлэхэд улс орны эдийн засгийн чадавхыг хүчирхэг болгох, ард иргэдийн амьдралын чанар, орлогыг нэмэгдүүлэхийн зэрэгцээ, хүний хөгжлийн гол хүчин зүйл болох соёл боловсрол, шинжлэх ухаан, биеийн тамир, спорт, эрүүл мэндийн салбарын хөрөнгө оруулалтыг

нэмэгдүүлэн, боловсон хүчнийг чадавхжуулж, ард иргэдээ соён гэгээрүүлэх ажлыг шинэ шатанд гаргах зайлшгүй шаардлагатай байна.

Хоёрдугаарт. Улс орны эдийн засгийн аюулгүй байдлыг хангаж, бие даасан хараат бус олон тулгуурт эдийн засгийн бодлогыг хэрэгжүүлэх шаардлагатай юм.

Ингэхийн тулд халамжаас хөдөлмөрт, олборлолтоос боловсруулалтад, импортоос экспортод шилжих явдал чухал байна.

Энэ зорилтыг ханган хэрэгжүүлэхийн тулд:

- 1) эх орноо эрчим хүчний найдвартай эх үүсвэрээр хангаж, цаашилбал эрчим хүч экспортлогч улс болох;
- 2) нефть бүтээгдэхүүн, бензин шатахуунаа эх орондоо үйлдвэрлэж, нефть-химийн аж үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх;
- 3) хүнсний бүтээгдэхүүнээр дотоодын хэрэгцээгээ бүрэн хангаж, мал аж ахуй, газар тариалангаа эрчимжүүлэн хөгжүүлж, бүс нутагтаа органик хүнс экспортлогч орон болох;
- 4) хүнд ба хөнгөн үйлдвэрүүдийг барьж байгуулан, алт, зэс, төмөр, нүүрс болон бусад байгалийн баялаг, малын гаралтай түүхий эдээ эцсийн бүтээгдэхүүн болгон боловсруулдаг аж үйлдвэржсэн экспортлогч орон болох;
- 5) авто зам, төмөр зам, агаарын тээвэр, байгалийн хийн хоолой зэрэг дэд бүтцийн үндэсний сүлжээг барьж байгуулан, хэвтээ болон босоо тэнхлэгийг холбосон тээвэр логистикийн нэгдсэн сүлжээ бий болгож, олон улсын болон бүс нутгийн сүлжээнд холбох;
- 6) хиймэл оюун ухаан, блокчэйн, робот, юмсын интернэт, их өгөгдлийн эрин үе болох Аж үйлдвэрийн IV хувьсгалыг эхлүүлж, бүтээлч үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэн, цахим үндэстэн, дижитал Монгол болох;
- 7) унаган байгаль, нүүдэлчдийн өв соёл, зан заншил, түүх уламжлалд түшиглэсэн түүхэн болон байгалийн аялал жуулчлалыг хөгжүүлэн эдийн засгийн тэргүүлэх салбар болгох;
- 8) банк, санхүүгийн болон хөрөнгийн зах зээлийг хөгжүүлж, ухаалаг системийг нэвтрүүлэн, олон улсын худалдаа, хөрөнгө оруулалтын идэвхтэй тоглогч болж, Монгол Улс бүс нутгийн санхүү, хөрөнгө оруулалтын шинэ төв болох;
- 9) орон зайн оновчтой бүтэц, нутагшилт суурьшлын зөв тогтолцоотой, метрополитан хотуудыг хөгжүүлж, хот хөдөөгийн ялгааг арилган улс орноо бүсчлэн хөгжүүлэх;
- 10) эх дэлхийгээ шүтэн хайрладаг хүн ардтай, экологийн тэнцвэрт байдлыг хадгалан хамгаалдаг төр засагтай “Ногоон Монгол” болох зэрэг томоохон зорилт бодлогыг төр засгийн зүгээс хэрэгжүүлэх зайлшгүй шаардлагатай байна.

Эдгээр 10 зорилтыг ажил хэрэг болгож, бодит үр дүнд хүргэхэд баялаг бүтээгчид, бизнес эрхлэгчдийн маань уйгагүй хөдөлмөр, хичээл зүтгэл, төр-хувийн хэвшлийн түншлэл, хамтын ажиллагаа нэн чухал юм.

Гуравдугаарт. Шинэ зууны монголчуудын бас нэгэн чухал зорилт бол сайн засаглалыг тогтоох явдал юм.

Сайн засаглал гэж чухам юуг хэлж байна вэ гэвэл төрийн байгууллагууд нь нүсэр биш бүтэцтэй, чадварлаг, мэргэшсэн, хүнд сурталгүй, авлигагүй, бодлого, үйл ажиллагаа нь тогтвортой, ил тод, шударга, хариуцлагатай, хяналттай, төр ба иргэний нийгэм, хувийн хэвшлийн нягт хамтын ажиллагааг чухалчилдаг, ажлынхаа үр дүнг ард түмнээрээ дүгнүүлдэг ийм л засаг төртэй болох тухай ойлголт юм.

Өөрөөр хэлбэл, ард иргэддээ үйлчилдэг, тусалдаг, зөвлөдөг чиг үүргийг чухалчилдаг төртэй болно гэсэн үг юм. Хүн засагладаггүй, хууль засагладаг төртэй байна гэсэн үг.

Ялангуяа авлигаас ангид төрийн албатай болох нь сайн засаглалын амин сүнс юм.

НҮБ-ын дарга асан Кофи Аннан: “Сайн засаглал бол ядуурлыг бууруулах, хөгжлийг хурдасгах хамгийн чухал хүчин зүйл юм” гэж хэлсэн байдаг. Иймээс сайн засаглалыг тогтоох явдал нь нийгэмд шударга ёсыг бэхжүүлж, улс орны хөгжил дэвшлийг түргэтгэх гол хөдөлгөгч хүч нь болох учиртай.

Дөрөвдүгээрт. Монгол хүн эх орон, газар нутагтаа эзэн байж, байгалийн баялгийнхаа үр шимийг адил тэгш хүртэх учиртай.

Байгалийн баялгийг ашиглах төрийн бодлогыг урт хугацааны хөгжлийн бодлоготой уялдуулан тодорхойлж, газрын хэвлийн баялгийн үр өгөөжийг Үндэсний баялгийн санд төвлөрүүлэн улс орноо хүчирхэг эдийн засагтай үйлдвэрлэгч, экспортлогч улс болгон хөгжүүлэхийн зэрэгцээ монгол хүн бүр баялагтаа эзэн байх тогтолцоог хөгжүүлэхэд төрийн бодлогыг чиглүүлэх шаардлагатай байна.

Баялагтаа эзэн Монголын төлөө гэсэн ард түмний минь хүсэл тэмүүлэл, Төрийн тэргүүн миний байр суурь цаашид ч улам биеллээ олж, үр шим, үр өгөөжийг нь манай ард түмэн хүртэнэ гэдэгт би итгэл төгс байна.

Дээрх зорилт бодлогыг ханган хэрэгжүүлснээр улс орны эдийн засгийн тусгаар тогтнол, бие даасан байдлыг хангахын зэрэгцээ ард иргэд нь аз жаргалтай, сэтгэл хангалуун, тэгш дүүрэн амьдрах боломжтой хүчирхэг Монгол Улсыг хөгжүүлэх үндэс суурь нь болох юм.

Эрхэм хүндэт ард иргэд ээ!

Монголын ард түмний Үндэсний их баяр наадам гэдэг бол Монгол Улс, монгол үндэстэн, монгол хүний хувьд төрт ёс, тусгаар тогтнол, түүх соёл, эв нэгдэл, мандан бадрахын бэлгэдэл, монгол үндэстний оюун санааны дархлаа, нүүдэлчин соёл иргэншил, зан заншлын түүхэн уламжлал бөгөөд үеийн үед мөнхлөн тэмдэглэж байх ёстой үнэт зүйл юм.

Гэвч энэ удаа дэлхий нийтэд түгээд байгаа “КОВИД-19” цар тахлын хор хохирлыг тооцон манай улсын эрдэмтэн судлаачид, мэргэжлийн байгууллагуудын өгч буй зөвлөгөө, шийдвэрийг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас Үндэсний их баяр наадмыг энх тунх сайн цаг ирэхэд тэмдэглэхээр хойшлуулаад байна.

Энэ шийдвэр нь манай улсад тохиолдож болзошгүй аюулт эрсдэлээс үр хүүхэд, ард иргэдийнхээ амь нас, эрүүл мэндийг хамгаалсан, аж амьдрал, сэтгэл санааны хувьд нөхөж баршгүй хохирол амсаад байгаа иргэддээ хүн ёсны хувьд ч, ёс суртахууны хувьд ч хүндэтгэлтэй хандсан хүнлэг шийдвэр гэдгийг манай ард түмэн уужим саруул ухаандаа тунгаан ойлгож байгаа гэдэгт итгэлтэй байна.

Хүн төрөлхтний эв нэгдлийн илэрхийлэл болсон спортын их наадам олимп ч бас хойшилж байсныг та бид санаж байгаа.

Одоогоос жил гаруйн өмнө Дэлхийн эрүүл мэндийн байгууллагын Ерөнхий захирал Хабрисэс “Дэлхий цаашдаа хэзээ ч хуучин шигээ байхгүй. Нөхцөл байдал ч амаргүй байна. Урт хугацаа ч шаардагдах байх. Коронавирустай тэмцэх шидэт арга бидэнд алга. Дэлхий ертөнцөд хүн амгалан тайван оршиход амаргүй байна. Коронавирус харанхуйд ч чимээгүй ажлаа хийсээр байна. Тиймээс бид сонор сэрэмжээ алдаж огт болохгүй. Үндэсний түвшинд эв нэгдэл, олон улсын түвшинд хамтын ажиллагаа чухал байна” хэмээн хэлж байсан.

Энэ байдал өнөөдөр ч дэлхий ертөнцөд хэвээр байна.

Манай ард түмэн өвчин зовлон хэлж ирдэггүй, хийсч ирдэг хэмээн ярьдаг.

Өнөөдөр дэлхийн хэмжээнд 184 сая хүн “КОВИД-19” халдварт өртөж, 4 сая гаруй хүн нас барлаа. Манай улсад 130-аад мянган хүн халдвар авч, олон арван иргэд маань харамсалтайгаар амь насаа алдлаа.

Аюулт цар тахлын улмаас амь насаа алдсан ард иргэдийнхээ араас гүнээ эмгэнэн гашуудаж байна. Тэднийхээ ар гэр, төрөл төрөгсөд, үр хүүхэд, ойр дотны хүмүүст монгол төрийн нэрийн өмнөөс гүн эмгэнэл илэрхийлье.

Аюулт цар тахал өвчнөөс ард иргэдийнхээ амь нас, аюулгүй байдлыг сахин хамгаалахын төлөө бүхий л боломж нөхцөлөө дайчлан ажиллаж, зарим үед давагдашгүй хүчин зүйлийн өмнө нүүр тулан сөхөрч байгаа хэдий ч Улсын Их Хурал, Засгийн газар, Улсын Онцгой комисс болон холбогдох байгууллага, албан тушаалтнууд, эрхэлсэн ажилдаа эзний ёсоор хандаж, сахилга бат, зохион байгуулалттай байж, харилцан уялдаа холбоотой, түргэн шуурхай, хариуцлагатай ажиллах шаардлагатай байна.

Улсын Их Хурал, Засгийн газар ард иргэдийнхээ амь нас, аюулгүй байдлыг тэргүүн зэрэгт тавьж, улс орныхоо эдийн засгийг богино хугацаанд хөл дээр нь босгон, цар тахлыг хохирол багатай даван туулахад онцгой анхаарч ажиллахыг Төрийн тэргүүний хувьд хатуу анхааруулж байна.

Цар тахлын эсрэг цаг наргүй, өдөр шөнөгүй хичээн зүтгэж буй эмч, сувилагч, эмнэлгийн ажилтнууд, онцгой байдал, цагдаа, мэргэжлийн хяналт зэрэг тангараг өргөсөн төрийн албан хаагчид болон халдвар хамгаалал, өндөржүүлсэн бэлэн байдлын нарийн дэглэмийг сахиж, төр засагтайгаа хамтран ажиллаж байгаа нийт ард иргэддээ гүн талархал илэрхийлье.

Ард түмний эв нэгдэл гэдэг бол улс орны оршин тогтнохын үндэс юм. Эв нэгдэл үгүй бол хөгжил дэвшил, улс үндэстэн байх боломжгүй.

Цаашид монголчууд бид итгэл найдвар, эв нэгдэл, сахилга хариуцлага, хамтын хүчээр цар тахлын аюулыг даван гарах болно.

Манай улсын ард иргэд ээ!

Хэдийгээр энэ жил онцгой нөхцөл байдлын улмаас Үндэсний их баяр наадмаа хойшлуулж байгаа боловч хүн болгон зүрх сэтгэлдээ өв соёл, үүх түүхээ эрхэмлэн дээдэлж, үр хүүхэддээ сурталчлан таниулж, сэтгэл оюундаа хүндэтгэн бодож зөвхөн гэр бүл дотроо ёслон тэмдэглэхийг хүсье.

Манай их зохиолч Дашдоржийн Нацагдорж тэртээ 1935 онд “Эрүүл явбал улсын наадмыг үзнэ” хэмээх шүлэг бичиж үлдээсэн нь өнөөгийн бидэнд хандан хэлсэн захиас мэт санагдаж байна. Их зохиолчийн маань бичсэнчлэн:

Олон түмэн минь эрүүл байж

Олон, олон “Улсын наадам”-ыг үзэх болтугай!

Айл өрх бүрийн хойморт аз жаргал, инээд баясал цалгиж, хүн бүрийн зүрх сэтгэлд энэрэл нигүүлслийн гэрэл гэгээ мөнхөд бадамлаж байх болтугай.

Морин дэл дээр ассан монгол хүний хийморь галын дөл шигээ өөдөө байг.

Мөнх тэнгэрийн хүчин дор

Монгол Улс мандан бадрах болтугай!

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ЖАГСААЛТ

АБГББХ	Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороо
АТГ	Авлигатай тэмцэх газар
БЗД	Баянзүрх дүүрэг
БНСУ	Бүгд Найрамдах Солонгос Улс
БНХАУ	Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улс
БОНУ	Байгаль орчны нарийвчилсан үнэлгээ
БОХХААБХ	Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хороо
БСШУСБХ	Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын байнгын хороо
БШУЯ	Боловсрол, шинжлэх ухааны яам
ДНБ	дотоодын нийт бүтээгдэхүүн
ЕАБХАБ	Европын аюулгүй байдал, хамтын ажиллагааны байгууллага
ЁЗСХБХ	Ёс зүй, сахилга хариуцлагын байнгын хороо
ЖАЙКА	Японы олон улсын хамтын ажиллагааны байгууллага
ЗГХЭГ	Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар
ИЦББХ	Инновац, цахим бодлогын байнгын хороо
НББХ	Нийгмийн бодлогын байнгын хороо
НҮБ	Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага
ОУПХ	Олон Улсын Парламентын Холбоо
ОХУ	Оросын Холбооны Улс
ПСХ	Парламентын судалгааны хүрээлэн
СБД	Сүхбаатар дүүрэг
СЕХ	Сонгуулийн ерөнхий хороо
СЗХ	Санхүүгийн зохицуулах хороо
СНЖБХДХ	Сонгогчийн нэрсийн жагсаалт, бүртгэл хяналтын дэд хороо
СХД	Сонгинохайрхан дүүрэг
ТББХ	Төрийн байгуулалтын байнгын хороо
ТБХ	Төсвийн байнгын хороо
ТЕГ	Тагнуулын ерөнхий газар
ТЗХДХ	Төсвийн зарлагын хяналтын дэд хороо
ТӨҮГ	Төрийн өмчит үйлдвэрийн газар
ТЭЗҮ	Техник, эдийн засгийн үндэслэл
УБЕГ	Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар
УДШ	Улсын дээд шүүх
УЕПГ	Улсын Ерөнхий прокурорын газар
УИХ	Улсын Их Хурал
УИХГХБДХ	Улсын Их Хурлын гишүүний халдашгүй байдлын дэд хороо
УОК	Улсын онцгой комисс
УУХҮЯ	Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн яам
ҮББХ	Үйлдвэржилтийн бодлогын байнгын хороо
ХБНГУ	Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улс
ХЗБХ	Хууль зүйн байнгын хороо
ХЗДХ	Хууль зүй, дотоод хэрэг
ХК	Хувьцаат компани
ХӨСҮТ	Халдварт өвчин судлалын үндэсний төв
ХҮХДХ	Хүнд үйлдвэрлэлийн хөгжлийн дэд хороо
ХХААХҮЯ	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам
ХХК	Хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани
ХЭДХ	Хүний эрхийн дэд хороо
ХЭҮК	Хүний эрхийн Үндэсний Комисс
ЦЕГ	Цагдаагийн ерөнхий газар
ЧД	Чингэлтэй дүүрэг
ШЕЗ	Шүүхийн ерөнхий зөвлөл
ШУТИС	Шинжлэх ухаан, технологийн их сургууль
ЭЗБХ	Эдийн засгийн байнгын хороо
ЭМЯ	Эрүүл мэндийн яам

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН 2021 ОНЫ ХАВРЫН
ЭЭЛЖИТ ЧУУЛГАНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ БОЛОН
ХҮНДЭТГЭЛИЙН ХУРАЛДААНЫ ТАНИЛЦУУЛГА**

Редактор: С.Батбаатар

Эмхэтгэсэн: Ц.Оюун

Эх бэлтгэсэн: Г.Баатар

Гэрэл зургийг: Г.Эрдэнэтуяа
Г.Аргуужин

Улсын Их Хурлын Тамгын газраас
2021 оны 09 дугаар сарын 03-ны өдөр эрхлэн гаргав.

Улсын Их Хурлын Тамгын газрын
Хэвлэх, олшруулах цехэд 1350 хувь хэвлэв.
